

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”  
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

# POLITICI ȘI STRATEGII ÎN GESTIONAREA CONFLICTUALITĂȚII

*SESIUNEA ANUALĂ DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE  
CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ  
A CENTRULUI DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE  
- 20-21 NOIEMBRIE 2008, BUCUREȘTI -*

*VOL. 4  
ORGANIZAȚII ȘI STATE CA ACTORI AI SECURITĂȚII*

*Coordonator: dr. Constantin MOȘTOFLEI*

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”  
BUCUREȘTI, 2008



**Moderatori:**

CS I dr. Constantin MOȘTOFLEI  
CS I dr. Grigore ALEXANDRESCU

**Comitet științific:**

Dr. Nicolae DOLGHIN  
CS I dr. Grigore ALEXANDRESCU

**Secretar științific:**

CS Vasile POPA

<p><b>Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României</b> <b>POLITICI ȘI STRATEGII ÎN GESTIONAREA CONFLICTUALITĂȚII (2008, București)</b></p> <p>Politici și strategii în gestionarea conflictualității: 20-21 noiembrie 2008, București/ Universitatea Națională de Apărare „Carol I”. - București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008 5 vol. ISSN 2065 - 1244</p> <p>Vol. 1: coord.: Constantin Moștofleii. ISSN 2065 - 1244</p> <p>I. Moștofleii, Constantin (coord.) II. Universitatea Națională de Apărare „Carol I” (București)</p> <p>355.45(498)063</p>
---

*Coperta: Elena PLEȘANU*

**COPYRIGHT:** Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, cu condiția precizării sursei

- Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor.

**ISSN 2065 - 1244**



## CUPRINS

<b>STADIUL REALIZĂRII OBIECTIVELOR FORȚEI LA NIVEL NAȚIONAL</b> <i>Crăișor-Constantin IONIȚĂ</i> .....	9
<b>PROCESUL DE PLANIFICARE STRATEGICĂ ÎN ARMATA ROMÂNIEI</b> <i>Crăișor-Constantin IONIȚĂ</i> .....	19
<b>PRINCIPALELE ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE DE SECURITATE ȘI ROLUL LOR ÎN ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA OPERAȚIILOR MULTINAȚIONALE</b> <i>Petru PAH</i> .....	33
<b>ROLUL NATO ÎN PROTECȚIA INFRASTRUCTURILOR CRITICE ENERGETICE. IMPORTANȚA ȘI AVANTAJELE COOPERĂRII INTERNAȚIONALE</b> <i>Tiberiu TĂNASE</i> <i>Ana-Maria PORUMBIȚĂ</i> .....	48
<b>ASPECTE PRIVIND ORGANIZAȚIILE MILITARE ȘI PARAMILITARE ALE REPUBLICII ISLAMICE A IRANULUI</b> <i>Sorin APARASCHIVEI</i> .....	63
<b>UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI GESTIONAREA CONFLICTELOR</b> <i>Savu ROTĂRESCU</i> .....	72
<b>ACTORII NON-STATALI ȘI INFLUENȚA LOR ASUPRA MEDIULUI DE SECURITATE ÎN SECOLUL XXI - Studiu de caz referitor la confruntările militare dintre Hezbollah și armata israeliană din vara anului 2006 -</b> <i>Gheorghe VIȘAN</i> .....	81
<b>LECȚII ÎNVĂȚATE PRIVIND ACTIVITĂȚILE DE INFORMAȚII PE TIMPUL SUMMIT-ULUI NATO-2008</b> <i>Ionel GOIAN</i> .....	92
<b>ELEMENTE DE PUTERE ȘI SECURITATE ENERGETICĂ A STATULUI ROMÂN</b> <i>Teodor INCICAȘ</i> .....	100
<b>ROLUL CONSILIULUI EUROPEI ÎN SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR JURIDICE REFERITOARE LA DREPTURILE OMULUI</b> <i>Dr. Ion DRAGOMAN</i> <i>Anelis-Vanina ISTRĂTESCU</i> .....	115
<b>ORGANIZAȚIILE INTERNAȚIONALE ȘI SECURITATEA NAVALĂ</b> <i>Dr. Romulus HÂLDAN</i> .....	125
<b>MANAGEMENTUL CONFLICTELOR ÎN ORGANIZAȚIA MILITARĂ</b> <i>Ionel STOICA</i> .....	136
<b>ROLUL NATO ÎN ASISTAREA DEZASTRELOR</b> <i>Cornel OPRIȘA</i> .....	153

<b>NOUA VIZIUNE A ALIANȚEI PRIVIND ROLUL SĂU ÎN CONTRACARAREA RISCURILOR ȘI AMENINȚĂRILOR LA ADRESA SECURITĂȚII GLOBALE</b> Tiberiu TĂNASE Roxana OPREA.....	167
<b>INCERTITUDINILE MECANISMULUI GLOBAL-REGIONAL DE SECURITATE</b> Dr. Paul DUȚĂ.....	186
<b>SCENARIILE ALE COOPERĂRII CONSILIULUI DE SECURITATE CU ORGANIZAȚIILE REGIONALE</b> Dr. Paul DUȚĂ.....	195
<b>ELEMENTE DE COMPLEMENTARITATE ÎN RĂSPUNSUL LA PROVOCĂRILE COMUNE ALE FORȚEI DE RĂSPUNS NATO ȘI GRUPURILOR TACTICE DE LUPTĂ ALE UNIUNII EUROPENE</b> Lucian MAFTEI.....	211
<b>ROLUL O.S.C.E. ÎN SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR REFERITOARE LA PROTECȚIA DREPTURILOR OMULUI</b> Dr. Ion DRAGOMAN Alin BODESCU.....	219
<b>CONCURENȚA ECONOMICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI ROMÂNIA</b> Dr. Eduard IONESCU.....	228
<b>INSTITUȚIILE ȘI ORGANIZAȚIILE CU ATRIBUȚII PE LINIA PROTECȚIEI CIVILE ÎN ROMÂNIA, ACTORI DE SECURITATE PE PLAN INTERN</b> Dr. Virgil SURDEANU Pavel BĂLTARU.....	234
<b>CADRUL DOCTRINAR GENERAL ȘI SPECIFIC AFERENT INTEGRĂRII OPERAȚIONALE DEPLINE A ARMATEI ROMÂNIEI ÎN NATO</b> Dr. Emil CHEȚE Aurelian RAȚIU.....	238
<b>TRANSFORMAREA ARMATEI ROMÂNIEI LA NIVELUL MANAGEMENTULUI APĂRĂRII. RESURSELE UMANE</b> Aurelian RAȚIU.....	249
<b>DE LA SECURITATEA UMANĂ CĂTRE CEA NAȚIONALĂ PRIN CEA COLECTIVĂ</b> Mirela ATANASIU.....	256
<b>SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI COMUNITATEA DE INFORMAȚII ÎNTR-O SOCIETATE DEMOCRATICĂ</b> Dr. Paul HURMUZ.....	264
<b>GEORGIA – PARTE INTEGRANTĂ A AREALULUI POLITIC, ECONOMIC ȘI CULTURAL EUROPEAN</b> Claudiu Ionel PASĂRE Flaviu George PREDESCU.....	283
<b>RELAȚIA NATO – UE</b> Daniel MARIN.....	292

<b>RISURI CONTEMPORANE ÎN VIZIUNEA NATO ȘI UE</b>	
Marius - Constantin RALEA	
Mihai DEMIAN.....	298
<b>PRINCIPALELE ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE DE SECURITATE ȘI ROLUL LOR ÎN ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA OPERAȚIILOR MULTINAȚIONALE</b>	
Petru PAH.....	315
<b>INDEX DE AUTORI.....</b>	<b>330</b>





***SECȚIUNEA A IV-A  
ORGANIZAȚII ȘI STATE  
CA ACTORI AI SECURITĂȚII***



## STADIUL REALIZĂRII OBIECTIVELOR FORȚEI LA NIVEL NAȚIONAL

**Crăișor-Constantin IONIȚĂ\***

*Romania plays a significant role in security and stability at the crossroad of four European geostrategic areas: Central-Europe, Southern Europe, the Black Sea Area and Caspian resources corridor, which connect us further to Caucasus and Central Asia.*

*Our national security efforts are focused on the contribution to both regional and global security, based on democratic principles and values. In this respect we are currently involved in the development of cooperative security networks, which are based on interlocking initiatives in SE Europe, as well as multilateral cooperation initiatives, in order to participate in building confidence, security and counter-measures against the risks and challenges in the region.*

*As a NATO and EU member, Romania has gained and plays its role in the regional peace and stability. It's worth noting that Romania has already become involved in EU initiatives undertaken in the realm of defence and security. Membership of UN and OSCE adds to Romania more relevance into the actual geostrategic context.*

*Our commitments to both NATO and EU, have driven us to a reconsideration of the total amount of national forces involved in missions abroad and to the appearance of the legal framework and the process of generating such forces when NATO and EU ask for them.*

*The national involvement into the NATO Defence Planning, especially the Force Goals and 2010 EU Headline Goal provided to us the necessity to rethink the whole package of forces and to take a unique decision of projecting a single one package for all those commitments.*

### **Introducere**

România, ca stat membru NATO și al UE este și va fi un pilon al stabilității zonale și regionale, un participant activ la asigurarea și dezvoltarea mediului de securitate, deci implicit un actor activ al construcției arhitecturii europene și euroatlantice.

Pentru a fi un astfel de actor activ, România este obligată să participe cu forțe și capacități la operațiile desfășurate de cele două organizații. De altfel, prezentarea acestei participări, alături de stadiul îndeplinirii obiectivelor forței, este și tematica majoră a comunicării mele, iar accentul deosebit am să-l pun pe procesul de constituire a pachetului de forțe național.

Tematica pe care o voi prezenta, se înscrie în cadrul general referitor la contribuția militară a României la arhitectura de securitate europeană și euroatlantică și reprezintă o sinteză a realităților internaționale și a responsabilităților asumate de România prin aderarea la NATO și UE.

Statutul de membru NATO și UE consolidează profilului strategic al României de furnizor regional și global de securitate, ceea ce reprezintă unul din obiectivele prioritare ale politicii naționale de securitate și apărare, precum și un obiectiv fundamental al politicii externe românești. În acest context, pentru susținerea priorităților strategice ale țării noastre, este necesară transformarea Armatei României

---

\* **Colonel, Master în studii militare, în prezent doctorand, Direcția Planificare Strategică/Statul Major General**

într-o structură modernă, redusă, profesionalizată, echipată adecvat, dislocabilă, interoperabilă, cu capacitate de autosusținere și de protecție multidimensională, cu o conducere flexibilă, care, pe baza informațiilor și datelor optime, să ia decizii în timp scurt și capabilă să execute întreaga gamă de misiuni, de la misiuni de luptă de înaltă intensitate la stabilizare și reconstrucție, precum și în cadrul eforturilor de combatere a terorismului și proliferării ADM.

După cum bine se știe, armata reprezintă unul din instrumentele de realizare a intereselor naționale, precum și un mijloc de îndeplinire a obiectivelor politicii de securitate și externe a țării. "...o continuare a politicii cu alte mijloace", afirma cunoscutul teoretician militar german Carl von Clausewitz.

Pentru a sublinia legătura dintre politică și apărare, s-a demarat, anul trecut, dezbateră la nivel de grup de lucru interdepartamental cu privire la nivelul de ambiție militară a României, ca parte a unui nivel de ambiție național mai larg. Acest nivel de ambiție cuprinde și contribuția la nivelul euro-atlantic de ambiție, precum și la cel european

Autoritățile NATO traduc nivelul de ambiție (LoA) în forțe și capacități, solicitate națiunilor prin Propuneri de Forțe (FPs), în cadrul Procesului de Planificare a Forței (Force Planning Process). Astfel, contribuția României la realizarea nivelului de ambiție al NATO (LoA) constă în îndeplinirea angajamentelor asumate prin Obiectivele Forței (FGs), angajamente transpuse în oferta de forțe pentru NATO. Aceste forțe sunt incluse în structura de forțe dislocabile și sunt destinate participării la apărarea colectivă a Alianței (art. 5) (inclusiv participarea la Forța de Răspuns a NATO - NRF) și la operații de răspuns la crize (non-art.5).

Autoritățile UE traduc nivelul de ambiție (LoA) în forțe și capacități, solicitate națiunilor prin Catalogul de cerințe, în scopul îndeplinirii Obiectivului Global, care vizează realizarea capacității militare a UE pentru gestionarea crizelor, oriunde pe glob. Contribuția României la realizarea nivelului de ambiție al UE constă în îndeplinirea angajamentelor asumate pentru îndeplinirea Obiectivului Global, angajamente transpuse în oferta de forțe pentru UE, cuprinsă în Catalogul de forțe al UE. Aceste sunt forțe dislocabile destinate participării la operații de management al crizelor.

## **1. Realizarea obiectivelor forței în vederea participării la Forța de răspuns a NATO (NRF)**

Conceptul privind Forța de Răspuns NATO a fost inițiat la Summit-ul de la Praga, cu scopul de a se crea o forță capabilă să execute, independent sau în cadrul unei grupări de forțe, întreg spectrul de misiuni al Alianței. Inființarea forței a fost aprobată în reuniunea ministerială din iunie 2003, ulterior fiind elaborate standardele generale, procedurile și criteriile de certificare.

Începând cu 15.10.2003, NRF s-a constituit și dezvoltat gradual, imediat după aprobarea Conceptului Comprehensiv al NRF (MC 477) și a Planului de Implementare (2108.07/SHPRX/03-98897).



Prima Conferință de Generare a Forței (FGC) s-a desfășurat în iulie 2003 (pentru NRF 1 și NRF 2). NRF 1 a fost în „stand-by” în perioada 15.10.2003-13.01.2004 iar NRF 2 în perioada 14.01- 27.06.2004.

La data de 13.10.2004, cu ocazia reuniunii informale a miniștrilor apărării din țările NATO, a fost declarată realizarea Capacității Operaționale Inițiale (IOC) cu NRF 3.

Conform Planului Detaliat de Implementare a NRF, realizarea Capabilității Operaționale Depline/FOC a fost declarată la Summit-ul de la Riga, în octombrie 2006, odată cu operaționalizarea NRF 7.

Forța de Raspuns NATO este constituită dintr-un pachet de forțe întrunite (vezi fig. 1), multinaționale și rapid dislocabile, pregătite, antrenate și certificate pentru îndeplinirea misiunilor încredințate. Forța de Răspuns NATO are în compunere elemente aparținând structurii de forțe NATO sau puse la dispoziție de națiuni NATO, în funcție de misiunea desemnată. Forța este gata să acționeze în teatru la scurt timp de la notificare (5-30 zile NTM) și să se autosustină în operație până la 30 zile sau mai mult, în cazul reaprovizionării.

NRF trebuie să fie capabilă să îndeplinească misiuni atât independent, cât și alături de alte forțe, în toată gama de operații a NATO. Folosirea acestora trebuie să fie fără restricții/limitări (caveats) naționale. Toate forțele din pachetul NRF trebuie să fie capabile să opereze în mediu unde există pericolul utilizării de arme CBRN.

Misiunile NRF trebuie să răspundă, în principal, cerințelor legate de reacția rapidă a Alianței la dezvoltarea unei situații de criză, într-o zonă de interes. În acest sens, forța este capabilă să îndeplinească următoarele misiuni:

a) acționând ca forță de sine stătătoare în operații de răspuns la crize precum: operații de evacuare a necombatanților (NEO); sprijinul gestionării urmărilor efectelor folosirii armelor de nimicire în masă sau a unei crize umanitare; operații de răspuns la criză, inclusiv cele de menținere a păcii; sprijinul operațiilor de luptă împotriva terorismului; operații de embargo;

b) acționând ca forță precursoră/inițială care să asigure intrarea forțelor principale în teatru, cu sau fără sprijinul națiunii gazdă;

c) acționând ca forță demonstrativă, în sprijinul acțiunilor diplomatice, pentru rezolvarea unei crize.

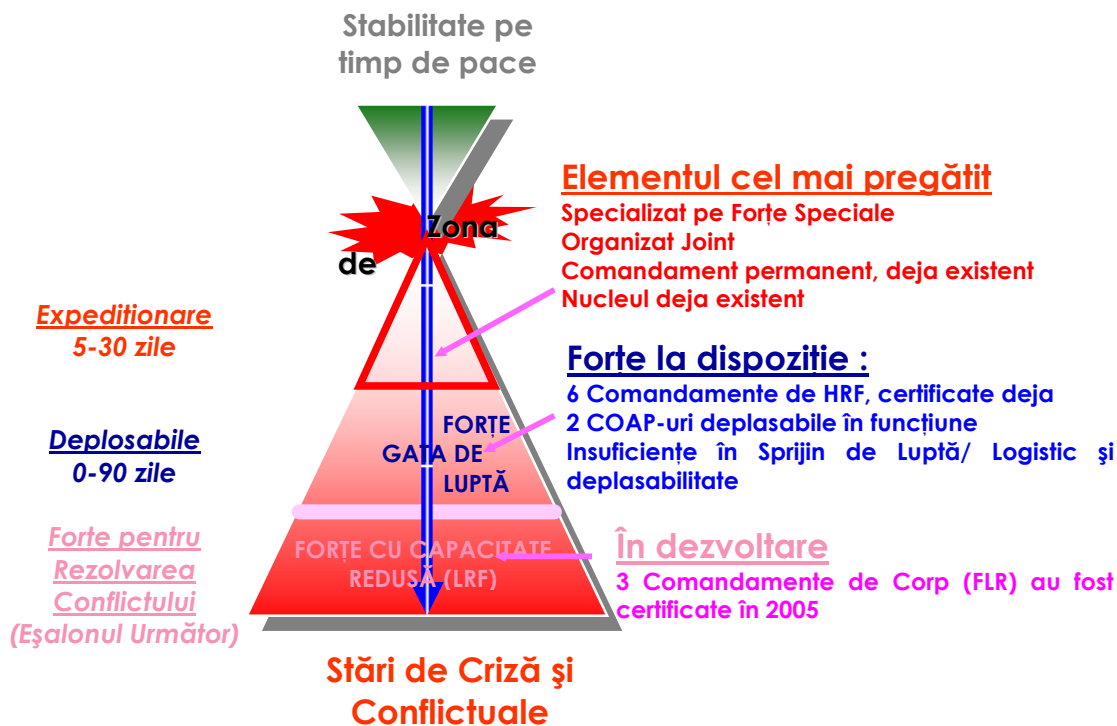


Figura nr.1. Locul și rolul NRF în cadrul structurii de forțe a NATO

Principiul multinaționalității este avut în vedere la toate nivelurile de comandă și în toate tipurile de forțe, dar fără afectarea eficienței NRF. Comandamentele și forțele se rotesc, în „stand-by”, după principii bine definite în cadrul Alianței. Astfel, Comandamentul Întrunit (DJTF HQ), cele ale componentelor aeriană (ACC) și maritimă (MCC) vor fi rotite la 1 an. Cel al componentei terestre (LCC) va fi rotit la 6 luni. Forțele vor fi rotite la 6 luni.

Acestea vor fi pregătite și certificate în cadrul sistemului de certificare stabilit în cadrul NATO și descris în IMSM-384-04 „Sistemul de certificare pentru NRF”. Forțele și capacitățile alocate de națiuni pentru NRF nu vor putea fi retrase din pachet decât în circumstanțe extraordinare.

Componenta terestră a NRF, de nivel brigadă întărită, provine din cele 6 corpuri de armată rapid dislocabile (NRDC) și 3 corpuri de armată cu capacitate redusă (FLRC), puse la dispoziție de către națiuni. Deci unul din elementele acestor corpuri va fi permanent gata de luptă.

Componenta navală a fost definitivată la 20.05.2005, prin redimensionarea fostelor elemene navale aliate staționate permanent în Marea Britanie și Italia. Astfel, cele 2 Standing Naval Force Mediteranea and Standing Naval Force Atlantic s-au transformat în Standing NRF Maritime Group (SNMG) 1 și 2 care au în componere, la pace, 6 distrugătoare/fregate (la criză și război 10) și 1 navă auxiliară de re aprovizionare logistică (AOR). Din acestea una este nava comandă.

Un alt element al componentei navale îl repretintă cele 2 Standing NRF Mine Countermeasures Groups (SNMCMG) 1 și 2, alcătuite din 6 nave de minare-deminare (MCMV) și o navă de comandă și sprijin logistic (MCCS). Aceste elemnte ale

componentei navale se vor roti la 1 an și vor avea 2 perioade de ieșiri în mare pe an a câte 3-4 săptămâni.

Alte unități care pot constitui elemente ale componentei navale mai pot fi submarinele și aviația navală.

România și-a anunțat participarea cu forțe începând cu NRF 3, care a fost în „stand-by” în perioada 28.06.2004-14.01.2005. Pentru anul 2007, prin MEMORANDUM-ul M/S 978 din 14.11.2006, au fost aprobate următoarele efective:

a) **NRF 8** (11.01 – 30.06.2007): 1 Dn.Art.Terestră; 1 Pl. Dec. Uș. NBC; 1 Ech.Colect.Date pe Câmpul de Luptă; 1 Ech. HUMINT; 1 Ech. An. Geo. a Terenului; Pers. de stat major (FA); 1 Ech. Coord. Aerodrom; Pers. de logistică (FN); 1 Ech. PSYOPS; 1 Ech. CI;

b) **NRF 9** (iulie '07 – ianuarie '08): 1 Ech.Colect.Date pe Câmpul de Luptă; 1 Ech. An. Geo. a Terenului; 1 Pl. Dec. Uș. NBC; 2 Ech. CI; 1 Ech. PSYOPS.

Prin același memorandum, s-a transmis la NATO situația cu posibilitățile participării României cu forțe la NRF pentru 2008 – 2013. Ceea ce este de subliniat, o reprezintă creșterea substanțială pe care o întrevădem în perioada următoare, îndeosebi noile contribuții sau sporirea aceluiași tip de subunități:

a) **2008**: 1 Ech.Scafandri EOD – NRF 10; 1 Gp Op.Spec. – NRF 11; *1 B.Mc.(de manevră) – NRF 11*;

b) **2009**: 1 Cp.Cc – NRF 12; 3 El. CSAR – NRF 12;

c) **2010**: 1 Det. CI – NRF 14; 1 Gp. HUMINT (x 4 Ech.) – NRF 14; 1 Cp. PM; 1 Av. C-130 – NRF 15;

d) **2011**: 1 Fregata (capabilități limitate) – NRF 16; 2 Ech.Ta. PSYOPS – NRF 17; 1 Pl. EOD – NRF 17; 1 Ech. Control a Mișc. – NRF 17;

e) **2013**: 1 Cp. Dec. Uș. – NRF 20; *1 Cdm. Bg. + CS + CSS – NRF 21*.

## **2. Realizarea obiectivelor forței pentru participarea la Grupul de luptă european (EUBG)**

Conceptul BG a fost adoptat în anul 2004 și reprezintă principala modalitate de dezvoltare a capabilităților de reacție rapidă la situațiile de criză, în acord cu prevederile Headline Goal - HLG 2010.

Ideea unei capacități militare de dimensiuni mici, cu mobilitate și capacitate de luptă ridicate, gata de intervenție în timp scurt în situații de criză pentru interesele de securitate ale UE, a fost lansată pentru prima dată la Summit-ul franco-britanic de la Le Tourquet din 4 februarie 2003. Ulterior, conceptul a fost dezvoltat prin implicarea și a Germaniei, iar experiența UE din vara anului 2003, constând în Operațiunea ARTEMIS în RD Congo, a fost luată în considerare și a condus la conturarea ideii de unități rapid desfășurabile cu o componență de aproximativ 1500 de militari.

La 1 ianuarie 2005 a fost declarată capacitatea operațională inițială, iar la începutul anului 2007, a fost realizată capacitatea finală (FOC).

Începând cu anul 2005, au loc conferințe semestriale de coordonare pentru problematica BGs (ultima a avut loc pe 03 mai 2007) prin care sunt anunțate angajamentele statelor membre în acest domeniu.

Conceptul BG prevede principalele caracteristici, standardele și modalitățile de generare și angajare a acestor capabilități de reacție rapidă:

a) Dimensiune: nivelul este de batalion întărit (aprox. 1.500), incluzând elemente de sprijin de luptă și sprijin logistic, la care se adaugă capacitățile de transport strategic (dislocare în 5-10 zile) și de susținere în teatru (30-120 de zile).

b) Constituire: se bazează pe principiul multinaționalității și pot fi formate pe bază națională sau prin aranjamente multinaționale (națiune-cadru sau coaliție de state membre). Statele terțe pot participa, de asemenea, la constituirea acestor formațiuni.

c) Opțiuni de comandă și control:

- cu recurs la mijloacele și capacitățile NATO;

- autonom - o misiune autonomă necesită identificarea Comandamentului Operațional – OHQ (fie din cele 5 puse la dispoziție de Marea Britanie, Franța, Germania, Italia și Grecia – opțiune principală, ori Centrul de Operații – OPSCEN din cadrul EUMS – ultim resort, în special pentru operații civil-militare comune, de mică amploare).

d) Misiuni: în special misiuni ale forțelor luptătoare în domeniul gestionării crizelor, dar aceste forțe pot fi utilizate pe întreg spectrul de misiuni de tip Petersberg precum și în cele definite în cadrul Strategiei de Securitate Europeană (ESS).

e) Mobilizare și dislocare: 5–10 zile; toate componentele unui pachet BG (inclusiv Comandamentul Forței - FHQ) trebuie să poată fi mobilizate și dislocate în teatrul de operații, indiferent de locația acestuia.

Tipologia de constituire a unui Grup de Luptă are la bază forțe de dimensiuni reduse, dar credibile din punct de vedere al eficienței militare. Este rapid dislocabil, capabil de acțiuni independente sau ca forță de prim impact în faza inițială a unei operații militare extinse. Are dimensiunea unui batalion, consolidat cu elemente de sprijin de luptă și unități logistice, precum și capacitățile necesare de transport aerian și naval. Are la bază principiul multinaționalității. Poate fi constituit atât pe principiul „națiune cadru”, cât și ca o coaliție multinațională de state membre, dar cu respectarea condițiilor de interoperabilitate și eficiență militară. De asemenea, pot participa state în curs de aderare, candidate sau state terțe. Un Grup de Luptă trebuie să fie asociat, în prealabil, cu un comandament al forței. Trebuie să fie capabil să se autosustină în teatru pentru 30 de zile, cu extensie până la 120 de zile.

Din perspectiva procesului decizional, nivelul de ambiție al UE vizează adoptarea deciziei privind lansarea unei operații în termen de 5 zile, forța urmând să fie dislocată în teatrul de operații în maxim 10 zile de la aprobarea de către Consiliu a conceptului misiunii.

În principiu, Grupurile de Luptă au o configurație similară, chiar dacă există particularități (e.g. grup de luptă amfibiu sau vânători de munte). Structura acestuia se bazează pe un batalion de infanterie motorizată (vezi fig.2), compus din trei sau patru companii, un comandament al forței (FHQ) și o companie logistică. Batalionului îi sunt atașate diferite unități specializate (geniu, apărare antiaeriană, recunoaștere) capabile să ofere sprijin de luptă în caz de nevoie, dar și unități de sprijin logistic (medical, mentenanță, transport) Procesele de operaționalizare, certificare și instruire sunt responsabilitate națională, dar se derulează în baza standardelor și criteriilor formulate de Uniunea Europeană (similare cu cele ale NATO).



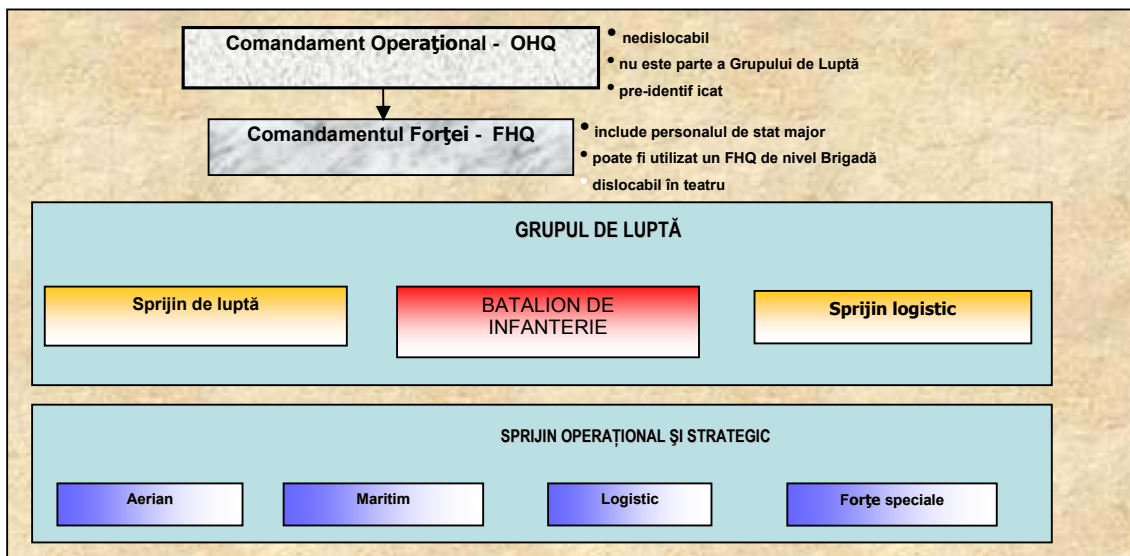


Figura nr. 2. Organizarea, de principiu, a unui EUBG

Misiunile cărora Grupurile de Luptă trebuie să le răspundă - cele de tip Petersberg, plus cele din Strategia de Securitate Europeană și Obiectivul Global 2010 - acoperă 5 scenarii: 1. asistență umanitară; 2. evacuare; 3. prevenirea conflictelor; 4. stabilizare și reconstrucție (include consiliere militară pentru țări terțe și reforma sectorului de securitate); 5. separarea părților prin forță (misiuni de luptă de înaltă intensitate).

Începând cu 1 ianuarie 2007, UE va avea capacitatea operațională deplină pe această dimensiune, care implică posibilitatea derulării simultane a două operații militare utilizând Grupurile de luptă, pe toată gama celor 5 scenarii. În acest sens, a fost conceput un mecanism prin care 2 astfel de structuri să se afle, în permanență, în stand-by pentru o perioadă de 6 luni. Din perspectiva procesului de generare a pachetelor de forțe, sunt organizate conferințe semestriale de coordonare, în cadrul cărora se realizează planificarea ofertelor pe un orizont de 5 ani. Conform Conferinței de Coordonare de pe 27-28 octombrie 2006, au fost anunțate contribuții din partea a 24 state membre, 1 stat candidat (Turcia) și 1 stat terț (Norvegia) privind constituirea a 14 Grupuri de Luptă, în perioada 2007- 2010.

Dorința de participare a României în cadrul inițiativelor de constituire a capacităților de apărare Grupurile Tactice de Luptă (Battle Groups-BGs) ale UE s-a concretizat încă din 2005, când nu eram încă stat membru. Astfel, la 23.05.2005 a fost semnată Scrisoarea de Intenție privind participarea României la un BG italian, împreună cu Turcia, BG care urmează să fie în stand by în sem. II / 2010 (contribuție: 1 companie de infanterie, 1 pluton CIMIC, 1 echipă PSYOPS, ofițeri de stat major), iar la 21.11.2005 a fost semnată, la Atena, Scrisoarea de Intenție cu Grecia.

România participă cu forțe la două Grupuri Tactice de Luptă: în semestrul II 2007, împreună cu Grecia, Bulgaria, Cipru (BG HELBROC) și în semestrul II /2010, împreună cu Italia și Turcia (BG Italia).

Cu ocazia reuniunii miniștrilor apărării din statele membre UE și în curs de aderare (13-14.11.2006) a fost semnat Acordul Tehnic aferent operaționalizării BG condus de Grecia. Anul acesta este în curs de analiză și semnare proiectul de Acord Tehnic pentru BG condus de Italia, în 2010.

România participă la BGs cu forțe de nivel pluton/companie, după cum urmează:

#### **BG HELBROC**

- GRC, BGR, ROU, CYP
- sem.II/2007
- ROU cu :
  - 1 Plt. NBC
  - 1 echipă PSYOPS
  - ofițeri de stat major

#### **BG Italia**

- ITA, TUR, ROU
- sem.II/2010
- RO cu :
  - 1 Cp. I.
  - 1 Pl. CIMIC
  - 1 echipă PSYOPS
  - ofițeri de stat major

### **3. Procesul de constituirea a pachetului național de forțe**

Structurile pe care Armata României le poate angaja în misiuni în afara teritoriului statului român în cadrul NRF și EUBG fac parte din pachetul de forțe angajat față de NATO și UE și în mod excepțional din cadrul altor structuri.

Pentru îndeplinirea acestor misiuni vor fi angajate structuri din cadrul categoriilor de forțe și specialităților militare specifice Armatei României, inclusiv forțele pentru operații speciale, cu tehnica și echipamentele militare aferente. În acest context, o mai mare atenție va fi acordată elementelor specializate în cooperarea civili-militari, operații psihologice și relații publice. Tipurile de structuri militare, nivelul de încadrare și echipare al acestora, pentru a putea fi angajate de România în misiuni în afara teritoriului statului național, vor corespunde cerințelor NATO și UE elaborate în acest sens.

Planificarea întreprinderii forțelor la misiuni în afara teritoriului statului român, se execută potrivit cerințelor proceselor aliate de generare a forțelor, descrise în directivele organizațiilor sub egida cărora se desfășoară operațiile.

Prin Procesul de generare a forței se asigură aplicarea următoarelor principii:

a) abordarea pro-activă, care presupune: documentele cu cerințele misiunii la nivel operațional se elaborează din timp pentru a constitui o bază utilă în discuțiile privind contribuțiile naționale; națiunea conducătoare trebuie să fie identificată din timp.

b) abordarea pe termen scurt și pe termen lung, care presupune ca toate concepțiile de operații să definească clar, factorii de risc, durata operației, obiectivul final dorit, condițiile și modul de retragere din teatru.

c) corelarea între obiectivele operaționale și forțele declarate, care presupune ca prin Procesul de Planificare a Forței trebuie să fie asigurate suficiente forțe, pentru a permite Alianței gestionarea situațiilor de criză.

d) asigurarea de suficiente mijloace de sprijin logistic care să permită susținerea forțelor în teatrele de operații.

e) asigurarea raportului *DE CEL PUȚIN 1/3* la rotirea forțelor în teatrele de operații.

Participarea la NRF reprezintă unul din obiectivele Strategiei de întrebuițare și implică: participarea la misiuni conform deciziilor Consiliului Nord-Atlantic; realizarea operaționalizării pachetului de forțe angajate pentru NRF, la termenele stabilite, și menținerea capacității operaționale a acestora; asigurarea respectării principiului NATO de „participare echitabilă la misiuni”; prezentarea în cadrul Conferinței Globale de Generare a Forței, a ofertei de forțe pe o perioadă de 2-4 ani.

Pachetul de forțe pentru NRF se constituie în urma derulării procesului de afiliere a forțelor prin participarea la Procesul de Generare a Forței de Răspuns a NATO. Din cadrul pachetului național de forțe declarate la NATO se selecționează comandamentele și forțele dislocabile, care se constituie într-un pachet cu o structură specifică îndeplinirii unei operații militare, cu preponderență sub incidența art. 5 din Tratatul Organizației Atlanticului de Nord. Acest proces presupune o instruire comună a structurilor nominalizate în cadrul pachetului, care să permită forțelor parcurgerea întregii game de activități specifice atingerii capabilităților operaționale finale.

Participarea la misiunile UE (tip „Petersberg”) și în cadrul Grupurilor Tactice de Lupta ale Uniunii Europene (UE Battle Groups) reprezintă un alt obiectiv al Strategiei de întrebuițare și constă în stabilirea unui pachet de forțe care să îndeplinească: misiuni umanitare și de salvare, de menținere a păcii, misiuni ale forțelor combatante pe timpul derulării unor operații de management al crizelor, inclusiv de impunere a păcii, combaterea terorismului.

Forțele puse la dispoziție în cadrul EUBG fac parte din pachetul de forțe destinate UE ce se stabilesc prin Chestionarul Obiectivului Global (HGQ)-2010). În luna ianuarie 2006 au fost elaborate și aprobate memorandumul cu oferta de forțe a României destinată UE, Dispoziția comună a SMG și DPAP privind completarea și a fost constituit grupul de lucru la nivelul MAP pentru completarea HGQ.

Specialiști militari ai SMG și categoriilor de forțe au participat, în perioada ianuarie-februarie 2006, la instruirea organizată de EUMS în vederea completării HGQ-2010. Oferta României se va menține la nivelul a două batalioane și va fi mărită la două brigăzi după anul 2010. HGQ-2010, aprobat de Consiliul de Planificare a Apărării la nivelul SMG, a fost transmis în luna martie 2006 la EUMS, prin intermediul RMR la NATO și UE.

În perioada mai-iunie 2006 a avut loc completarea fișelor de verificare a forțelor oferite UE și transmiterea acestora la EUMS. În luna octombrie 2006 a avut loc dialogul de clarificare privind oferta de forțe a României, la care au participat reprezentanți ai J5/SMG, DPAP/MAP și RMR la NATO și UE. În luna ianuarie 2007, oferta de forțe a României a fost inclusă în Catalogul de Forțe al UE (FC-07).

## **Concluzii**

Națiunile contribuatoare cu forțe pentru NRF sunt obligate să asigure pregătirea acestora conform cerințelor minime prevăzute în anexe, înainte de punerea forțelor la dispoziție (pregătire națională). Cu 6 luni înainte de stand-by period, forțele și statele

majore desemnate desfășoară un program de pregătire întrunită sub comanda comandanților strategici stabiliți.

Comandanții la nivel tactic vor efectua evaluări ale forțelor la începutul perioadei de pregătire și pe timpul desfășurării acesteia, certificarea finală a NRF fiind acordată de SACEUR.

Responsabilitățile privind certificarea, pregătirea, antrenarea și menținerea stării de pregătire pentru luptă (readiness) a NRF revin comandanților la nivel tactic, operativ și strategic, pentru forțele aflate în subordine. Aceștia dispun de o mare varietate de mijloace pentru evaluarea stării de pregătire și îndeplinirea cerințelor standardelor, precum: rapoartele privind starea de pregătire pentru luptă, sistemul de certificare, concluziile după activitățile de pregătire, desfășurarea unor exerciții destinate acestui scop

Ca stat membru NATO și UE, România continuă să fie un pilon al stabilității regionale și globale, un participant activ cu forțe la misiunile/operatiile de menținerea păcii din Balcani, Asia Centrală, Orientul Mijlociu, cât și în cadrul inițiativelor regionale, inclusiv în zona Mării Negre.

Ca stat membru NATO și UE, România trebuie să fie în măsură să participe alături de parteneri, la misiuni în afara teritoriului statului român, într-un mediu multinațional, în cadrul celor două alianțe, a unor coaliții și inițiativelor de cooperare regională, conform angajamentelor asumate.

Țara noastră va continua să-și aducă o contribuție importantă la realizarea FOC ale NRF și EUBG, trecând peste greutățile inerent pe care realizarea unui astfel de concept le impune. Spre exemplu, în luna mai 2007, Turcia a anunțat retragerea ofertei de forțe destinate UE, cuprinse în Suplimentul la Catalogul de Forțe FC-07 al UE. Acest aspect comportă două soluții de rezolvare:

a) Italia și România să acopere deficitul de forțe creat prin retragerea foarte probabilă a participării Turciei la acest BG;

b) Un alt stat membru UE să contribuie cu forțe la acest BG.

Până la această dată, nu a fost anunțată nici o solicitare. Funcție de evoluție, subiectul va fi analizat și se va lua o decizie politico-militară în acest sens.

### **Bibliografie**

[1] Legea nr. 42/2004 privind întrebuințarea forțelor la misiuni în afara teritoriului național;

[2] Strategia de întrebuințare a forțelor la misiuni în afara teritoriului național, 2006;

[3] [www.nato.int](http://www.nato.int);

[4] [www.ue.eu.int](http://www.ue.eu.int).

# PROCESUL DE PLANIFICARE STRATEGICĂ ÎN ARMATA ROMÂNIEI

**Crăișor-Constantin IONIȚĂ\***

*The most important challenge for us, as planners, is to analyse the present and to forecast the future, to develop strategies and policies, visions and programs which will be afterwards transformed into clear decisions, in order to be able to cope and shape -as much as possible- with the evolution of the strategic environment.*

*According to the 473 law on national planning, Romania's defense planning is the activity which sets the volume, structure, and the way the resources are allotted in order to achieve fundamental objectives required by the national security.*

*The joint strategic planning system is truly the linchpin of MoD planning as it serves as the basis for integrating the military strategy, resource needs and operational plans. The current system was initiated in 1997 when the Strategic Planning Directorate (J5) was established within the General Staff. We have been strongly sustained by experts from the NATO countries, especially by the US experts. The main objective is to set on a new basis the planning process in the defense area of expertise, which would be compatible and interoperable with the current system in the NATO countries.*

*During this article, we are trying to give a clearer definition to the link between the strategic planning (Military strategy) and decisions for the programs, in order to establish the force structure based on the requirements, priorities and missions, in accordance to the strategy.*

## **Introducere**

Pe fondul necesității reorganizării și modernizării organismului militar la modificările survenite în mediul internațional și ca răspuns la noile tipuri de riscuri și amenințări la adresa securității, coroborat cu dorința României de a deveni stat membru al Alianței Nord-Atlantice și al Uniunii Europene, Statul Major General a creat, la mijlocul anului 1997, Direcția planificare strategică (J.5). Această direcție se vroia un model al structurii de același tip din comandamentele strategice ale NATO și principalelor state membre (SUA, M. Britanie, Franța și Germania), responsabilă pentru stabilirea politicilor de apărare și a planurilor de nivel strategic.

Dar, încă de la înființare, rolul și locul J.5 a devenit neclar, această structură trebuind să preia o parte din atribuțiile Direcției operații (J.3), îndeosebi cea referitoare la planificarea strategică. Și nici folosirea termenului de „politici”, chiar dacă de apărare, nu părea a fi pe placul și înțelesul structurilor politico-militare din cadrul Ministerului Apărării.

Ca urmare, în 2003 a fost elaborată, cu sprijin american, „Doctrina planificării operațiilor întrunit” nr. SMG/PF.5, pentru a statua, într-un fel, obiectul de activitate al J.5, precum și rolul și locul pe care trebuia să-l ocupe în cadrul planificării apărării, domeniu preluat de la Alianța Nord-Atlantică ca fiind obligatoriu de realizat pentru a crea interoperabilitatea proceselor din sistemul militar românesc cu cele aliate. Doctrina a pus, pentru prima dată, bazele **Sistemului întrunit de planificare**

---

\* **Colonel, Master în studii militare, în prezent doctorand, Direcția Planificare Strategică/Statul Major General**

**strategică (JSPS)**, exact după modelul american și a prezentat organismele, instrumentele și relațiile care stau la baza acestui sistem.

Aderarea la NATO și UE a impus Armatei României necesitatea revederii și actualizării principalelor doctrine, pentru a implementa STANAG-urile și doctrinele aliate, în vederea orientării și coordonării demersurilor de transformare structurală a Armatei României, astfel încât aceasta să fie în măsură să parcurgă etapele planificate, concomitent cu îndeplinirea misiunilor sale de bază privind asigurarea securității României pe timp de pace, apărarea țării și a aliaților săi, promovarea stabilității regionale și globale, inclusiv prin utilizarea diplomației apărării, precum și sprijinul instituțiilor statului și al autorităților locale în caz de urgențe civile. În acest scop, Armata României are nevoie de sisteme de planificare moderne, compatibilă cu cele ale NATO, care să sprijine, real și eficient, procesele de luare a deciziilor la nivel politic și politico-militar.

Astfel, în noua arhitectură doctrinară, **Sistemul planificării strategice (SPS)** se interpoziționează la confluența planificării apărării cu planificarea operațională, fiind responsabilă de planificarea forței și planificarea operațională din timp. În cadrul reorganizării Statului Major General, de la începutul anului 2006, s-a încercat armonizarea acestor responsabilități în cadrul J.5, creîndu-se structurile care să realizeze sarcinile respective. Dar încă lipsea baza doctrinară pentru a face acest sistem să funcționeze.

Pasul hotărâtor s-a realizat în ultimii doi ani, când s-au pus bazele legale ale sistemului, prin aprobarea „**Doctrinei Armatei României**” și a „**Instrucțiunilor privind elaborarea, coordonarea și execuția planurilor operaționale de întrebuințare a forțelor**” nr. MS.128 din 19.12.2007. Având la bază domeniile aliate ale planificării apărării, procesul NATO de planificare operațională (OPP), precum și Strategia de Transformare a Armatei României, cele două documente reprezintă elementele fundamentale care orientează realizarea de capacități compatibile și interoperabile prin care România va putea răspunde provocărilor actuale și viitoare ale mediului de securitate, precum și modul de întrebuințare a acestora în operații militare.

Cu toate acestea, succesul planificării, executării și sprijinirii operațiilor întrunite, după realizarea capacităților necesare, solicită un sistem de planificare care să se sprijine pe o doctrină explicită, acceptată și însușită de către profesioniștii militari.

Doctrina planificării operaționale în Armata României este instrumentul principal de lucru al comandanților, comandamentelor și statelor majore de nivel strategic și operativ și este documentul de referință al SPS. Este un document dinamic, care va fi revăzut și actualizat în mod constant, în funcție de schimbările din mediul de securitate regional și internațional și de modificările survenite pe timpul transformării conceptuale aliate și naționale.

## **1. Planificarea apărării**

**Planificarea apărării României** este un proces prin care se stabilesc volumul, structura și modul de alocare a resurselor naturale, umane, materiale și financiare,

necesare îndeplinirii obiectivelor fundamentale ale securității naționale și apărării armate a României.

Planificarea apărării este atributul exclusiv și inalienabil al **autorităților publice naționale stabilite prin Constituția României: Parlamentul, Președintele României, Guvernul României, Consiliul Suprem de Apărare a Țării**. Planificarea apărării se realizează pe baza opțiunilor și deciziilor politice și strategice ale Parlamentului României, precum și ale celorlalte instituții publice care, potrivit legii, au răspunderi în domeniul securității și apărării naționale.

Planificarea apărării asigură participarea Armatei României la acțiunile militare ale organizațiilor internaționale și regionale la care România este parte și la sporirea libertății sale de acțiune. În acest sens, România respectă fundamentele strategice ale Alianței Nord-Atlantice, prevăzute în „Conceptul strategic NATO”, adoptat la Summit-ul de la Washington din anul 1999, completat cu “Angajamentul privind Capabilitățile”, adoptat la Summit-ul de la Praga din anul 2002. Totodată, prin asumarea prevederilor Strategiei de securitate a UE și participarea la Politica europeană de securitate și apărare - PESA, Armata României își statuează un rol mult mai pronunțat în demersul global de gestionare a noilor tipuri de riscuri și amenințări.

Angajamentele asumate față de aliați se vor baza pe capabilitățile cerute de Alianță, prin procesul NATO de planificare a forțelor în scopul participării la operații întrunite multinaționale. Asumarea angajamentelor în cadrul NATO presupune contribuția cu forțe la operații sub conducerea NATO. Identic se procedează și în cazul angajamentelor asumate față de UE, organizațiile multinaționale sau regionale, față de coaliții, unde angajamentele asumate de capabilități reprezintă contribuția cu forțe la desfășurarea operațiilor sub comanda organizațiilor respective.

În calitate de țară membră a NATO, România a adoptat un proces de planificare al apărării similar cu cel al Alianței Nord-Atlantice, care cuprinde următoarele domenii<sup>1</sup>: planificarea forței; planificarea armamentelor; planificarea resurselor; planificarea logistică; planificarea pentru comandă, control și comunicații; planificarea pentru urgențe civile.

În relația cu UE, România a adoptat același sistem de planificare al apărării cu un specific privind planificarea forței, care la UE se realizează pe capabilități și la NATO pe obiective.

Documentele care definesc concepția de planificare a apărării (conform fig.1) sunt: Strategia de Securitate Națională a României/Strategia Națională de Apărare, Programul de Guvernare, Carta Albă a Apărării, Strategia Militară a României, precum și strategiile, directivele, planurile și programele departamentale elaborate de ministerele și instituțiile cu atribuții în domeniul apărării, ordinii publice și siguranței naționale.

**Strategia de Securitate Națională a României**, conține, ca parte distinctă, **Strategia Națională de Apărare**, și reprezintă documentul de bază care fundamentează planificarea apărării la nivel național. Ea se prezintă Parlamentului de către Președintele României, în termen de cel mult trei luni de la investitură și

---

<sup>1</sup> Principalele domenii ale planificării apărării sunt prevăzute în Legea nr. 473/2004 privind planificarea apărării.

cuprinde: definirea intereselor și obiectivelor proprii de securitate, evaluarea mediului internațional de securitate, identificarea factorilor de risc din mediul intern și internațional, direcțiile de acțiune și principalele mijloace pentru asigurarea securității naționale a României. Are un orizont de evaluare de 5 ani și o estimare pe termen lung a resurselor ce pot fi alocate de România pentru realizarea obiectivelor sale de securitate și apărare.

Pentru îndeplinirea prevederilor Strategiei de Securitate Națională a României și ale Programului de Guvernare, Ministerul Apărării – MAp elaborează **Carta Albă a Apărării**, prin care se stabilesc: obiectivele și sarcinile principale ale instituțiilor angajate în realizarea securității și apărării naționale, măsurile și acțiunile ce urmează să fie întreprinse de către acestea, resursele naturale, umane, materiale, financiare și de altă natură pe care urmează să le asigure, anual, pentru construirea și pregătirea forțelor participante la apărarea națională și la asigurarea securității, conform misiunilor ce le revin. Are o perioadă de valabilitate de 4 ani și se supune spre aprobare Parlamentului României.

Pe baza Strategiei de Securitate Națională a României și a Programului de Guvernare, ministerele și celelalte instituții publice cu atribuții în domeniul apărării, ordinii publice și siguranței naționale elaborează **strategii, directive, planuri și programe departamentale proprii**, menite să realizeze obiectivele și interesele de securitate ale României.

## PRINCIPALELE DOCUMENTE CARE FUNDAMENTEAZĂ PLANIFICAREA APĂRĂRII

Nivel  Național	STRATEGIA DE SECURITATE NAȚIONALĂ / STRATEGIA NAȚIONALĂ DE APĂRARE A ȚĂRII	Președintele
	PROGRAMUL DE GUVERNARE	Guvernul
Nivel  <i>Departa- mental</i>	CARTA ALBĂ A APĂRĂRII	Ministerul Apărării  Statul Major General
	<i>STRATEGIA MILITARĂ</i>	
	DIRECTIVA DE PLANIFICARE A APĂRĂRII PROGRAMELE MAJORE STRATEGIA DE TRANSFORMARE STRATEGIA DE ÎNTREBUINȚARE A FORȚELOR ÎN AFARA TERITORIULUI NAȚIONAL	

Figura nr.1. Documentele care stau la baza planificării apărării



Coordonarea aplicării unitare a acțiunilor întreprinse de Guvern, de ministere și celelalte instituții publice cu atribuții în domeniul apărării, ordinii publice și siguranței naționale se realizează de către CSAȚ.

Calitatea de membru al NATO asigură României condiții optime pentru protejarea și promovarea intereselor naționale în cadrul instituționalizat al Alianței Nord-Atlantice. Totodată, prin participarea activă, cu capabilități la procesul de planificare a apărării din NATO, se asigură îndeplinirea scopului de **contribuție efectivă la apărarea colectivă a Alianței**.

În cadrul NATO, Armata României sprijină dezvoltarea și materializarea noilor concepte și inițiative și participă la combaterea terorismului, a proliferării armelor biologice, chimice și nucleare, la operațiile de răspuns la crize, la misiunile de căutare-salvare / evacuare, la misiunile de asistență umanitară, la exercițiile multinaționale de gestionare a crizelor, precum și la programele/planurile NATO/PfP de îmbunătățire a capacităților de apărare a statelor PfP.

În bugetul apărării au fost prevăzute fondurile necesare participării țării noastre la bugetele comune ale Alianței Nord-atlantice, buget care cuprinde bugetul militar și bugetul destinat Programelor NATO de Investiții pentru Securitate/NATO Security Investment Programmes – NSIP.

Ministerul Apărării elaborează **Strategia Militară a României**. Acest document evaluează consecințele riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale în planul apărării și definește volumul, structura și modul de alocare a resurselor necesare apărării armate. Strategia Militară a României stabilește structura forțelor, misiunile, organizarea, dotarea, nivelul de instruire și de operativitate, sprijinul logistic și nevoile Armatei României și prevede măsurile necesare îndeplinirii angajamentelor de cooperare, parteneriat și alianță asumate de România pe plan internațional.

Pe baza prevederilor Strategiei Militare a României, ministrul apărării emite **Directiva de planificare a apărării**. Aceasta conține obiectivele, principiile și opțiunile politico-militare fundamentale, pe baza cărora organismele specializate planifică structura și capacitatea forțelor componente, alocarea resurselor și formulează politici și programe sectoriale. Directiva de planificare a apărării se referă la aceeași perioadă de 6 ani, ca și Directiva Ministerială a NATO.

**Strategia de Transformare a Armatei României**, elaborată pentru prima dată în Armata României în anul 2006 și revizuită 2007, dezvoltă pe termen mediu și lung prevederile Strategiei Militare a României, proiectând elementele dominante ce vor marca direcțiile de transformare ale armatei până la sfârșitul anului 2025. Strategia de Transformare stă la baza elaborării tuturor celorlalte strategii, concepții și planuri de acțiune și de implementare. Totodată, documentul oferă o viziune pe termen mediu și lung a modului în care Armata României va fi dimensionată, pregătită și înzestrată pentru a participa la operațiile desfășurate sub conducerea Alianței Nord-atlantice, a Uniunii Europene sau a altor organizații și coaliții, în condițiile transformării forțelor<sup>2</sup>, conceptelor și capabilităților.

---

<sup>2</sup> În accepțiunea NATO prin forțe se înțelege „...personalul și echipamentele care alcătuiesc o capabilitate”.

Procesul de transformare a Armatei României va continua prin concretizarea demersurilor pentru modernizarea sa și se va desfășura în trei etape distincte, determinate de restructurarea structurii de forțe, termenele angajate față de Alianță pentru îndeplinirea cerințelor Obiectivelor Forței /Force Goals – FGs, precum și de cerințele procesului de integrare în NATO și UE. Aceste etape sunt următoarele:

a) etapa finalizării restructurărilor de bază (2005-2007), perioadă în care vor fi îndeplinite obiectivele pe termen scurt ale procesului de transformare a Armatei;

b) etapa integrării operaționale depline în NATO și Uniunea Europeană (2008-2015), pe timpul căreia vor fi îndeplinite obiectivele pe termen mediu ale procesului de transformare și se va realiza integrarea deplină în structurile NATO și UE;

c) etapa integrării tehnice depline în NATO și Uniunea Europeană (2016-2025), care reprezintă, de fapt, etapa îndeplinirii obiectivelor pe termen lung ale procesului de transformare și îmbunătățirea nivelului de interoperabilitate tehnică realizat.

Pe baza Directivei de planificare a apărării, SMG elaborează **Strategia de întrebuințare a forțelor în afara teritoriului statului român** și întocmește planificarea forțelor pe termen mediu și lung, precum și programe de constituire, modernizare și pregătire a forțelor componente.

**Strategia de întrebuințare a forțelor în afara teritoriului statului român** dimensionează modul de angajare pe termen mediu și lung a forțelor în misiuni în afara teritoriului statului român, conduse de NATO, UE, ONU sau OSCE precum și în cadrul coalițiilor multinaționale. Aceasta constituie baza pentru elaborarea de către SMG, a planului anual de întrebuințare a forțelor în afara teritoriului statului român, pe care îl înaintează pentru aprobare, conform legislației în vigoare, către CSAȚ.

În vederea realizării de planuri de întrebuințare a forțelor flexibile, adaptabile și cuprinzătoare, Statul Major General elaborează **scenarii strategice**. Acestea au în vedere desfășurarea de acțiuni militare de luptă clasice, operații speciale, operații de stabilitate și de sprijin, asistență umanitară, intervenție la dezastre, operații de răspuns la crize care se vor executa atât în cadrul granițelor naționale cât și în afara lor, cu grupări de forțe întrunite, având la bază parte din **situațiile de planificare** stabilite de NATO.

**Programele de constituire, modernizare și pregătire a forțelor**, denumite generic „**programe majore**”, cuprind măsurile și acțiunile concrete care se execută pentru: constituirea, înzestrarea și cartiruirea unităților militare; asigurarea condițiilor optime de viață pentru personal; pregătirea comandamentelor și instruirea trupelor; asigurarea sprijinului logistic; crearea și întreținerea infrastructurii pentru operații militare; participarea la operații multinaționale cu statele partenere sau aliate; alocarea anuală a resurselor necesare pentru deplasarea în teatru, susținerea și desfășurarea operațiilor militare. Programele majore se elaborează pentru o perioadă de 6 ani - programe multianuale, cu o perspectivă de încă 4 la 8 ani, și se aprobă de către Parlament. Acestea se completează și se actualizează anual, în raport cu stadiul de execuție.

Pe baza programelor de constituire, modernizare și pregătire a forțelor și a fondurilor alocate prin bugetul de stat, Statul Major General întocmește **planuri**

*anuale privind modernizarea și pregătirea forțelor componente*, precum și *rapoarte privind stadiul realizării programelor de constituire, modernizare și pregătire a forțelor* în perioada anterioară. *Planurile anuale* sunt aprobate de ministrul apărării, iar rapoartele privind stadiul realizării programelor de constituire, modernizare și pregătire a forțelor sunt prezentate Guvernului.

Modalitățile concrete referitoare la elaborarea, coordonarea, execuția, urmărirea și raportarea îndeplinirii prevederilor directivei sau a dispoziției de planificare strategică, a planurilor strategice și operaționale de întreținere a forțelor, programelor de constituire, modernizare și pregătire a forțelor, precum și a planurilor anuale se reglementează prin instrucțiuni interne, aprobate de către ministrul apărării.

### **Locul și rolul planificării operaționale în Armata României**

Securitatea României ca stat european și euroatlantic, poate fi definită și promovată numai în interiorul NATO și al Uniunii Europene, în funcție de interesele naționale, armonizate cu politicile specifice ale celor două organizații.

Armata României participă la apărarea colectivă prevăzută în Articolul V al Tratatului de la Washington, potrivit căruia forțele militare multinaționale ale Alianței trebuie să realizeze descurajarea oricărei agresiuni potențiale împotriva ei, să oprească agresorul cât mai repede posibil în cazul unui atac și să asigure independența politică și integritatea teritorială a statelor membre. Prin participarea sa activă la misiuni sub egida ONU, UE și OSCE, Armata României se poate constitui, potențial, într-un pilon important al Politicii Europene de Securitate și Apărare - PESA în partea centrală și sud-estică a continentului european.

Pentru a-și respecta angajamentele asumate față de aliați, Armata României trebuie să asigure, printr-un proces de planificare a apărării, forțele și capacitățile solicitate de NATO și UE, iar prin procesul de planificare operațională/Operational Planning Process – OPP, modul de întreținere al acestor forțe pentru realizarea obiectivelor naționale și aliate.

**Planificarea operațională** constă în elaborarea de *concepții și planuri de operați* ce vor permite punerea în practică a *opțiunilor de nivel strategic, operativ și tactic* stabilite la nivel politico-militar, după o elaborare minuțioasă.

Planificarea operațională prevede două tipuri de planificare:

a) **planificare din timp/în avans** – inițiată de către șeful Statului Major General – SMG pe timp de pace și are la bază un scenariu strategic avizat de către acesta. Produsele finale ale planificării din timp/în avans sunt *planurile strategice de contingență/Contingency Operational Plans - COP* și cele *permanente de apărare/Standing Defence Plans – SDP*;

b) **planificare de răspuns la crize** - inițiată de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării - CSAȚ, la propunerea șefului SMG, ca urmare a declanșării unei crize sau a unei crize aflată în curs de desfășurare și care se finalizează într-un *plan de operații/Operations Plan - OPLAN*. Poate avea la bază un SDP sau COP.

Scopul planificării operaționale constă în pregătirea și ducerea operațiilor militare și cuprinde elaborarea și dezvoltarea planurilor de operații, planuri ce cuprind toți factorii relevanți care influențează în mod direct ducerea cu succes și eficiență a unei operații.

Planificarea operațională este strâns legată de planificarea apărării, de la care preia forțele, capacitățile și resursele puse la dispoziția planificatorilor pentru realizarea obiectivelor politice și militare stabilite de factorii de conducere a apărării. De fapt, prin planificarea operațională se asigură obținerea stării finale dorite – end state, la terminarea campaniei sau operației majore întrunite.

Totodată, planificarea operațională în Armata României se armonizează cu politicile care gestionează planificarea operațională în cadrul NATO și UE. Elementul de legătură între planificarea apărării și planificarea operațională îl reprezintă **planificarea strategică**, care reprezintă instrumentul principal al șefului SMG pentru îndeplinirea îndatoririlor legale ce îi revin pentru întrebuințarea produselor finale ale procesului de planificare a apărării – forțe, capacități și resurse.

*Figura nr.2. Rolul planificării strategice.*

Acest tip de planificare reprezintă elementul de interconectare a planificării în cadrul SMG și servește ca bază pentru corelarea obiectivelor strategice politico-militare stabilite prin strategii, cu resursele necesare puse la dispoziție prin programul de guvernare și Directiva de Planificare a Apărării și planurile de operații elaborate în cadrul Sistemului planificării operaționale (conform fig.1).



Principalele funcțiuni și documentele corespunzătoare emise prin procesul de planificare strategică asigură consilierea autorităților militare și civile privind îndeplinirea misiunilor Armatei României și luarea deciziilor corecte cu privire la securitatea și apărarea națională.

Planificarea strategică are la bază procesul de planificare operațională/ Operational Planning Process – OPP, un proces logic, care începe cu estimarea riscurilor și amenințărilor militare la adresa intereselor și obiectivelor naționale, continuă cu emiterea unei strategii militare care să preîntâmpine aceste amenințări, apoi partiționează forțele existente către comandanții responsabili cu îndeplinirea strategiei și se finalizează cu asigurarea directivelor strategice pentru programul de capacități necesare în viitor.

### **Politica care direcționează planificarea în NATO și UE**

Analizând mediul de securitate actual, este ușor de anticipat că operațiile viitoare vor fi multidimensionale și mult mai complexe, deoarece forțele trebuie să se adapteze rapid scenariilor operaționale cu schimbarea frecventă a caracteristicilor, și anume de la cele cu intensitate mare de conflict letal, la cele de stabilizare sau la operațiile de menținere a păcii.<sup>3</sup> Acțiunile militare specifice operațiilor viitoare se pot desfășura simultan, corespunzător întregii game de operații militare. Dezvoltările

<sup>3</sup> NATO Strategic Vision. Military Challenge, paragraful 13.

tehnologice din cadrul sistemelor informatice, care ușurează major procesul de planificare, mijloacele de avertizare, platformele spațiale și capacitățile militare vor permite desfășurarea operațiilor militare într-un tempo mai rapid și prin adoptarea unor noi concepte operaționale.

**Abordare generală/Comprehensive Approach - CA.** Pentru a fi în poziția de a-și îndeplini rolurile și misiunile în cea mai eficientă manieră, Alianța este în curs de adoptare a unei abordări generale pentru desfășurarea și sprijinirea operațiilor militare, cu scopul de a crește abilitatea NATO de a se implica mai eficient în rezolvarea crizelor. CA conectează inextricabil, principalele discipline ale planificării – îndeosebi planificarea forței, planificarea operațională și a resurselor, cu rezultatele obținute ca urmare a desfășurării operațiilor militare. Fiecare dintre aceste elemente influențează și, la rândul lor, sunt influențate de altele, având ca mediator de bază informațiile pe termen mediu, verificate periodic. Această abordare optimizează continuu planificarea operațiilor militare. CA asigură o mai mare vizibilitate și asigură luarea unor decizii politice mai bine fundamentate, deoarece asigură informarea decidenților politici despre ce este posibil și ce este necesar - în termeni ca efecte, capacități, durată, dislocare și susținere. De asemenea, se asigură o indicare mai precisă a costurilor probabile pe care le implică decizia luată pentru desfășurarea unei operații. Așa cum cerințele NATO prevăd realizarea unor forțe predictibile, tot așa va trebuie să devină planificarea operațională.

Pentru pregătirea și ducerea operațiilor militare este necesară dezvoltarea planurilor de operații, planuri care cuprind toți factorii relevanți ce influențează în mod direct ducerea cu eficiență și succes a unei operații. Printre acești factori care influențează planificarea nu trebuie să lipsească efectele așteptate. Planificarea operațională servește următoarelor scopuri: realizarea planificării militare pentru a pregăti răspunsul Alianței la orice situație viitoare; pregătirea pentru o posibilă, viitoare solicitare (cerere), privind ducerea operațiilor de răspuns la criză, cu sau fără participarea națiunilor membre sau partenere, sau altor națiuni din afara Alianței; executarea directivelor și orientărilor politice, îndeosebi pentru planificarea activării forței întrebuintate pentru răspuns la o criză actuală sau în curs de desfășurare; flexibilitatea în adaptarea la cerințele posibilele de schimbare frecventă a directivelor politice și a recomandărilor militare; adaptarea la nevoile politice pe timpul unei crize.

NATO și-a creat propria arhitectură de planificare operațională pentru a asigura structura de bază necesară realizării planurilor de operații, pentru ca acestea să devină documente optime, eficiente, standardizate și coerente. Planificarea operațională cuprinde planul de operații corespunzător, elementele ajutoare ale comandanților militari NATO și elementele adiționale, complementare, care ajută pe planificatorii statelor majore ale armatelor statelor membre NATO să dezvolte planurile operaționale.

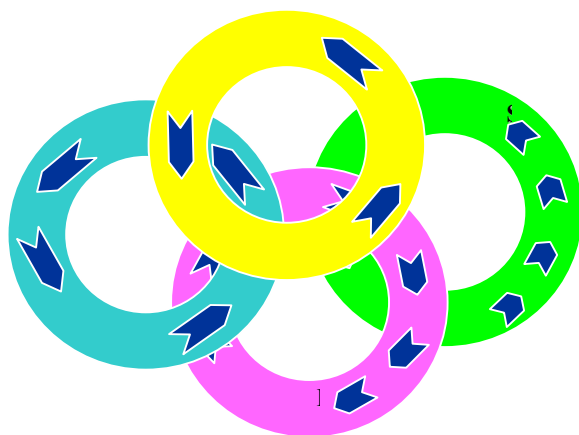
Arhitectura de planificare în cadrul Uniunii Europene este în construcție.

### **Relația dintre planificarea apărării și planificarea operațională**

Planificarea apărării României se desfășoară la nivelul **politic și politico-militar**, la realizarea ei participând structuri de conducere din sfera **politică și militară**. Translația de la intenția politică și interesele naționale către acțiunea

militară, reprezentată de planificarea operațională, se realizează prin patru sisteme decizionale de planificare, care se interferează și interrelaționează, corespunzător nivelurilor de responsabilitate stabilite prin Legea de organizare și funcționare a Ministerului Apărării<sup>4</sup>, astfel: *Sistemul Strategiei de Securitate și Apărare (SSA)*; *Sistemul Planificării Strategice (SPS)*; *Sistemul de Planificare, Programare, Bugetare și Evaluare (SPPBE)*; *Sistemul de Planificare Operațională. (SPO)* – vezi fig.3.

## SISTEMELE DECIZIONALE ALE PLANIFICĂRII



## Consiliul de Planificare a Apărării

Figura nr. 3. Sistemele decizionale ale planificării

*Sistemul Strategiei de Securitate și Apărare - SSA* reprezintă sistemul principal în care se deliberează și se iau decizii, la cel mai înalt nivel, pe probleme ale politicii de securitate și apărare națională care necesită decizie prezidențială. Conform prerogativelor constituționale și legale, din acest sistem fac parte (vezi fig.4):

a) Președintele României, în calitatea sa de comandant suprem al forțelor armate<sup>5</sup>;

b) CSAȚ, pentru organizarea și coordonarea unitară a activităților care privesc apărarea țării și securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii<sup>6</sup>; CSAȚ elaborează opțiuni de politică, analizează implicațiile, coordonează problemele operative care necesită o analiză interdependentă, elaborează recomandări pentru Președinte și monitorizează implementarea opțiunilor politice adoptate;

c) MAP, ca organ de specialitate al administrației publice centrale, care conduce și desfășoară, activitățile în domeniul apărării țării și răspunde de planificarea integrată a apărării<sup>7</sup>;

<sup>4</sup> Legea nr. 346/2006

<sup>5</sup> Art. 92 din Constituția României, ediția 2003

<sup>6</sup> Idem, art.119

<sup>7</sup> Art.1 din Legea nr. 346/2006

d) Șeful SMG, în calitatea sa de consilier militar principal al Președintelui României și ministrului apărării.

Prin produsele finale elaborate – Strategia de Securitate Națională a României/Strategia Națională de Apărare a Țării și Carta Albă, sistemul asigură cadrul constituțional pentru stabilirea obiectivelor politicii naționale de apărare, a misiunilor Armatei României, precum și pentru asigurarea resurselor necesare apărării naționale și îndeplinirii angajamentelor asumate.

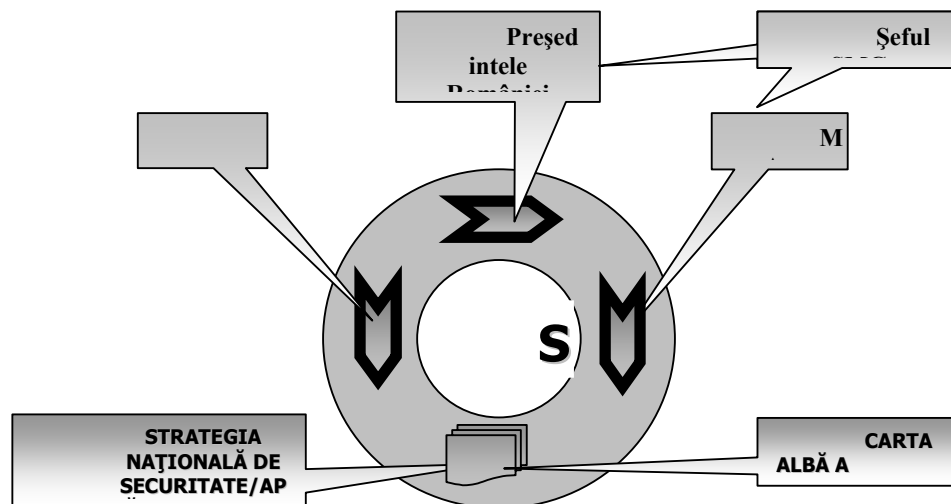


Figura nr.4. Sistemul Strategiei de securitate și apărare

**Sistemul planificării strategice – SPS**, constituit la nivelul SMG, cuprinde ansamblul de activități prin care sunt stabilite obiectivele militare și prioritățile Armatei României și sunt repartizate resurselor apărării pentru îndeplinirea acestora. Sistemul permite evaluarea riscurilor și amenințările din mediul de securitate, elaborarea strategiilor, viziunilor, scenariilor strategice, doctrinelor, conceptelor, cerințelor operaționale pentru forțe, proiectarea structurilor, precum și implementarea acestora prin planurile operaționale întocmite la nivel strategic. Astfel, SPS este sincronizat cu Sistemul de planificare, programare, bugetare și evaluare și declanșează mecanismul Sistemului planificării operaționale.

Sistemului planificării strategice este un sistem flexibil și interactiv, care se fundamentează pe Strategia Militară a României, iar procesul central îl constituie aplicarea prevederilor acesteia în cadrul Statului Major General, prin Comitetul Șefilor de State Majore – CSSM ca organ consultativ<sup>8</sup>.

Produsele acestui sistem, sunt: Strategia Militară a României, Directiva de planificare a apărării, Strategia de transformare a Armatei României, Strategia de întrebuințare a forțelor armate române în afara granițelor naționale și Strategia de înzestrare a Armatei României – vezi fig.5.

Prin SPS, SMG asigură coordonarea următoarelor domenii ale planificării apărării: Planificarea forței, prin Direcția planificare strategică – J.5; Planificarea logistică, prin Direcția logistică – J.4; Planificarea armamentelor, prin Direcția

<sup>8</sup> Idem. Art.12.

structuri și planificarea înzestrării – J.8; Planificarea pentru comandă, control și comunicații, prin Direcția comunicații și informatică – J.6.

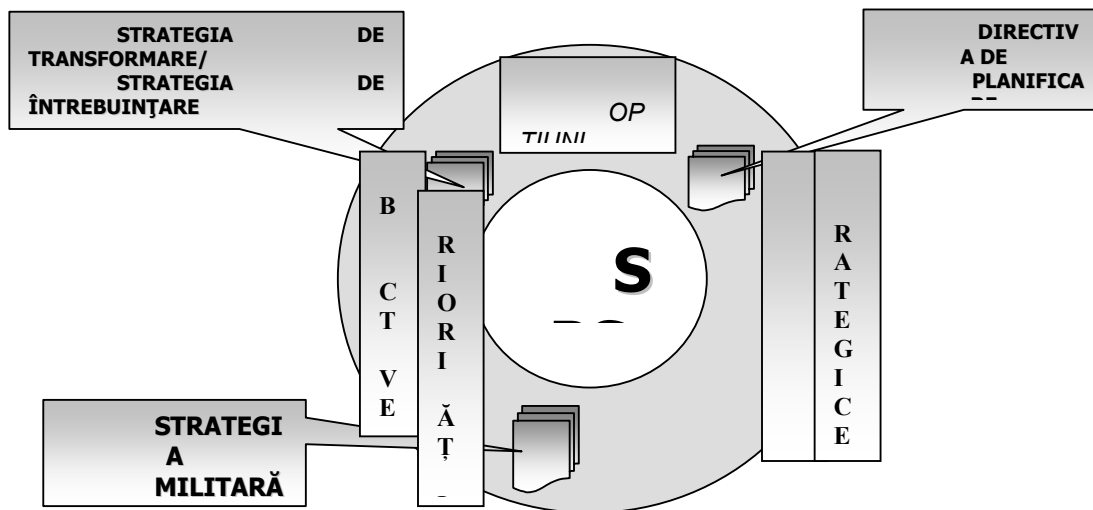


Figura nr.5. Sistemul de planificare strategică

**Sistemul de planificare, programare, bugetare și evaluare a forțelor și activităților/Planing, Programming, Budgeting and Evaluation System - PPBES** contribuie la constituirea forțelor și capacităților militare necesare îndeplinirii obiectivelor și misiunilor încredințate și la menținerea stării lor de operativitate - vezi fig.6.

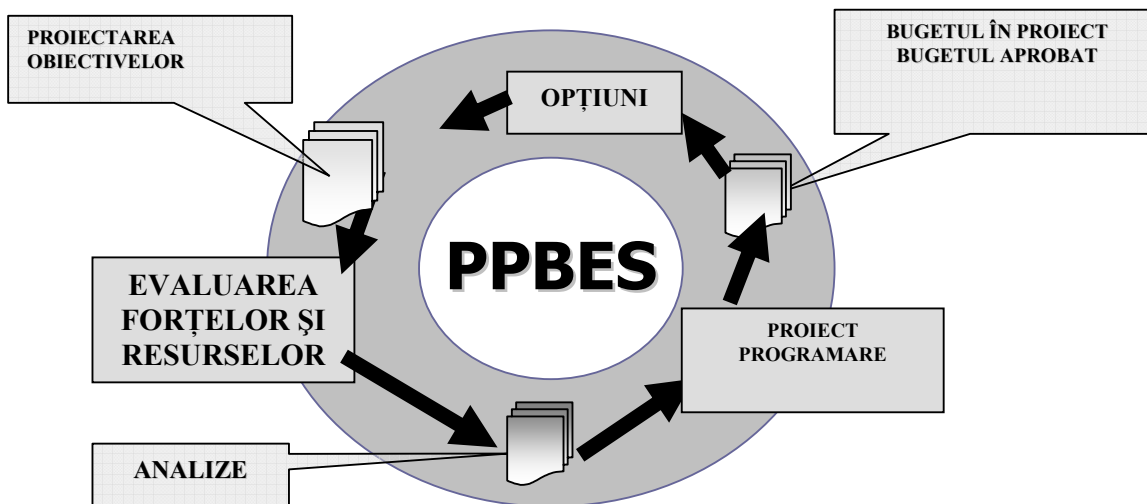


Figura nr.6. Sistemul de planificare, programare, bugetare și evaluare

PPBES este gestionat de către Direcția planificare integrată a apărării - DPIA din cadrul Departamentului pentru politica de apărare și planificare - DPAP și are ca obiectiv principal transpunerea prevederilor Directivei de planificare a apărării în programele de constituire, modernizare și pregătire a forțelor, prin asigurarea și gestionarea resurselor la dispoziție într-o concepție integrată.



**Sistemul de planificare operațională – SPO** reprezintă sistemul în cadrul căruia sunt elaborate planurile strategice și de operații pentru desfășurarea acțiunilor militare - vezi fig.7.

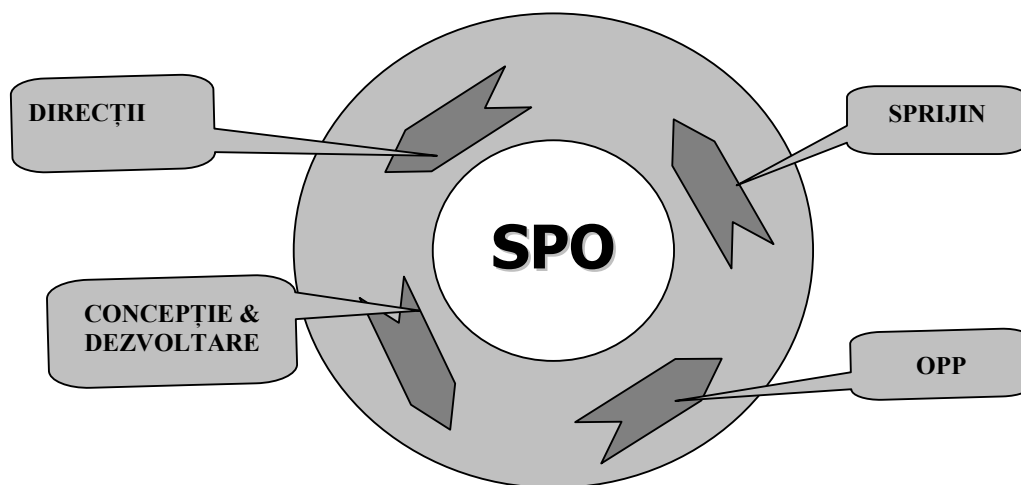


Figura nr.7. Sistemul de planificare operațională

Sistemul cuprinde trei niveluri de operare:

a) nivelul strategic, aflat în responsabilitatea SMG, prin J.5 și J.3/Centrul Național Militar de Comandă – CNMC, asigură transpunerea deciziilor militare, rezultate în urma activităților desfășurate la nivelul SSA și SPS, în procese și proceduri care orientează eforturile pentru planificarea eficientă a campaniilor și operațiilor întrunitate majore/Major Joint Operations – MJO;

b) nivelul operativ este în responsabilitatea Comandamentului Operațional Întrunit – COPI și asigură îndeplinirea obiectivelor politice și/sau militare strategice prin planificarea cu succes a operațiilor și bătăliilor;

c) nivelul tactic, aflat în responsabilitatea comandamentelor operaționale ale categoriilor de forțe – COCFA, marilor unități și unităților, transpune în detaliu planurile de operații de nivel operativ pentru ducerea luptelor și ciocnirilor.

Sistemul asigură un proces unic de planificare operațională, denumit *Procesul de planificare operațională/Operational Planning Process - OPP*, interoperabil, integrat, conținând politici și proceduri similare pentru planificarea operațiilor militare de toate tipurile și asigură luarea deciziei și rezolvarea crizelor în mod ordonat și coordonat.

### **Concluzii.**

*A. Planificarea trebuie să fie văzută ca o activitate intelectuală care conduce un proces și nu ca un proces ce conduce o activitate intelectuală. Această îndrumare vine din partea comandantului și cuprinde o combinație de intuiție, experiență și luare a deciziei efective.*

La nivelul Statului Major General, planificarea strategică, în ansamblul ei, reprezintă simbioza a două tipuri de planificare – cea a forței și cea operațională. Multă lume confundă aceste două planificări, considerând, îndeosebi planificarea

forței ca fiind o planificare militară, toate celelalte domenii ale planificării apărării fiind considerate atributul conducerii politico-militare. Ceea ce nu este corect.

Dacă planificarea forței este acel tip de planificare care pune la dispoziția comandantului și planificatorilor forțele și capacitățile necesare îndeplinirii obiectivului fundamental al Armatei României, prevăzut în Constituție, cât și a misiunilor pe care aceasta le are de îndeplinit pentru menținerea suveranității, independenței și unității naționale, precum și îndeplinirea angajamentelor asumate pe plan internațional, planificarea operațională este aceea care precizează modalitățile în care forțele și capacitățile vor fi întrebuințate pentru îndeplinirea acestor misiuni.

Ca urmare, trebuie acordată aceeași atenție ambelor categorii de planificare. Nu contează dacă ai cele mai bune și mai pregătite forțe din lume, dacă nu ști cum să le folosești. Iar dacă ai un proces extraordinar de planificare operațională și elaborezi cele mai exacte și eficiente planuri de operații din lume, tot nu poți să le îndeplinești fără a avea forțele și capacitățile necesare. Cu alte cuvinte, planul operațional de întrebuințare a forțelor (COP/SDP/OPLAN) este documentul de legătură între cele două tipuri de planificare. Iar elaborarea acestuia este atributul Statului Major General, prin Direcția planificare strategică/Direcția operații.

#### **Bibliografie:**

- [1] Constituția României, București, 2003.
- [2] Legea nr. 473/2004 privind planificarea apărării.
- [3] Legea nr. 346/2007 privind organizarea și funcționarea M.Ap.
- [4] NATO Strategic Vision: the Military Challenge, 2004.
- [5] Doctrina Armatei României, CedThA, București, 2007.
- [6] [www.nato.int](http://www.nato.int).

# PRINCIPALELE ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE DE SECURITATE ȘI ROLUL LOR ÎN ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA OPERAȚIILOR MULTINAȚIONALE

Petru PAH\*

*The international organisations represent the most important forces in coordinating the actions and the cooperation between different fields, such as the political, economic, social, military or cultural.*

*The study of international organisations, as analysis units, provide a different perspective over the security environment, widening the research area and giving new dimensions to a certain phenomena, like, for example, globalization and terrorism. The number of organisations and their role, have increased significantly, becoming an important element of the international system, especially after the Second World War. The activity of these organisation is diverse, and their analysis – complex, if not difficult, due to their great number and to their diverse typology.*

Termenul de „organizații internaționale” a intrat relativ recent atât în limbajul comun, cât și în cel științific. În ultima parte a secolului XIX, în literatura de specialitate erau folosite adesea concepte precum „sindicatul public internațional”, „biroul internațional” sau „comisia internațională”. Sintagma „organizații internaționale” a fost, probabil, introdusă în jurul anului 1867, în discursul științific al juristului scoțian James Lorimer, iar 13 ani mai târziu, publicistul german Constantin Frantz afirma că federalismul reprezintă principiul de existență al organizațiilor internaționale. Consacrarea definitivă a termenului este datorată lucrării lui Walter Schücking „Organizațiile lumii”, publicată în anul 1908, și a ghidului „Uniunile internaționale publice” al lui Paul S. Reinsch, din 1911<sup>1</sup>.

Convenția Ligii Națiunilor<sup>2</sup>, semnată în anul 1924, recunoaște indirect existența organizațiilor internaționale în Art.23, care sugerează crearea unor organizații internaționale specializate, pentru promovarea cooperării internaționale. Mai mult, Art. 24 folosește concepte precum „birou internațional” sau „comisie internațională” pentru organizațiile existente la acel moment, subliniind astfel, voluntar sau nu, importanța creării unor noi organizații internaționale. Ambele articole definesc vocația de organizație universală a Ligii Națiunilor.

Mai târziu, după cel de-al Doilea Război Mondial, în Preambulul Cartei Națiunilor Unite, este recunoscută existența unei organizații internaționale propriu-zise: semnatarii „*stabilesce în acest fel o organizație internațională numită Națiunile Unite*”<sup>3</sup>.

Începând cu această perioadă de cristalizare conceptuală, au fost dezvoltate trei principale curente ce definesc rolul organizațiilor internaționale ca instrumente, ca

---

\* Locotenent colonel doctorand, U.M. 02565 Cluj Napoca

<sup>1</sup> RITTBERGER, Volker și BERNHARD Zangl, International Organizations. Polity, Politics and Policies, Palgrave Macmillan, Hampshire, 2006, p. 5 .

<sup>2</sup> The Covenant of the League of Nations, 1924, <http://www.yale.edu/lawweb/avalon>.

<sup>3</sup> *The Charter of the United Nations*, 1945, <http://www.un.org/aboutun/charter>.

arene și, în fine, ca actor. Adesea, organizațiile internaționale sunt văzute ca instrumente prin care statele își urmăresc propriile interese, iar procesul decizional reflectă, în primul rând, interesele celor mai puternici membri. Ca arenă, organizațiile internaționale sunt similare unui „*loc de joacă*”<sup>4</sup>, și nu unui instrument al politicii statale, iar ca instituții, sunt forme ale unei diplomații de conferință, unde statele pot face schimb de informații, pot condamna sau justifica anumite acțiuni și își pot coordona strategiile politice naționale. Într-un cadru larg, se poate afirma că o organizație internațională, ca subiect al unui acord internațional ce o creează, pe de o parte, are statut de persoană juridică, cu capacitatea de a posedea, dobândi sau transfera proprietate, de a încheia contracte, de a participa la acorduri internaționale cu state sau alte organizații internaționale și de a urmări scopuri specifice prin mijloace legale, și, pe de altă parte, are drepturi și responsabilități create prin legislația internațională sau acordul respectiv.

**Organizațiile internaționale de securitate** se disting de celelalte organizații prin aceea că își au originile în consensul statelor de a coopera în probleme de reducere a violenței și realizare a păcii și securității, prin folosirea unei largi game de acorduri și mecanisme.

Sintetizând, putem afirma că există cel puțin patru seturi de sarcini pe care organizațiile internaționale de securitate le pot îndeplini:

- promovarea dialogului de securitate și gestionarea crizelor ca sarcini de bază destinate stabilirii și/sau menținerii păcii;

- crearea de sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce, destinate reducerii pericolelor ce decurg din activitățile militare, sau pe capacități comune pentru misiuni de pace;

- promovarea standardelor democratice și respectarea drepturilor omului ca scopuri în sine;

- promovarea securității prin mecanisme economice, întărind atât prosperitatea, cât și interdependența actorilor, și prin abordări cooperative ale riscurilor și provocărilor, inclusiv terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă.

Analiza statutului și rolului organizațiilor internaționale de securitate poate fi realizată din perspectiva durabilității și eficienței. Durabilitatea se referă la persistența peste timp a modelelor de comportament, ce reflectă conformarea rutinizată la regulile organizației, iar eficiența la comportamentul actorilor ghidați de regulile și normele acesteia. Aceste două criterii operaționalizează importanța instituțională a organizației, în fapt, fiind vorba, pe de o parte, despre capacitatea organizației de a rezista în fața provocărilor externe, iar pe de altă parte, despre gradul de respectare a regulilor și normelor de către membrii săi.

Din punctul de vedere al teoriei aplicate în analiza organizațiilor internaționale, realismul și neorealismul nu acordă importanță existenței organizațiilor internaționale de securitate, acestea fiind considerate doar modalități de camuflare a intereselor statelor sau forumuri necesare obținerii acordului asupra anumitor aspecte de securitate al statelor mai slabe. De asemenea, se consideră că organizațiile internaționale nu au nici o influență asupra comportamentului marilor puteri, acestea

---

<sup>4</sup> Apud RITTBERGER, Volker și Bernhard ZANGL, *op. cit.*, 2006, p. 6.

din urmă preferând acțiunea unilaterală. Din perspectiva neorealistă, există un singur tip de organizație, anume *alianța*, fiind respins tocmai criteriul eficienței organizațiilor internaționale. În ceea ce privește criteriul durabilității, ambele curente îl consideră irelevant și, chiar dacă o astfel de organizație durează în timp, ea este privită ca fiind lipsită de conținut.

În sistemul internațional, organizațiile de securitate pot fi considerate *comunități de securitate*. Acest concept a fost dezvoltat în anul 1957 de către Karl Deutsch, care l-a definit drept un grup ce a devenit integrat, dobândind un simț al comunității însoțit de practice instituționale formale sau informale suficient de puternice pentru a asigura activitatea pașnică a membrilor grupului pe o perioadă de timp lungă<sup>5</sup>. Existența acestui tip de comunitate este caracterizată și prin următoarele caracteristici:

- inexistența planurilor militare ale unui membru față de ceilalți;
- existența unor valori politice compatibile;
- existența capacității guvernelor de a reacționa rapid și fără violență, cu mijloacele corespunzătoare, la problemele ce intervin în desfășurarea activității;
- existența unui comportament predictibil al tuturor membrilor;
- existența unor programe comune de instruire și schimb de personal, a acordurilor bi și multilaterale, a personalului multinațional în structurile de comandă etc.

Așadar, în cadrul sistemului mondial, organizațiile internaționale de securitate sunt cele mai complexe forme de cooperare guvernamentală internațională, deoarece domeniul cărora acestea se adresează este unul polivalent. „*Actualele realități și tendințe strategice în securitatea globală și regională impun o interconectare a principalelor instituții de securitate, pentru realizarea unei acțiuni concertate, care să exploateze optim complementaritatea acestora și să activeze capacitățile lor anticipativ-preventive*”<sup>6</sup>.

Securitatea nu înseamnă doar securitate militară, ci, dimpotrivă, planurile sale de manifestare includ atât sfera militară, cât și pe cea nonmilitară (politică, economică, socială, culturală, ecologică etc.), de la nivelul individului uman la cel al întregii lumi. Fie că respectiva organizație internațională este explicit una de securitate, prin titulatura sa sau prin Carta de înființare (cum sunt, de exemplu, OSCE și NATO), fie că una dintre funcțiile sale este aceea de a asigura securitatea statelor membre și cetățenilor lor într-unul sau mai multe dintre domeniile vieții sociale (cum ar fi Uniunea Europeană), organizațiile internaționale de securitate par a deține cea mai mare pondere în sistemul mondial.

Pentru a delimita cele mai importante organizații internaționale de securitate, pot fi stabiliți prin convenție următorii cinci indicatori principali, aleși în funcție de elementele de bază ale unei organizații de acest tip:

- elemente ce reflectă existența obiectivă a organizației:
- scop declarat în sfera securității;

---

<sup>5</sup> Apud EMMERSON, Donald K., *Security, Community, and Democracy in Southeast Asia*, Japanese Journal of Political Science nr. 6/2005, pp. 165-185, p. 170, [http://iis-db.stanford.edu/pubs/20988/Emmerson\\_JJPS\\_2005.pdf](http://iis-db.stanford.edu/pubs/20988/Emmerson_JJPS_2005.pdf).

<sup>6</sup> Doctrina armatei României, București 2007, art.8.

- arie de acoperire;
- număr de membri;
- elemente ce reflectă forța de impunere pe plan internațional a organizației:
- numărul marilor actori ai lumii (Statele Unite ale Americii, Germania, Marea Britanie, Franța, China, Japonia, India, Brazilia, Rusia<sup>7</sup>) care sunt membri ai respectivei organizații;
- numărul misiunilor de pace pe termen mediu și lung (durata de peste șase luni) în care organizația este implicată în momentul realizării analizei.

De asemenea, mai pot fi introduși în analiză și următorii indicatori: buget, numărul personalului angajat, numărul acordurilor și tratatelor de cooperare cu alte state și organizații internaționale etc.

Urmărind acești indicatori, observăm că „ierarhia” organizațiilor internaționale de securitate existentă la nivelul cunoașterii comune are un puternic substrat științific. Astfel este confirmat faptul că ONU, NATO, UE și OSCE reprezintă cele mai importante organizații internaționale de securitate.

Conform teoriei relațiilor internaționale, criteriile ce stau la baza acestei clasificări sunt: suprafața, numărul populației, produsul intern brut, produsul intern brut/cap de locuitor, cheltuielile militare. Astfel reiese că cei mai importanți actori ai lumii sunt: SUA, UE, China, Japonia, India, Brazilia și Rusia. Întrucât UE este o organizație internațională, am aplicat aceleași criterii și statelor ce o compun, rezultând că Germania, Marea Britanie și Franța sunt cei mai importanți actori europeni.

Se observă că doar primele patru organizații răspund la cele cinci criterii principale stabilite prin convenție, acestea fiind cele mai importante organizații internaționale de securitate. Celelalte patru, alese pentru analiză datorită ariei mari de acoperire, nu răspund la criteriile referitoare la forța de impunere pe plan internațional a organizației, ceea ce le face organizații internaționale de securitate de importanță secundară.

Este evident că această metodă pentru determinarea celor mai importante organizații internaționale de securitate suportă îmbunătățiri, însă analiza perspectivelor de evoluție ale acestora nu poate fi realizată fără o minimă delimitare a organizațiilor al căror viitor este important pentru sistemul mondial, întrucât numărul total al acestora este mult prea ridicat.

**Organizația Națiunilor Unite (ONU).** Înființată la 26 iunie 1945 și devenită efectivă la 24 octombrie 1945, Organizația Națiunilor Unite și-a stabilit ca principal scop de a feri generațiile viitoare de flagelul războiului, prin unirea forțelor membrilor ei, în vederea menținerii păcii și securității internaționale, prin garantarea că forța armată nu va mai fi folosită decât în interesul comun și prin stabilirea între state a unor relații de bună vecinătate și de toleranță. *„Principalul for internațional este obiectul unor încercări de reformă care vizează, atât relansarea rolului său în*

---

<sup>7</sup> Conform teoriei relațiilor internaționale, criteriile ce stau la baza acestei clasificări sunt: suprafața, numărul populației, produsul intern brut, produsul intern brut/cap de locuitor, cheltuielile militare. Astfel reiese că cei mai importanți actori ai lumii sunt: SUA, UE, China, Japonia, India, Brazilia și Rusia. Întrucât UE este o organizație internațională, am aplicat aceleași criterii și statelor ce o compun, rezultând că Germania, Marea Britanie și Franța sunt cei mai importanți actori europeni.

*reglementarea raporturilor internaționale, cât și adaptarea sa la noile provocări la adresa securității mondiale*”<sup>8</sup>.

În ceea ce privește *pacea și securitatea internațională*, de la crearea sa, ONU a fost adesea chemată să prevină disputele ce s-ar fi putut transforma în conflicte armate, să convingă părțile opozante să folosească masa de discuții, și nu forța armată, sau să ajute la restabilirea păcii în cazul declanșării vreunui conflict. În cursul anilor '90, au apărut schimbări majore în pattern-urile conflictului, peste 90% dintre conflicte desfășurându-se în interiorul statelor, și nu între ele. Din acest motiv, ONU a reconstruit o nouă gamă de instrumente, accentuând prevenirea conflictelor, adaptând continuu operațiunile de menținere a păcii, implicând organizațiile internaționale și întărind construirea păcii post-conflictuale.

Confruntat cu conflicte caracterizate de violență etnică (în Somalia, Ruanda și fosta Iugoslavie), Consiliul de Securitate al ONU a renunțat la desfășurarea operațiunilor între anii 1995 și 1997, însă crizele profunde din Congo, Africa Centrală, Timorul de Est, Kosovo, Sierra Leone și Etiopia-Eritreea au determinat, în ultimii ani, reluarea misiunilor de menținere a păcii. Experiența anilor trecuți a făcut ca ONU să se concentreze mai mult ca niciodată pe construirea păcii și pe sprijinirea structurilor ce o vor consolida. Tot această experiență a arătat că menținerea păcii, în sensul evitării conflictului militar, nu este suficientă pentru stabilirea unei păci sigure; o asemenea securitate poate fi realizată numai prin ajutorul acordat țărilor pentru a favoriza dezvoltarea economică, justiția socială, protecția drepturilor omului, buna guvernare și desfășurare a procesului democratic.

O altă coordonată importantă a activității ONU este *susținerea dezvoltării economice și sociale* a statelor lumii. Deși aproape toți indivizii umani asociază această organizație cu problemele păcii și securității, ONU se ghidează după următorul principiu: *pacea și securitatea durabile sunt posibile numai dacă este asigurată bunăstarea economică și socială a oamenilor din toată lumea*.

Multe dintre transformările economice și sociale globale din ultimele cinci decenii au fost semnificativ influențate de activitatea ONU, ce și-a asumat rolul de centru mondial pentru construirea încrederii și a stabilit prioritățile și scopurile cooperării internaționale pentru a asista țările în tranziție și a dezvolta un mediu economic global de susținere.

În același timp, fiecare agenție ONU este implicată într-o anumită măsură în *protecția drepturilor omului*. În timp, ONU a extins gradual legea, pentru a cuprinde standardele specifice femeilor, copiilor, persoanelor cu handicap, minorităților, muncitorilor emigranți și altor grupuri vulnerabile, acum protejate de practicile discriminatorii. Acțiunile ONU în sprijinul drepturilor omului se înscriu în zona campaniilor educaționale și a programelor naționale de instruire și consultanță tehnică.

În ultimul deceniu, războaiele civile au devenit o cauză centrală a situațiilor de criză și, de când a coordonat pentru prima dată *operațiunile de asistență umanitară* în Europa după cel de-al Doilea Război Mondial, ONU a fost însărcinată de comunitatea internațională *să răspundă la dezastrele naturale sau produse de om* ce depășesc

---

<sup>8</sup> Doctrina armatei României, București 2007, art.9.

capacitatea autorităților naționale. Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați oferă protecție internațională și asistență pentru peste 22 de milioane de refugiați, în timp ce Programul Mondial pentru Hrană furnizează o treime din asistența de urgență. De asemenea, ONU încearcă și *reducerea vulnerabilității țărilor la dezastre*, prin Programul pentru Dezvoltare, ce acționează pe două fronturi: pe de o parte, asistența imediată acordată victimelor, iar pe de altă parte, strategiile de prevenire a apariției urgențelor. Strategiile de prevenire a conflictelor și dezastrelor se adresează cauzelor de bază ale războiului într-o manieră comprehensivă. Ele favorizează securitatea, creșterea economică, guvernarea democratică și respectul pentru drepturile omului – ceea ce rămâne cea mai bună protecție împotriva dezastrelor naturale sau provocate de om.

Deși ONU a obținut până în prezent unele rezultate importante în traducerea în viață a obiectivelor înscrise în Cartă, în activitatea organizației s-au făcut simțite, totuși, un șir de neajunsuri, de neîmpliniri.

În cadrul ONU, imposibilitatea de a rezolva o serie de diferende internaționale a determinat crearea unei metode și a unor instrumente care să permită organizației să contribuie la prevenirea agravării conflictelor internaționale.

În acest fel s-au născut ***operațiile pentru menținerea păcii (Peace keeping Operations)***, care constau în amplasarea unor forțe militare sau paramilitare ale ONU într-o zonă în care a izbucnit sau poate izbucni un conflict internațional cu scopul de a înlesni soluționarea lui pașnică precum și aplicarea soluției la care s-a ajuns.

S-au făcut referiri la operațiile de menținere a păcii ca la ” *o instituție implicată în zona cenușie dintre soluționarea pe cale pașnică și forța militară*”.

Operațiile de menținere a păcii contribuie la gestionarea conflictului. Din punct de vedere conceptual, aceste operații se încadrează undeva între soluționarea pașnică și constrângerea colectivă. Scopul primordial al menținerii păcii trebuie să rămână acela de a realiza și menține încetarea ostilităților.

De când Consiliul de Securitate este organismul responsabil de menținerea păcii și securității internaționale în cadrul ONU, operațiile de menținere a păcii sunt inițiate prin rezoluțiile acestuia. În circumstanțe certe, Adunarea Generală poate stabili o operație de menținere a păcii.

De la căderea zidului Berlinului în anul 1989, ONU a întreprins o serie de schimbări semnificative în modul în care desfășoară operațiile de menținere a păcii. Plecând de la observatori, în principal neînarmați, ori cu armament ușor și misiuni de menținere a păcii, s-au folosit oportunitățile oferite de noul mediu strategic pentru a disloca forțe multidimensionale, multinaționale, care să extindă rolul său de promovare a păcii și stabilității.

Experiențele din ultimii ani au dus la revizuirea metodelor și capacităților. În plus, ONU recunoaște că pentru multe operațiuni complexe poate fi necesară asistența organizațiilor regionale ori a altor autorități cu capacități specifice.

ONU, ca organizație mondială numărând în prezent 192 state are șansa de a deveni în viitor o instituție internațională de securitate eficientă, în măsura în care va persista în reformă, în care vor fi investite în ea mijloacele necesare dar se vor face și investiții în schimbare, așa cum se arată în Raportul secretarului general al ONU din 7



martie 2006, intitulat „Investind în Națiunile Unite: pentru o organizație mai puternică oriunde în lume“.

Perspectiva organizației internaționale de securitate numărul unu este deosebită, privită prin prisma capitalului său uman. Acesta va avea noi competențe, sporite, și un profesionalism real, va urma un parcurs profesional mai diversificat. Structurile departamentale ale ONU vor fi reorganizate, iar capacitatea de gestionare a cadrelor întărită.

În viziunea organizației asupra securității colective în secolul XXI, transformarea ONU într-un instrument eficient pentru prevenirea conflictelor va necesita stabilirea anumitor priorități politice și instituționale, ca: prevenirea terorismului, combaterea proliferării armelor nucleare, chimice și biologice, reducerea riscului de război, folosirea forței în anumite condiții stabilite de Consiliul de Securitate etc.

### **Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)**

Necesitatea stabilirii unei forme instituționalizate de cooperare între state s-a făcut puternic simțită mai ales în perioada 1945-1949, când, deși țările din Europa Occidentală și-au diminuat sistemele de apărare, conform înțelegerilor din timpul celui de-al doilea Război Mondial, URSS-ul ducea o politică expansionistă și nu dădea nici un semn că ar intenționa să reducă puterea forțelor sale armate. În plus, impunerea unor regimuri nedemocratice, mai ales, în centrul și estul Europei, amenințările la adresa suveranității Norvegiei, Greciei și Turciei, blocada Berlinului, ca și violarea drepturilor și libertăților omului în multe dintre țările lumii au constituit un motiv întemeiat pentru luarea unor decizii în acest sens.

Prin *Tratatul Atlanticului de Nord* (1949) este creată o asocieră de state suverane, o alianță de apărare colectivă. NATO, construită pe baza acestui Tratat, este o organizație interguvernamentală ai cărei membri își păstrează integral suveranitatea și independența și care oferă un forum de consultare asupra problemelor politice și militare, dar și non-militare ce pot afecta securitatea statelor membre.

NATO este o alianță politică și de apărare care asigură succesul în menținerea păcii și prevenirea războiului, eficiența diplomației preventive și gestionarea cu succes a crizelor: capacitatea sa de apărare are drept scop descurajarea agresiunii sau oricărei alte forme de presiune, iar dispozitivul său militar se bazează pe principiul că țările membre trebuie să mențină colectiv o apărare adecvată pentru descurajarea agresiunii și pentru ași păstra integritatea teritorială și a restabili pacea.

Pentru realizarea politicii de securitate și de păstrare a ordinii la nivel internațional, au fost stabilite următoarele mijloace principale:

- menținerea unui potențial militar suficient pentru a preveni războiul și pentru a asigura o apărare eficientă;
- capacitate globală de a gestiona crize ce pun în pericol securitatea membrilor Alianței;
- promovarea activă a dialogului cu alte țări;
- înțelegere a securității europene în termenii cooperării, mai ales pentru a face să avanseze tratativele legate de controlul armamentelor și dezarmarea.

Alianța acționează pentru realizarea unei noi arhitecturi de securitate europeană prin amplificarea complementarității NATO cu OSCE, UE, UEO și Consiliul Europei.

Sprijinul NATO pentru coordonarea, dar și coordonarea însăși, a organizațiilor internaționale a fost întotdeauna o funcție prioritară a existenței sale. În timpul Războiului Rece, NATO a acționat, în primul rând, ca o organizație de apărare colectivă, centrată pe Articolul 5 al Tratatului de la Washington. În același timp, NATO nu a fost preocupată de acțiunile non-Art. 5, precum menținerea păcii.

În viziunea Alianței, în actualele condiții, este mai puțin probabilă o agresiune asupra teritoriului țărilor membre, riscurile provenind, mai curând, din consecințele nefavorabile ale stărilor de instabilitate generate de gravele dificultăți economice, sociale și politice prezente în multe țări ale Europei Centrale și de Est. „*Din perspectiva evoluției conturate în decursul ultimilor ani și din cea a dinamicii conceptului strategic, rezultă, că se va continua procesul de transformare și adaptare a NATO la noile realități, în direcția asumării de misiuni specifice unui organism cu responsabilități globale în domeniul securității*”<sup>9</sup>. Mijloacele prin care Alianța acționează în spiritul politicii sale de securitate pentru menținerea păcii vor continua să includă și:

- controlul crizelor care afectează securitatea membrilor săi;
- capacitatea militară capabilă să prevină războiul și să asigure o apărare eficace;
- pârgھیile politice favorizante dialogului cu celelalte țări și căutarea activă a căilor pentru o abordare cooperantă a securității europene

La sfârșitul Războiului Rece, a devenit evident că, deși nu mai exista pericolul unei invazii militare la scară largă, s-au dezvoltat noi riscuri legate de posibila instabilitate a anumitor părți ale Europei.

Din 1989, schimbările politice profunde care au avut loc în Europa Centrală și de Est, au schimbat radical mediul de securitate în care Alianța Nord-Atlantică acționează pentru realizarea obiectivelor sale.

Pe baza noului concept strategic al Alianței, adoptat în 1991 de către șefi de stat și de guvern ai NATO, a fost definitivată concepția privind constituirea unor Forțe Operative întrunite Multinaționale (CJTF), aceasta fiind deja în faza de punere în practică.

Noul concept strategic se bazează pe ipoteza unui mediu de securitate, în care schimbările pozitive pot fi fructificate spre binele tuturor popoarelor Europei. Schimbările radicale ale contextului strategic și politic au determinat factorii de conducere ai Alianței să adopte noi orientări și în ce privește îndeplinirea misiunilor sale principale. În primul rând, atenția s-a concentrat pe necesitatea întăririi rolului său politic și pe contribuția pe care o poate avea, în cooperare cu alte instituții, la asigurarea securității și stabilității, de care depinde viitorul Europei.

În 1994, NATO a folosit forța militară, pentru prima dată în istoria sa, nu pentru realizarea apărării colective, ci în sprijinul forțelor ONU în Bosnia-Herțegovina. Aceasta, împreună cu desfășurarea ulterioară a IFOR, a semnalat un moment de cumpănă.

---

<sup>9</sup> Idem, art.10.

În următorii cinci ani, politica sa de menținere a păcii a fost revizuită de două ori pentru a deveni practicabilă și pentru a ține cont de învățămintele din Bosnia-Herțegovina și Kosovo. Momente semnificative le oferă și participarea sa la ISAF în Afganistan sau cooperarea mai strânsă cu UE, pe baza aranjamentelor Berlin Plus, sau cu statele Europei, Caucazului și Asiei Centrale, ale Dialogului Mediteranean, Orientului Mijlociu lărgit (misiunea de formare din Irak sau Inițiativa de Cooperare de la Istanbul), ori acțiunile de parteneriat contra terorismului (PAP-T), însă și preocupările transformatoriale post-Riga.

Statele membre NATO ca număr 26 au înțeles că evoluțiile militare și non-militare în afara zonei Alianței ar putea afecta puternic securitatea acestora și a regiunii transatlantice. NATO a trebuit să se centreze pe noi riscuri la adresa stabilității, precum tensiunile etnice și religioase, instabilitatea politică, fragilitatea economică, dezastrele ecologice și proliferarea armelor de distrugere în masă.

*„Concept Strategic al Alianței a fost redefinit în 1999 și descrie modul în care trebuie coordonate mijloacele diplomatice și militare ale statelor membre pentru a îndeplini obiectivele de securitate. De asemenea, conceptul recunoaște importanța esențială a realizării coordonării între strategiile naționale ale statelor membre NATO”<sup>10</sup>.*

Conform acestui concept, Alianța este permanent pregătită să contribuie, de la caz la caz și prin consens, la prevenirea eficientă a conflictelor și la angajarea activă în managementul crizelor, inclusiv operațiuni de răspuns la crize, să promoveze pe scară largă parteneriatul, cooperarea și dialogul cu alte țări din spațiul euroatlantic, în scopul creșterii transparenței, încrederii reciproce și a capacității de acțiune comune cu Alianța.

Conceptul a fost completat în 2002 cu Angajamentele de la Praga – Prague Capabilities Commitment/PCC, prin care statele membre se implică în avans pentru a crește capacitățile puse la dispoziția Alianței în anumite domenii, necesare prevenirii noilor riscuri.

Pentru realizarea rolului său fundamental componenta militară a alianței îndeplinește următoarele misiuni;

*-de securitate - participarea la întregul spectru de operații NATO, la operații de sprijin a păcii, umanitare și operații postconflict;*

*-de consultare – asupra tuturor problemelor ce afectează interesele vitale ale statelor membre, în cazul evenimentelor ce reprezintă un risc la adresa securității proprii, și coordonarea eforturilor în domeniile de interes comun;*

*- de descurajare și apărare – împotriva oricărui pericol de agresiune vizând un stat membru;*

*- de întărire a securității și stabilității regiunii euro-atlantice, prin gestionarea crizelor și activități de parteneriat/Partnership for Peace-PfP;*

*- de încurajare a dezvoltării relațiilor internaționale pașnice și prietenești și susținere a instituțiilor democratice<sup>11</sup>.*

---

<sup>10</sup> Idem , art.21.

<sup>11</sup> Idem, art.17.

*„Organizația Nord-Atlantică, este și va rămâne în continuare, un actor extrem de important al spațiului global de securitate, un generator de securitate cu valențe globale. Conform actualului Concept strategic al NATO, stabilitatea din zona euroatlantică va fi proiectată și asupra celorlalte spații strategice, caracterizate adesea de tensiuni, situații de criză și conflicte”<sup>12</sup>.*

În noile condiții ale mediului strategic de securitate, NATO îndeplinește rolul de organizație politico-militară de securitate și apărare colectivă, care contribuie la pacea și stabilitatea spațiului euro-atlantic și a celui global, prin acțiuni militare și acțiuni de management al crizelor, în colaborare cu alte organisme internaționale de securitate.

Gama largă a misiunilor NATO, importanța în creștere a acestora și potențialul său deosebit, așează organizația pe un palier distinct de responsabilitate, ce o detașează net de orice altă instituție internațională de securitate.

### **Uniunea Europeană (UE)**

Momentul care marchează punctul de pornire al procesului de unificare a Europei este semnarea la 18 aprilie 1951 a Tratatului de Constituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, al cărui scop era acela de dezvoltare a zonelor de liber schimb și a piețelor comune ale țărilor semnatare: Franța, Germania, Italia, Belgia, Luxemburg și Olanda. Urmează constituirea unor noi comunități europene, economică și de apărare, iar procesul culminează cu semnarea Tratatului de la Maastricht (1992), care marchează trecerea de la cooperare economică, în contextul unei piețe unice, la realizarea unei integrări instituționale pluridimensionale. Tratatul privind Uniunea Europeană formulează o serie de obiective, prin îndeplinirea cărora urmează să se atingă un nou stadiu de integrare.

Încă din 1950, Comunitatea Europeană a dezvoltat legături economice puternice între statele membre și cu restul lumii. Creșterea economică din anii '90 a permis Uniunii Europene să atingă un nivel foarte înalt de integrare economică, dezvoltând relații de schimb semnificative cu numeroase țări și regiuni. Dezvoltarea economică a Uniunii a fost acompaniată de contribuții substanțiale, către alte țări și regiuni, în ceea ce privește cooperarea pentru dezvoltare și reconstrucție și asistența umanitară.

Comunitatea Europeană și țările membre furnizează astăzi mai mult de jumătate din fondurile de ajutor internațional umanitar și pentru dezvoltare, o treime din ajutorul global pentru Orientul Mijlociu, aproximativ 60% din fondurile pentru Rusia și fostele țări URSS și 40% din efortul de reconstrucție al Bosniei-Herțegovina.

Pe lângă aspectul economic al ajutorului, este foarte important și cel politic, concretizat în: contribuția la menținerea păcii, folosind forța militară acolo unde este nevoie, și promovarea cooperării internaționale, a democrației și a drepturilor omului. Principalele cauze ale evoluției politice în aceste sensuri trebuie căutate în evenimentele de la sfârșitul anilor '80 ce au alterat forma Europei și a restului lumii, producând o schimbare majoră a intereselor strategice.

---

<sup>12</sup> Idem, art. 13.

Deși dezintegrarea URSS-ului și sfârșitul Războiului Rece au eliminat pericolul unui atac masiv în Europa, situația din fosta Iugoslavie ne-a făcut mult mai conștienți de ceea ce înseamnă existența unui conflict major în vecinătate. Analiza acestor evenimente a dus la identificarea pericolului reprezentat de conflictele regionale atât pentru țările vecine, cât și pentru securitatea și stabilitatea internațională, pericol ce a înlocuit în mare măsură riscul de agresiune teritorială înțeles în mod tradițional. Mai mult, Uniunea trebuie să prevină și să întâmpine amenințări variate, precum proliferarea armelor de distrugere în masă, traficul de arme, contrabanda cu materiale nucleare, fundamentalismul și extremismul.

Nevoile de apărare ale Europei s-au schimbat și UE a decis să-și asume responsabilitatea pentru propria securitate, considerând că este capabilă să acționeze independent nu numai în managementul crizelor, dar și în prevenirea conflictelor, reconstrucție și stabilizare. În acest context, liderii Uniunii Europene sunt toți de acord că UE trebuie să aibă capacitatea unor acțiuni autonome, dublate de forțe militare credibile, astfel încât să poată răspunde crizelor internaționale. Încă din octombrie 1970, statele membre au decis că este nevoie să coopereze între ele în ceea ce privește principalele politici internaționale. În 1986, Actul Unic European a instituționalizat această cooperare interguvernamentală, fără a-i schimba natura sau metodologia. În schimb, la Maastricht în 1992, membrii UE au integrat în Tratatul obiectivul unei *politici externe comune*, care, din 1993, a permis Uniunii să-și facă vocea auzită pe scena internațională, exprimându-și poziția în legătură cu conflictele armate, drepturile umane și alte principii și valori universale vizând:

- apărarea valorilor comune, a intereselor fundamentale și independenței Uniunii;
- întărirea securității Uniunii și a statelor membre;
- asigurarea păcii în lume și întărirea securității internaționale, în concordanță cu principiile și obiectivele OSCE;
- promovarea cooperării internaționale;
- dezvoltarea și consolidarea democrației și a statului de drept, respectarea drepturilor omului și a libertății fundamentale.

Tratatul prevede că politica externă și de securitate comună va include toate aspectele referitoare la securitatea Uniunii, inclusiv eventuala formulare a unei politici comune de apărare, care, cu timpul, ar putea conduce la o apărare comună. Politica externă și de securitate comună aparține acelor zone cărora statele membre le acordă o atenție deosebită, datorită principiului suveranității. Realizarea unei politici comune de apărare și prin aceasta, a unei apărări comune este, deocamdată, un proces mai greu de realizat, datorită imposibilității de a identifica o amenințare comună la adresa tuturor statelor Uniunii după prăbușirea fostei U.R.S.S.

Prevederile *Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC)* au fost revizuite prin Tratatul de la Amsterdam (1 mai 1999), în sensul îmbunătățirii eficienței și profilului politicii externe a Uniunii. Tratatul prevedea ca organizația să aplice o *politică de securitate comună* care ar acoperi toate problemele legate de securitate, inclusive formularea graduală a unei *politici comune de apărare – Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA)*, ca parte a PESC.

Următorul Consiliu European (1999) a plasat managementul crizelor în centrul procesului de întărire a politicii europene de securitate și a declarat ca importante și misiunile umanitare și de salvare, precum și stabilirea și menținerea păcii. Fiecare Consiliu ce a urmat (Helsinki, Feira, Nisa etc.) a încercat să crească importanța existenței capacității Uniunii de a acționa autonom în managementul internațional al crizelor, acolo unde NATO nu este deja angajat, în conformitate cu principiile Cartei ONU și cu prerogativele prevăzute de Consiliul de Securitate al ONU.

Uniunea Europeană numără 27 state membre și reprezintă cel mai mare teritoriu comercial din lume.

Piața Comună, predecesoarea UE, a fost expusă competiției transatlantice dintre vest-europeni și americani, competiție care nu a încetat niciodată în plan comercial, tehnologic și financiar.

Prin strategia de securitate <sup>13</sup>, UE își statuează asumarea unui rol mai pronunțat în demersul global de gestionare a noilor tipuri de riscuri și amenințări. Obiectivele strategice asumate după 2005 duc la creșterea responsabilităților UE în gestionarea securității globale acestea vizând:

- promovarea unei politici eficiente de prevenire a conflictelor, prin utilizarea întregului set de capacități militare și civile pe care UE le posedă;
- orientarea demersurilor Uniunii în vederea creării unui climat de securitate în imediata vecinătate a Europei, cuprinzând Orientul Mijlociu, Balcanii și Caucazul;
- menținerea ordinii internaționale prin promovarea multilateralismului efectiv, prin respectarea și dezvoltarea dreptului internațional, în deplin acord cu principiile Cartei Națiunilor Unite.

Politica de apărare comună a UE, reprezentată prin PESA, are menirea de a prezenta misiunile pe care componenta militară europeană le va îndeplini în zona de responsabilitate și în afara acesteia.

Misiunile de tip „Petersberg”<sup>14</sup> constau în:

- misiuni umanitare și de evacuare;
- misiuni de menținere a păcii;
- misiuni de forțe combatante, înțelegând aici misiuni de restabilire a păcii;
- extinderea spectrului de misiuni, prin includerea a noi tipuri de operații, precum: dezarmare, asistență pentru state terțe în combaterea terorismului, reformarea sectorului de securitate.

Uniunea europeană va intra într-o etapă de consolidare a integrării actualilor membrii, concomitent cu continuarea negocierilor privind următoarea etapă a procesului de extindere.

---

<sup>13</sup> Strategia de securitate a Uniunii Europene, intitulată „A Secure Europe in A Better World”, a fost elaborată sub coordonarea Înalțului Reprezentant pentru Politică Externă și de securitate Comună/PESC, Javier Solana. Strategia mai este cunoscută și ca „Documentul Solana” și a fost aprobată pe timpul Summit-ului din decembrie 2003.

<sup>14</sup> Misiunile de tip „Petersberg” au fost adoptate prin Tratatul de la Amsterdam privind modificarea UE, semnat la 01.05 1999. Inițial au fost prevăzute un număr de trei misiuni în sprijinul păcii, ulterior, spectrul de misiuni a fost extins pentru a îngloba lupta împotriva terorismului și cooperarea militară.

În ceea ce privește politica de securitate și apărare/PESA, deși nu se întrevăd progrese rapide, este de așteptat ca UE să-și asume mai multe responsabilități în zonele de criză, într-un cadru de unitate strategică și complementaritate cu NATO.

Pe ansamblu, ritmul și amploarea implementării PESA va depinde de evoluția relațiilor transatlantice, precum și de existența unui cadru de dialog cu alte structuri regionale de securitate.

### **Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)**

OSCE a fost creată în forma și sub denumirea actuală în decembrie 1994 și a devenit efectivă la 1 ianuarie 1995, fiind continuatoarea Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), proces început în 1975 prin semnarea Actului final de la Helsinki la 1 august și adoptarea de noi măsuri pentru întărirea securității și dezvoltarea cooperării.

Actul Final de la Helsinki a pus baza pentru viitoarea dezvoltare a procesului CSCE. Documentul este împărțit în trei categorii principale de probleme, astfel:

- probleme referitoare la securitatea europeană;
- cooperare în domeniul umanitar;
- cooperare în domeniul economic, științific, tehnologic și al mediului înconjurător.

Fiind o înțelegere regională, conform Cap. VII din Carta ONU, OSCE și-a făcut clară dorința de a participa și conduce Operațiuni de Susținere a Păcii (PSO) în situații corespunzătoare. Conform Directivei BI-MNC pentru doctrina NATO a operațiilor în sprijinul păcii din 16 octombrie 1998, acțiunea Alianței va fi o reacție la mandatul OSCE și va fi condusă în conformitate cu politica generală a NATO.

În prezent, OSCE cuprinde 55 de state, din zona ce se întinde de la Vancouver până la Vladivostok, incluzând toate statele europene, SUA, Canada și toate republicile din fosta URSS.

Statele membre OSCE examinează rolul lor în acțiunea de menținere a păcii legate de PSO, ca parte a negocierilor din Documentul de Securitate Europeană. În mod normal, o PSO va fi condusă sub auspiciile NATO sau OSCE, conferind operațiunii legitimitate mondială sau multinațională, după caz. Aceste operațiuni sunt conduse în urma realizării consensului sau la cererea unui guvern recunoscut. În acest sens este relevantă introducerea de la articolul 4 din Tratatul de la Washington: *„Părțile se vor consulta atunci când, în opinia uneia dintre ele, integritatea teritorială, independența politică ori securitatea oricărei părți este amenințată.”*

OSCE este recunoscută în mod implicit „de facto” de către ONU ca fiind o structură de securitate regională cuprinzând aproape toate statele Europei, S.U.A., Canada și câteva țări din fosta C.S.I.

OSCE este împuternicită prin articolul 52 al Cartei ONU pentru a stabili și executa operații “clasice” de menținere a păcii, fără o autorizare prealabilă din partea Consiliului de Securitate cu excepția acțiunilor de impunere a păcii prin utilizarea forței, ce trebuie autorizate.

Asemeni altor structuri de securitate regională, OSCE a cunoscut transformări substanțiale, ca urmare a faptului că a devenit tot mai evident că nici o instituție europeană nu-și poate asuma de una singură gestionarea întregului complex de

probleme cu care se confruntă continentul. „*Rolul OSCE, organism înființat în perioada Războiului Rece, avînd funcția de dezvoltare a dialogului și creștere a încrederii între statele aparținînd celor două sisteme politico-ideologice opuse, a scăzut după 1989, acțiunile sale limitându-se la monitorizarea situației din unele zone de criză și a evoluției proceselor de democratizare internă*”<sup>15</sup>. În etapa actuală, OSCE încă se mai află în faza de defînire a instituției *identității de securitate europeană*, bazată pe patru elemente: geopolitic, funcțional, normativ și operațional. În această privință, avantajele OSCE rezidă în:

- abordarea atotcuprinzătoare a securității (militară, politică, economică și umană);
- participarea, pe bază de egalitate, a tuturor țărilor membre;
- principii, norme și valori comune;
- instrumente, mecanisme și experiență unică în domeniul democrației preventive.

Până acum, OSCE s-a implicat în direcția prevenirii conflictelor interetnice și în controlul situațiilor de criză. În acest sens a creat postul de Înalt Comisar pentru minoritățile naționale și a trimis misiuni în zonele de conflict.

OSCE nu dispune de o componentă militară necesară pentru punerea în practică a deciziilor sale, precum Organizația Atlanticului de Nord, avînd o structură greoaie, inadecvată pentru a lua decizii în situații de criză.

Pe baza acestor elemente, OSCE acționează în sensul: consolidării valorilor comune și al asistării statelor membre în edificarea unor societăți democratice bazate pe statul de drept; prevenirii conflictelor locale, al restaurării păcii în zona de tensiune; al eliminării unor deficite reale și perceptibile de securitate și al evitării creării de noi diviziuni politice, economice sau sociale, obiectiv ce se realizează prin promovarea unui sistem de securitate prin cooperare.

În perioada următoare, este previzibilă, o diminuare a capacităților OSCE de a-și asuma sarcini majore în domeniul securității continentale, dar va continua ca forum de consultări pe probleme de securitate și ca organism complementar al ONU.

Organizațiile internaționale de securitate promovează dialogul de securitate și gestionarea crizelor, creează sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce sau pe capacități comune pentru misiuni de pace, aplică standarde democratice și respectă drepturile omului, promovează securitatea prin mecanisme economice și nu numai, dar și prin abordări cooperative ale riscurilor și provocărilor, inclusiv terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă

### **Bibliografie selectivă**

- [1] \*\*\*Strategia de securitate națională a României, București, 2001.
- [2] \*\*\*Carta Albă a securității și apărării naționale, București, 2004.
- [3] \*\*\*Strategia militară a României, București, 2002.
- [4] \*\*\*Doctrina Armatei României, București, 2007.

---

<sup>15</sup> Doctrina armatei României, București 2007, art.12.



[5] \*\*\*Culegere de termeni, concepte și noțiuni de referință din domeniile politicii militare, securității naționale și apărării armate, Editura Militară, București, 2000.

[6] \*\*\*Carta Organizației Națiunilor Unite.

[7] \*\*\*Convenția pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților individuale, Consiliul European, 1992.

[8] ANDREESCU, A. Toma, Gh., Conflictele sfârșitului de mileniu-stabilitate, instabilitate, manipulare, Editura Timpolys, 2001.

[9] BĂDĂLAN E. gl. lt. dr., Securitatea României. Actualitate și perspective; un punct de vedere, Editura Militară, 2001.

[10] MUREȘAN M., Gl. dr., TOMA Gh., Provocările începutului de mileniu, (convenționale, neconvenționale, asimetrice), Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2003.

# ROLUL NATO ÎN PROTECȚIA INFRASTRUCTURILOR CRITICE ENERGETICE. IMPORTANȚA ȘI AVANTAJELE COOPERĂRII INTERNAȚIONALE

Tiberiu TĂNASE\*  
Ana-Maria PORUMBIȚĂ\*\*

*The North-Atlantic Alliance supposes that energy is nowadays a genuine part of security. Hereby we cannot talk about security without analyse the energetic side, with all it implies, including the critical energetic infrastructure. But the security of "critical infrastructure" is affected by vulnerabilities, risks, threatens, peril states and aggressions. Finding out vulnerabilities determines the identification of threatens, between which the terrorist one is imminent.*

*Taking into account that NATO and EU share the same vital security preoccupations, an enhanced co-operation in the field of critical energetic infrastructure protection may constitute one of the common projects of practical and efficient co-operation development.*

## Introducere

Definiția uzuală a „securității energetice” este rezumată la *simplică disponibilitate a resurselor, în cantități suficiente și la prețuri accesibile*, însă conceptul este perceput diferit la nivel mondial, având în vedere evoluțiile din mediul internațional de securitate.

În acest context, țările exportatoare de energie se concentrează pe menținerea „securității cererii” pentru exporturile lor, care practic, până la urmă generează cea mai mare parte a veniturilor guvernamentale. Pentru țările în curs de dezvoltare, securitatea energetică constă în *abilitatea lor de a adapta rapid la noua lor dependență de piețele globale*. În State Unite și Europa, problema principală se referă la modul în care se poate gestiona dependența de resursele importate- strategice.

În prezent, securitatea energetică nu mai constituie doar un obiectiv oarecare de politică economică, ci a devenit o preocupare constantă pentru economiile naționale și nu numai. Actualul model de securitate energetică, născut în urma crizei din 1973, se concentrează în principal pe modalitatea de gestionare a oricăror întreruperi ale aprovizionării cu resurse din partea țărilor producătoare. Astfel, conceptul de securitate energetică trebuie extins pentru a include protecția întregului lanț de aprovizionare cu energie și infrastructura prin: *asigurarea unor surse alternative de aprovizionare, identificarea unor rute energetice alternative, securizarea surselor și rutelor de transport existente precum și protecția mediului înconjurător*.

## 1. Principalele vulnerabilități și amenințări la adresa infrastructurilor critice energetice

Infrastructura energetică este reprezentată de sisteme dinamice de mari dimensiuni corespunzând resurselor fizice, servicii, obiective în care se desfășoară

---

\* Lector, Academia Națională de Informații

\*\* Academia Națională de Informații

activități informatice, rețele și elemente de infrastructură care sunt interconectate, toate acestea fiind susceptibile la multiple amenințări și generatoare de riscuri.

Infrastructura energetică cuprinde: producția de gaze și petrol, rafinare, prelucrare și înmagazinare/stocare, incluzând și conductele; producția de electricitate; sisteme de transport a energiei electrice, gazelor și petrolului; sisteme de distribuției a energiei electrice, gazului și petrolului; producerea, procesarea și stocarea materialelor nucleare.

În viziunea NATO, infrastructura critică este formată din acele facilități, servicii sau sisteme informaționale a căror avarie sau distrugere are un impact destabilizator asupra securității naționale, economiei ei, sănătății și siguranței publice.<sup>1</sup>

Securitatea „infrastructurilor critice” este afectată de *vulnerabilități riscuri, amenințări, dar și de stări de pericol și chiar de agresiuni.*<sup>2</sup>

*Vulnerabilitățile „infrastructurilor critice” constituie stări de fapt, procese sau fenomene, care diminuează capacitatea de reacție a acestora la riscurile existente ori potențiale sau care favorizează apariția și dezvoltarea acestora, cu consecințe în planul funcționalității și utilității.*

### *1.1. Identificarea la nivel mondial a vulnerabilităților infrastructurilor critice energetice*

Evoluțiile din ultimele decenii au determinat creșterea vulnerabilităților societății, protecția infrastructurilor critice energetice necesitând noi concepte și instrumente de analiză a comportamentului acestor sisteme precum și a impactului lor asupra elementelor pe care acestea le deservesc. Sensibilitatea infrastructurilor energetice depinde de rolul deosebit a acestora în structura din care fac parte, de stabilitatea și funcționarea unui sistem sau proces, dar și de condiția de interdependență. În sistemul actual, o infrastructură critică depinde direct de alta, de cele mai multe ori utilizând aceleași resurse pentru a funcționa sau în alte condiții, o anumită infrastructură asigură resursele utilizate de o altă infrastructură pentru a funcționa.

Identificarea la nivel mondial a infrastructurilor energetice vulnerabile constituie o preocupare actuală, având în vedere că țintele cele mai probabile sunt cele vulnerabile și a căror distrugere poate avea consecințe catastrofale. Conform Raportului NATO privind „*Securitatea energetică: cooperarea pentru protecția infrastructurilor critice energetice*”<sup>3</sup> au fost identificate ca infrastructuri critice

---

<sup>1</sup> Raportul Consiliului 053 CDS 08, *Securitatea energetică: cooperarea pentru a întări protecția infrastructurii critice energetice - sesiunea de primăvară 2008*, <http://www.nato-pa.int/default.asp?CAT2=1458&CATO=2&COM=1478&MOD=0&SMD=0&SSMD=0&STA=&ID=0&PAR=0&LNG=1>

<sup>2</sup> Vezi, definiția acestora în *Doctrina națională a informațiilor pentru securitate*, adoptată de C.S.A.T. în ședința din 23 iunie 2004, Editată de Serviciul Român de Informații, București, 2004, pp. 15-16.

<sup>3</sup> Prezentat în cadrul sesiunii din primăvară 2008. <http://www.nato-pa.int/default.asp?CAT2=1458&CATO=2&COM=1478&MOD=0&SMD=0&SSMD=0&STA=&ID=0&PAR=0&LNG=1>

vulnerabile următoarele: cisternele, petrolierele, porturile<sup>4</sup>, platformele petroliere și gazierele, conductele și terminalele, infrastructurile de gaz natural lichefiat (GNL), rețeaua electrică și alte instalații<sup>5</sup>.

**Notă:** Numai în SUA există, mai mult de 150 de rafinării, 4000 de platforme în străinătate, 160 000 de mile de conducte petroliere, facilități pentru gestionarea a 15 milioane de barili de petrol pe zi din exporturi și importuri, 10 400 de centrale electrice, 160 000 de mile de linii de transmitere de înaltă tensiune și milioane de mile de linii de distribuție a curentului electric, 410 depozite subterane de gaze naturale și 1,4 milioane de mile de conducte de gaze naturale.

Sursele de vulnerabilitate pot fi variate, iar experții disting în general *vulnerabilități tehnologice (de ordin fizic)*-accesul la infrastructuri, caracteristicile intrinseci ale infrastructurii, care o fac vulnerabilă și *cibernetice, vulnerabilități de natură umană* (riscul ca o persoană din interior sau exterior să planifice sau să ia parte la un atac) *vulnerabilități operaționale și de management, vulnerabilități privind asigurarea pazei și protecției diverselor obiective asimilate/asimilabile infrastructurilor critice și vulnerabilități de mediu*.<sup>6</sup>

Se apreciază că există, în general, trei grade de vulnerabilitate ale unei „*infrastructuri critice*”, în funcție de proprietățile sale și de posibilitatea penetrării: *vulnerabilitate acceptabilă; vulnerabilitate critică; vulnerabilitate inacceptabilă*.<sup>7</sup>

**Notă:** Având în vedere că America de Nord și Europa sunt importatoare de energie, ele devin din ce în ce mai dependente de energia importată. De exemplu, Europa importă jumătate din principalele sale surse de energie și această proporție este de așteptat să crească cu mai mult de două treimi până în 2030. Statele Unite importă 70% din petrolul lor.

Statele Unite ca și Europa se află la capătul lanțului energetic, privind subsectoarele de petrol și de gaz. Ele sunt dependente de ansamblul de infrastructuri energetice care le alimentează, o mare parte dintre acestea aflându-se în afara granițelor.

Se estimează că jumătate din rezervele de petrol sunt concentrate în Orientul Mijlociu iar 70% din rezervele de gaz natural se află în Orientul Mijlociu și fosta Uniune Sovietică (Iranul și Rusia dețin 40%).

O caracteristică a actualei preocupări privind securitatea energetică este aceea că din ce în ce mai multe țări depind de cantitățile de energie furnizată de la distanțe foarte mari, prin conducte ce traversează întregi continente sau prin intermediul petrolierelor ce transportă gaze naturale lichefiate peste oceane<sup>8</sup>.

---

<sup>4</sup> Un atac împotriva unui port important sau împotriva unui tanc care intră sau iese un mare port ar putea avea, de asemenea, efecte devastatoare. În 2006, Biroul de Buget al Congresului SUA a estimat că o întrerupere de o săptămână în porturile din Los Angeles-Long Beach, care asigură 30 % din importurile de bunuri, costă economia SUA între 65 și 150 de milioane de dolari pe zi<sup>4</sup>.

<sup>5</sup> Interconexiunile dintre rețelele de electricitate din Europa și în America de Nord de exemplu fac ca o întrerupere pe rețea să aibă efecte în cascadă considerabile. Marea pană de electricitate din noiembrie 2006, provocată de o defecțiune în Germania și a cărei efect s-a simțit în Austria, Belgia, Franța, Țările de Jos, Spania și Portugalia, demonstrează efectul pe care îl are un atac împotriva rețelei de distribuție a electricității în Europa.

<sup>6</sup> Macuc, Mihai (Coord.), Predoiu, Cătălina, Barbăsură, Alexandru, Dumitrache, Lucian, Marinică, Mariana, *Protecția infrastructurilor critice în spațiul euroatlantic*, Editura ANI, București, 2008.

<sup>7</sup> Ibidem.

<sup>8</sup> <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/special1.html>

**Notă:** Agenția Internațională pentru Energiei (AIE) a calculat că în ultimii 30 de ani, la nivel mondial, au existat 17 întreruperi în aprovizionarea cu petrol, ceea ce a implicat pierderi de mai mult de o jumătate de milion de barili pe zi, la nivelul producției. 14 dintre acestea au avut loc în Orientul Mijlociu.

Vulnerabilitatea liniilor de comunicații și de transport este generată și de vulnerabilitatea zonelor de tranzit. Șapte astfel de zone sunt considerate esențiale pentru aprovizionarea mondială cu energie. Cele două locații principale sunt la *Strâmtoarea Hormuz* (prin care trec 17 de milioane de barili pe zi, reprezentând 20% din aprovizionarea mondială) și *Malacca* (cu aproximativ 15 de milioane de barili pe zi). Alte locații importante sunt *Canalul de Suez* (4 milioane de barili pe zi), *Bab el Mandeb* (3,5 milioane de barili pe zi), *Gibraltar* (1 milion de barili pe zi), precum și *Canalul Panama* (0,5 milioane de barili pe zi).<sup>9</sup>

Cu alte cuvinte infrastructurile energetice esențiale pentru America de Nord și Europa *includ nu numai infrastructurile de pe teritoriul lor dar și cele din afara granițelor*. Infrastructurile situate în țările terțe sunt ținte de primă linie ale atacurilor teroriste, distrugerea lor având un efect în cascadă.

### *1.2. Amenințările la adresa infrastructurilor critice energetice*

Având în vedere că securitatea energetică este o componentă esențială a securității naționale și internaționale, identificarea amenințărilor asupra infrastructurilor energetice este absolut necesară.

Pentru identificarea acestora este necesară cunoașterea factorii de risc, care pot fi: *situații, împrejurări, elemente, condiții sau conjuncturi interne și externe, uneori dublate și de acțiune, care determină sau favorizează materializarea unei amenințări la adresa acestora, în funcție de o vulnerabilitate determinată, generând efecte de insecuritate*.

Pe baza factorilor de risc pot fi identificate amenințările - indicatori de apreciere al unui pericol sau prejudiciu iminent. Amenințările pot fi identificate în raport de *natură* (politică, economică, militară, socială, de mediu), *formă* (atitudini, gesturi, acte, fapte, evenimente, fenomene, acțiuni umane), *stadiu* (latente, posibile, probabile, iminente) și după *tipul* acțiunilor preconizate (fățișe, mascate, mixte, violente, nonviolente).

Amenințările specifice pot fi împărțite în două categorii:<sup>10</sup>

- amenințări fizice la adresa proprietăților acestora (fond, formă, conținut);
- amenințări electronice, constând în atacuri bazate pe tehnici electronice, pe comunicații radio, pe folosirea calculatoarelor, a rețelelor de calculatoare și comunicații asupra componentei de comunicații care gestionează și controlează aceste infrastructuri critice.

Raportul NATO privind Securitatea energetică identifică drept amenințări asupra infrastructurilor critice energetice următoarele:

<sup>9</sup> <http://www.nato-pa.int/default.asp?CAT2=1458&CATO=2&COM=1478&MOD=0&SMD=0&SSMD=0&STA=&ID=0&PAR=0&LNG=1>

<sup>10</sup> Col. dr. Mircea Andrașiu, *Considerații privind unele riscuri și vulnerabilități ale societății informaționale și de cunoaștere*, în „*Impact strategic*”, nr.4-5/2002, p.153.

➤ *Amenințări teroriste*

În perioada ulterioară atentatelor de la 11 septembrie, din Statele Unite, o nouă serie de amenințări a devenit evidentă. Mai mulți teroriști de prim plan, inclusiv reprezentanți ai Al-Qaeda, și-au exprimat clar intenția de a desfășura un „*jihad economic*” exercitând presiuni asupra pieței globale de energie<sup>11</sup>.

*Jihadul economic* este complementar jihadului politic și urmărește să aducă atingere „inimii” economiei inamice. Se bazează pe asumarea atacurilor asupra economiei și țintelor financiare, atacuri ce pot determina crize economice. Acestea vor provoca, de asemenea, destabilizare politică și decredibilizarea guvernului, precum și o scădere a investițiilor, cuplată cu pierderi masive financiare, șomaj și lipsa serviciilor.

Specialiștii atrag atenția asupra atacurilor împotriva industriei petroliere, pe care o consideră ca părți ale unui „*jihad economic legitim*”.

Aceștia identifică patru mari ținte: sondele de țiței, conductele, instalațiile petroliere și personalul din industria petrolieră.<sup>12</sup>

Vulnerabilitatea rutelor de transport, respectiv a rețelelor de conducte, cât și a tancurilor transportoare, fac din acestea ținte preferate ale grupărilor teroriste.

**Notă:** Al Qaeda a amenințat să atace ceea ce Osama bin Laden numește „*frâiele*” economiei mondiale, și anume infrastructura critică, în cadrul căreia energia este unul dintre cele mai importante elemente. Într-un mesaj audio din decembrie 2004, șeful Al-Qaeda a amintit, în mod clar, despre atacurile din regiunea Golfului și cele din zona Mării Caspice. Comandantul adjunct al acestuia, Aydan al Zawahiri, de asemenea și comandant operațional pentru regiunea Golfului și așa-numitul specialist în operațiuni maritime, al-Rahim Nashiri, au preconizat atacuri împotriva principalelor instalații petroliere din țările musulmane.<sup>13</sup>

Interesul stârnit de către infrastructura energetică pentru teroriști se datorează următoarelor caracteristici - *interdependența de infrastructura energetică, dependența de alte servicii și servicii esențiale în ceea ce privește energia, dependența economiilor occidentale vis-à-vis de infrastructurile energetice situate în regiuni instabile.*

Atacurile teroriste îndreptate împotriva infrastructurii critice energetice se diferențiază în funcție de obiectivul vizat.

Acestea pot fi:

- *directe*- unde sistemul energetic este ținta principală, Nealimentarea consumatorilor fiind ținta secundară;
- prin *utilizarea sistemului* în care părți ale sistemului energetic sunt utilizate ca arme împotriva populației;

<sup>11</sup> Încă din 1996, autoritățile britanice au deșut un plan IRA de atac împotriva principalelor noduri ale rețelelor electrice din Londra.

<sup>12</sup> Nicole Stracke, *Economic Jihad: A Security Challenge for Global Energy Suply*, Issue, nr.6, August 2007, p.26.

<sup>13</sup> <http://www.nato.int/default.asp?CAT2=1458&CATO=2&COM=1478&MOD=0&SMD=0&SSMD=0&STA=&ID=0&PAR=0&LNG=1>

- *prin intermediul sistemului urmărindu-se ca țintă nealimentarea anumitor consumatori, elemente critice pentru societate ori de mare impact cum ar fi zone mari rezidențiale sau comerciale.*

Chiar dacă un astfel de atac împotriva unei de infrastructuri energetice importante nu face neapărat victime - costul economic și destabilizarea pot fi considerabile, dat fiind faptul că impactul lor poate fi reflectat la mai multe niveluri: *scoaterea din funcțiune a infrastructurii menționate, efectul cascadă asupra altor infrastructurii energetice situate în aval, precum și asupra altor sectoare ale economiei; impactului psihologic, amplificarea mass-media și reacția excesivă a pieței financiare.*

Teroriștii au demonstrat, de asemenea, capacitatea lor de a lovi infrastructurile din întreaga lume, chiar dacă unele planuri au eșuat. Până în prezent, au existat tentative ce au vizat distrugerea petrolierele sau perturbarea comerțul în porturile străine sau apropiate.

**Notă:** Atacul eșuat cu mașină capcană, din 24 februarie 2006, împotriva complexului de prelucrare a petrolului Abqaiia- Arabia Saudită (mai mult de 6 milioane de barili pe zi, este cea mai mare companie de rafinare a petrolului din lume), este un exemplu recent.

Se estimează că, începând din 2004, au avut loc în Irak aproximativ 600 de atacuri îndreptate împotriva infrastructurii energetice. Sistemul de monitorizare a incidentelor la nivel mondial al *Centrul Național împotriva Terorismului* a semnalat producerea a mai mult de 1200 de atacuri teroriste îndreptate împotriva infrastructurii energetice mondiale între 2004 și 2007.<sup>14</sup> Toate aceste incidente reflectă amenințări reale.

#### ➤ *Alte amenințări*

Deși foarte diferite de atacurile teroriste, atacuri împotriva infrastructurii energetice din motive politice au un impact semnificativ. Astfel mișcările de insurecție din Nigeria și Columbia reprezintă motive de îngrijorare pentru țările occidentale.

**Notă:** În Nigeria, care se află pe poziția a opta în ceea ce privește furnizarea de energie, rebelii aparținând *Mișcarea pentru Emanciparea Deltei Nigerului*<sup>15</sup> și alte grupări armate se luptă pentru a obține controlul asupra rezervelor de petrol din zonă și pentru îndepărtarea companiilor petroliere străine.

În 2006, atacurile și actele de sabotaj au determinat scăderea producției de petrol cu 25%. Se estimează că piața mondială de petrol va pierde mai mult de un milion de barili pe zi datorită actelor de sabotaj de natură politică.

*Actele de piraterie maritimă* sunt o altă problemă. Biroul Internațional Maritim a semnalat circa 300 de acte de piraterie în fiecare an, în principal în sudul și sud-estul Asiei.

**Notă:** Atentatul împotriva petrolierului francez, Limburg, în largul Coastei Yemenului din octombrie 2002, precum și atacurile împotriva terminalelor petroliere din Irak prin intermediul bărcilor pilotate de piloți sinucigași dovedesc că aceste acțiuni au consecințe grave.

---

<sup>14</sup> Ibidem.

<sup>15</sup> *Mișcarea pentru Emanciparea Deltei Nigerului (MEND)* este o mișcare nigeriană care luptă împotriva exploatării și asupririi popoarelor din Delta Nigerului, îndreptându-și atacurile împotriva companiilor petroliere și guvernului federal din Nigeria. <http://fr.wikipedia.org>

Însă, amenințările nu se limitează doar la atacurile teroriste, tulburările politice, conflictele armate și pirateria. În august și septembrie 2005, uraganele Katrina și Rita au administrat primul șoc energetic integrat al lumii, întrerupând simultan aprovizionarea cu petrol, gaze naturale și energie electrică.

În ceea ce privește *stările de pericol la adresa „infrastructurilor critice”* acestea evidențiază, de regulă, rezultatul materializării amenințării ori iminența producerii unei agresiuni.

*Agresiunea la adresa „infrastructurilor critice”* se materializează îndeosebi în acțiuni violente sau nonviolente, desfășurate prin mijloace armate, electronice, psihologice sau informaționale, pe baza unor strategii sau planuri de către o entitate (state, grupuri de presiune, actori nonstatali, centre de putere).

În actualul context de securitate, cea mai frecventă formă de agresiune este *agresiunea informațională* - materializată prin acțiuni informaționale neprovocate (atacuri, operațiuni, campanii), întreprinse împotriva câmpului informațional, în scopul afectării informațiilor, sistemelor informaționale și a proceselor de decizie.<sup>16</sup>

## **2. Proiecții privind rolul NATO în protecția infrastructurilor critice energetice**

Având în vedere legătura nemijlocită dintre furnizarea de energie și securitatea aliaților, precum și natura directă a unora dintre amenințări, securitatea energetică a devenit o temă de discuție în cadrul NATO.

Alianța nu a avut un rol tradițional în problematica securității energetice ce a fost depășit prin asigurarea de către forțele aliate a accesului garantat la carburant pentru trupele și echipamente proprii.

În *Conceptul strategic al NATO din 1999* se susține că „*interesul de securitate al Alianței va apărea (...) în cazul întreruperii aprovizionării cu resurse vitale*”, în momentul de față nu există nici un acord între aliați în ceea ce privește definiția *Politici NATO în asigurarea securității energetice*.

Cu toate acestea, preocupările legate de evoluția pieței de energie și riscurile cu care se confruntă țările membre au dus la reevaluarea rolului pe care NATO l-ar putea juca în acest domeniu.<sup>17</sup>

În acest context, între 22-24 februarie 2004, la Praga, Alianța a inițiat *Forumul NATO privind securitatea energetică și tehnologie*<sup>18</sup>. Această dezbatere a prefigurat abordarea problemei securității energetice în cadrul Summit-ului de la Riga, din

---

<sup>16</sup> Coord. Macuc, Mihai, Predoiu, Cătălina, Barbăsură, Alexandru, Dumitrache, Lucian, Marinică Mariana, *Protecția infrastructurilor critice în spațiul euroatlantic*, Editura ANI, București, 2008.

<sup>17</sup> Încă din aprilie 1999, Summit-ul NATO de la Washington dădea Alianței misiunea de a asigura stabilitatea și securitatea în zona euro-atlantică, incluzând și membrii Parteneriatului pentru Pace. Printre noile amenințări la care NATO trebuia să facă față s-a menționat, explicit, și transportul de energie. [http://stiri.kappa.ro/externe/nato\\_paza\\_conductelor\\_petrol/stire\\_89615.html](http://stiri.kappa.ro/externe/nato_paza_conductelor_petrol/stire_89615.html).

<sup>18</sup> Borchert Heiko and Forster Karina, *EU and NATO must work together to guarantee energy infrastructure security and to define the role of soft vs hard power*, în *Security Europe*, martie 2007, [www.secur.info](http://www.secur.info) și [www.atlantic-community.org/index/articles/view/EU\\_Energy\\_Security\\_Requires\\_Hard\\_Power](http://www.atlantic-community.org/index/articles/view/EU_Energy_Security_Requires_Hard_Power).



noiembrie 2006. Cu ocazia acestei reuniuni, șefii de stat și de guverne au cerut concentrarea efortului internațional în scopul evaluării riscului cu care sunt confruntate infrastructurile și pentru a promova securitatea acestor infrastructuri. Consiliul Atlanticului de Nord (CAN) a fost însărcinat să identifice „*domeniile în care NATO își poate aduce aportul în scopul protejării intereselor de securitate ale Alianței.*”<sup>19</sup> Acest aspect de interes pentru securitatea energetică a fost inclus, de asemenea, în *Directiva Politică Generală*, adoptată la Riga, care menționează că „*instabilitatea datorată (...) întreruperii livrărilor resurselor vitale*” este principalul risc cu care NATO se va confrunta în următorii 10 – 15 ani.

Asigurarea securității energetice a Alianței rămâne un subiect de dezbatere extrem de sensibil datorită faptului că numeroase trasee energetice se află în imediata vecinătate a Federației Ruse și într-o zonă de maxim interes strategic pentru aceasta. În condițiile în care Occidentul este vital interesat, în primul rând datorită dependenței sale de importurile energetice, în relații politico-economice cel puțin normale cu Federația Rusă, implicarea sa directă într-o problemă de maximă sensibilitate pentru interesele rusești nu se poate realiza ușor. În acest context, propunerea făcută în februarie 2006, de primul ministru al Poloniei de creare a unui *Pact European de apărare colectivă*<sup>20</sup> pe dimensiunea securității energetice care să conțină inclusiv o clauză similară celei prevăzute în articolul 5 al Tratatului fondator al NATO nu a avut urmările dorite nu numai de Varșovia, dar și alte state est-europene.

Reluarea discuțiilor pe marginea implicării energetice a NATO s-a realizat cu ocazia *Summit-ului de la București*, datorită nivelului mare de vulnerabilitate pe care sectorul energetic și implicit infrastructura critică energetică îl comportă în statele membre. În urma consultării raportului privind „*Rolul NATO în securitatea energetică*” al Consiliul Atlanticului de Nord, în cadrul Summit-ului de la București, șefii de stat și de guverne au adoptat o listă de domenii în care NATO ar trebui să se implice pentru asigurarea securității energetice: „*cooperarea și schimbul de informații și intelligence, proiectarea stabilității, promovarea cooperării internaționale și regionale, asigurarea managementului consecințelor și asigurarea protecției infrastructurilor energetice esențiale*”.<sup>21</sup>

Astfel, la nivelul conducerii Alianței și, în special a Secretarului General au fost realizate propuneri practice, realizabile în viitor.

➤ *Monitorizarea și evaluarea situației securității energetice*

La nivelul NATO, se are în vedere, în primul rând, înființarea a unui mecanism de monitorizare și evaluare continuă care să urmărească evoluțiile legate de securitatea energetică. Acesta presupune consultări politice regionale cu aliații și partenerii, bazate pe analizele și rapoartele informative ale structurilor militare naționale de informații. Colaborările cu membrii comunității de specialiști, precum cei de la Agenția Internațională pentru Energie (IEA) și cei de la principalele companii

<sup>19</sup> Declarația Summit-ului de la Riga, 29-30 noiembrie 2006.

<sup>20</sup> Kazimierz Marcinkiewicz, „*Europe's energy musketeers must stand together*” in „*Financial Times*”, 9 February 2006, [http://us.ft.com/ftgateway/superpage.ft?news\\_id=ft020920061603036734](http://us.ft.com/ftgateway/superpage.ft?news_id=ft020920061603036734)

<sup>21</sup> <http://www.nato-pa.int/default.asp?CAT2=1458&CATO=2&COM=1478&MOD=0&SMD=0&SSMD=0&STA=&ID=0&PAR=0&LNG=1>

din domeniul energiei, ar putea să joace un rol important. Un înalt comitet NATO ar putea fi însărcinat să urmărească problema îndeaproape și să pregătească prezentarea problemei în fața Consiliului Nord Atlantic, cel mai înalt organ de luare a deciziilor al NATO. Totodată, un alt grup axat în principal pe aspectele economice ar putea fi solicitat să sprijine această inițiativă datorită legăturii directe dintre securitatea energetică, economie și tendințele pieței.<sup>22</sup>

În ceea ce privește schimbul de informații și intelligence, Consiliul Nord Atlantic ar putea înființa o *Celulă pentru Analiza Informațiilor și a Securității Energetice*, deoarece înființarea unei structuri similare de informații creată pentru abordarea problemei terorismului s-a dovedit a fi un succes. De asemenea, *Comitetul Special al Alianței*<sup>23</sup> ar putea să joace un rol favorabil în facilitarea schimbului de informații între diferite structuri din domeniul securității energetice.

Pe lângă schimbul de informații naționale între aliați, operațiunile navale ale NATO ar putea monitoriza liniile maritime insuficient acoperite de mijloacele naționale. Acoperirea unor astfel de zone ar putea fi folosită pentru a genera o imagine maritimă care să fie pusă la dispoziția tuturor țărilor membre NATO și posibil la dispoziția partenerilor. Aceasta deoarece, *cu excepția Statelor Unite, nici o altă țară membru NATO nu dispune de suficiente forțe navale pentru apărarea credibilă a rutelor de transport a țițeiului, atât în beneficiu propriu cât și pentru aprovizionarea aliaților.*<sup>24</sup>

Această inițiativă privind monitorizarea precisă a spațiului maritim ar putea fi cuplată la rețeaua de informații a comenzii NATO, în special prin intermediul *Centrului de Fuzionare a Informațiilor.*<sup>25</sup>

➤ *Asistența de securitate pentru aliați*

Având în vedere noile riscuri internaționale de securitate, NATO are posibilitatea de a oferi asistență de securitate aliaților.

Aceasta ar putea implica măsuri flexibile, începând de la asistența de securitate pentru un aliat sau un grup de aliați, până la desfășurarea chiar a unei operații NATO în vederea securizării în caz de necesitate a elementelor de infrastructură vulnerabile legate de energie.<sup>26</sup>

Conform Articolului 4 al Tratatului fondator, NATO ar putea să disloce „*Pachete de Asistență de Securitate*” alcătuite special pentru sprijinirea unuia sau mai multor aliați, cu particularitățile pe care le-ar presupune o asemenea inițiativă. Acest Pachet de Asistență ar putea cuprinde *planuri pentru întărirea patrulilor maritime și aeriene, protejarea rețelelor naționale de comunicații și informații sau chiar asistența*

<sup>22</sup> <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/special1.html>

<sup>23</sup> Principala sarcină a *Comitetului Special NATO* este să analizeze și să mijlocească schimbul de informații în cadrul NATO și este format din toți șefii serviciilor secrete din țările membre ale Alianței. <http://www.nato.int>.

<sup>24</sup> Conform *Institutului pentru Analiza Securității Globale* costurile legate de apărarea rutelor navale și furnizarea asistenței militare către parteneri în aprovizionarea cu petrol, costă Statele Unite 50 miliarde de \$ pe an.- [www.iags.org/oiltransport.html](http://www.iags.org/oiltransport.html)

<sup>25</sup> *Centrul pentru Fuzionarea Informațiilor în sprijinul NATO* constituie o resursă importantă de informații pentru membrii și partenerii NATO.- Nicolae Dolghin, „*Anul 2006. Evaluare strategică*”, Editura UNAp, București, 2007, <http://csass.unap.ro>

<sup>26</sup> Paul Belkin, *The European Union's Energy Security Challenges*, may 7, 2007

pentru eforturile de răspuns la producerea dezastrelor prin folosirea mecanismelor Planului de Urgențe Civile și a celor ale Centrului Euro-Atlantic de Coordonare a Răspunsului la Dezastre. În cazuri excepționale, de pericol major, elementele esențiale din domeniul energiei ar putea să fie protejate prin implicarea *Forțelor de Reacție Rapidă ale Alianței*.<sup>27</sup>

➤ *Supravegherea maritimă și răspunsul pe baza amenințărilor*

Un al treilea rol posibil pentru NATO ar putea fi implicarea în supravegherea maritimă. Cu toate că statele au în continuare responsabilitatea de a-și proteja propriile ape teritoriale, NATO ar putea dezvolta o „nișă” de capabilitate prin abordarea aspectelor de securitate ale liniilor de comunicații maritime. Operațiunea *Active Endeavour*, care și-a arătat utilitatea în ceea ce privește securitatea în Marea Mediterană după 11 septembrie 2001 ar putea fi folosită ca model. Astfel, o grupare maritimă multinațională (formată inclusiv din parteneri neaparținând Alianței, dacă este cazul) ar putea fi creată în vederea descurajării atacurilor împotriva vaselor transportatoare de petrol sau gaz lichefiat (LPG), cu scopul protejării, în special, a punctelor maritime strategice de trecere, esențiale în cazul unor amenințări ridicate sau în situații de conflict.<sup>28</sup> Acest lucru va solicita o abordare activă care să asigure un răspuns pe baza informațiilor sau a amenințărilor.

➤ *Operațiile de interdicție*

Având în vedere acțiunile desfășurate anterior, NATO ar putea desfășura operațiuni de interdicției, concepute special pentru securizarea aprovizionării cu petrol sau gaze în cazul situațiilor reale de criză sau conflict.

**Notă:** Un exemplu (deși nu s-a constituit într-o inițiativă NATO) îl reprezintă „*Operațiunea Earnest Will*” (1987-1988), desfășurată în scopul protejării petrolierelor kuweitiene pe timpul războiului dintre Iran și Irak. Astfel, Alianța are capacitatea de a gestiona operații maritime de escortare pe termen scurt, protejarea sondelor și terminalelor de petrol, acordarea asistenței autorităților naționale în vederea protejării bazelor de încărcare/descărcare și protecția rafinăriilor și a punctelor de depozitare a țițeiului și a gazelor naturale. Un rol jucat de NATO în securitatea energetică implică elaborarea unor planificări operaționale uzuale pentru anumite scenarii și planificarea pentru forțele navale multinaționale și alte forțe relevante care ar putea fi implicate.

Realizarea unui rol al NATO în securitatea energetică implică aspecte importante cum ar fi dezvoltarea relațiilor cu alte organizații și țări partenere precum și dezvoltarea unor operațiuni militare, cum ar fi o abordare „pe baza informațiilor”. De aici rezultă nevoia de a inter-conecta aceste standarde diferite de lucru în cadrul unei concepții politico-militare generale privind securitatea energetică. Cele patru roluri posibile ale alianței ar putea forma nucleul acestei concepții.

---

<sup>27</sup> Toate aceste acțiuni ar putea fi inspirate de aranjamentele de comandă și control din timpul Operației Display Deterrence (2003) când NATO a oferit Turciei sprijin de urgență pentru apărare.

<sup>28</sup> Jamie Shea, *Rolul potențial al NATO în securitatea energetică*, <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/special1.html>

### 3. Cooperarea internațională în scopul protecției infrastructurilor critice energetice - cooperarea NATO- UE

Pentru unele țări membre ale NATO dar și ale UE, dependența de sursele de energie reprezintă de mult o realitate, în timp ce pentru altele aceasta constituie o perspectivă nouă dar care se va materializa pe termen scurt.

Situația aprovizionării Europei depinde de securitatea infrastructurii energetice din principalele țări producătoare, precum Rusia, Algeria, Nigeria, Arabia Saudită sau Iran și de securitatea transportului prin regiuni „agitate” ca Strâmtoarea Hormuz sau Golful Guineea. Gazoductele, în particular, creează directă interdependență între piețele furnizoare și cele consumatoare; în Europa, în linii mari, importurile de gaz prin gazoducte situându-se la valoarea de 85%.<sup>29</sup>

Protecția infrastructurii energetice și stabilizarea unui mediu extins de securitate energetică, îndeosebi sursele și infrastructurile de extracție, prelucrare, depozitare și rețelele de transport și petrol dinspre Est către Vestul Europei, necesită protecție militară, într-un cadru stabilit de comun acord, sprijin reciproc și schimb mutual de experiență în acest domeniu.

În prezent nu există nici un cadru instituțional care să reglementeze dialogul dintre NATO și UE în ceea ce privește Protecția Infrastructurilor Critice- CIP, ținând cont de faptul că multe dintre atribuțiile legate de Protecția Infrastructurilor Critice la nivel UE sunt în sarcina Comisie Europene, în timp ce singurul partener instituțional al NATO cu UE este Consiliul European. Trebuie avut în vedere că NATO și UE nu pot asigura protecția tuturor infrastructurilor critice, atenția îndreptându-se numai asupra celor transnaționale. Protecția infrastructurilor critice naționale rămâne în responsabilitatea statelor membre, dar evident într-un cadru comun.

Experiența a arătat că pentru a menține securitatea energetică, țările trebuie să respecte anumite principii.<sup>30</sup> Primul și cel mai important este reprezentat de ceea ce Churchill impusese cu peste 90 de ani în urmă: *diversificarea aprovizionării*.

Un al doilea principiu este *reziliența*, o marjă de siguranță în sistemul de alimentare cu energie, care asigură un tampon împotriva șocurilor și facilitează revenirea la normal după întreruperi. Reziliența poate veni din mai mulți factori, inclusiv capacitatea de producție de rezervă suficientă, rezerve strategice, provizii de echipamente de rezervă, capacitate adecvată de stocare de-a lungul circuitului de aprovizionare și stocarea elementelor critice ale producției și distribuției de energie electrică (rezerve de piese de schimb), precum și conceperea în detaliu a planurilor de răspuns la crizele datorate întreruperilor ce ar putea afecta regiuni extinse. De aici reiese și ce-l de-al treilea principiu: *recunoașterea realității integrării*. Există o singură piață a petrolului, un sistem global și complex, care se mișcă și consumă aproximativ 86 de milioane de barili în fiecare zi. Pentru toți consumatorii, securitatea rezidă în stabilitatea acestei piețe. Secesiunea nu este o opțiune.

Un al patrulea principiu este *importanța informațiilor*. Informațiile de bună calitate stau la baza piețelor funcționale. La nivel internațional, IEA a deschis calea a

<sup>29</sup> Borchert Heiko and Forster Karina, ”EU and NATO must work together to guarantee energy infrastructure security and to define the role of soft vs hard power”- www.secur.info

<sup>30</sup> Daniel Yergin, „Ensuring Energy Security”, Foreign Affairs, Volume 85- Nr. 2, Martie /Aprilie, 2007, pag.69

îmbunătățirii circulației informațiilor referitoare la piețele mondiale și prospectele energetice.

Acest demers este completat de noul *For Internațional al Energiei (IEF)*, care va căuta să integreze informațiile provenite de la consumatori și producători. Informația este la fel de crucială și în cazul crizelor, atunci când panica consumatorilor poate fi instigată printr-un amestec de întreruperi reale, zvonuri și teamă. Guvernul SUA poate provoca flexibilitatea și ajustarea piețelor prin asigurarea comunicațiilor cu companiile și prin permiterea schimbului de informații între ele, în situații speciale, atunci când este necesar.

Pe cât de importante sunt aceste principii, anii anteriori au subliniat necesitatea de extindere a conceptului de siguranță energetică în două dimensiuni esențiale: recunoașterea globalizării sistemului de securitate energetică, care poate fi realizată în special prin implicarea Chinei și Indiei și conștientizarea faptului că întregul circuit de aprovizionare trebuie să fie protejat.

În acest context, cooperarea NATO -UE este indispensabilă pentru asigurarea securității infrastructurii critice energetice.

Specialiștii americani și europeni au identificat deja mai multe „zone” unde NATO și UE pot să-și unească forțele pentru a-și promova agenda securității infrastructurilor energetice.

În acest sens, următorii pași pot să reprezinte începutul unei cooperări între cele două suprastructuri, având la bază o agendă comună privind infrastructura critică energetică, cu următoarele priorități:

➤ *Dezvoltarea unor programe comune de cercetare și tehnologie de securitate/ apărare în domeniul Protecției Infrastructurilor Critice în general, și al infrastructurilor energetice în special.*

Atât NATO cât și UE au instituții dedicate Științei și Tehnologiei (S&T), respectiv Organizația de Cercetare și Tehnologie a NATO și Centrele de Cercetare Comună ale Uniunii Europene (*NATO's Research and Technology Organization și EU's Joint Research Centres*) – precum și platforme de cercetare extinsă cum ar fi Programul Științific pentru Securitate ale Alianței, Programul-Cadru 6 (FP6) și Programul Cadru -7 de Cercetare al Uniunii Europene (FP7) (*NATO's Security Through Science Programme și EU's Six and Seventh Framework Research Programme „FP6-FP7”*).

Unele din aceste activități se adresează în mod direct securității infrastructurii. Dar, în plus, eforturile S&T privind informarea și comunicarea, tehnologia securității, conștientizarea situației, comandă și control factorii umani, detectarea și protecția tehnologiilor, materiale științifice și modelare și stimulare – enumerând câteva exemple – pot furniza perspective valoroase.

➤ *Lansarea unei cooperări regionale pe un program de Protecție a Infrastructurilor Critice în domeniul infrastructurilor energetice, inclusiv protecția rutelor terestre sau maritime de transport și a facilităților portuare conexe acestui sector.*

O regiune importantă, unde cele două organizații ar putea să-și unească forțele este Africa. NATO și Uniunea Europeană ar trebui să analizeze modalitățile practice

de sprijinire a structurilor locale de securitate și apărare africane ce au ca atribuții securitatea infrastructurii energetice a continentului.

➤ *Stimularea unui schimb mutual de experiență.*

Dialogul permanent și deschis între parteneri pentru a oferi celorlalți „*lessons learned*” și „*best practices*”, sunt instrumente puternice de dezvoltare a capacităților de securitate și apărare în domeniul protecției infrastructurilor energetice.

Experiența europeană demonstrează că există o nevoie urgentă de intensificare a exercițiilor transfrontaliere de management al situațiilor de urgență, pentru întărirea interacțiunilor public-public, public-privat și privat-privat, în beneficiul securității infrastructurii energetice. Atât NATO cât și UE pun la dispoziție mecanisme de management civil al situațiilor de urgență, care ar putea fi folosite în acest scop.<sup>31</sup>

Celula Euro-Atlantică de Coordonare a Răspunsului la Dezastre a NATO poate fi utilizată în folosul general al celor 46 de membri ai Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic, asigurând un management eficient în zone energetice vitale cum ar fi Caucazul și Asia Centrală. Programele complexe inițiate de NATO și UE pot, de asemenea, să fie utilizate pentru îmbunătățirea relațiilor cu partenerii Dialogului Mediteranean.<sup>32</sup>

De asemenea, având în vedere rolul principal al Rusiei în domeniul securității energetice, este de la sine înțeles faptul că problematica ar trebui să devină o temă obișnuită a consultărilor din Consiliul NATO-Rusia, la fel cum aceasta a fost inclusă, deja, pe agenda întâlnirilor NATO cu Ucraina la nivel de experți.

Un rol important în asigurarea securității energetice îl poate joaca și cooperarea cu sectorul privat. Așa, după cum observa Stephen Flynn, expert în cadrul Consiliului pentru Relații Externe: „*Securitatea nu este gratuită. Ambele sectoare, public și privat, trebuie să investească în construirea unui nivel mai înalt de securitate pentru sistemul energetic, ceea ce înseamnă că securitatea energetică se va regăsi în prețul energiei cât și în costul securității interne.*”<sup>33</sup>

Cu alte cuvinte, NATO și UE se confruntă cu aceleași preocupări de securitate vitale. O cooperare sporită în aceste domenii ar fi logică și ar conduce la obținerea unor rezultate favorabile. Securitatea energetică poate constitui o temă de discuție importantă în timpul reuniunilor informale întrunite la nivelul Consiliului Nord-Atlantic al NATO și Comitetului Politic și de Securitate al UE.<sup>34</sup> Astfel, pentru a realiza un parteneriat mai solid și comprehensiv, NATO și UE trebuie să acționeze în vederea dezvoltării cooperării practice și a continuării armonizării agendei transatlantice.

---

<sup>31</sup> Paul Gallis, *NATO and Energy Security*, [www.an.af.mil/an/awc/awc/awcgate/crs/rs22409pdf](http://www.an.af.mil/an/awc/awc/awcgate/crs/rs22409pdf)

<sup>32</sup> Ibidem.

<sup>33</sup> Daniel Yergin, „*Ensuring Energy Security*”, *Foreign Affairs*, Volume 85- Nr. 2, Martie /Aprilie, 2007, p.69

<sup>34</sup> Este punctual central pentru gestionarea crizelor și deține controlul politic și strategic pentru operațiunile desfășurate la apariția acestora. Este asistat de Grupul Politico Militar și consiliat e Comitetul Militar al Uniunii (EUMC) și de Comitetul pentru Aspecte civile ale Gestionării Crizelor. [www.ier.ro/](http://www.ier.ro/)

## Concluzii

Această scurtă analiză privind rolul Alianței Nord Atlantice în protecția infrastructurilor critice energetice pornește de la premisa că, în prezent energia reprezintă cu adevărat un element al securității. Deci nu putem vorbi despre securitate, fără analiza componentei energetice cu tot ce implică aceasta, inclusiv a infrastructurii critice energetice

Securitatea „infrastructurilor critice” este afectată de vulnerabilități riscuri, amenințări, stări de pericol, și agresiuni.

Depistarea vulnerabilităților determină pe baza analizei factorilor de risc identificarea amenințărilor la adresa infrastructurii critice energetice.

Desigur, dintre toate amenințările cea teroristă este iminentă, dar nu pot fi neglijate nici celelalte tipuri de amenințări.

Pe o piață atât de dependentă de petrol și gaze, amenințările la adresa furnizării de energie sugerează nevoia unei strategii privind infrastructurile critice energetice, care să poată preveni întreruperile sau să minimizeze efectele acestora.

În privința cooperării, reliefăm faptul că, multitudinea de discuții și consultări între partenerii euro-atlantici nu implică realizarea automată a unui acord asupra faptului ca NATO va trebui să acționeze amplu și să pretindă asumarea unui rol conducător în domeniul securității energetice. Este evident că, protecția elementelor de infrastructură de importanță crucială sau opțiunile de răspuns în cazul producerii unor crizelor, care presupun folosirea forțelor militare, reprezintă doar o parte a întregului pachet de inițiative necesar în vederea garantării securității aprovizionării cu energie. De exemplu, există deja un număr de inițiative ale țărilor G8, UE, Agenției Internaționale pentru Energie și ale altor grupuri, care vizează sporirea securității energetice. Acestea se axează pe asigurarea unei acceptări universale mai largi a Cartei Energiei, deschiderea piețelor pentru investițiile străine sau reducerea dependenței economiilor dezvoltate față de combustibilii fosili.

De asemenea, având în vedere rolul principal al Rusiei în domeniul securității energetice, este de la sine înțeles faptul că problematica ar trebui să devină o temă obișnuită a consultărilor din Consiliul NATO-Rusia, la fel cum aceasta a fost inclusă, deja, pe agenda întâlnirilor NATO cu Ucraina la nivel de experți.

Cu atât mai mult cu cât securitatea energetică deține potențialul de a crea o criză majoră sau, cel puțin, în încercarea de a asigura furnizarea garantată a cantităților necesare, ar putea să modeleze din ce în ce mai mult politica externă și prioritățile statelor membre NATO și din întreaga lume.

Având în vedere faptul că Alianța și UE se confruntă cu aceleași preocupări de securitate vitale o cooperare sporită în domeniul protecției infrastructurii energetice poate constitui unul din proiectele comune ale dezvoltării cooperării practice și eficiente.

## Bibliografie

[1] BAHGAT Gawdat, *Europe's energy security: challenges and opportunities*, International Affairs, vol82(5), [www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1468-2346.2006.0058.X](http://www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1468-2346.2006.0058.X)

- [2] BELKIN Paul, *The European Union's Energy Security Challenges*, may 7, 2007, [www.fas.org/sgp/crs/row/RL33638.pdf](http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33638.pdf).
- [3] BORCHERT Heiko and Forster Karina, *EU and NATO must work together to guarantee energy infrastructure security and to define the role of soft vs hard power*, [www.atlantic-community.org/index/articles/view/EU\\_Energy\\_Security\\_Requires\\_Hard\\_Power](http://www.atlantic-community.org/index/articles/view/EU_Energy_Security_Requires_Hard_Power)
- [4] GALLIS Paul, *NATO and Energy Security*, [www.an.af.mil/an/awc/awc/awcgate/crs/rs22409pdf](http://www.an.af.mil/an/awc/awc/awcgate/crs/rs22409pdf)
- [5] KUBIAK Krzysztof, *Terorismul maritim. Amenințare „ascunsă” la adresa securității internaționale*, Impact Strategic, nr. 4/2005.
- [6] LANTOS Tom, *Energy security: a state side view*, NATO Review, winter2007, [www.natootan.org/docu/review/2007/issue4/english/interview2html](http://www.natootan.org/docu/review/2007/issue4/english/interview2html).
- [7] MACUC, Mihai (Coord.) PREDOIU, Cătălina, BARBĂSURĂ, Alexandru, DUMITRACHE, Lucian, MARINICĂ Mariana, *Protecția infrastructurilor critice în spațiul euroatlantic*, Editura ANI, București, 2008.
- [8] MORAN Daniel and RUSSELL A. James, *The Militarization of Energy Security*, Strategic Insight, [www.ccc.nps.navy.mil/si/2008/feb/moranFeb08asp](http://www.ccc.nps.navy.mil/si/2008/feb/moranFeb08asp).
- [9] NICOLE Stracke, *Economic Jihad: A Security Challenge for Global Energy Supply*, Issue, nr.6, August 2007.
- [10] SHEA Jamie, *Rolul potențial al NATO în securitatea energetică*, <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/romanian/special1.html>.
- [11] YERGIN Daniel, *Ensuring Energy Security*, Foreign Affairs, march /aprilie 2006, [www.foreignaffairs.org/20060301faessay85206/daniel-yergin/ensuring-energysecurity.html](http://www.foreignaffairs.org/20060301faessay85206/daniel-yergin/ensuring-energysecurity.html).



## ASPECTE PRIVIND ORGANIZAȚIILE MILITARE ȘI PARAMILITARE ALE REPUBLICII ISLAMICE A IRANULUI

Sorin APARASCHIVEI\*

*Après la Révolution islamique de l'Iran, le régime des ayatollahs a accordé une attention particulière au domaine militaire et aux structures de sécurité chargées de défendre la Révolution. Cet article propose un regard sur les principales forces et structures militaires et paramilitaires de l'Iran, ainsi que l'influence exercée par ces structures.*

Potrivit Constituției Republicii Islamice a Iranului, forțele armate ale țării sunt constituite din trei componente principale: Armata (*Artesh*), Corpurile Gardienilor Revoluției Islamice (*IRGC*) și Forțele de implementare a legii islamice (forțele paramilitare).

*Artesh* și Corpurile Gardienilor Revoluției se subordonează Ministerului Apărării și Forțelor Logistice ale Armatei (*MODAFL*), aflate sub comanda Ministrului Apărării, și sunt responsabile cu apărarea frontierelor, a ordinii și securității interne a republicii islamice. Forțele militare ale Iranului sunt inima instituțiilor de securitate ale Iranului.

### **Armata (*Artesh*)**

Forțele armate ale Iranului sunt cunoscute prin termenul generic *Artesh*. După înlăturarea regimului Șahului și proclamarea Republicii islamice (anul 1979), corpul ofițerilor a fost privit cu suspiciune de noii conducători religioși care vedeau în armată organul de susținere a Vechiului regim. În acest context, corpul ofițerilor a fost decimat de numeroasele dezertări, retrageri forțate sau execuții ca urmare a deciziilor judecătii arbitrare a curților revoluționare.

Încrederea a fost acordată noii armate revoluționare, Corpurile Gardienilor Revoluției Islamice (*pasdarani*), cu ajutorul căreia ayatollahii au ajuns la putere. Aceasta a devenit principala forță armată și, totodată, unealtă de încredere a noului regim. Conducerea revoluționar-teologică a statului iranian, prin nou înființatul Directorat Politico-Ideologic, a trecut la implementarea unei masive campanii de islamizare a forțelor armate, crezându-se astfel că ardoarea revoluționară poate înlocui profesionalismul militarilor de carieră. Dar, ulterior, eșecurile din războiul cu Irakul (1980-1988) au dus la modificarea acestei abordări

Reforma din anul 1987 a dus la creșterea nivelului de integrare între Forțele armate regulate și unitățile militare revoluționare (Corpurile Gardienilor Revoluției Islamice). Zona comenzilor operaționale a fost situată în subordinea Statului Major, fiecare componentă a forțelor armate a fost subordonată zonei de comandă operațională în concordanță cu propria structură de comandă. În anul 1987 exista doar Comanda de Operațiuni pe Zona Vestică, responsabilă de războiul cu Irakul. Înființarea și furnizarea unor noi efective care să controleze operațiunile de război a dus la constituirea altor zone operaționale: Comanda de Nord, Comanda de Sud și Comanda de Est.

---

\* Academia Națională de Informații

Zona de Comandă a Operațiunilor din Vest este similară ca structură Statului Major al Forțelor armate cu excepția unor eșaloane ale forțelor navale. Deși Statul Major exercită controlul asupra tuturor trupelor, există și excepții. Unitățile detașate ale Pasdaranilor, Jandarmeriei și Poliției Naționale, care execută misiuni de securitate internă împotriva insurgenților, se supun comandantului Pasdaranilor din zona respectivă. Unitățile navale și aeriene continuă să fie sub comanda propriilor structuri și răspund în fața Statului Major din zona de comandă unde operează. La nivelul inferior al Zonei de Comandă a Operațiunilor se situează cele patru cartiere generale de la Karbala, Hamzeh Seyyed ash Shohada, Ramadah și Najaf, organizate după modelul Zonei de Operațiuni Vestice cu excepția faptului că nu au integrate forțe navale. În subordinea fiecărui cartier general se află între trei și opt sectoare operaționale.

Un alt pas, în procesul de reformă, a fost restructurarea generală din anul 1989 a Ministerului Apărării și a Forțelor Logistice ale Armatei (MODAFL). Noul minister condus de Akbar Torkan, un civil care a condus anterior industria de apărare, a tăiat autonomia instituțională a IRGC și a adus acest organism sub umbrela Ministerului Apărării. În anul 1988 a fost creată o structură unitară de comandă a Forțelor armate în cadrul Statului Major al Forțelor Armate, conducerea revenindu-i în anul 1992 lui Hassan Firouzabadi, o figură marcantă a IRGC.

Puterea armatei regulate a crescut în anul 1998 cu ocazia crizei din Afghanistan, când a fost creată funcția de Comandant Suprem al *Artesh*, funcție deținută de Khamenei. În anul 2000, bugetul alocat apărării de către Iran, a fost de 2,3 miliarde de dolari, iar pentru anul 2007 bugetul a fost estimat la circa șapte miliarde de dolari. Federația Rusă și China au fost principalii furnizori de arme ai Iranului. Iranul întreține o forță militară activă evaluată la circa 545 000 de oameni; aproximativ 220000 din acești soldați alcătuiesc tinerii recruți care satisfac stagiul militar obligatoriu de 18 luni. Există, de asemenea, o rezervă de aproximativ 350 000 de soldați care poate fi folosită în caz de nevoie.

*Artesh* are în sarcină evaluarea și recomandările în probleme de securitate națională. Principala sa responsabilitate fiind apărarea frontierelor Iranului. În acest sens, importanța sa este mai mult funcțională și instituțională decât geografică. Influența *Artesh* se manifestă și în funcție de achizițiile de armament, instrucția militară și bugetul anual alocat.

În prezent, trupele regulate au misiuni atât în interiorul țării cât și la frontiere. În ciuda valorilor impresionante, Forțele armate ale Iranului nu sunt dotate și echipate cu echipamente sau tehnologii de ultimă oră, iar valoarea lor nu a fost dovedită pe câmpul de luptă.

### **Forțele aeriene ale Iranului**

Potrivit diverselor estimări, forța aeriană iraniană dispune de un total de circa 52 000 de oameni; 37 000 dintre aceștia fac parte din forța aerului, restul de 15 000 de oameni fac parte din forța aeriană defensivă care operează în bazele terestre de pe teritoriul Iranului. Cartierul general al forțelor aeriene se află la Teheran, cu trei cartiere principale la: Badl Sar pentru zona de nord, Hamaden pentru zona centrală și Bushehr pentru zona de sud. Fiecare zonă regională pare să aibă un control major

asupra sectorului apărării aeriene având în subordine facilități și baze aeriene. Shiraz-ul furnizează echipament de interceptare și este principala bază pentru transportul aerian. Diverse surse estimează că forța aeriană a Iranului este alcătuită din 14 escadroane principale de luptă. Cele mai multe dintre acestea pot îndeplini misiuni aeriene de atac sau de apărare. Avioanele de atac pot transporta arme nucleare de putere medie

### **Forțele navale**

Flota navală militară (*Artesh*) a Iranului a fost evaluată la circa 18 000 de oameni. Conform surselor americane, aceasta include două forțe de brigadă marină de circa 2 600 de oameni și o forță aeriană navală de circa 2 000 de oameni. Flota dispune de baze la Bandar-e Abbas, Bushehr, Kharg Island, Bander-e Anzelli, Chah Bahar, Bander-e Mahshahar și Bander-e Khomeini, cele mai multe vis-à-vis de coastele saudite.

Forța navală combinată cu ramura navală a IRGC formează o putere maritimă de circa 38 000 de oameni, fiind în măsură să facă față unui război asimetric. În ultima perioadă, Iranul și-a îmbunătățit facilitățile militare portuare și apărarea aeriană obținând un important sprijin logistic și tehnic din partea Pakistanului și a Indiei. Forța navală a Iranului este privită ca arma strategică din serviciul militar, în condițiile în care Golful Persic prezintă o importanță capitală pentru interesele comerciale și militare ale Iranului. Programul iranian de dezvoltare a facilităților marinei include: construirea de noi fregate și noi distrugătoare, manufacturarea de noi sisteme electronice, echiparea unor nave cu sisteme de mentenanță inclusiv pentru submarine, înlocuirea sistemelor de rachete vechi, construirea de noi remorchere în nordul țării, punerea în operare a unor noi sisteme de sonar etc.

Forța navală a Iranului de la Marea Caspică este evaluată la circa 3 000 de oameni și include 50 de nave de luptă, vase de sprijin, corpuri de marină, forțele de apărare a coastei și hidroavioane. Se crede că acestea sunt sprijinite de câteva submarine de mici dimensiuni de producție internă. După Federația Rusă, Iranul este a doua putere în Marea Caspică, chiar dacă flota iraniană este destul de învechită.

Forțele navale iraniene din Marea Caspică sunt organizate în două comandamente independente, unul se află la Anzali sub comanda *Artesh*, iar celălalt la Nowshahr sub comanda IRGC. Comanda administrativă a acestora se află la Teheran, în timp ce cartierul general operativ se află la Bandar Abbas în Strâmtoarea Ormuz. Există și un al doilea centru operativ cu baza la Bushehr. O altă bază operativă se află în insula Kharg, la Chah Bahar, pentru submarinele care operează în Oceanul Indian. În ultima perioadă, guvernul Iranului a demarat un program de modernizare a acestor forțe navale care va include divizii și batalioane separate de nave și submarine.

### **Corpurile Gardienilor Revoluției Islamice**

În ciuda controlului instaurat asupra *Artesh*, regimul clericilor a simțit nevoia să-și creeze propria forță armată, o forță loială care să-i asigure stabilitatea internă și, peste timp, să acționeze ca o forță majoră în războiul cu Irakul. Rezultatul a fost

crearea a două structuri militare paralele: Forțele armate regulate - *Artesh* și Corpurile Gardienilor Revoluției Islamice (IRGC) sau (*Sepah-e Pasdaran-e Enqelab-e Eslami*).

Astăzi, Corpurile Gardienilor au devenit principalul pilon de securitate al Republicii Islamice, alcătuiind un organism de tip militar care are ca scop principal securitatea regimului islamic. Prin statutul de funcționare, organizația este infiltrată în orice instituție, minister, asociație, ligă, fundație iraniană și realizează orice acțiune (inclusiv atentate teroriste, execuții, asasinat) necesară asigurării securității regimului. Gardienii acționează prin misiuni (*amaliat*) în cea mai mare parte sub acoperire (interne și externe) dar și la vedere.

Inițial, pasdaranii reprezentau o forță de aproximativ 10 000 de oameni dedicată reinstaurării ordinii în țară și condamnării contrarevoluționarilor. O altă mare responsabilitate a IRGC a fost lupta împotriva creșterii influenței grupărilor armate de stânga, reprezentate de: Fedayeen (cei gata de sacrificiu), Organizația Mujahedin-e Khalq (MEK), Peykar, Komleh, Kurdish Peshmerga etc.

Invazia Irakului asupra Iranului, din septembrie 1980, i-a forțat pe liderii politico-militari iranieni să se ocupe de problemele structurale ale celor două armate paralele. În condiții de război, expansiunea forțelor IRGC s-a făcut rapid de la 10 000 de oameni în anul 1980 la circa 50 000 la începutul lui 1982, 150 000 în anul 1983, 250 000 în anul 1985 și 450 000 în anul 1987.

O schimbare structurală a avut loc și în anul 1982, când au fost create Comanda Operațională de Zonă și Statul Major, foruri de conducere care i-au adus pe comandanții IRGC în contact direct și periodic cu omologii lor din cadrul Forțele armate regulate. Astfel, Pasdaranii se bucurau de reprezentare în luarea deciziilor militare în cadrul Consiliului Suprem de Apărare.

În timp ce Forțele armate regulate sufereau din cauza epurărilor și a retragerilor forțate (trecerea cadrelor în rezervă), forțele militare ale Pasdaranilor înfloreau sprijinite de clerici și personalități cu influență, precum: Mohsen Rafiqdoust, Mohsen Rezai, Yahya Rahim Safavi, Ali Shamkhani, Alireza Afshar și Ahmad Vahidi. Începând cu anul 1980 elemente din armata regulată au contribuit la profesionalizarea personalului IRGC și au uniformizat structurile de comandă cu cele ale *Artesh*. Printre cei care au contribuit la mecanizarea forțelor Pasdaranilor s-au numărat comandanți precum Ali Shirazi (devenit mai târziu Ayatollahul Khomeini) și Qasemali Zahirnejad devenit ulterior șeful Statului Major. Ministrul IRGC a avut și are un cuvânt greu de spus în guvern și în celelalte agenții centrale guvernamentale. Această evoluție a făcut din IRGC o formidabilă mașină de luptă. În anul 1985, din ordinul lui Khomeini, IRGC au primit sarcina să se doteze ca armată de sine stătătoare cu infanterie, forțe navale și aeriene. De asemenea, IRGC și-au stabilit propriile contacte militare cu aliații Iranului, inclusiv cu Siria, Pakistanul și Sudanul.

La sfârșitul războiului cu Irakul, noul președinte Rafsanjani (1989-1997) a luat inițiativa restructurării Forțelor armate regulate. În același timp, a început și procesul de profesionalizare instituțională a forțelor pasdaranilor. Între august și septembrie 1988 forțele terestre ale Corpurilor Gardienilor Revoluției Islamice au fost reorganizate în: 21 divizii de infanterie, 15 brigăzi de infanterie independente, 21 de brigăzi aeriene de apărare, trei divizii mecanice și 42 de divizii de blindate, artilerie și

brigăzi de apărare în arme chimice. IRGC au primit noi uniforme, și, din septembrie 1991, 21 de grade militare (împărțite pe patru categorii: soldați, luptători, ofițeri și comandanți).

În ce privește structura IRGC, informațiile diferă de la sursă la sursă. Unele estimări consideră că IRGC sunt constituite din două divizii de blindate, cinci divizii mecanizate, zece divizii de infanterie și o divizie de forțe speciale. La acestea se adaugă 15-20 de brigăzi independente care includ și trupe paramilitare. IRGC au propriile baze terestre, forțe aeriene și navale. IRGC constituie unul din pilonii principali în capacitatea defensivă a Iranului. Acestor forțe le-a fost încredințat programul de desfășurare a rachetelor balistice.

IRGC sunt conduse de un Consiliu director<sup>1</sup> alcătuit din cel puțin 10 consilieri și trei directori, cu rang de ministru, între care: Șeful de Stat Major, Comandantul forțelor terestre, Comandantul forțelor aeriene, Comandantul forțelor aeriano-navale și Comandantul forțelor de rezistență Basij. Conform analiștilor, centrala organizației numără circa 200 000 de membri înregistrați, specialiști în mai multe domenii. Departamentul de acțiune realizează misiunile organizației, fiind alcătuit din peste 500 000 de persoane. Aceștia își cunosc, de obicei, doar șefii ierarhici superiori de la care primesc ordinele, salariile și sumele necesare realizării misiunilor. Personalul din Departamentul de acțiune are în sarcină și recrutarea de noi agenți.

Departamentul „*Pazireh*” se ocupă cu recrutarea personalului. Angajații acestui departament punctează, studiază, urmăresc și investesc, încă din perioada școlii primare pe viitorii angajați ai pasdaranilor. Sunt preferați tinerii care provin din zona rurală, din familii modeste cu un nivel intelectual mai modest. După „acceptarea” în organizație, tinerii sunt direcționați către școli și instituții medii de învățământ. Perioada coincide cu acțiunea de „îndoctrinare” a candidatului, în „spiritul Revoluției islamice iraniene”. Departamentul „Basij” se ocupă cu „fanatizarea” candidaților.

Școala de Instrucție din cadrul IRGC include următoarele etape:

- Anul I (*aghidati siasi*) – acumularea de cunoștințe generale, juridice și religioase;
- Anul II (*taktik*) - se realizează instrucția și pregătirea militară a cursanților;
- Specializarea (*takasuri*) - cursanții se pregătesc pentru misiunile pe care le vor executa.

Durata pregătirii în cadrul Școlii de Instrucție este de aproximativ patru ani. După finalizarea studiilor, ofițerii sunt repartizați să execute, sub acoperire, misiuni externe sau interne. Misiunile (repartițiile) interne sunt desfășurate în toate instituțiile de stat iraniene (sistemul de apărare, bănci, primării etc.), în asociațiile guvernamentale iraniene (coordonate de stat sau civile). De regulă, ofițerii IRGC nu ocupă funcții de conducere, ei sunt desemnați ca adjuncți (dublaj) ai unor persoane din conducerea acestor instituții. Acoperirile cel mai des folosite sunt cele de diplomat sau de comerciant. În prezent, majoritatea miniștrilor iranieni provin dintre fostele cadre ale Pasdaranilor.

---

<sup>1</sup> Comandantul Pasdaranilor este Mohammad Ali Djaffari (vara anului 2008), acesta l-a înlocuit în funcție pe Yahya Rahim Safavi.

O parte a activității culegerii de informații revine Directoratul de Informații al IRGC. Directoratul are un personal de circa 2 000 de oameni și colaborează cu Poliția Națională și Jandarmeria. Sub comanda Corpurilor Gardienilor se află și organizația militară secretă a Forței Qods (serviciul extern de informații).

*Ramura navală* a IRGC are aproximativ 20 000 de oameni, inclusiv unitățile marinei cifrate la circa 5 000 de oameni. Forța își are baza în Golful Persic, de-a lungul canalelor și a cheiurilor portuare, și în apropierea Strâmtoarei Ormuz, incluzând facilități la Al-Farsiyah, Halul (pe platforma petrolieră), Sirri, Abu Musa, Bandaer-e Abbas, Khorramshahr și Larak. Forța navală a IRGC are capacitatea de a întreprinde raiduri asupra navelor din Golf sau a statelor din zonă, dând Iranului posibilitatea de a desfășura operațiuni militare caracteristice războiului asimetric.

În concluzie, se poate afirma că Pasdaranii sunt principala forță politico-militară care deține controlul asupra societății iraniene. IRGC, prin unitățile militare diversificate din subordine, au rol de armată internă, au rol de poliție internă (poliție politică) și, nu în ultimul rând, prin Forța Qods au rol de serviciu extern de informații și contrainformații.

În cadrul IRGC, funcționează și o structură specializată în asigurarea protecției înalților demnitari ai regimului iranian, structură cunoscută sub numele de *Forțele „Ansar Al-Mahdi”*.

### **Corpurile Badr**

Conform analiștilor, Organizația Badr este cea mai mare organizație iraniană implicată în războiul din Irak, alături de Forța Qods-IRGC. Foarte mulți membri ai acestei organizații sunt considerați ca aparținând de fapt Forței Qods, unii dintre ei se află în Irak de mulți ani și primesc salarii din Iran. Comandantul acestei organizații este direct conectat și subordonat comenzii Forței Qods. Biroul central al organizației este localizat în districtul Al-Jaderieh din Bagdad.

În noiembrie 1982, în urma unui ordin dat de Khamenei la Teheran, a fost înființat SCIRI (Consiliul Suprem al Revoluției Islamice din Irak)<sup>2</sup>. Doi ani mai târziu, membrii acestei organizații luau parte ca voluntari la operațiunea Kheibar, în războiul cu Irakul. Ulterior, un membru al IRGC, pe nume Daghayeghi, a preluat controlul asupra SCIRI și l-a reorganizat în așa numita Brigada a 9-a Badr.

În anul 1985, Brigada a 9-a Badr a fost conectată la baza Ramazan (Staff-ul de Luptă al Guerillelor IRGC), sub comanda IRGC, luptând pe diverse fronturi în Irak. În anul 1987, Brigada a fost reorganizată în Divizia a 9-a Badr și a continuat să aibă activitate în Irak sub comanda bazei de la Ramazan. O altă reorganizare, din luna septembrie 1991, i-a adus diviziei numele de Corpurile Badr.

Corpurile Badr au fost direct racordate secțiunii de *intelligence* a Forței Qods (serviciul de informații externe) și funcționează ca forță extrateritorială a acesteia. Când războiul dintre Irak și SUA a devenit iminent, Consiliul Suprem de Securitate Națională i-a cerut lui Khamenei, într-o sesiune ținută la 22 decembrie 2002, să apere interesele Iranului (prin SCIRI) în Irak, în special în ceea ce privește viitorul guvernării. Consiliul era de părere că războiul și prezența americană în Irak vor fi de

---

<sup>2</sup> Organizația grupează șiiții din Irak, sprijinitori ai Iranului.

lungă durată și s-a cerut intensificarea diplomației secrete cu opoziția din Irak. Când a început războiul forțele Badr au traversat frontiera și au intrat în Irak, unde au ocupat imediat birourile guvernamentale și au început operațiunile de recrutare a noilor membri.

În octombrie 2003 au fost decise unele schimbări asupra Corpurilor Badr din Irak, organizația luându-și denumirea de Organizația Badr pentru Dezvoltare. Unitățile militare ale Corpurilor Badr au fost „dizolvate” și „încorporate” organizațiilor provinciale. Ulterior, a avut loc un congres general al SCIRI care a decis transformarea Corpurilor Badr într-o organizație non-militară (una din rațiuni a fost reducerea sensibilității Statelor Unite față de acest organism). A fost interzisă urmărirea, arestarea și dezarmarea membrilor Corpurilor Badr sau a exercitării oricărei presiuni la adresa acestora. În prezent, în fiecare district, Organizația Badr este structurată pe trei niveluri: provincie, oraș și comună. La fiecare nivel al organizației există trei organisme principale care includ forțele de securitate, suportul administrativ și staff-ul conducător. Mai mult, s-a decis ca variatele organizații, precum Institutul Tinerilor și Organizația Ansar Al-Badr, să înceapă atragerea la organizație a diferitelor clase sociale.

### **Milițiile Basiij - Forța de Rezistență și Mobilizare**

Un alt element post-revoluționar cu implicații în politica de apărare și securitate a Iranului sunt milițiile Basiij (*Niruyeh Moghavemat Basiij*). Create de Khomeini, în anul 1979 și comandate de Gardienii Revoluției, Basiij recrutau voluntari din rândul tinerilor cu vârsta cuprinsă între 11 și 17 ani cu precădere din mediile sărace ale societății. Inițial, aceste forțe instruite de IRGC au fost folosite ca prim-val în ofensivele împotriva Irakului. Ulterior, în sarcina unităților paramilitare au intrat și activitățile de urmărire a opozanților regimului, cei care violau *codul islamic* de comportament, în special arestarea femeilor care ieșeau neacoperite în public, dar și a cetățenilor care posedau antene de satelit.

În timpul războiului cu Irakul numărul trupelor Basiij a fluctuat între 100 000 și 500 000 de oameni, în funcție de necesitățile războiului. Astăzi numărul forțelor Basiij se situează la circa 100 000 de oameni, dar se estimează că rezerviștii Basiij ating circa 1 milion de oameni. Sfârșitul războiului cu Irakul (1988) și demobilizarea acestor trupe a creat probleme guvernului. O soluție a fost atragerea acestora în cadrul unei forțe de poliție națională non-militară, în timpul președintelui Rafsanjani, care să participe la reconstrucția Iranului. O altă parte a acestor forțe a fost transformată în *poliție de intervenție* în cadrul societății. Tineretul mobilizat de forțele Basiij (inclusiv femei) este responsabil cu aplicarea normelor islamice în societate. În mai 1999, Ministerul Îndrumării și Culturii Islamice a interzis în mod oficial folosirea antenelor de captare a programelor-tv transmise prin satelit, campanie reluată în anul 2006. Liderul Suprem Khamenei a criticat programele radio-tv, considerându-le o formă de „capitulare” a culturii islamice în fața culturii occidentale.

Fostul președinte Mohammad Khatami, într-un discurs în fața guvernului la 22 noiembrie 2000, a declarat că „Milițiile Basiij reprezintă o forță a progresului care caută să joace un rol cât mai bun în menținerea credinței islamice în societate”. Adjunctul comandantului Corpurilor Gardienilor Revoluției Islamice, General de brigadă

Mohammad Baqer Zolqadr, a făcut comentarii similare, susținând că „Unitățile Basij se vor implica oriunde securitatea și interesele naționale ale Iranului vor fi amenințate”, (...) „Forța de Rezistență Basij este echipată cu cele mai moderne arme și beneficiază de cea mai avansată pregătire în vederea anihilării oricărui dușman”.

### **Jandarmeria și Poliția Națională**

*Jandarmeria* avea în anul 1979 un efectiv de circa 74 000 oameni, fiind subordonată Ministerului de Interne. Legea de constituire a Jandarmeriei a extins responsabilitățile acesteia asupra zonelor rurale, a orașelor mici și a comunelor cu o populație mai mică de 5 000 de locuitori (circa 20% din populație), zonele urbane mari intră în responsabilitățile IRGC.

*Poliția Națională* avea în același an un efectiv de circa 200 000 oameni. Poliția Națională se află sub comanda Ministerului de Interne, în responsabilitatea sa intrând toate orașele cu o populație de peste de 5 000 de locuitori. Alte responsabilități ale Poliției Naționale sunt: supravegherea și controlul procedurilor privind imigrația, emiterea și controlul cărților de identitate a cetățenilor, controlul și inventarierea parcului auto, acordarea și controlul licențelor de conducere auto, asigurarea poliției drumurilor și a aeroporturilor.

După Revoluția islamică, Jandarmeria și Poliția Națională au fost reorganizate și au reflectat ideologia regimului islamic. În ciuda importanței lor în cadrul asigurării securității interne, rolul Jandarmeriei și al Poliției Naționale a fost restricționat prin preluarea mai multor responsabilități ale acestora de către Ministerul Pasdaranilor și Basij. În prezent se estimează că forțele de poliție ar fi alcătuite din circa 400 000 de oameni, însă structura acestora este greu de precizat.

### **Alți actori și grupuri paramilitare cu rol în securitate**

În politica de securitate a Iranului găsim și alți actori cu roluri mai mult sau mai puțin importante. Aceștia includ grupări paramilitare, organizații parastatale și organizații culturale. De asemenea, foarte importanți sunt unii lideri religioși, mulți dintre aceștia neafiliați la politica regimului. O listă completă este dificil de întocmit, însă printre cele mai importante se numără:

- *Ansar-e Hezbollah* este o forță paramilitară utilizată pentru apărarea ordinii revoluționare, membrii organizației desfășoară acțiuni criminale cu scopul de a intimida societatea.

- Organizațiile parastatale ale *bonyads* (fundații ale revoluționarilor) joacă un rol important în politica externă. Puterea *bonyads* se datorează resurselor colective și legăturilor de tip rețea existente între membrii acestora. Mulți lideri ai *bonyads* au legături cu instituțiile iraniene de securitate. Conducerea *Bonyad-e Mostazafan* se află în mâna Liderului Suprem, care a dat o largă autonomie acestor grupări.

Agențiile culturale joacă și ele un rol important în politica externă a Iranului. Birourile culturale sunt patronate de Liderul Suprem și funcționează pe lângă ambasaderele Iranului din străinătate. Aceste instituții furnizează suportul financiar pentru mișcările musulmane și acțiunile de prozelitism. De exemplu, Organizația pentru Propagarea Islamului își dedică resursele prozelitismului din străinătate, în special celui din Liban, activează în Europa, Pakistan și India.



**Surse bibliografice:**

[1] CORDESMAN Anthony H. și KHALID R. Al-Rodhan (2006), *The Gulf Military Forces in an Era of Asymmetric War – Iran*; disponibil la: [www.csis.org/burke](http://www.csis.org/burke), Center for Strategic and International Studies Arleigh A. Burke Chair in Strategy.

[2] <http://www.rand.org/>.

[3] <http://www.globalsecurity.org/intell/world/iran/savak.htm>.

[4] [www.intelligencesummit.org/news/iranmilitaryoverview.php](http://www.intelligencesummit.org/news/iranmilitaryoverview.php).

[5] <http://www.iranterror.com/content/view/5/32/>.

[6] [http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+ir0](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+ir0).

# UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI GESTIONAREA CONFLICTELOR

Savu ROTĂRESCU\*

*At the beginning of the 21<sup>st</sup> century, the European Union finds itself in front of two major challenges: widening its frontiers and deepening the process of European integration. From the economical point of view, we are witnessing a progressive phenomenon of globalization which is affecting the whole world. In the political field, the EU, after realizing the monetary unification, is practically obligated to fulfill a political one. What security is concerned, there are several risks like major terrorist attempts, local conflicts of ethnic or religious nature, organized and international crime.*

*In order to reach a common conception of all member states regarding the potential conflict-areas and the necessary measures for keeping conflicts under control, a pro-European attitude is needed within the entire community.*

Schimbările intervenite în ultimele decenii în plan intern și internațional în domeniul politic, economic și militar, au determinat evoluții contradictorii și surprinzătoare ale acestora. Dintre toate domeniile menționate, cel militar este poate cel care a suferit cele mai spectaculoase transformări, care au presupus reorientări, reevaluări și reorganizări în sistemul de planificare și desfășurare a acțiunilor militare.

La începutul secolului XXI, Uniunea Europeană se află la răscruce, întrucât trebuie să răspundă la două provocări majore: lărgirea frontierelor sale și aprofundarea procesului de integrare europeană. Dacă primul obiectiv reprezintă o condiție prealabilă pentru stabilitatea, democrația și prosperitatea continentului, cel de-al doilea presupune răspunsuri la întrebări esențiale pentru construcția europeană: Ce fel de Europă dorim pentru următoarele decenii? Cum putem gestiona eficient problemele globalizării? Ce înțelegem prin identitate europeană? Care va fi rolul Uniunii Europene în arena internațională?

În plan economic, asistăm la un fenomen progresiv de globalizare ce afectează întreaga lume. În plan politic, Uniunea Europeană a ajuns în faza în care este, practic obligată ca, după realizarea uniunii monetare, să avanseze spre o uniune politică. În plan social, populația are percepții diferite, uneori chiar contradictorii despre ceea ce se decide la Bruxelles.

În planul securității, se constată apariția unor riscuri cum ar fi: atentate teroriste majore, conflicte locale de sorginte etnică sau religioasă în Europa sau în imediata vecinătate, crima organizată cu dimensiuni transfrontaliere.

## **Probleme generale**

După 54 de ani de la semnarea la Paris, a Tratatului CECO (24 octombrie 1950) și 47 ani de la semnarea Tratatelor CEE și EURATOM (Roma, 25 martie 1957), la 29 octombrie 2004, a fost semnat la Roma „Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa. Uniunea Europeană a pășit astfel, spre un nou statut, depășind formal încadrarea în categoria organizațiilor internaționale, deoarece noul Tratat conferă

---

\* Colonel doctorand, Direcția Management Resurse Umane

construcției comunitare cadrul juridic unitar pentru exercitarea unor competențe ce țin mai degrabă de esența statului federal în monedă unică, buget provenit din resurse proprii, control integrat la frontiere, o serie de politici comune, decise și gestionate direct de la Bruxelles, o politică externă comună, înființarea Parchetului European, a Jandarmeriei Europene, a Poliției Europene de Frontieră, precum și atribuții, deocamdată la stadiul de început în domenii ca apărarea și securitatea. De altfel, întreaga evoluție a construcției comunitare a fost una de la interguvernamental spre integrat, chiar dacă, de-a lungul celor peste 50 de ani de istorie, Comunitatea Europeană (astăzi Uniunea Europeană) a cunoscut o perioadă de recul și euroscepticism. Numit de unii „*Constituția*”, iar de alții „*Tratat constituțional*”, documentul semnat la 29 octombrie 2004 este rezultatul unui lung proces care a început cu declarația de la Laeken, din decembrie 2001, a continuat în cadrul Convenției privind viitorul Europei (28 februarie 2002 – 10 iulie 2003) și a fost finalizat de către Conferința Interguvernamentală a statelor membre a UE (4 octombrie 2003 – 18 iunie 2004).

Noul tratat prevede posibilitatea dezvoltării unei veritabile apărări europene și introduce o clauză de solidaritate a statelor UE în fața unui atac extern asupra unuia dintre ele.

### **Istorie, principii și documente**

Uniunea Europeană este rezultatul unui proces de cooperare și integrare care a început în anul 1951, între 6 țări europene (Belgia, Germania, Franța, Italia, Olanda și Luxemburg). După 50 de ani și 6 valuri de aderare (1973: Danemarca, Irlanda și Marea Britanie; 1981: Grecia; 1986: Spania și Portugalia; 1995: Austria, Finlanda, Suedia; 2004: Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia și Ungaria; 2007: Bulgaria și România), Uniunea Europeană are astăzi 27 de state membre. Principiile pe care se bazează funcționarea UE sunt: Uniunea Europeană respectă identitatea națională a statelor membre, ale căror sisteme de guvernământ sunt bazate pe principii democratice; respectă drepturile fundamentale garantate de Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului din 4 noiembrie 1950. Documentele pe care se fundamentează sunt trei tratate de bază: Tratatul de constituire al Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) din 23 iulie 1952; Tratatul de constituire al Comunității Economice Europene (CEE), intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958; Tratatul de constituire al Comunității Europene a Energiei Atomice (EURATOM), intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958. Ultimele două sunt cunoscute având o denumire comună – Tratatul de la Roma. Aceste trei tratate de bază au cunoscut modificări și completări majore și anume :

- Actul Uniunii Europene care adaugă la domeniile de competență comunitară și cooperarea în materie de politică externă, intrat în vigoare la 1 iulie 1987;
- Tratatul privind Uniunea Europeană, semnat la Maastricht și intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993;
- Tratatul de la Amsterdam cu privire la formarea Uniunii Europene intrat în vigoare la 1 mai 1999;

- Tratatul de la Nisa, semnat la 26 februarie 2001, care consfințește reforma instituțiilor europene după extinderea Uniunii Europene și dezvoltă competențele comunitare existente;

- Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa, semnat la Roma pe 29 octombrie 2004.

#### *Principalele obiective ale Uniunii Europene sunt:*

- Promovarea progresului economic și social (piața unică a fost instituită în 1993, iar moneda unică a fost lansată în 1999);

- Afirmarea identității Uniunii Europene pe scena internațională (prin ajutor umanitar pentru țările membre, politică externă și de securitate comună, implicare în rezolvarea crizelor internaționale, etc.);

- Instituirea cetățeniei europene (care nu înlocuiește cetățenia națională dar o completează);

- Dezvoltarea unei zone de libertate, securitate și justiție.

#### *Organisme și instituții*

Instituțiile Uniunii Europene au fost create pentru a da expresie unei apropieri din ce în ce mai reale a națiunilor europene.

Instituțiile comunitare nu au personalitate juridică și reprezintă structura acțională cea mai importantă a Uniunii Europene, având rolul esențial în cadrul construcției comunitare. Fiecare din aceste instituții are un loc și un rol bine situat în structura organizațională a comunităților, răspunzând unei necesități fundamentale.

Uniunea Europeană este compusă din 5 instituții principale, plus câteva alte organisme cu funcții specializate:

- *Parlamentul European*, care reprezintă cetățenii Uniunii Europene, și care este ales prin vot direct de către aceștia având funcția de a participa la procesul legislativ și de a controla activitatea Uniunii. Deține 20 de comitete care își desfășoară ședințele la Bruxelles.

- *Consiliul Uniunii Europene* (Consiliul de Miniștri), care reprezintă fiecare stat membru, este reuniunea șefilor de stat sau de guvern, la care participă și președintele Comisiei Europene. Acesta ia decizii în sfera inițiativelor politice majore.

- *Comisia Europeană*, care reprezintă interesele generale ale Uniunii Europene.. Este organul executiv, compus dintr-un colegiu de membri (comisari) inclusiv președintele, numiți de guvernele naționale, reprezintă exclusiv interesele comunitare.

- *Curtea de Justiție a Comunității Europene* care se îngrijește de respectarea legilor europene. Este compusă din 25 de judecători și 8 avocați generali.

- *Curtea de Conturi Europeană* care verifică finanțarea activităților U.E., alcătuită din 25 de membri. Membri sunt numiți de către consiliul Uniunii Europene pentru o perioadă de 6 ani.

Aceste instituții sunt sprijinite de instituții europene cum ar fi:

- Avocatul poporului în Uniunea Europeană (care se ocupă de plângerile cetățenilor cu privire la administrația la nivel european);

- Banca Europeană de Investiții (instituția financiară a UE);

- Banca Centrală Europeană (răspunde de politica monetară în zona euro);

- Comitetul economic și social.

### *Politica Europeană de Securitate și Apărare*

Conceptul de Politică Europeană de Securitate și Apărare (PESA) s-a cristalizat la nivelul Consiliului European de la Köln (iunie 1999) în perioada ce a urmat conflictului din Kosovo și subsecvent înțelegerii franco-britanice de la St.Malo (decembrie 1998), dobândind valențe noi prin deciziile ulterioare ale aceluiași for european de la Helsinki (10-11 decembrie 1999), Lisabona (23-24 martie 2000), Goteborg (15-16 iunie 2001), Laeken (14-15 decembrie 2001), Sevilla (21-22 iunie 2002), Bruxelles (24-25 decembrie 2002), Copenhaga (12-13 decembrie 2002), Bruxelles (20-21 martie 2003), Salonic (19-20 iunie 2003) și Bruxelles (12-13 decembrie 2003).

PESA reprezintă dorința Europei de a dispune de capacitățile militare și civile necesare pentru prestanța de care are nevoie pe arena vieții internaționale.

PESA presupune dezvoltarea unei capacități de decizie autonome. În cazul în care NATO, ca întreg, nu este angajată, lansarea și coordonarea unei operațiuni militare sub comanda UE reprezintă un răspuns la situații de criză. Angajarea resurselor de către statele membre la astfel de acțiuni reprezintă o decizie suverană.

Controlul politic al PESA este realizat de către șefii de stat și de guverne ale statelor membre, iar cel financiar de către parlamentele naționale.

Principalul obiectiv al PESA îl reprezintă capacitatea statelor membre de a mobiliza, a desfășura în termen de 60 zile și a susține cel puțin un an, forțe militare de valoarea a 15 brigăzi, cu un efectiv de 50000-60000 militari.

Aceste forțe trebuie să fie capabile să îndeplinească întreaga gamă de misiuni Petersberg.

Pentru facilitarea procesului decizional, s-a ajuns la un acord în ceea ce privește înființarea unor organisme politice și militare permanente: Comitetul Politic de Securitate, Comitetul Militar și Statul Major.

Comitetul Politic de Securitate (cunoscut prin acronimul său francez COPS), reunește reprezentanți naționali permanenți cu rang de ambasadori, componența sa fiind similară Consiliului Nord-Atlantic al NATO.

Comitetul Militar al UE (EUMC, EU Military Committee), asemănător Comitetului Militar al NATO, este compus din miniștrii apărării sau reprezentanți militari ai acestora din statele membre.

Statul Major al UE (EU Military Staff, EUMS) se ocupă de avertizarea timpurie, evaluarea situațiilor și planificarea strategică pentru sarcinile Petersberg, inclusiv identificarea forțelor europene naționale și multinaționale și implementează, sub îndrumarea EUMC, politicile și deciziile PESA.

PESA mai include, în conformitate cu decizia Consiliului European de la Santa Maria Da Feira, o forță civilă de reacție rapidă formată de 5000 de ofițeri de poliție, care să fie capabilă să desfășoare 1000 dintre aceștia în termen de 30 de zile, pentru gestionarea crizelor în domenii precum activitățile polițienești, ajutorul umanitar, repunerea în funcțiune a structurilor administrative și juridice, supravegherea alegerilor, respectarea drepturilor omului, etc.

Instituționalizarea activității în sfera prevenirii conflictelor, consolidării păcii și a stabilității interne a statelor, zonelor sau regiunilor în criză sau amenințate de crize s-a făcut prin instituirea Comitetului pentru Aspectele Civile ale Gestionării Crizelor, ca un al patrulea organism al PESA.

*Capabilități militare.* Prima abordare sistematică a problematicii capabilităților de apărare ale UE a vizat remedierea deficiențelor cantitative. În acest sens, "*Obiectivul Global*" de la Helsinki, HHG (Helsinki Headline Goal) a semnalat și definit nevoile europene în domeniu. Obiectivul major, fixat în acest sens, a fost ca până în 2003, statele membre să fie capabile să disloce efective de 50000-60000 de militari, în termen de 60 de zile, să mențină forța în teatrul de operații pentru minimum un an, cu îndeplinirea întregii game de misiuni tip Petersberg. Au fost fixate și alte obiective de natură cantitativă vizând forțe de ordine și siguranță publică.

Într-o abordare ulterioară a dezvoltării capabilităților, apariția Strategiei de Securitate a UE a determinat mutații de ordin calitativ, care a implementat primele elemente de orientare strategică pentru generarea calitativă a unor noi capacități europene în domeniul securității și apărării. "Obiectivul Global - 2010" privind capabilitățile militare și "Obiectivul civil -2008", au fost determinante pentru progresele în acest sens. Lansarea Procesului ECAP (Planul European de Acțiune în Domeniul Capabilităților), la Consiliul European din noiembrie 2001 și-a propus, în mod explicit, să soluționeze deficiențele majore constatate în domeniul capabilităților europene de apărare. Pentru accelerarea progreselor în remedierea deficiențelor, la Consiliul UE din februarie 2003 a fost adoptat *Mecanismul privind Dezvoltarea Capabilităților - Capability Development Mechanism (CDM)*, care a instituit principiul autonomiei decizionale a Uniunii în domeniu și al voluntariatului statelor membre în ceea ce privește contribuțiile. În conformitate cu reglementările Mecanismului, Consiliul European definește obiectivele politice ale UE în domeniul dezvoltării capabilităților militare, iar miniștrii apărării statelor membre joacă un rol important în cadrul acestui proces.

Comitetul Militar (EUMC) elaborează Catalogul de Cerințe, care necesită a fi avizat de Comitetul Politic și de Securitate (PSC) și, ulterior, de Consiliul UE. Documentul definește scenariile probabile și ipotezele de planificare strategică care necesită identificarea capacităților militare necesare. Statele membre propun și angajează responsabilități în forțe și alte capabilități necesare Catalogului de Forțe al UE. Ofertele sunt echivalente cu necesitățile Catalogului de Cerințe. Se elaborează apoi Catalogul de Progrese și Raportul Unic privind Progresele la finalul fiecărei președinții a UE. Astfel sunt stabilite abordările pe termen scurt și lung pentru dezvoltarea capabilităților militare ale UE.

Mecanismul privind Dezvoltarea Capabilităților prevede, în același timp, și modalitățile de cooperare și coordonare cu NATO, în special prin intermediul Grupului NATO - UE pentru Capabilități.

Revenind în actualitatea problematicii capabilităților "*Obiectivului Global-2010*", facem sublinierea importanței ce se acordă, prin document, remedierii celor mai semnificative deficiențe ale sistemului capabilităților militare a UE, astfel: capacitatea de dislocare și proiectare a Forței în teatrele de operații, mobilitatea și

suștinerea în teatru, eficacitatea operațională și realizarea sistemului C4ISR (comandă, control, comunicații, computere, informații, supraveghere și recunoaștere). De asemenea, sunt vizate și alte obiective, cât se poate de concrete, cum ar fi: constituirea Celulei Civil-Militar/Statul Major Militar (EUMS) - realizată în 2005; constituirea Agenției Europene de Apărare; remedierea până în 2010 a deficiențelor în domeniul transportului strategic întrunit (aerian, naval și terestru); realizarea capacității operaționale finale pentru Grupurile Tactice de Luptă, până în 2008; compatibilizarea rețelelor și echipamentelor de comunicații; elaborarea de criterii cantitative și calitative privind capacitatea de proiectare și instruirea multinațională a forțelor etc.

Proiectele majore inițiate și dezvoltate în direcția atingerii acestor obiective au fost: Grupurile de Luptă, abordarea globală a dislocării forțelor, noul Catalog al Cerințelor, dimensiunea maritimă a Obiectivului Global - 2010, Agenția Europeană de Apărare, precum și *Viziunea pe termen lung, în domeniul capacităților de apărare ale UE (Long Term Vision-LTV)*.

Adoptarea recentă, de către Comitetul Director al Agenției Europene de Apărare (EDA), a LTV se înscrie pe linia Transformării militare a UE. Documentul reprezintă prima abordare de perspectivă (pentru 25-30 ani) a domeniului militar al Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA) și se va materializa în Planul de dezvoltare a capacităților militare ale Uniunii.

Se conturează, astfel, coordonatele de viitor ale capacităților militare proprii UE, dar și ale fiecărei națiuni componente în parte, inclusiv cele ale României. Analizând prevederile *Strategiei europene de securitate*, care evidențiază vocația Uniunii de actor global, prioritățile în domeniul PESA se orientează către identificarea și dezvoltarea capacităților adecvate, inclusiv în domeniul operațional

Completarea cadrului procedural de acțiune al UE are în vedere găsirea de soluții pragmatice pentru o mai bună utilizare a resurselor la dispoziție, coordonarea acțiunilor civili-militari, îmbunătățirea mecanismelor de luare a deciziilor de ordin politico-militar etc. vor permite accelerarea intervențiilor în situații de criză umanitară sau dezastre, precum și în alte situații de criză.

Pe de altă parte, principiile de bază ale *Parteneriatului Strategic NATO -UE*, stipulate în *Declarația Comună asupra PESA* se referă la: asigurarea complementarității și sprijinului reciproc în domeniul managementului crizelor; transparența, dialogul, consultările și cooperarea bilaterală; egalitatea și recunoașterea autonomiei decizionale; dezvoltarea coerentă, transparentă și în avantajul reciproc a capacităților militare.

Pe plan operațional, relațiile au fost statuate de *Aranjamentele Berlin Plus* și finalizate în 2003, Uniunea primind acces la capacitățile de planificare NATO (SHAPE), logistică, informații etc., pentru operații conduse de UE. Atât CONCORDIA - prima operație militară a UE în MACEDONIA (2003) -, cât și Operația ALTHEA - în curs de desfășurare în BOSNIA și HERȚEGOVINA -, demonstrează evoluția pozitivă a acestor relații.

Cooperarea în extinderea capacităților militare vizează, de asemenea, coordonarea și compatibilizarea forțelor de reacție rapidă ale NATO și UE, stabilindu-se același pachet de forțe pentru NATO/NRF, cât și pentru UE/BG.

Din această perspectivă, România ca țară membră în ambele organizații este direct interesată de cooperarea euro-atlantică și complementaritatea NATO-UE în problematica capacităților militare, atât de ordin doctrinar-strategic, cât și operațional.

#### *Modelul european privind dinamica conflictelor*

Activitatea în faza politico-militară a comunității internaționale într-o situație de criză constă în identificarea și aplicarea instrumentelor necesare rezolvării crizei. Comunitatea internațională dispune de instrumentele legale – precum Carta Națiunilor Unite ce oferă cadrul politic pentru o asemenea acțiune - dar și de mijloacele diplomatice, politice, economice și militare pentru a lua decizii importante atunci când este nevoie. Scopul principal al acțiunilor politico-militare ar trebui să fie întotdeauna restabilirea legii și ordinii, ceea ce ar avea un impact pozitiv și asupra activității organizațiilor umanitare.

În acest context, și UE dorește clarificarea conceptuală a tensiunilor de criză. În raportul EU Crisis Response Capability, se consideră că, la prima analiză, este evidentă limitarea folosirii conceptului de criză numai la sensul de situație pre-conflict, în care mediul este volatil, pacea foarte fragilă, iar decidenții politici se află în situația de a răspunde la criză, nu de a o preveni. Problema pare a fi mult mai complicată. Se vorbește despre prevenirea conflictelor nu numai în contextul prevenirii răbufnirii violenței, ci și în escaladarea și revenirea ulterioară. De la această constatare pornește și modelul de răspuns la criză pe care îl propune Uniunea Europeană.

Din punct de vedere al științelor militare, pe un continuum de la armonie la război, stabilit de Centrul pentru Prevenirea Conflictului, gradațiile reprezintă un fel de barometru al păcii și conflictului: pace stabilă, pace instabilă, criză, război, reconstrucție, criză post-conflict, reconciliere.

Teoretic în urma analizei mediului înconjurător, în cazul unei crize, poate fi caracterizat astfel: neîncredere; polarizarea diferențelor sociale și politice; uzul armelor; desfășurarea unor acțiuni provocatoare, a unor acțiuni sporadice, neorganizate cu un nivel scăzut de violență; perceperea intereselor părților ca fiind incompatibile; ostilitate intergrupală; presiune, insurgență, violarea sistematică a drepturilor omului; declinul percepției asupra legitimității guvernului național; mobilizare națională ș.a.m.d.

Timpul de acțiune într-un astfel de caz este scurt, iar răspunsul este format practic într-un set de reacții condiționate care vizează ca obiective primare: reducerea și controlul mijloacelor specifice de coerciție ce pot fi folosite în conflictele violente; blocarea acțiunilor violente; reducerea tensiunilor; înghețarea ostilităților; rezolvarea disputelor politice; menținerea nivelului primar de securitate; crearea unor mijloace non-violente pentru rezolvarea crizei.

Aceste obiective pot fi atinse cu ajutorul instrumentelor de natură diplomatică, militară, economică, socială și politică adaptată fiecărui caz. Crizele post-conflict pot fi caracterizate prin următoarele: număr mare de victime; declinul sprijinului politic pentru forțele armate; distrugerea infrastructurii instituționale; lipsa serviciilor sociale; neîncredere; polarizare politică; instabilitate politică; tranziția politică. În ultimii ani, s-au concretizat o serie de dezvoltări referitoare la gestionarea crizei,



prevenirea crizei; pregătirea; învățarea (crisis learning) și cercetarea cu scopul influențării.

#### *Prevenirea și gestionarea crizelor*

La nivelul Uniunii Europene, procedurile de prevenire și gestionare a conflictelor ar fi: prevenirea declarativă, alerta timpurie, menținerea și impunerea păcii, cooperarea cu organizațiile internaționale

*Prevenirea declarativă* reprezintă un factor important în politica externă a Uniunii Europene. Prin această metodă se definesc și se comunică atât tipul de comportament care este dorit sau cerut, cât și tipul de comportament care nu va fi acceptat. Comisia Europeană are responsabilitatea de a propune măsuri specifice din proprie inițiativă sau la cererea Consiliului de Miniștri. Aceasta înseamnă că statele membre pot introduce în mod direct un conflict pe ordinea de zi a Uniunii Europene. Comisia Europeană dispune de o infrastructură permanentă și are experiență în domenii cum ar fi sancțiunile sau asistența economică, financiară sau de altă natură, dar deciziile trebuie confirmate de către Consiliu. Parlamentul European are posibilități limitate de gestionare a crizelor, totuși acesta dispune de anumite instrumente care îi permit să influențeze unele probleme specifice. Având o autoritate bugetară are puterea de a respinge bugetul pentru a influența reacția la anumite conflicte sau poate încuraja sau sancționa anumite evoluții din anumite state.

Uniunea Europeană dispune de mai multe surse de informații, care pot furniza celor responsabili o *alertă timpurie*. Comisia Europeană are o rețea de peste o sută de misiuni diplomatice peste hotare, iar Președintele Comisiei alături de Directoratul General pentru relații externe al Comisiei, are legături directe la nivel înalt cu un număr mare de state și de organizații internaționale sau regionale. Evoluțiile recente sporesc posibilitatea Uniunii Europene de a construi forțe de *menținere și impunere a păcii*. Se intenționează astfel, după cum arătam constituirea Forței de Reacție Rapidă a Uniunii Europene, la care va participa și România.

*Cooperarea cu organizațiile internaționale* (OIG și ONG) poate constitui o altă procedură de gestionare a conflictelor de către Uniunea Europeană. În acest context se semnează cooperarea Uniunii Europene cu ONU, OSCE și NATO.

Cooperarea cu organizațiile internaționale neguvernamentale (ONG) se referă la sprijinirea procesului de democratizare și respectarea drepturilor omului, asistență alimentară, ajutor umanitar, sprijin pentru refugiați. În concluzie, pentru ca Uniunea Europeană să ajungă la o concepție comună de acțiune a statelor membre privind zonele de conflict potențial și măsurile care sunt necesare pentru gestionarea conflictelor este nevoie de o atitudine proeuropeană în cadrul întregii comunități. Doar atunci va fi posibil să se elimine tensiunile care persistă între state și să se realizeze o veritabilă capacitate a Uniunii Europene de gestionare a conflictelor.

#### **Bibliografie**

[1] \*\*\*International crisis Group Raport nr.2, EU crisis Response Capability, Institutions and Processes for Conflict Preventiv and Management 2001.

[2] CRĂCIUN Ion -Prevenirea conflictelor și managementul crizelor, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", București, 2005.

[3] MANTA Dănuț - Managementul crizelor în NATO. Operația de răspuns la criză non - art.5.

[4] MUREȘAN Liviu, Pop Adrian, Banciu Florin - Politica Europeană de Securitate și apărare , Institutul European din România, București 2004.

[5] PĂUNESCU Constantin - Managementul Insecurității, Editura Scaiul, București, 2004.

[6] PLÎNGU Mircea - Poziția României la Conferința pentru angajarea capacităților militare, Bruxelles, 20-21 noiembrie 2000, în Monitor Strategic nr.2, 2000.

**ACTORII NON-STATALI ȘI INFLUENȚA LOR  
ASUPRA MEDIULUI DE SECURITATE ÎN SECOLUL XXI  
- Studiu de caz referitor la confruntările militare  
dintre Hezbollah și armata israeliană din vara anului 2006 -**

**Gheorghe VIȘAN\***

*The purpose of this essay is to deal with the military confrontation between Hezbollah and Israeli Armed Forces during the summer of 2006. The essay describes the geopolitical and geo-strategic situation within the region and intends to answer to some questions on what actually happened on the military scene and what are the effects on short, medium and long term. Herein the study there is information on non-governmental actors, war environment in Lebanon during the summer of 2006, as well as about the combat forces involved within this war. The main conclusions focused on specific characteristics of the military confrontation between Hezbollah and Israeli Armed Forces complete the essay.*

### **I. Introducere**

Schimbările din mediul strategic de securitate, caracterizat de mutații majore, precum și de o dinamică fără precedent, de evenimente numeroase, greu previzibile și de o evoluție aleatorie a tensiunilor, provocărilor și riscurilor generatoare de conflicte și crize, reprezintă elemente determinante pentru analiștii politici și militari, conducerile statelor, diversele organizații guvernamentale și non-guvernamentale și alți actori internaționali în a-și redefini viziunile asupra problemelor securității și apărării, în care un loc important revine aspectelor actuale și de perspectivă ale fenomenului război.

Mediul de securitate al secolului XXI este caracterizat de transformări substanțiale, care necesită adaptarea criteriilor clasice de analiză a securității internaționale.

Unele grupuri de state au intrat într-o etapă post-industrială de dezvoltare, în vreme ce altele se află într-o perioadă de tranziție politică și economică spre modernitate. De asemenea, în anumite regiuni a crescut numărul statelor generatoare de riscuri și, implicit, imposibilitatea acestora de a controla evoluțiile de pe propriile teritorii.

### **II. Definirea actorilor non-statali**

Actorii non-statali sunt entități nesuverane care exercită influențe economice, politice și sociale la nivel național și în unele cazuri, la nivel internațional. Nu există consens privind membrii acestei categorii, însă unele definiții includ: organizații neguvernamentale, corporații multinaționale, media internațională, grupări armate (forțe rebele, miliții, lorzi ai războiului), organizații teroriste (Al Qaeda), crima organizată (carteluri ale drogurilor), grupuri religioase, comunități transnaționale din diaspora și anumiți indivizi cu influență<sup>1</sup>.

---

\* **Colonel, J7, Statul Major General**

<sup>1</sup> [http://en.wikipedia.org/wiki/Non-state\\_actor](http://en.wikipedia.org/wiki/Non-state_actor)

Proliferarea actorilor non-statali în era post-Război Rece a fost unul dintre factorii care au condus la teoretizarea paradigmei „păienjenişului” din politica internațională. În cadrul acestei paradigme, tradiționala națiune-stat se confruntă cu o erodare a puterii și suveranității, iar actorii non-statali, se pare, sunt parte a acestei cauze.

Încurajați de efectul globalizării, actorii non-statali au pus sub semnul întrebării granițele națiunilor-stat și în unele cazuri, și-au reclamat suveranitatea.

Corporațiile multinaționale nu sunt întotdeauna solidare cu interesele naționale ale țării-mamă sau ale celei gazdă, în schimb loialitatea acestora se limitează la interesele corporației.

Organizațiile neguvernamentale pun sub semnul întrebării suveranitatea națiunii-stat în probleme interne prin amestecul acestora în aspecte legate de drepturile omului sau mediul înconjurător.

De asemenea, există actori non-statali înarmați (forțe rebele, miliții) care acționează fără controlul statului și sunt implicați în conflicte transfrontaliere.

Răspândirea acestor grupuri în cadrul conflictelor armate a contribuit la complexitatea managementului și reglementării tradiționale a acestora. Adesea, aceste conflicte sunt purtate nu numai între state și actori non-statali, ci și între actori non-statali însăși. Orice încercare de a interveni în asemenea conflicte a fost pusă sub semnul întrebării, deoarece legile internaționale și normele care guvernează folosirea forței pentru intervenție au fost elaborate în contextul națiunii-stat.

Drept urmare, cererile actorilor non-statali la nivel local și internațional au complicat într-o mai mare măsură relațiile internaționale.

Termenul de actor non-statal este întrebuințat în general, în domeniul relațiilor internaționale pe linia dezvoltării cooperării și în particular sub auspiciile Acordului Cotonou<sup>2</sup> dintre Uniunea Europeană și statele din Africa, Caraibe și Pacific (ACP). În limbajul oficial al Acordului Cotonou, termenul este folosit pentru a acoperi un spectru larg de actori neguvernamentali care participă la cooperarea dintre UE și ACP, care în momentul de față este recunoscut oficial.

În conformitate cu prevederile art. 6 din Acordul Cotonou, actorii non-statali includ: societatea civilă în diversitatea ei, conform caracteristicilor naționale, parteneri economici și sociali (organizații de comerț) și sectorul privat. În practică, aceasta înseamnă că participarea este deschisă tuturor tipurilor de actori, ca de pildă: organizații bazate pe comunități, asociații ale femeilor, asociații pentru respectarea drepturilor omului, organizații neguvernamentale, organizații religioase, asociații ale fermierilor, uniuni de comerț, universități și institute de cercetare, media, sector privat, etc.

Demersul nostru științific își propune să prezinte confruntarea militară din vara anului 2006, dintre un actor non-statal (Hezbollah) și o națiune-stat (Israel).

Acest studiu prezintă situația geopolitică și geostrategică din zonă și încearcă să răspundă la întrebările referitoare la ceea ce s-a întâmplat cu adevărat pe scena

---

<sup>2</sup> Cotonou este numele localității (capitala Beninului) unde a fost semnat acordul între Uniunea Europeană și Grupul ACP (state din Africa, zona Caraibiană și Pacific).

militară și care sunt implicațiile pe termen scurt, mediu și lung. Studiul se bazează pe documente identificate în surse deschise.

### **III. Cadrul războiului din Liban din vara anului 2006**

Războiul de 33 zile dintre Hezbollah și Israel a fost numit războiul din iulie de către libanezi, în timp ce israelienii l-au denumit al doilea război din Liban.

Există o serie de factori geopolitici care explică evenimentele ce au condus la declanșarea războiului din vara anului 2006, astfel:

- a) situația internă din Liban, după asasinarea fostului prim-ministru Rafiq al-Hariri;
- b) apariția Iranului, ca jucător principal în Orientul Mijlociu, ca urmare a războiului SUA din Irak;
- c) rolul Siriei, care niciodată nu a acceptat evacuarea din Liban în primăvara anului 2005;
- d) preocupările Israelului față de situația palestiniană;
- e) situațiile necontrolabile din Afganistan și Irak;
- f) incapacitatea SUA de a implementa „războiul global împotriva terorii”.

De la încheierea războiului civil din Liban (1975-1989), țara a parcurs o perioadă de transformări uimitoare sub conducerea primului-ministru al-Hariri.

Datorită contactelor sale și relațiilor globale, al-Hariri a readus respectul pe care Libanul l-a pierdut în anii războiului civil. Marele neajuns al acestei întreprinderi a fost concentrarea sa pe reconstrucția fizică a Libanului, în detrimentul reconcilierii dintre comunitățile libaneze.

De fapt, reconcilierea dintre comunitățile libaneze nu avut loc. Creștinii, în particular, s-au simțit învinși și trădați, în timp ce șiiții și suniții au preluat controlul unora dintre instrumentele puterii.

O altă problemă de importanță majoră în acest scenariu a fost cea legată de creșterea rolului și influenței Hezbollahului în Liban. Creat ca urmare a invaziei Israelului în Liban (1982), Hezbollahul a devenit un vârf de lance al rezistenței împotriva ocupației. Conducerea partidului a avut succes, datorită ajutorului Iranului și Siriei, prin crearea unei largi rețele de instituții care au fost în măsură să răspundă nevoilor sociale și umanitare ale populației din sudul Libanului. Hezbollahul, în general dominat de șiiții libanezi, a devenit puterea militară și socială supremă în sudul Libanului. Solicitățile de a trimite trupe libaneze la granița cu Israelul au fost întâmpinate întotdeauna cu rezistență.

Consecințele războiului dintre Hezbollah și Israel din vara anului 2006 au demonstrat cât de greșită a fost decizia de declanșare a lui.

Ca urmare a asasinării fostului prim-ministru libanez Rafiq al-Hariri (februarie 2005) Consiliul de Securitate al ONU a adoptat rezoluția 1559 prin care se solicita retragerea tuturor trupelor străine din Liban (în acest caz, Siria) și dezarmarea milițiilor Hezbollah.

Rațiunea acestei rezoluții a fost că, Israelul a încheiat ocupația sudului Libanului (2000) și mișcarea de rezistență a Hezbollahului a devenit mult mai curajoasă, însă aceasta nu a fost interpretarea Hezbollahului. Pentru Hezbollah, Israelul se afla încă în poziția de ocupant al fermelor Shebaa (o suprafață de 20-25

Kmp în sudul Libanului) și aceasta a justificat faptul că ei trebuie să-și păstreze armele.

Războiul de 33 zile dintre Hezbollah și Israel a reprezentat un punct de cotitură în regiune, prevestind decăderea superiorității militare a Israelului și ascensiunea Hezbollahului ca prima organizație militară arabă care a fost în măsură să producă o serioasă înfrângere forțelor armate israeliene.

Acest război va fi studiat pentru mult timp și la mai multe niveluri de analiză din punct de vedere geopolitic și geostrategic.

## **IV. Combatanții**

### **1. Hezbollah**

Războiul a fost declanșat în momentul în care o patrulă israeliană a fost prinsă într-o ambuscadă executată de luptătorii Hezbollah în apropierea satului Zarit<sup>3</sup>, în urma căreia opt soldați israelieni au fost uciși și alți doi răpiți<sup>4</sup>.

A fost răpirea celor doi rezerviști un act singular, care în mod „accidental” a condus la războiul de 33 zile sau o acțiune premeditată care să promoveze cauza Hezbollahului?

Într-o conferință de presă din data de 12 iulie 2006, secretarul general al Hezbollah, Sayyid Hassan Nasrallah a detaliat obiectivele operației Waad al Sadek (Promisiune onorabilă) împotriva Israelului. „Promisiunea” se referea la eliberarea membrilor partidului său din închisorile israeliene. Ulterior, Nasrallah declara, „plin de surprindere”, că nu se aștepta ca răpirea celor doi soldați să conducă la izbucnirea unui război de asemenea amploare.

În cei șase ani de la retragerea Israelului din sudul Libanului, Hezbollahul a făcut eforturi considerabile pentru construirea unei infrastructuri defensive în adâncime (buncăre, tunele<sup>5</sup>), pentru pregătirea luptătorilor săi, pentru realizarea unor rezerve (în special armament, muniție, apă și hrană) pe tot cuprinsul sudului Libanului și pentru pregătirea unor planuri de acțiune.

#### **a) Comanda și controlul**

Hezbollahul nu a fost organizat aleatoriu și nici nu a fost condus la întâmplare. Comanda și structura organizatorică au fost bine gândite și au fost testate în cadrul ciocnirilor intermitente cu forțele israeliene de-a lungul frontierei. Comanda și controlul au fost robuste, bazându-se pe multiple mijloace de comunicații (telefoane mobile, stații radio de joasă frecvență, curieri).

Serviciile de informații israeliene presupun existența următoarei structuri de comandă și control, astfel:

- Comandamentul Hezbollah (Nasrallah);

---

<sup>3</sup> Matt M. Matthews, We were caught unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli war, The long war series occasional paper 26, 2008, p. 33.

<sup>4</sup> Yakoov Katz, Herb Keionen et. al., Eight IDF soldiers killed, 2 kidnapped on north frontier, Jerusalem Post, July 12, 2006.

<sup>5</sup> North Koreans Assisted Hezbollah with Tunnel Construction, *Terrorism Focus*, Vol. 3, Issue 30 (1 August 2006), 1.

- Comandamentul de vest (elemente de forțe pentru operații speciale, celule ale milițiilor locale, structuri de rachete cu bătaie scurtă și medie);
- Comandamentul de est (elemente de forțe pentru operații speciale, celule ale milițiilor locale, structuri de rachete cu bătaie scurtă și medie);
- Unități de rachete cu bătaie lungă (unitatea Zelzal, alte unități de rachete cu bătaie lungă)<sup>6</sup>.

Structura de comandă centralizată, caracteristică de bază a administrației anterioare a Hezbollahului, s-a transformat într-una flexibilă și descentralizată pentru a permite o reacție imediată și a încuraja inițiativa. Consiliul central al clericilor a asigurat numai instrucțiuni de coordonare pentru îndeplinirea obiectivelor generale.

### **b) Pregătirea**

În vederea perfecționării pregătirii luptătorilor săi, Hezbollahul a fost sprijinit de Siria și de Iran, cu fonduri, echipamente majore și personal (consilieri din cadrul Gărzii revoluționare iraniene<sup>7</sup>).

Aceasta s-a concentrat, în special, pe următoarele domenii: conducere, tactici specifice unităților mici (guerilă și convenționale), operații informaționale, război electronic, informații, instrucția la material (întrebuințarea rachetelor antitanc și a celor sol-sol).

Noul model referitor la ducerea acțiunilor militare împotriva Israelului a combinat metodele specifice guerilei cu cele convenționale, acesta reflectând în multe aspecte pe cel adoptat de Vietcong împotriva forțelor SUA. Liderii Hezbollah au studiat modelul istoric al Vietcong, ca inspirație pentru stabilirea unei rețele avansate de tunele, care s-a extins către principalele căi de comunicații din sudul Libanului<sup>8</sup>.

### **c) Sistemele de armament**

Numărul și tipul sistemelor de armament întrebuințate au fost proiectate pentru atacarea centrului de greutate operațional, populația Israelului. Cel mai eficace sistem de armament al Hezbollah împotriva Israelului a fost reprezentat de rachetele lansate pe parcursul întregii campanii, în ciuda tuturor eforturilor făcute de aviația israeliană pentru distrugerea acestora.

În conformitate cu evaluările serviciilor de informații israeliene, Hezbollah a lansat aproximativ 4.000 de rachete de diferite tipuri, aproximativ 1/3 din arsenalul (12.000-13.000 de rachete cu bătaie apropiată, medie și lungă) achiziționat cu sprijinul Siriei și Iranului.

Cu toate că armata israeliană a fost capabilă să lovească cu artileria bazele de lansare a rachetelor, mobilitatea sistemelor de lansare, a echipelor care deserveau sistemele sau declanșarea focului de la distanță au redus semnificativ pierderile umane și de tehnică ale Hezbollah, permițând astfel continuarea campaniei de lovire a

<sup>6</sup> David Makovsky and Jeffrey White, "Lessons and Implications of the Israel-Hizballah War: A Preliminary Assessment," *The Washington Institute for Near East Policy*, Policy Focus No. 60, October 2006, p.39.

<sup>7</sup> Aaron Klein, "Soldiers from Iran Killed in Lebanon," *WorldNetDaily.com*, August 9, 2006.

<sup>8</sup> Captain Daniel Helmer, "Not Quite Counterinsurgency: A Cautionary Tale for the US Forces Based on Israel's Operation Change of Direction," *Armor* (January–February 2007), p.8

Israelului. Distrugerea căilor de acces dinspre Siria, pentru a împiedica reaprovizionarea cu rachete, nu a avut efectul scontat deoarece Hezbollahul avusese grijă să se aprovizioneze din timp.

#### **d) Operații informaționale**

Folosirea postului de televiziune propriu, Al-Manar (Farul), pe timpul campaniei aeriene israeliene a permis Hezbollahului să transmită mesajul său, zilnic, la peste 10-15 milioane de telespectatori. Capacitatea de întrebuințare a media, ca o armă ieftină, pentru a prezenta pierderile de vieți omenești a reprezentat o sursă de consolidare a puterii pe timpul crizei și de generare de simpatie arabă pentru cauza Hezbollah.

#### **e) Logistica**

În domeniul logistic, Hezbollahul a realizat rezerve de toate categoriile de materiale pentru continuarea efortului de război la sud de râul Litani.

Alimentele au fost depozitate în buncăre fortificate proiectate să reziste loviturilor aeriene executate de forțele israeliene<sup>9</sup>.

Rețeaua de apărare construită de Hezbollah și aliații săi în sudul Libanului a fost un miracol ingineresc. În articolul „Cum a fost înfrânt Israelul de Hezbollah”, Alastair Crooke și Mark Perry<sup>10</sup> descriu extraordinarul sistem de apărare și planul de inducere în eroare al Hezbollahului. Cu toate că serviciile de informații israeliene credeau că acest sistem avea la bază „doctrina militară iraniană”, alte surse au sugerat că acesta a fost organizat, ținând cont de liniile de apărare ale unei forțe de guerilă, specific Coreei de Nord. Aceleași surse au stabilit că, toate facilitățile subterane, incluzând depozite de armament și muniții, stocuri de alimente, facilități medicale pentru tratarea răniților, au fost construite în perioada 2003-2004 sub îndrumarea unor instructori nord-coreeni.

## **2. Israel**

La câteva luni de la retragerea (2000) din Liban, Israelul s-a confruntat cu o revoltă palestiniană în Fâșia Gaza și Cisiordania. Cunoscută ca a doua Intifada, revolta palestiniană a produs o tensiune masivă în rândul forțelor armate israeliene, în special în cele terestre. Ca rezultat al celei de-a doua Intifade, foarte puțini recruți au executat o instrucție corespunzătoare, acest lucru având ca rezultat o forță combatantă slab pregătită, care nu a făcut față provocărilor oferite de confruntarea directă cu palestinienii.

În timpul aceleiași perioade, Israelul s-a confruntat cu provocările constante ale Hezbollahului de la granița de nord.

---

<sup>9</sup> David Makovsky and Jeffrey White, “Lessons and Implications of the Israel-Hizballah War: A Preliminary Assessment,” *The Washington Institute for Near East Policy*, Policy Focus No. 60, October 2006, 49.

<sup>10</sup> Alastair Crooke and Mark Perry, “How Hezbollah Defeated Israel, Part 1: Winning the Intelligence War,” *Asia Times Online*, 2006, 4 [http://www.atimes.com/atimes/Middle\\_East/HJ12AK01.html](http://www.atimes.com/atimes/Middle_East/HJ12AK01.html) (accessed 29 June 2007).



În anii care au urmat, după retragerea din Libanul de sud, forțele armate israeliene au adoptat teoriile referitoare la precizia puterii de foc, operațiile pe bază de efecte și designul operațional sistemic.

Sușținătorii operațiilor pe bază de efecte din cadrul forțelor armate israeliene considerau că adversarul poate fi imobilizat complet prin executarea unor atacuri aeriene precise împotriva sistemelor militare critice. De asemenea, partizanii operațiilor pe bază de efecte au emis ipoteza că nici o structură terestră nu va mai fi nevoie să nimicească adversarul.

Spre deosebire de operațiile pe bază de efecte, designul operațional sistemic al generalului de brigadă Shimon Naveh<sup>11</sup> a fost un instrument destinat să ajute pe comandanții israelieni în planificarea campaniilor. După ani de muncă asiduă, Naveh încerca să furnizeze comandanților proceduri pentru a gândi critic, sistemic și metodologic despre modul de ducere a acțiunilor militare.

Pentru forțele armate israeliene, problema majoră asociată designului operațional sistemic era legată de noua terminologie și metodologie. Mulți ofițeri israelieni considerau întregul program elitist, în timp ce alții nu puteau înțelege de ce vechiul sistem al simplelor ordine a fost înlocuit de un design pe care puțini îl înțeleg<sup>12</sup>.

După o serie de modificări și revizuri, noua doctrină a forțelor armate israeliene a fost aprobată și semnată de noul șef al Statului Major General, generalul-locotenent Dan Halutz, în aprilie 2006.

La începutul verii anului 2006, forțele armate israeliene au condus cu succes o campanie de mică intensitate împotriva palestinienilor. După campania de demolare a infrastructurii teroriste în anul 2002, forțele armate israeliene au executat în următorii patru ani operații neregulate (contrainsurgență), reținând noii teroriști recruți și menținând situația sub control în Fâșia Gaza și Cisiordania. Cu toate acestea, reducerile bugetului apărării și patrularea permanentă în zonele palestiniene au redus deprinderile de luptă ale soldaților israelieni, în mod special printre membrii echipajelor de tancuri.

Supraestimând rolul operațiilor pe bază de efecte, designul operațional sistemic și precizia puterii de foc, complicațiile și încurcăturile produse de noua doctrină au contribuit la adâncirea disensiunilor în cadrul forțelor armate israeliene. Mulți ofițeri nu au înțeles doctrina, în timp ce alții au considerat că este un nonsens. Ca o măsură extraordinară, câțiva generali au introdus terminologia și metodologia în cadrul diviziilor lor, divizii care nu au executat de mai mulți ani exerciții de mare amploare cu brigăzile lor<sup>13</sup>.

Pe fondul acestui cadru, Halutz a rămas extrem de încrezător că forțele armate israeliene pot învinge orice adversar care ar avea curajul să atace Israelul.

---

<sup>11</sup> Matt M. Matthews, We were caught unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli war, The long war series occasional paper 26, 2008, p.24.

<sup>12</sup> Yotam Feldman, "Dr. Naveh, Or, How I Learned To Stop Worrying and Walk Through Walls," *www.haaretz.com*, 27 October 2007, <http://www.haaretz.com/hasen/spages/917158.html> (accessed 5 November 2007).

<sup>13</sup> Ron Tira, e-mail interview by author, 19 June 2007.

### **a) Comanda și controlul**

Pe timpul desfășurării acțiunilor militare, comandanții militari de rang superior<sup>14</sup> au dat dovadă de nesiguranță, nehotărâre și compromitere, inclusiv la nivelul Comandamentului teritorial de nord. Problemele pe linie de comandă nu s-au limitat la nivelul Statului Major General. De asemenea, a fost semnalată o divizare a actului de comandă în cadrul Comandamentului teritorial de nord, unde generalul-maior Udi Adam era în post de la începutul războiului.

Generalul-maior Adam a fost înlocuit în momentul când un „reprezentant personal” al șefului Statului Major General, generalul-maior Moshe Kaplinsky a fost numit la comandă. Chiar și la acest nivel, execuția nu a fost fără probleme.

Într-un caz singular, un comandant de brigadă l-a criticat pe comandantul diviziei datorită faptului că nu era conștient de realitățile câmpului de luptă și de nivelul de pregătire al rezerviștilor<sup>15</sup>. În ciuda acestor probleme, au existat și aspecte care merită să fie evidențiate. Forțele armate israeliene au fost în măsură să inițieze campania aeriană (operația Ice Breaker/Shoveret Hakerach) foarte rapid. De asemenea, au fost în măsură să se adapteze rapid la realitățile apărute pe câmpul de luptă. După 48 la 72 ore de la declanșarea campaniei aeriene, forțele israeliene erau în măsură să pună în aplicare planul operației terestre Mey Marom, însă Halutz a optat pentru o campanie aeriană de sine stătătoare.

### **b) Contribuția categoriilor de forțe ale armatei**

#### **Forțele aeriene**

Forțele aeriene israeliene au primit critici substanțiale pentru eșecul acestora în eliminarea amenințării rachetelor Hezbollahului și pentru faptul că au promis foarte multe conducerii politice israeliene (supremația componentei aeriene). Amenințarea rachetelor sol-sol a rămas până la încheierea războiului de 33 zile. Parte din critici par să se bazeze pe evaluarea personală a șefului Statului Major General, precum și pe accentul pe care forțele armate israeliene l-au pus pe tehnologiile avansate în detrimentul componentei terestre. În mod evident, conducerea forțelor armate israeliene a înțeles că puterea aeriană nu poate elimina amenințarea rachetelor cu bătaie scurtă, acest lucru fiind posibil numai prin executarea unei operații terestre în sudul Libanului. Forțele aeriene nu au putut distruge sau dezmembra în mod semnificativ sistemul de comandă și control al Hezbollahului.

Pe de altă parte, forțele aeriene au planificat și executat operații eficiente împotriva rachetelor cu bătaie lungă, realizând distrugerea acestora în proporție de 90-95% în prima zi și prin urmare, eliminând o armă a terorii aflata la dispoziția lui Nasrallah.

Forțele aeriene au integrat în mod efectiv elementele de recunoaștere, comandă și lovire pentru atacul conducerii Hezbollah, infrastructurii, logisticii și forțelor.

---

<sup>14</sup> David Makovsky and Jeffrey White, “Lessons and Implications of the Israel-Hizballah War: A Preliminary Assessment,” *The Washington Institute for Near East Policy*, Policy Focus No. 60, October 2006, 51.

<sup>15</sup> Inigo Gilmore, “Israeli Colonel Attacks Army ; Commander Says Reser vists Were Ill-Prepared for Battle in Lebanon and Officers Were out of Touch,” *Guardian Unlimited*, August 27, 2006. Available online ([www.guardian.co.uk/syria/story/0,,1859362,00.html](http://www.guardian.co.uk/syria/story/0,,1859362,00.html)).

### **Forțele terestre**

Forțele terestre și-au îndeplinit parțial misiunile primite.

Probleme legate de forțele combatante par să fie asociate cu modul cum acestea au fost angajate, lipsa experienței la nivel batalion și mai jos și instrucția necorespunzătoare pentru acțiunile militare pe care urmau să le execute. La început, forțele terestre au fost angajate în număr mic cu scopul de a executa raiduri. În momentul când au întâmpinat o rezistență mai mare decât s-au așteptat, forțele combatante au suferit pierderi, care în unele momente a condus la o escaladare necoordonată a eforturilor de salvare. Luptele de mică amploare au neutralizat superioritatea forțelor israeliene în manevră, număr și putere de foc. Din declarațiile unor ofițeri participanți la acțiunile militare din sudul Libanului a rezultat că forțele combatante nu au fost pregătite în mod corespunzător pentru război.

Dacă despre forțele active se poate afirma că și-au îndeplinit în condiții bune misiunile, nu același lucru se poate spune despre forțele de rezervă.

Promptitudinea cu care au răspuns apelului de mobilizare a reflectat întregul sprijin pentru război al populației israeliene, judecând că acesta este un război just. Cu toate acestea, unele unități nu au fost pregătite corespunzător din punct de vedere psihic, profesional, doctrinar, iar echiparea și instrucția acestora au fost minimalizate. Pe lângă aceasta, eșecul actului de comandă a fost semnalat în cadrul unor unități de rezerviști. Într-un caz de această natură, un comandant de batalion a cerut să fie înlocuit, deoarece a considerat că nu poate fi capabil să își îndeplinească misiunea.

### **Forțele speciale**

Forțele armate israeliene au o lungă tradiție în întrebuintarea parașutiștilor și unităților de infanterie în misiuni speciale pe timpul conflictelor la care acestea au luat parte. În războiul din Liban, aceste unități au fost întrebuintate, în special, în perioada inițială a războiului cu misiuni de-a lungul frontierei și ulterior în adâncimea Libanului. Surse din media israeliană anunțau executarea a cel puțin douăsprezece operații speciale, multe dintre acestea nefiind raportate<sup>16</sup>.

Datorită caracterului secret al acestor operații, evaluarea succesului este dificil de făcut fie din punct de vedere tactic sau al efectului atins. Operațiile executate în adâncime au demonstrat faptul că, forțele israeliene sunt în măsură să atace Hezbollahul în orice loc și chiar să riște acțiuni de capturare a unor lideri ai Hezbollahului.

### **c) Logistica și sprijinul**

Cu toate că media israeliană a prezentat o serie de aspecte referitoare la colapsul sistemului logistic, în special în unitățile de sprijin de rezervă<sup>17</sup>, acest aspect nu a afectat forțele active implicate în conflict. Lipsa de experiență a ofițerilor de logistică, terenul accidentat și incertitudinile privind locația unităților pe timpul

---

<sup>16</sup> Yaakov Katz, "The War in Numbers," *Jerusalem Post*, August 6, 2006. Available online ([www.jpost.com/servlet/Satellite?pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull&cid=1154525814279](http://www.jpost.com/servlet/Satellite?pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull&cid=1154525814279)).

<sup>17</sup> Zeev Schiff, "Lessons of War/Logistical Failure Led to Crisis of Faith," *Haaretz* (Tel Aviv), August 28, 2006. Available online ([www.haaretz.com/hasen/spages/754994.html](http://www.haaretz.com/hasen/spages/754994.html)).

ducerii acțiunilor militare au reprezentat alte elemente care au avut ca efect întârzieri în aprovizionarea trupelor.

Cu toate că problemele referitoare la aprovizionare au afectat în mod clar moralul unor unități, se pare că acestea nu au avut efecte asupra cursului acțiunilor militare.

## V. Concluzii

O întrebare decisivă pentru următoarea „rundă”, dacă va avea loc, este cine va învăța mai bine lecțiile acestui război.

Războiul de 33 zile a avut loc între un actor non-statal (Hezbollahul) și o națiune-stat (Israelul), însă s-a desfășurat în cadrul unei națiuni-stat (Libanul, națiune gazdă).

Israelul a recurs la represalii împotriva actorului non-statal, însă nu a absolvit guvernul națiunii-gazdă, structurile sale militare și infrastructura.

Actorul non-statal a dispus de un arsenal militar și a avut o structură de comandă-control, pe care mai multe națiuni-stat din regiune sau chiar din lume nu le au în înzestrare.

Hezbollahul a demonstrat că este o forță combatantă profesionistă, înzestrată cu cele mai avansate sisteme de armament din lume. Fără îndoială, din punct de vedere al înzestrării și pregătirii, forțele armate israeliene au subestimat oponentul său.

În perioada 2000-2006, Hezbollahul a adoptat cu succes o nouă doctrină, transformându-se dintr-o forță predominant de guerilă, într-o forță convențională de luptă. Hezbollahul a stabilit în mod corect felul în care Israelul va duce acțiunile militare și a pregătit resursele și sistemul de comandă-control pentru a rezista campaniei de operații pe bază de efecte.

Lipsa de eficacitate a Israelului în timpul războiului de 33 zile a fost rezultatul mai multor factori. Încrederea fermă a lui Halutz în puterea aeriană, amplificată de desconsiderarea față de războiul terestru a favorizat întărirea forțelor aeriene israeliene în detrimentul celor terestre<sup>18</sup>. În timp ce continuau operațiile de contrainsurgență împotriva palestinienilor, forțele armate israeliene au văzut cum bugetul pentru forțele terestre a fost redus și pregătirea pentru operații majore la nivel divizie și brigadă au fost reduse simțitor.

În cadrul forțelor de rezervă, echipamentul nu a fost reparat sau înlocuit, iar deprinderile tactice ale acestora a continuat să se diminueze.

Acțiunile militare executate de Hezbollah împotriva armatei israeliene în vara anului 2006 au demonstrat abilitatea unui actor non-statal de a studia și scoate în evidență vulnerabilitățile unei structuri militare similare cu cele de tip occidental.

De asemenea, un număr tot mai mare de analiști militari au subliniat faptul că, *„succesul relativ al Hezbollahului, în vara anului 2006, împotriva armatei israeliene reprezintă un caz important de studiu, care se impune să fie analizat în detalii”*<sup>19</sup>.

<sup>18</sup> Matt M. Matthews, We were caught unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli war, The long war series occasional paper 26, 2008, p.64.

<sup>19</sup> Ariel COHEN, Knowing the enemy: how to cope with Global Jihad, Policy Review, No. 145, October/November 2007, p. 43.

## Bibliografie

[1] \*\*\*North Koreans Assisted Hezbollah with Tunnel Construction, *Terrorism Focus*, Vol. 3, Issue 30 (1 August 2006).

[2] COHEN Ariel, *Knowing the enemy: how to cope with Global Jihad*, Policy Review, No. 145, October/November 2007.

[3] CROOKE Alastair and PERRY Mark, “*How Hezbollah Defeated Israel, Part 1: Winning the Intelligence War*”, *Asia Times Online*, 2006, [http://www.atimes.com/atimes/Middle\\_East/HJ12AK01.html](http://www.atimes.com/atimes/Middle_East/HJ12AK01.html) (accessed 29 June 2007).

[4] FELDMAN Yotam, “*Dr. Naveh, Or, How I Learned To Stop Worrying and Walk Through Walls*”, *www.haaretz.com*, 27 October 2007, <http://www.haaretz.com/hasen/spages/917158.html> (accessed 5 November 2007).

[5] GILMORE Inigo, “*Israeli Colonel Attacks Army; Commander Says Reservists Were Ill-Prepared for Battle in Lebanon and Officers Were out of Touch*”, *Guardian Unlimited*, August 27, 2006. Available online ([www.guardian.co.uk/syria/story/0,,1859362,00.html](http://www.guardian.co.uk/syria/story/0,,1859362,00.html)).

[6] HELMER Daniel, captain, “*Not Quite Counterinsurgency: A Cautionary Tale for the US Forces Based on Israel’s Operation Change of Direction*”, *Armor* (January–February 2007).

[7] KATZ Yakoov, KEIONEN Herb et. al., *Eight IDF soldiers killed, 2 kidnapped on north frontier*, *Jerusalem Post*, July 12, 2006.

[8] KATZ Yaakov, “*The War in Numbers*”, *Jerusalem Post*, August 6, 2006.

[9] KLEIN Aaron, “*Soldiers from Iran Killed in Lebanon*”, *WorldNetDaily.com*, August 9, 2006.

[10] MAKOVSKY David and WHITE Jeffrey, “*Lessons and Implications of the Israel-Hizballah War: A Preliminary Assessment*”, *The Washington Institute for Near East Policy*, Policy Focus No. 60, October 2006.

[11] MATTHEWS Matt M., *We were caught unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli war*, The long war series occasional paper 26, 2008.

[12] SCHIFF Zeev, “*Lessons of War/Logistical Failure Led to Crisis of Faith*”, *Haaretz* (Tel Aviv), August 28, 2006. Available online ([www.haaretz.com/hasen/spages/754994.html](http://www.haaretz.com/hasen/spages/754994.html)).

[13] TIRA Ron, e-mail interview by author, 19 June 2007.

[14] [http://en.wikipedia.org/wiki/Non-state\\_actor](http://en.wikipedia.org/wiki/Non-state_actor).

# LECTII ÎNVĂȚATE PRIVIND ACTIVITĂȚILE DE INFORMAȚII PE TIMPUL SUMMIT-ULUI NATO-2008

**Ionel GOIAN\***

*Considering the geopolitical situation at the beginning of this millenium, which consists of new types of transnational and terrorist threats, intelligence is the most important issue in preventing them.*

*The threats are mostly asymmetric, especially the terrorist ones, so intelligence activities are of the essence in reaching political and military objectives.*

*Irreversible processes, such as NATO accession and changing the security agenda for the 21st century have created the right frame to organize the NATO Summit. This had been considered impossible a few years ago, when nobody believed in Romania's participation in the Summit, especially in Romania's ability to organize this kind of event in Bucharest.*

## **Motto:**

***„Intelligence-ul reprezintă ansamblul operațiilor de culegere, filtrare, analiză a datelor și informațiilor și de diseminare a produselor de intelligence cu valoare acționabilă pentru a satisface necesitățile unui consumator specific.“***

***(Herbert E. Mayer<sup>1</sup>)***

## **Introducere**

În contextul situației geopolitice de la acest început de mileniu, caracterizată de noi tipuri de amenințări de natura transnațională și teroristă la adresa securității statelor, informațiile reprezintă atuul cel mai important la îndemana factorilor de decizie în prevenirea și limitarea acestor amenințări. Din acest punct de vedere, activitățile de informații se impun de la sine, fiind de o anvergură și complexitate maximă.

Având în vedere caracteristicile amenințărilor asimetrice, mai ales ale fenomenului terorist și particularitățile fiecărui stat de pe glob, activitățile de informații sunt esențiale pentru atingerea obiectivelor politico-militare ale acestora.

Planificarea și conducerea activităților de informații, gestionarea informațiilor și diseminarea acestora au fost și sunt direcții principale de efort, scopul final fiind satisfacerea nevoilor de informare ale factorilor de decizie, precum și estimarea posibilelor necesități de informare ale acestora, în concordanță cu evoluția mediului de securitate internațional.

Având în vedere statutul României de membru al NATO și al UE, provocările și amenințările la adresa aliaților și partenerilor sunt percepute ca și propriile noastre provocări.

Procesele ireversibile de integrare euroatlantică și redefinirea agendei de securitate pentru secolul XXI au creat cadrul pentru organizarea unor manifestări cum este Summit-ul NATO, reuniune la care, cu câțiva ani în urmă, poate că nici nu ar fi

---

\* **Colonel doctorand, Expert, Serviciul Român de Informații**

<sup>1</sup> Herbert E. Mayer - „Adevarata lume a intelligence-ului“ – New York, 1987, p. 21.

fost de conceput să participe și România și cu atât mai mult, să se desfășoare la București.

Acest Summit, a fost cea mai mare reuniune din istoria Alianței Nord-Atlantice, cu participarea a circa 60 de șefi de state și guverne, cărora li s-au alăturat secretarul general al ONU și președintele Comisiei Europene. Summit-ul NATO București 2008 a fost cel mai mare eveniment strategic organizat vreodată în România. La el au participat aproximativ 3.000 de delegați, iar cei mai puternici oameni ai planetei (șefi de stat, șefi de guvern și ministri) au dezbătut, într-un program maraton de 3 zile, o agendă politică extrem de încărcată.

### **Activitatea de informații – delimitări conceptuale**

Activitatea de informații constă din ansamblul măsurilor, acțiunilor și operațiunilor desfășurate de către autoritățile informative, pentru planificarea, culegerea, verificarea, prelucrarea analitică și valorificarea datelor și informațiilor cu relevanță pentru securitatea națională și informarea factorilor de decizie, investiți legal cu competență de realizare a securității naționale ori de aplicare a legii.

Activitatea de informații se desfășoară în baza documentelor de planificare informativă și de gestionare a resurselor informaționale elaborate de fiecare instituție, în conformitate cu competențele și atribuțiile care îi revin în îndeplinirea lor.

Activitatea de informații are drept scop prevenirea și contracararea riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale, diminuarea ori înlăturarea consecințelor în cazul materializării acestora, precum și protejarea și promovarea intereselor naționale și ale aliaților statului român.

Activitatea de informații are drept obiective :

- apărarea democrației și ordinii constituționale, precum și a celorlalte valori supreme garantate de Constituție;
- realizarea obiectivelor de securitate națională, protejarea și promovarea intereselor strategice ale României și ale aliaților săi;
- protejarea exercitării neîngrădite a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, a siguranței cetățeanului în cadrul statului de drept;
- apărarea împotriva agresiunii armate, terorismului, crimei organizate, subminării intereselor economice naționale, a sabotajelor, și a altor acțiuni și fenomene care periclitează funcționarea normală a instituțiilor democratice;
- susținerea informativă și contrainformativă a forțelor armate ale României și a misiunilor acestora pe teritoriul național și în afara granițelor.

Activitatea de informații se desfășoară pe baza următoarelor principii:

- legalitatea – este subordonată exclusiv față de normele și regulile statului de drept;
- caracterul planificat și sistematic – se desfășoară gestionând rațional resursele informaționale, în scopul evitării paralelismelor și al asigurării fluxului continuu și cuprinzător de informații, vizându-se reducerea cheltuielilor aferente obținerii acestora și creșterea gradului de operativitate și oportunitate a informării decidenților;

- ofensivitatea și mobilitatea – presupun adoptarea de măsuri active și complexe pentru cunoașterea spațiilor, zonelor, mediilor sau a altor elemente de interes pentru securitatea națională;

- anticiparea și previzionarea – presupune evaluarea completă și corectă a situației operative, a tendințelor acesteia și a evoluției prognozate a amenințărilor și consecințelor lor, precum și stabilirea cantitativă și calitativă a resurselor informaționale necesare pentru cunoaștere, control și prevenire (contracurare, înlăturare);

- obiectivitatea evaluărilor – presupune redarea obiectivă a realității, raportată la criteriile de stabilire a adevărului, evitarea subestimărilor și/sau supraestimărilor;

- informarea exactă, corectă și oportună a factorilor de decizie – impune furnizarea unor informații și produse informaționale verificate, exacte, pertinente și concludente, transmise în timp optim factorilor decizionali;

- independența, neutralitatea și echidistanța politică - presupune situarea permanent și necondiționat în afara oricăror imixțiuni sau ingerințe politice, de natură a favoriza sau discrimina partide, formațiuni, organizații politice sau de altă natură, în exercitarea legală a drepturilor acestora și de subordonare a serviciilor față de interese politice partizane.

- protecția surselor, metodelor și mijloacelor - obligă structurile specializate cu competențe și beneficiarii/utilizatorii informațiilor să nu deconspire identitatea surselor secrete de informații, a mijloacelor și metodelor folosite pentru obținerea acestora;

- cooperarea, conlucrarea și colaborarea - exprimă modalitățile concrete prin care instituțiile și structurile informative acționează în vederea realizării unor obiective comune.

Activitatea de informații se bazează pe integrarea informațiilor furnizate de instituțiile și structurile informative și pe responsabilitatea fiecăreia dintre acestea pentru produsele informative furnizate.

Activitatea de informații se desfășoară în baza documentelor de planificare informativă și de gestionare a resurselor informaționale elaborate de fiecare instituție, în conformitate cu competențele și atribuțiile care îi revin în îndeplinirea lor.

Elaborarea doctrinei naționale a informațiilor pentru securitate are menirea de a stabili și defini conceptele fundamentale specifice domeniului activității de informații pentru apărarea securității naționale, în conformitate cu prevederile Constituției și cu necesitatea realizării conexiunilor la cultura organizațională și instituțională de securitate euroatlantică.

Doctrina națională a informațiilor pentru securitate definește cadrul general al activității de informații pentru securitate și se constituie într-un ghid în procesul culegerii, prelucrării, analizei, interpretării și utilizării informațiilor care privesc securitatea României și a aliaților săi.



## **Considerații privind asigurarea securității pe timpul Summit-ului NATO-2008**

Securitatea Summit-ului a fost asigurată integral de România, din buget propriu. Forțele mobilizate pentru asigurarea securității au fost reprezentate de: 5.000 de ofițeri din Ministerul Apărării, 1.500 de la Serviciul de Protecție și Pază, circa 23.000 de mii de la Ministerul Internelor și Reformei Administrative și aproximativ 1.000 de cadre medicale.

În timpul Summit-ului nivelul de alertă teroristă a fost ridicat de la albastru (precaut) la galben (moderat), nivel care a presupus că a existat un risc general de producere a unor atentate teroriste și ca urmare a fost nevoie de măsuri speciale de colaborare între instituțiile statului român.

Documentele și planurile pentru asigurarea securității Summit-ului au fost elaborate de către Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO și au fost aprobate de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării. Acestea au fost elaborate conform standardelor NATO și Memorandumului încheiat de NATO International Task Force cu țara noastră.

Principalul document pentru asigurarea securității Summit-ului NATO a fost reprezentat de Concepția de Securitate a acestuia. În baza sa s-au organizat și desfășurat o serie de activități specifice pentru evaluarea, pregătirea și antrenarea forțelor participante la dispozitivul de securitate.

Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO a fost format din reprezentanți din Ministerul Apărării, Ministerul Internelor și Reformei Administrative, Serviciul de Protecție și Pază, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Telecomunicații Speciale și Oficiul Registrului Național pentru Informații Secrete de Stat. Conform responsabilităților asumate, acesta a avut obligația de a asigura securitatea în perioada pregătirii și desfășurării Summit-ului de la București.

În perioada premergătoare, Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO a organizat și desfășurat o serie de activități legate de:

- vizite ale grupurilor antemergătoare ale țărilor participante la Summit pentru prezentarea măsurilor de securitate și efectuarea de recunoașteri în teren a obiectivelor și dispozitivelor de securitate;
- antrenamente și aplicații comune ale forțelor de securitate implicate în organizarea și asigurarea bunei desfășurări a evenimentului de la București;
- simularea generală a măsurilor de securitate care au fost instituite în zilele în care s-a desfășurat Summit-ul.

Principalele atribuții ale Comandamentului Național pentru Securitate al Summit-ului NATO au fost reprezentate de:

- evaluarea riscurilor în contextul de securitate determinat de pregătirea și desfășurarea Summit-ului NATO 2008;
- verificarea capacităților operative și de acțiune a forțelor implicate în activitatea de securitate;
- coordonarea activităților de pregătire comună, a antrenamentelor și a schimburilor de experiență a personalului implicat în organizarea Summit-ului.

În concepția generală de securitate, Comandamentului Național pentru Securitate al Summit-ului NATO a avut în vedere impunerea, cât mai puțin cu putință, de restricții ale drepturilor și libertăților persoanelor.

Pentru informarea la timp și corect a cetățenilor, în legătură cu activitățile ce țin de securitatea Summit-ului NATO, în perioada pregătirilor cât și în timpul desfășurării acestuia, Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO a înființat Grupul Media pentru Știri de Securitate privind Summit-ul NATO.

Acesta a fost format din specialiști în comunicare și relații publice ai instituțiilor implicate în asigurarea securității Summit-ului și a transmis știri în regim de flux de agenție de știri. Informațiile de interes pentru mass-media și cetățeni legate de trafic, restricții rutiere, parking, măsuri speciale de protecție a membrilor delegațiilor, etc. Aceste informații au fost postate pe pagina web pentru știri de securitate, în cadrul site-ului oficial al Summit-ului NATO de la București.

### **Activitățile de informații pe timpul Summit-ului NATO-2008**

Activitățile de informații, pe timpul Summit-ului NATO-2008, au constat din ansamblul măsurilor și activităților desfășurate de către instituțiile și structurile informative desemnate, pentru planificarea, culegerea, verificarea, prelucrarea și utilizarea datelor și informațiilor cu relevanță pentru securitatea națională, în general și pentru securitatea Summit-ului, în special, și informarea autorităților competente.

Activitățile de informații, pe timpul Summit-ului NATO-2008, au avut drept scop asigurarea informațiilor necesare factorilor competenți pentru luarea măsurilor și desfășurarea acțiunilor specifice pentru:

- prevenirea și contracararea riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale;
- diminuarea ori înlăturarea consecințelor în cazul producerii unor evenimente care ar afecta starea de securitate;
- realizarea securității demnitarilor străini și români;
- garantarea ordinii constituționale;
- protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;
- asigurarea siguranței cetățenilor români și străini.
- protejarea și promovarea intereselor naționale și ale aliaților statului român.

Activitățile de informații, pe timpul Summit-ului NATO-2008, au fost organizate și desfășurate de către instituțiile statului cu atribuții în domeniul apărării, ordinii publice și siguranței naționale, sub directă îndrumare a Comunității Naționale de Informații și conduse nemijlocit de către Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului.

Instituțiile și structurile informative care au desfășurat activități de informații pe timpul Summit-ului NATO, sunt:

- Serviciul Român de Informații și Serviciul de Informații Externe – care sunt autorități informative responsabile pentru securitatea națională a României, potrivit competențelor stabilite prin lege.

- Ministerul Apărării – care, prin structura sa desemnată, este autoritatea informativă militară cu competențe în domeniul apărării, în interiorul și exteriorul țării.

- Ministerul Internelor și Reformei Administrative – care, prin structura specializată, este autoritatea informativă cu competențe în domeniul ordinii publice, ca parte componentă a securității naționale.

- Serviciul de Protecție și Pază – care, prin structura internă specializată, este autoritatea responsabilă pentru protecția demnitarilor români, a demnitarilor străini pe timpul șederii lor în România, a familiilor acestora, precum și pentru paza sediilor de lucru și a reședințelor acestora.

- Serviciul de Telecomunicații Speciale – care este autoritatea responsabilă cu protecția telecomunicațiilor speciale puse la dispoziția autorităților informative, autorităților publice și utilizatorilor prevăzuți de lege.

Organizarea și desfășurarea activităților de informații pentru Summit-ul NATO au avut în centrul atenției următoarele aspecte:

- monitorizarea mediilor și cauzelor ce pot genera manifestări antisociale, atitudini extremiste, acte de terorism sau fenomene conexe;

- un permanent schimb de informații cu serviciile și structurile interne dar și cu cele aliate sau partenere;

- stimularea și încurajarea inițiativelor și activităților antiteroriste și de combatere a manifestărilor antisociale;

- creșterea calității informațiilor obținute, pentru a permite factorilor de decizie anticiparea unor evoluții cu relevanță în planul securității.

Din punctul de vedere al activităților de informații, Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO se putea expune la două mari pericole:

- lipsa sau insuficiența informațiilor, evident și sub aspectul neveridicității;
- sufocarea cu informații, cu toate aspectele referitoare la blocaje de flux, repartiție neierarhizată, distribuție necorespunzătoare între domenii, neesențializare și neprelucrare de sinteză.

Activitatea de informații pentru Summit-ul NATO s-a bazat pe câteva principii care au determinat, în final, eficiența acesteia:

- controlul centralizat al informațiilor culese, în așa fel încât să fie evitată duplicarea acestora și apariția paralelismelor;

- exploatarea în totalitate și într-un mod sistematic a surselor de informații;

- interpretarea informativă a datelor;

- realizarea accesului la datele relevante pentru cei care au nevoie de ele, acestea pierzându-și valoarea dacă nu pot fi folosite de cei interesați;

- realizarea unui raport optim între cererile de informare ale factorilor de decizie și receptivitatea structurilor pentru satisfacerea acestora;

- revederea permanentă, reevaluarea și reactualizarea aprecierilor și estimărilor informative.

Este evident faptul că Summit-ul NATO a putut fi gestionat în mod corect pentru că arhitectura de informații de care s-a dispus a fost în măsură să definească în mod corect situația de securitate în toate componentele sale relevante.

Comandamentul Național pentru Securitate al Summit-ului NATO a desfășurat activități specifice pentru coordonarea, din punct de vedere funcțional, a activităților de:

- culegere, stocare, circulație și evaluare primară a informațiilor specifice;
- documentare și informare asupra situațiilor și fenomenelor cu potențial periculos (riscuri și amenințări la adresa securității naționale);
- elaborare a ipotezelor de lucru, scenariilor și prognozelor necesare pentru prevenirea situațiilor de pericol și crearea cadrului favorabil întăririi securității naționale;
- evaluare a datelor și informațiilor referitoare la problematica securității naționale.

### **Concluzii**

Importanța pe care o au activitățile de informații în raport cu orientarea primară sau de profunzime a actorilor internaționali în condițiile globalizării este determinantă.

Organizarea și desfășurarea activităților de informații pentru Summit-ul NATO au reprezentat o misiune dificilă, plină de provocări, în care viziunea, arhitectura, echipele și capacitatea persuasivă a sistemului au trebuit gândite și construite în permanență pentru a fi adaptate tuturor situațiilor și nevoilor de informații ale factorilor de decizie. De asemenea, acestea au presupus un efort considerabil, deoarece întotdeauna informațiile trebuie obținute oportun și diseminate în timp real către cei în drept.

În stabilirea concepției de organizare a activităților de informații pentru Summit-ul NATO nu a fost suficient să se mențină sistemul inițial de informații ci a fost imperios necesar ca sistemul să se adapteze cerințelor concrete ale dinamicii activităților specifice, care, nu de puține ori au făcut-o unică, prin complexitatea variabilelor care-i definesc starea.

În cadrul cristalizării conceptului de colaborare a instituțiilor și structurilor implicite în activitățile de informații pentru Summit-ul NATO s-au dezvoltat proceduri de evitare a duplicării eforturilor.

### **Bibliografie**

[1] \*\*\*Strategia de securitate națională a României, București, 2007, <http://www.presidency.ro>.

[2] \*\*\*Doctrina națională a informațiilor pentru securitate, București, 2004.

[3] \*\*\*AJP-2 - Doctrina integrată de informații, contrainformații și securitate a NATO.

[4] \*\*\*Legea nr. 51 din 29 iulie 1991 privind siguranța națională a României, publicată în Monitorul Oficial nr. 163 din 07.08.1991.

[5] \*\*\*Legea nr. 415/2002 privind organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării, <http://csat.presidency.ro>.

[6] \*\*\*Legea nr. 1/1998 privind organizarea și funcționarea Serviciului de Informații Externe, actualizată și modificată prin OUG nr. 154/2001 și 98/2004, <http://www.dci.ro>.

[7] \*\*\*Legea nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații, <http://www.sri.ro>.

[8] \*\*\*Ordonanța de Urgență nr. 30/2007 privind organizarea și funcționarea Ministerului Internelor și Reformei Administrative, <http://www.mai.gov.ro>.

[9] \*\*\*Legea nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării, [http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea\\_ministerului\\_apararii](http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_ministerului_apararii).

[10] \*\*\*Legea nr. 191/1998 privind organizarea și funcționarea Serviciului de Protecție și Pază, modificată și completată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 103/2002, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 67/2003, <http://www.spp.ro>.

[11] \*\*\*Legea nr. 92/1996 privind organizarea și funcționarea Serviciului de Telecomunicații Speciale, <http://www.stsnet.ro>.

[12] \*\*\*Hotărârea nr. 83/2005 privind organizarea și funcționarea Ministerului Justiției, <http://www.just.ro>.

[13] \*\*\*Legea securității naționale a României, proiect, 2007, <http://www.guv.ro>.

[14] \*\*\*Lege privind activitatea de informații, contrainformații și securitate, propunere de proiect, <http://www.audieripublice.ro>.

[15] AXANTE Mihai – Cercetare, informații, spionaj, Editura Niculescu, București, 2006.

[16] OPREA Dumitru – Protecția și securitatea informațiilor, Editura Polirom, Iași, 2007.

[17] PETRESCU Marius – Managementul informației, vol. I - Informații și securitate, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2006.

[18] PETRESCU Stan, STETCU Petru – Intelligence și Detectivistică, Editura Concordia, Arad, 2007.

[19] SHULSKY Abram N., SCHMITT Gary J. – Războiul tăcut. Introducere în universul informațiilor secrete, Editura Polirom, Iași, 2008.

[20] <http://www.presidency.ro>.

[21] <http://www.summitbucharest.ro>.

[22] <http://www.cnss-summitbucharest.eu>.

[23] <http://www.nato.int>.

# ELEMENTE DE PUTERE ȘI SECURITATE ENERGETICĂ A STATULUI ROMÂN

**Teodor INCICAȘ\***

*The Energy Power could be defined as the capacity of a nation to be provided with all the energetic necessities in order to cover its long term development and to influence global or regional distribution of the energy.*

*The Romanian Energy Power is based on the following pillars: the national reserves, the potential concerning the renewable energy sources, as well as the advantages of the geographic position reflected mainly in connection with the transit of crude oil and gas towards Europe and to the regional balance of the electric power.*

*Trying to define the Energy Security, one could say that it represents a spectrum of measures and actions, included usually in a long term strategy, taken by a state of an alliance of states in order to guarantee the continuity of the flux of energy necessary to maintain its social and economic development.*

*Romania has no Energy Security Strategy (ESS) issued yet, but elements of it can be identified in important documents such as the National Security Strategy (NSS), National Development Plan 2007 – 2013, and Energy Strategy. There is a clear need for ESS either as a separate paper or as a compact part of the NSS.*

*The national ESS should include the following objectives:*

- *identification of alternative transport routes and protection of the critical infrastructure;*
- *participation in the NATO and EU common actions for provision of the energy security;*
- *reduction of the dependence on the foreign energy sources, concurrently with their diversification;*
- *reduction of the dependency on the primary sources and increase the energy production from renewable sources.*

## **1. Cadru general**

Mai ales în ultimul deceniu, problematica securității energetice apare din ce în ce mai pregnant în analiza specialiștilor, atât economici, cât și a celor din domeniul securității naționale.

Fără îndoială, acest lucru se datorează unor condiții concrete, cum ar fi creșterea spectaculoasă a consumurilor unor state precum China și India, dar și interferenței geopolitice și geostrategice a comercializării resurselor energetice primare (petrol, gaze), fenomen adus în evidență de comportamentul unor producători importanți: Iran, Rusia, Venezuela. Concentrarea puterii în domeniul energetic este tot mai evidentă, iar goana după energie, deși într-o fază inițială a intensității ridicate, scoate în evidență noi legături strategice bilateral, în special în spațiul paneuropean.

Geopolitica energiei este foarte dinamică și influențată de acțiunile militare ale statelor producătoare, mari consumatoare sau de tranzit a resurselor energetice. Vedem cum declanșarea acțiunilor militare într-o anumită parte a globului determină variația imediată a prețurilor la majoritatea burselor de pe mapamond.

---

\* Locotenent – colonel inginer, Șef birou, Direcția logistică, Statul Major General

Pe de altă parte, schimbările îngrijorătoare de mediu determină o politică din ce în ce mai activă în ceea ce privește reducerea consumului de resurse poluatoare, Protocolul de la Kyoto și politica energetică a UE fiind exemple, care, cu siguranță, stau la baza transformării fundamentale a sectorului energetic, prin renunțarea la “resursele primare” și prin descoperirea și utilizarea “energiei regenerabile”.

Consecințele acestei mutații vor consta în neutralizarea unor centre de putere în zona energetică și în influențarea dezvoltării economice a statelor care, în prezent, fac jocul pe piața energiei obținute, în principal, din hidrocarburi. Orizontul de timp aferent acestor schimbări pare a fi de 15-20 de ani, deci mediu. “În termen mediu și lung, atât interesele geopolitice, cât și eforturile de salvare a calității mediului înconjurător cer o schimbare radicală dinspre modelele actuale de folosire a combustibililor fosili, care pentru multe state aduc compromiterea securității, iar, pentru toate națiunile, amenințarea la adresa sănătății planetei”<sup>1</sup>.

## **2. Puterea energetică**

***Puterea energetică reprezintă capacitatea unui stat de a-și asigura necesarul energetic pentru dezvoltarea sa durabilă și de a influența distribuția globală sau regională a energiei.***

Definirea, în acest mod, a puterii energetice, presupune abordarea a două aspecte interesante:

- dezvoltarea durabilă – capacitatea statului de a se dezvolta în perspectivă, cu asigurarea nivelului dorit pentru generațiile viitoare (definiție – „dezvoltarea durabilă presupune satisfacerea necesităților prezentului fără însă a pune în pericol capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități de dezvoltare”<sup>2</sup>). Acest lucru înseamnă, în domeniul în studiu, realizarea rezervelor strategice și dezvoltarea capacităților de producție energetică din surse curate și regenerabile;

- capacitatea de a influența alți actori – presupune exploatarea intensivă a potențialului și resurselor, de realizare a producției peste nevoile consumului propriu, în vederea obținerii exportului constant de energie; de asemenea, ia în calcul influența prin controlul transportului de energie și favorizarea tranzitului acesteia.

În prezent, capacitatea energetică a statelor constituie nu numai un factor de influență economică zonală, ci și unul dintre factorii cheie în realizarea obiectivelor geopolitice și geostrategice. De aceea, putem vorbi despre o geopolitică sau geostrategie a energiei.

Echilibrele și dezechilibrele la acest nivel determină instituirea primatului relațiilor bilaterale și parteneriatelor în defavoarea abilității de a realiza strategii energetice comune la nivelul organizațiilor internaționale sau alianțelor. Din acest punct de vedere, ies în evidență relațiile ruso-germane, ruso-italiene, dar și parteneriatele ruso – chineze sau ruso-venezuelene.

De remarcat este modalitatea implicită de a utiliza schimbul energetic cu preponderență în scopul realizării obiectivelor geostrategice ale statelor producătoare.

---

<sup>1</sup> Carlos Pascual, vicepreședinte și director al Brookings Institute, Geopolitica energiei: de la securitate la supraviețuire, Revista Brookings, nr.5, Octombrie 2008; sursa: [www.americanenergysecurity.com](http://www.americanenergysecurity.com)

<sup>2</sup> Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 257.

Pe de altă parte, trebuie remarcat că principalii consumatori și-au diversificat modalitățile de acțiune pentru preîntâmpinarea apariției crizelor energetice, în special prin creșterea rezervelor strategice, dar și prin intensificarea eforturilor în cercetarea și producerea de energie din surse alternative. Astfel, statele membre ale Agenției Internaționale Energetice/International Energy Agency constituie rezerve egale cu valoarea pe 90 de zile a importurilor de produse petroliere.

Puterea energetică a națiunilor și alianțelor este influențată de următorii factori:

a) capacitatea de producție; nu toate statele au capacitatea de producție pe măsura rezervelor de care dispun, sau, și mai radical, există state cu resurse importante, a căror extracție este asigurată de către firme aparținând altor state. Aceasta este cel mai convenabil parteneriat pentru un stat consumator de combustibili primari;

b) bilanțul energetic regional. Realizarea unui surplus de energie constituie un vector de putere regională/subregională în condițiile existenței unor vecini ce nu-și acoperă necesarul din producția proprie. Este și cazul balanței energetice din zona balcanică, căreia România îi exportă, în bună parte, curent electric.

c) politicile de mediu. Existența, în cadrul unor organizații internaționale, a unor reguli exigente în ceea ce privește reducerea potențialului poluant, determină, în rândul statelor membre, importante mutații în zona producției energetice.

d) investițiile în industria energetică. Necesită investiții care suscită importante eforturi bugetare. De asemenea, mobilizarea unor eforturi financiare în zona cercetării în domeniu va duce la importante avantaje pe piața și în zona geostrategică a energiei viitorului;

e) poziția geografică și condițiile de mediu influențează puterea energetică prin:

- capacitatea de a utiliza sursele energetice alternative;
- capacitatea de a regenera energie;
- capacitatea de a influența geopolitica energiei prin statutul de țară de tranzit.

f) dezvoltarea economică - definatorii sunt:

- capacitatea de extracție;

- capacitatea de transport; industrializarea duce întotdeauna la dezvoltarea puternică a rețelelor energetice de transport: conducte petroliere sau de gaz, rețele energetice;

g) liberalizarea pieței mondiale / globalizarea energetică:

- este caracterizată de o interdependență relativă și se manifestă atât în conexiune cu statele producătoare, cât și cu cele consumatoare;

- se manifestă atât de intens, încât până și restricțiile de libertate pe piața energetică impuse de anumite state se manifestă, prin consecințe, imediat la nivel global;

- profitul important care poate apare pe piața futures a investițiilor în resurse energetice va duce la intensificarea implicării pe această scenă a actorilor nonstatatali – corporațiile multinaționale;

h) relațiile externe ale statelor. În special pe piața țițeiului și gazelor, s-a observat că relațiile bilaterale strânse, sau, într-o altă expresie, parteneriatele „docile” pot determina prețuri mai „cuminți” la resursele energetice importate. Alternativa



statului neutru rămâne prețul de piață (de multe ori, însă, stabilit subiectiv de statul producător), mai mare decât cel „cuminte”. Pe de altă parte, statele cumpărătoare pot căuta, la rândul lor, favorizarea producătorilor de energie în alte domenii de interes ale acestora pentru a primi resurse la preț favorizant;

i) Factorii psihologici

- voința națională - în ceea ce privește căutarea de noi soluții pentru rezolvarea problemelor privind deficitele de putere energetică;
- determinarea populației în utilizarea energiei regenerabile, în economisirea de energie, etc.

Este evident că puterea energetică se găsește într-o reacție biunivocă cu puterea politică, fiind strâns legată de aceasta. Schimbarea puterii politice într-un stat poate afecta relația producător – cumpărător pe piața energiei, după cum crizele energetice pot determina schimbări în interiorul puterii politice a statelor.

Relația putere energetică – putere economică este intrinsecă. Am putea scrie ecuația: puterea energetică este inclusă în puterea economică, însă, având în vedere mutațiile de personalitate din ultimele decenii ale secolului XX și începutul de secol XXI, realizăm că cea dintâi se manifestă distinct de cea de a doua, arătându-și propria personalitate.

Relația putere energetică – putere militară este manifestată prin integrarea eforturilor în strategiile de securitate din domeniul energetic. O astfel de strategie nu poate fi gândită și nici pusă în practică fără a lua în considerare elementele puterii militare.

Relația putere energetică – securitate energetică, dincolo de decurgerea firească a uneia din cealaltă, de la parte la întreg, este și ea interesantă, atâta timp cât multe dintre statele exportatoare sunt caracterizate, ele sau regiunile din care provin, de instabilități. „Interesant este că nici unul dintre statele care dețin resurse de valoare planetară (materii prime, îndeosebi hidrocarburi, metale prețioase, materiale strategice, etc) nu este nici puternic, nici stabil, nici capabil să-și transforme potențialul de resurse în putere economică, politică și militară.”<sup>3</sup>

Relația statelor cu puterea energetică duce la următoarea clasificare:

- a) state producătoare;
- b) state consumătoare;
- c) state de tranzit.

Din punct de vedere a capacității de putere:

- a) mari puteri energetice – state care exportă energie în zone întinse ale globului: Rusia, Arabia Saudită, Canada, etc;
- b) puteri energetice regionale – state care influențează, prin exportul de energie, o anumită regiune.

Pentru ilustrarea atât a puterii, cât și a dependenței acumulate în domeniul energetic, vom analiza unele dintre statele/organizațiile catalogate și în alte domenii ca forțe globale sau regionale:

-SUA

---

<sup>3</sup> Gl. dr. Mircea Mureșan, Gl. bg. (r) dr. Gheorghe Văduva, Războiul viitorului, viitorul războiului, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004, p. 435.

○ există o mare dependență de petrolul din Orientul Mijlociu, în special de cel din Arabia Saudită, slăbiciune evidentă în conceperea și desfășurarea geopoliticii americane; de aceea, ambii candidați la președinția SUA s-au exprimat (chiar dacă nuanțat) pentru acțiunea imediată în vederea reducerii dependenței de importurile de petrol; referindu-se la „prețul petrolului ca armă”, Barack O’Bama afirmă că „trebuie să terminăm cu dependența de petrolul străin.”<sup>4</sup>

○ alianțele în domeniul puterii energetice se îndreaptă spre partenerii tradiționali, summit-urile SUA-UE fiind elocvente în acest caz; orientarea, în ultimele dintre ele este pentru analiza „obiectivelor comune pentru producția și comercializarea pe termen apropiat și mediu a energiei curate”<sup>5</sup>;

- Uniunea Europeană

○ este una dintre marile importatoare în domeniul energetic - aproximativ 50% din consumul de energie este acoperit, în prezent, din importuri și se estimează o escaladare a nivelului acestora până la 65% la orizontul anului 2030. În ceea ce privește gazele naturale și petrolul, dependența față de importuri se așteaptă să crească, până în anul 2030, de la 57%, cât este în prezent, la 84% pentru gaze naturale, respectiv de la 82%, în prezent, până la 93% pentru petrol<sup>6</sup>; „In 2007, Uniunea Europeana a importat 38% din necesarul de gaz și 33% din necesarul de petrol din Rusia. Anumite țări europene depind aproape în întregime de gazele rusești, altele în proporții semnificative: Lituania – 100%, Cehia, Grecia, Ungaria, Polonia – între 70 și 80%, Germania – 40%, România, 30%, Italia –25%. Dependența de gazul rusesc, în loc să scadă, a crescut, în Europa importurile de gaze rusești crescând numai anul acesta cu 27%. Intotdeauna furnizorul este unul singur: Gazprom”<sup>7</sup>;

○ partenerul strategic cel mai important, în schimburile energetice, rămâne Rusia. Ecuația este una de dependență și ea a generat, în mare parte, trăinicia contemporană a parteneriatelor strategice între marile state occidentale și Rusia;

○ conștient de dependența de importuri, statele UE au convenit parametrii noii politici energetice europene care sunt orientați spre scăderea consumului de energie din surse primare și creșterea producției de energie regenerabilă; Germania și Olanda investesc fonduri importante în cercetarea în domeniul energiei „curate”;

○ politica energetică a UE a fost adoptată la întâlnirea Consiliului European din 27 octombrie 2005 la Lisabona și redefinită în 2007. Ea cuprinde următoarele elemente critice:

- reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 30% până în anul 2020, în comparație cu 1990.

- creșterea ponderii energiei regenerabile de la mai puțin de 7% în anul 2006, la 20% din totalul surselor sale de energie până în 2020;

---

<sup>4</sup> Sursa: [www.Foratv.ro](http://www.Foratv.ro)

<sup>5</sup> Declarația Summit-ului SUA – UE privind schimbările de climă, securitatea și eficiența energetică, Office of the Press Secretary, White House, Washington DC, April 30, 2007.

<sup>6</sup> Sursa: FLORIN RĂDOI, Securitatea energetică – concept și realități, lucrare prezentată la FORUMUL REGIONAL AL ENERGIEI – FOREN 2008, Neptun, 15-19 iunie 2008, p.3.

<sup>7</sup> Cristian Câmpeanu, Moscova arunca în aer securitatea energetică a Europei, România Liberă, 27 august 2008.

- creșterea ponderii biocombustibililor la cel puțin 10% din totalul combustibililor utilizați în anul 2020;
- reducerea consumului său global de energie primară cu 20% până în anul 2020.

-Rusia

- o este cel mai important exportator de gaze și țiței pentru Europa, fapt ilustrat și de criza energetică provocată în ianuarie 2006, odată cu întreruperea alimentării cu gaze a Ucrainei, lucru care a determinat diminuarea consumului în toată Europa Occidentală;

- o unii analiști afirmă că „Moscova se folosește de puterea energetică pentru a readuce sub influența sa cât mai multe țări din Europa de Est și, totodată, pentru a recâștiga influența politică, pierdută odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice.”<sup>8</sup>

- O.P.E.C. - include în componența ei statele exportatoare de petrol: Arabia Saudită, Kuweit, Irak, Iran, Venezuela, Qatar, Indonezia, Libia, Emiratele Arabe Unite, Algeria, Nigeria, Ecuador și Gabon cu statut de membru participant. Organizație este cel mai important actor în ceea ce privește producția și comerțul global cu petrol (asigură 40% din producția de petrol globală).

-China

- o până acum două decade, China exporta țărilor vecine 15 % din petrol; în prezent, a devenit al doilea mare consumator, după SUA; producția s-a dublat, la 3,7 mil barili/zi, iar consumul a ajuns la 7,7 mil barili/zi; „China a devenit simultan al 2-lea mare consumator în lume, al 3-lea mare importator net și al 5-lea mare producător”.<sup>9</sup>

- o Statele Unite urmărește să atragă China în „neenumerabile încercări de cooperare în domeniul securității energetice, în programe ca ecologizarea prelucrării cărbunelui sau Forumul SUA-China pentru Industria de Petrol și Gaze. Dar aceste inițiative par să aibă un impact redus asupra percepțiilor strategice ale Chinei. Atâta timp cât China luptă pentru un statut dominant în Asia, ea va percepe Washingtonul ca pe o amenințare în calea realizării acestei ambiții”<sup>10</sup>.

Ca evoluție viitoare în geopolitica energetică, este interesantă intenția fermă a marilor exportatori de gaze de a forma o organizație tip OPEC, în domeniul gazelor naturale. Cartelul ar include pentru început Rusia, Iran, Algeria, Qatar și Venezuela.

### **3.Puterea energetică a statului român**

***Puterea energetică a statului român reprezintă capacitatea acestuia de a-și impune obiectivele pentru realizarea capacității energetice destinate dezvoltării durabile a economiei și societății în ritmul rezonabil și dorit.***

Ritm rezonabil – asigurarea de fluxuri de resurse energetice sau energie, la prețuri normale, nepartinice, în cantitățile pe care statul român și le poate permite din punct de vedere a resurselor financiare alocate.

Puterea energetică a statului român este influențată de:

<sup>8</sup> Marian Chiriac, Rusia și Europa - război energetic de uzură, HotNews.ro, Marți, 5 februarie 2008

<sup>9</sup> Peter Mc Kenzie, Brown Oilweek, August 2008

<sup>10</sup> Virginia MIRCEA, (Re)configurarea puterii chineze, Cadran Politic, Nr. 59, Septembrie 2008

- a) politicile în domeniu ale Uniunii Europene și NATO
- b)capacitățile de producție și rezervele proprii;
- c)balanța producție – consum intern;
- d)politicile și voința națională în ceea ce privește dezvoltarea energetică;
- e)proiectele de dezvoltare regională, în domeniu;
- f)abilitatea de a găsi rute alternative în ceea ce privește transportul de hidrocarburi;
- g)dezvoltarea infrastructurii energetice critice.

Din punct de vedere a poziționării geografice, România se găsește într-o zonă extrem de importantă în geopolitica europeană a energiei, regiunea Mării Negre fiind „un conector de importanță strategică, situat pe coridorul ce leagă comunitatea euroatlantică (factor furnizor de securitate și consumator de energie) de arealul Orientului Mijlociu – Regiunea Caspică – Asia Centrală (factor furnizor de energie și consumator de securitate). Din punct de vedere energetic, regiunea Mării Negre este principall spațiu de tranzit și – într-o măsură importantă – o sursă pentru energia ce se consumă în Europa, în timp ce programele întrevăd creșterea substanțială a ponderii sale în următoarele decenii”<sup>11</sup>.

Din punct de vedere istoric, România a jucat o bună perioadă de timp (în special în prima jumătate a secolului XIX, mai ales în cel de-al II-lea Război Mondial) rolul de stat pivot în regiune, chiar în Europa, dacă ne gândim la modul în care Germania a resimțit pierderea petrolului românesc, în conflagrația mai sus amintită.

Vârful producției de petrol a României<sup>12</sup> s-a înregistrat în 1976 – 14,7 milioane tone. În ultimii 10 ani, producția a scăzut, în 2006 fiind de aprox. 5 mil. tone.

Producția de cărbune a fost de 34,1 milioane tone. Producția de lignit a oscilat în ultima perioadă, ajungând la 31,2 milioane tone în 2006.

În 2007, producția de gaze a fost de 12,3 mld. metri cubi, însă consumul total era de 17,4 mld. metri cubi. Deci, 30% din consum a fost asigurată din importuri.

Rezervele României în 2007 s-au situat la:

- petrol: 74 mil. tone;
- gaz natural: 185 mld. metri cubi;
- cărbune bituminos: 755 mil tone;
- lignit: 1,49 mld. tone.

În 2006, producția de energie electrică era de 62 TW. Structura energiei electrice livrate în rețelele de transport și distribuție pe tipuri de surse primare de energie în 2007:

- cărbune: 41,7%;
- hidro: 25,8%;
- gaze: 17,42%;
- nuclear: 13,1%;
- păcură: 1,11%
- alte convenționale: 0,89%.

<sup>11</sup> Strategia de Securitate Națională a României, București, 2007, p. 32.

<sup>12</sup> Datele prezentate în acest subcapitol au ca sursă site-ul Agenției Naționale de Reglementare în Domeniul Energetic (www.anre.ro).

România are cele mai mari rezerve de petrol din Europa Centrală și de Est (exceptând Rusia) și este a doua ca rezerve de gaze naturale (exceptând Rusia) după Ucraina, dar are cele mai mici rezerve de cărbune din regiune.

Dincolo de cifrele prezentate mai sus, în perspectiva dezvoltării viitoare, putem afirma că puterea energetică a României nu se rezumă numai la valoarea rezervelor și capacităților actuale ci și la potențialul credibil de energie pe care statul român îl poate dezvolta.

Potențialul de energie eoliană a țării noastre este de 14000 MW și, în comparație, capacitatea instalată este de doar 10 MW.

În România s-au identificat cinci zone geografice (0-IV), diferențiate în funcție de nivelul fluxului energetic măsurat. Distribuția geografică a potențialului energetic solar relevă că peste jumătate din suprafața României beneficiază de un flux anual de energie între 1.000-1300 kWh/m<sup>2</sup>-an<sup>13</sup>.

De asemenea, în anul 2007, s-a produs 400.000 de tone de biodiesel. Se cultivă rapiță pe o suprafață de 430000 de hectare, cu o producție de 750000 tone anual. O rafinărie funcționează la Sibiu și o a doua este în construcție la Călărași. După terminarea acestuia, România se va situa printre primii 10 producători de biodiesel din lume.

În acest context, trebuie să subliniem că România își propune ca obiectiv: „reducerea intensității energetice primare cu 40 % până în anul 2015, comparativ cu anul 2001.”<sup>14</sup>

Din punct de vedere a capacității de a influența balanța energetică regională, România este una dintre statele cu excedent de producție energetică, exportând curent electric statelor din zonă, în special celor ex-iugoslave. Exportul s-a situat la 3 TWh în 2005 și 4 TWh în 2006. În primul semestru al anului în curs, exportul a crescut cu 1108.3 milioane Wh față de semestrul I 2007 (creștere de 65,6%)<sup>15</sup>.

Odată cu punerea în funcțiune a celei de a treia unități nucleare din centrala de la Cernavodă, cu extinderea rețelei hidroenergetice și cu amplificarea producției de energie neconvențională, potențialul de export a statului român va spori semnificativ.

Fără îndoială, mixul de politici și strategii naționale în domeniu va trebui să ia în considerare, pentru întărirea rolului României ca putere regională sau subregională în domeniul energetic, următoarele considerente:

- rezervele și capacitatea de producție de gaze naturale ne pot aduce în situații favorabile, până la reducerea totală a importului; este nevoie de o nouă filozofie a consumului, dar și de măsuri concrete în ceea ce privește sporirea producției, creșterea capacității de stocare a rezervelor, etc;

- există un potențial important privind creșterea producției de energie electrică, care poate deveni un important vector de putere al României în regiune;

<sup>13</sup> Sursa: Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 95.

<sup>14</sup> Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 248.

<sup>15</sup> Sursa: Ana Ionescu, INS:Exportul de energie electrică a crescut cu 65,6% față de 2007, Curierul Național, nr. 5228, Joi, 07 August 2008.

- este nevoie de mai multe clarificări în ceea ce privește definirea și abordarea conceptuală a elementelor de putere energetică, inclusiv de elaborarea unei strategii naționale de securitate în domeniul energetic;

- vor trebui reduse dependențele de surse primare de energie și sporită ponderea energiei regenerabile în totalul producției și a consumului;

- având în vedere previziunile în domeniul energetic, controlul statului asupra resurselor rămâne un element primordial, fără însă a limita existența pieței libere, care garantează un preț corect al energiei;

- este nevoie de diversificarea surselor de aprovizionare și de implicarea în proiecte privind alternativele de transport al energiei, așa cum este NABUCO;

- colaborarea cu statele producătoare de hidrocarburi, fără a excede limitele politicii europene și euroatlantice și evident, cele de suveranitate națională, este esențială;

- România trebuie să se implice și în continuare în procesul de stabilire a politicilor energetice și a strategiilor de securitate la nivelul UE sau NATO.

Încercând foarte sintetic o analiză SWOT, putem concluziona următoarele:

a)Puncte tari

- potențialul energetic național;

- poziția geografică;

- dezvoltarea energetică redusă a statelor din regiune.

b)Puncte slabe

- dependența de importuri;

- inexistența unei strategii de securitate energetică;

c)Oportunități

- planurile de dezvoltare, în zonă, a unor importante rute de tranzit energetic, așa cum este proiectul NABUCO;

- posibilele implicări în extragerea de hidrocarburi în teritorii în afara României;

- statutul țării noastre de stat membru al NATO și UE.

d)Riscuri

- deținerea de către companii străine a unor părți din industria de profil;

- riscurile de securitate aferente zonei Mării Negre.

#### **4.Securitatea energetică**

Securitatea energetică este greu de definit, pentru că ea reprezintă o noțiune complexă și presupune integrarea tuturor aspectelor pe care le pot aduce în discuție specialiștii din domeniul energetic, dar și cei din domeniul militar, al relațiilor internaționale sau al securității interne a statelor. În documentarea mea, am observat, ca o tendință confirmată, atât din sursele interne, dar și din cele naționale, că, abordând aspectele de securitate energetică, specialiștii în energetică nu includ protecția militară explicit, ci mai degrabă o subînțeleg, fără însă a-i da importanța cuvenită. Un fapt ciudat, fără îndoială, atunci când majoritatea petrolului lumii provine din state cu probleme de instabilitate internă sau care folosesc acest combustibil ca pe o armă de politică externă și nu ca pe o marfă, sau atunci când

există nevoia evidentă de asigurare a căilor maritime de transport și a punctelor obligate de tranzitare a petrolului.

Cu ocazia Summitului NATO de la București, șefii de state și de guvern au reiterat, în declarația finală, nevoia ca Alianța să se implice în domeniul securității energetice: “Alianții au identificat principiile care vor governa abordarea NATO în acest domeniu și au evidențiat opțiuni și recomandări pentru activitățile viitoare. Pe baza acestor principii, NATO se va angaja în următoarele domenii: punerea în comun și schimbul de informații; proiectarea stabilității; promovarea cooperării internaționale și regionale; sprijinul pentru gestionarea efectelor și sprijinirea protecției infrastructurii energetice critice. Alianța va continua consultările cu privire la riscurile iminente în domeniul securității energetice. Ne vom asigura că eforturile NATO aduc valoare adăugată și sunt pe deplin coordonate și integrate cu cele ale comunității internaționale, care include un număr de organizații specializate în securitatea energetică. Am însărcinat Consiliul aflat în sesiune permanentă să pregătească pentru summit-ul din 2009 un raport consolidat privind progresele înregistrate în domeniul securității energetice.”<sup>16</sup>.

Amory B Lovins, director executiv la Rocky Mountain Institute, în pledoaria sa în fața senatului american, afirmă că securitatea energetică ar trebui să se bazeze pe 3 elemente fundamentale:

- realizarea unei infrastructuri energetice performante, în special în ceea ce privește rețelele de gaz și energie electrică;
- diminuarea și nu extinderea facilităților vulnerabile și a surselor slab productive de combustibili;
- eliminarea dependenței de petrol, indiferent de sursă.

Ilustrativ, o descriere a conceptului ne este dată de către domnul Florin Rădoi (Autoritatea Națională de Reglementare în Energie – ANRE): „securitatea energetică este un concept multidimensional și puternic circumstanțializat, care a evoluat în decursul istoriei atât din punct de vedere al subiectului – inițial era un concept atașat petrolului, extinzându-se treptat și asupra gazelor naturale și energiei electrice, cât și al ariei de semnificații, de la aprovizionarea fizică către toate fazele aferente lanțului energetic. Astfel, în prezent, securitatea energetică se circumscrie atât ofertei, cât și cererii de energie și poate avea unul din următoarele înțelesuri: disponibilitatea fizică a resurselor energetice, accesibilitatea energiei din punct de vedere al prețului, siguranța cererii de energie, cu impact asupra stabilității veniturilor producătorilor și exportatorilor de energie”<sup>17</sup>.

Încercând o definiție, am putea afirma că ***securitatea energetică reprezintă ansamblul de măsuri și acțiuni, incluse de obicei într-o strategie pe termen lung, luate de către un stat sau o alianță de state în scopul asigurării continuității fluxului de energie necesară dezvoltării economico-sociale a acestuia/statelor membre.***

---

<sup>16</sup> Declarația Summit-ului NATO de la București. Pct 48.

<sup>17</sup> Florin Rădoi, Securitatea energetică – concept și realități, lucrare prezentată la FORUMUL REGIONAL AL ENERGIEI – FOREN 2008, Neptun, 15-19 iunie 2008, p.1

Prin dezvoltare economico-socială, ar trebui să înțelegem termenii expliciți: de dezvoltare economico-socială rezonabilă sau decentă. Desigur, acești termeni sunt interpretabili pentru că sunt relativi - nu pot fi definiți universal, în mod obiectiv.

România nu a elaborat, până în prezent, o strategie de securitate energetică. Cu toate acestea, elemente de strategie energetică se regăsesc în următoarele documente fundamentale:

a) Strategia Națională de Securitate. Emisă în anul 2007, aceasta cuprinde anumite referiri la elemente de securitate energetică, însă prea puține.

Conform Strategiei de Securitate Națională, principalele interese naționale ale statului român sunt: integrarea deplină în Uniunea Europeană și asumarea responsabilă a calității de membru al Alianței Nord-Atlantice; menținerea integrității, unității, suveranității, independenței și indivizibilității statului român; dezvoltarea unei economii de piață competitive, dinamice și performante; modernizarea radicală a sistemului de educație și valorificarea eficientă a potențialului uman, științific și tehnologic; creșterea bunăstării cetățenilor, a nivelului de trai și de sănătate a populației; afirmarea și protejarea culturii, identității naționale și vieții spirituale, în contextul participării active la construcția identității europene. Deși nu este menționată explicit, aproape toate cele enumerate presupun realizarea unei capacități energetice suficiente.

De asemenea, în cadrul Strategiei Naționale de Securitate se subliniază că „un rol important în garantarea securității naționale - prin prisma condițiilor economico-sociale - revine asigurării **securității energetice** prin **adaptarea operativă și optimizarea structurii consumului de resurse energetice primare și creșterea eficienței energetice**. În acest scop, se va acționa cu prioritate pentru: reducerea dependenței de aprovizionarea din regiuni instabile sau din state care folosesc energia ca instrument de presiune politică; accelerarea programelor de producere a energiei în centrale nucleare; relansarea preocupărilor vizând creșterea producției de hidro-energie și de energie bazată pe tehnologiile moderne de folosire a cărbunilor. Un rol important trebuie să revină producției de energie din surse regenerabile sau alternative și creșterii eficienței energetice în mediul industrial și casnic. Programele de măsuri în acest domeniu vor fi corelate cu strategiile Uniunii Europene vizând securitatea energetică”.

b) Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013

Cuprinde un subcapitol dedicat energiei și infrastructurii energetice. Sunt descrise elementele de identificare și perspectivele de dezvoltare a domeniilor din sectorul energetic. Aspectele privind securitatea energetică nu sunt analizate explicit. Totuși, sunt definite următoarele probleme cheie<sup>18</sup>:

- reabilitarea/retehnologizarea capacităților energetice cu grad de uzură ridicat sau care utilizează tehnologii învechite, sau închiderea celor nerentabile; promovarea investițiilor private în noi capacități de producție bazate pe cogenerare și resurse regenerabile;
- lipsa internalizării costurilor de mediu;

---

<sup>18</sup> Sursa: Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 103.



- costurile ridicate ale măsurilor de protecție a mediului la majoritatea centralelor termoelectrice, impuse și de cerințele UE;
- nevoia economisirii energiei prin scăderea intensității energetice la nivelul țărilor din UE, și implicit a creșterii eficienței energetice pe întregul lanț resurse naturale–producere–transport–distribuție–utilizare finală a energiei electrice și termice;
- un grad încă redus de valorificare a resurselor regenerabile (energie solară, biomasă și eoliană);
- pierderi relativ mari în rețele de transport și distribuție energie electrică/termică, petrol și gaze, accesarea de fonduri în vederea reabilitării lor;
- necesitatea creșterii capacității de interconectare a rețelelor de transport a energiei electrice, petrol și gaze cu rețelele din Uniunea Europeană;
- energointensivitate foarte mare (în special din cauza structurii economiei naționale);
- dependența de importul de resurse energetice în creștere.

De asemenea, se stabilește ca obiectiv : „Îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea resurselor regenerabile de energie”<sup>19</sup>. Aceasta se realizează prin: „Îmbunătățirea eficienței energetice pe întreg lanțul - resurse naturale, producere, transport, distribuție și utilizare finală a energiei electrice și termice - se realizează prin susținerea investițiilor în sectorul energetic, conducând la reducerea poluării mediului. Valorificarea resurselor regenerabile de energie se bazează pe utilizarea noilor tehnologii, cu impact nepoluant asupra mediului”<sup>20</sup>.

#### c)Strategia Energetică Națională

Strategia Energetică Națională include o serie de elemente importante de securitate energetică (obiective, riscuri și vulnerabilități, precum și direcții de acțiune), însă, din nefericire, nu acoperitoare pentru ansamblul unei strategii de securitate în domeniu, necuprinzând aspecte fundamentale, așa cum ar fi rolul sistemului de securitate națională, a acțiunilor forțelor armate și nu ia în considerare pe deplin rolul NATO în asigurarea securității energetice.

Ea definește următoarele obiective de securitate energetică:

- creșterea securității energetice prin asigurarea necesarului de resurse energetice și limitarea
- dependenței de resursele energetice de import;
- diversificarea surselor de resurse energetice din import și a rutelor de transport a acestora;
- creșterea nivelului de adecvanta a rețelelor naționale de transport a energiei electrice și gazelor naturale;
- protecția infrastructurii critice.

#### **Principalele elemente definiții ale unei strategii de securitate națională**

Nu intenționăm abordarea în detaliu a subiectului, *acesta suscitând un efort important, integrat, cu participarea specialiștilor din toate instituțiile de responsabilitate, incluzând cele ale Sistemului Național de Apărare, sectoarele*

<sup>19</sup> Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 248.

<sup>20</sup> Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, p. 258.

*economic, energetic, în special, Ministerul de Externe, precum și din alte organizații și autorități funcționale.* După părerea noastră, o strategie de securitate energetică ar trebui să se dezvolte pornind, schematic, de la următoarele elemente:

a) **Scopul strategiei de securitate energetică** – îl reprezintă asigurarea condițiilor de securitate pentru aprovizionarea constantă cu energie pentru realizarea ritmului planificat de dezvoltare socială și economică a statului român. Astfel definit, acesta asigură cele două componente fundamentale: de securitate a sistemului existent și de asigurare a dezvoltării durabile.

b) **Obiectivele strategiei de securitate energetică**, în conexiune cu cele prezentate mai sus ar trebui să cuprindă:

- identificarea de noi căi de transport a energiei și asigurarea securității infrastructurii critice;

- asumarea rolului României, în cadrul NATO și UE, în participarea la acțiunile de securitate energetică comune;

- reducerea dependenței de sursele externe de energie, în paralel cu diversificarea acestora;

- creșterea volumului producției de energie din surse regenerabile.

c) **Definirea principalelor amenințări și riscuri la adresa securității energetice**

Principalele amenințări și riscuri la adresa securității energetice a statului român sunt:

- folosirea de către unele state producătoare a energiei ca modalitate de presiune politică asupra statelor – client;

- amenințările de natură teroristă asupra capacităților de producție, depozitare și transport, precum și asupra căilor de transport a energiei;

- riscurile asociate statului de stat membru al NATO și UE;

- instabilitatea politico – economică și socială din statele producătoare de resurse energetice sau de tranzit a acestora;

- crizele din zonele de producție sau de tranzit a energiei importate;

- dezastrele naturale.

d) **Evaluarea principalelor direcții de acțiune**

Modalitățile de implementare a acestei strategii implică:

- Schimbul de date și conectarea la sistemele de avertizare ale NATO și UE în domeniul securității energetice

Schimbul de date presupune și existența unei baze de date naționale. Ea trebuie creată în ideea accesului și conectării tuturor instituțiilor implicate în securitatea energetică. Deci, ne referim nu numai la o bază de date, ci și la o rețea de informare internă, conectată în principalele puncte de interes la cele ale comunităților internaționale la care suntem parte. Dr. ec. Liviu Mureșan, Președinte Executiv al Fundației EURISC, Președinte al Consiliului Euro-Atlantic România, reliefa: “Chiar dacă protecția unor infrastructuri critice obligă la un circuit restrâns al informațiilor, baza de date la nivel național trebuie să fie constituită și gestionată în conformitate cu legislația națională și cu reglementările și obligațiile care decurg pentru România în calitate de membră a Uniunii Europene și NATO”.

- participarea la acțiunile militare ale NATO și UE în legătură cu securitatea energetică;

Astfel de acțiuni vor apare din ce în ce mai mult pe lista prioritară, în deosebi, a pachetelor multinaționale de forțe navale ale NATO, în special prin asigurarea securității căilor maritime de transport a petrolului și a strâmtorilor. Patru foști șefi ai apărării din occident, comparând rolul asumat de către cele două organizații în securitatea energetică, concluzionează: „Uniunea Europeană folosește instrumente ușoare, și acestea în mod puțin probabil nu ar putea furniza protecția surselor energetice și liniilor de tranzit, care va cere o cooperare și o coordonare transatlantică profundă. Din acest motiv, trebuie luată în considerare folosirea NATO ca un instrument de securitate energetică”<sup>21</sup>.

- protejarea căilor naționale de transport a energiei și a infrastructurii critice;
  - asigurarea libertății de navigație în apele teritoriale – misiune de bază a Forțelor Navale;
  - asigurarea protecției terminalelor de descărcare a produselor petroliere;
  - furnizarea securității capacităților de producție și stocare a energiei;
- dezvoltarea capacităților de producție a energiei regenerabile, prin:
  - valorificarea potențialului privind energia eoliană și cea solară;
  - construcția de noi capacități de producție a biocombustibililor;
  - dezvoltarea sistemului de cercetare cu privire la noi surse de energie;
  - construcția de noi sisteme hidroelectrice.
- diversificarea căilor de transport a energiei prin participarea la proiecte bilaterale sau multinaționale;
  - creșterea capacității de depozitare a energiei, în special a gazului;
  - asocierea la organizațiile internaționale în domeniul energetic;
  - crearea unui sistem de răspuns la dezastre apt să furnizeze elementele de securitate necesare protecției sistemului energetic național în astfel de situații.

### **Bibliografie**

[1] AMORY Blovins, Director Executive Rocky Mountain Institute, Invited Testimony to the US Senate Committee of Energy and Natural Resources, Hearing on Energy Independence, SD – 366, Tuesday 7 March 2006.

[2] CHIRIAC Marian, Rusia si Europa - razboi energetic de uzura, HotNews.ro, Marți, 5 februarie 2008.

[3] CÂMPEANU Cristian, Moscova arunca in aer securitatea energetica a Europei, România Liberă, 27 august 2008.

[4] Declarația Summit-ului NATO de la București.

[5] Declarația Summit-ului SUA – UE privind schimările de climă, securitatea și eficiența energetică, Office of the Press Secretary, White House, Washington DC, April 30, 2007.

---

<sup>21</sup> Gl. (r) John Shalikhshvili, Field Marshal The Lord Inge, Admiral (r) Jacques Lanxade, Gl. (r) Hank von den Breemen, Towards a Grand Strategy for an Uncertain World, p. 48.

[6] Gl. (r) John SHALIKASHVILI, Field Marshal The Lord Inge, Admiral (r) Jacques Lanxade, Gl. (r) Hank von den Breemen, Towards a Grand Strategy for an Uncertain World.

[7] Gl. dr. Mircea MUREȘAN, Gl. bg. (r) dr. Gheorghe VĂDUVA, Războiul viitorului, viitorul războiului, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.

[8] IONESCU Ana, INS:Exportul de energie electrică a crescut cu 65,6% față de 2007, Curierul Național, nr. 5228, Joi, 07 August 2008.

[9] MIRCEA Virginia, (Re)configurarea puterii chineze, Cadran Politic, Nr. 59, Septembrie 2008.

[10] PASCUAL Carlos, Geopolitica energiei: de la securitate la supraviețuire, Revista Brookings, nr.5, Octombrie 2008.

[11] PETER Mc Kenzie, Brown Oilweek, August 2008.

[12] Planul Național de Dezvoltare 2007 – 2013, Guvernul României, București, 2005.

[13] RĂDOI Florin, Securitatea energetică – concept și realități, lucrare prezentată la Forumul regional al energiei – FOREN 2008, Neptun, 15-19 iunie 2008.

[14] Site-ul Agenției Naționale de Reglementare în Domeniul Energetic ([www.anre.ro](http://www.anre.ro)).

[15] Strategia de Securitate Națională a României, București, 2007.

[16] Strategia Energetică Națională, București, 2007.

[17] [www.Foratv.ro](http://www.Foratv.ro).

[18] [www.wikipedia.com](http://www.wikipedia.com).

# ROLUL CONSILIULUI EUROPEI ÎN SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR JURIDICE REFERITOARE LA DREPTURILE OMULUI

**Dr. Ion DRAGOMAN\***  
**Anelis-Vanina ISTRĂTESCU\*\***

*The establishment and development of the Council of Europe, as well as the implementation of its principles and objectives have decisively contributed to promoting and guaranteeing the respect of fundamental rights and freedoms of individuals, as social values acknowledged and protected worldwide.*

*In virtue of its pan European vocation, the Council of Europe is a true guarantor of human rights and a cohesion factor for its member States in economical, social, cultural, scientific, legal and administrative field, resulting in a mechanism of mutual aid and cooperation.*

*The main objectives of the Council of Europe consist in preservation and promotion of human rights, democracy and legal state, by using an efficient system of supervising the way its members fulfill their undertaken obligations, by providing with the proper education and by identifying and finding remedies for the domestic legal deficiencies.*

*The powers of the Council of Europe also cover the solving of disputes regarding human rights in respect of which specific judicial or extrajudicial procedures have been initiated, developed and carried out in order to protect human beings and their inherent liberties.*

**Consiliul Europei**<sup>1</sup> apare ca o manifestare a voinței unor organizații neguvernamentale paneuropene din 16 țări (plus observatori din alte 10 țări), al căror Congres din 1948 de la Haga a decis unificarea tuturor națiunilor democratice europene care se angajează să respecte drepturile fundamentale ale omului dar abia la 5 mai 1949 era semnat de către state, Statutul de înființare a Consiliului Europei la inițiativa Consiliului Consultativ al Tratatului de la Bruxelles, care instituise cu un an în urmă Uniunea Occidentală, alianță militară a Belgiei, Franței, Luxemburgului, Olandei și Marii Britanii, cărora li s-a alăturat Danemarca, Islanda, Italia, Norvegia și Suedia.

Având obiective diferite de alte organizații ale Europei atlantice create în aceeași perioadă (Organizația Europeană de Cooperare Economică pentru aplicarea Planului Marshall de ajutor economic american către cele 16 state semnatare ale Convenției de la Paris din aprilie 1948 și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord formată din 12 state), CE a rămas în următoarele patru decenii, când a încorporat 23 de membri, o organizație vest-europeană care a contribuit la elaborarea unor acorduri de cooperare în diverse domenii de activitate legate de drepturile omului, în zona de influență a URSS neexistând o instituție asemănătoare.

Reflectând istoria continentului, Consiliul Europei a constituit după 1989 prima instituție europeană de primire a țărilor foste comuniste pe măsura încorporării

---

\* Profesor universitar, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

\*\* Doctorand

<sup>1</sup> Denumirea „Consiliul Europei” a fost utilizată de mai multe ori de premierul britanic W. Churchill încă din 1942, cu referire la crearea „Statelor Unite ale Europei” ca remediu la ravagiile pricinuite de război.

valorilor democratice, în prezent ea compunându-se din 46 de state, vocația sa paneuropeană fiind realizată pe deplin. Scopul instituției cu sediul la Strasbourg<sup>2</sup> de a realiza o mai mare unitate între membrii pentru salvagardarea și realizarea idealurilor și principiilor care sunt moștenirea lor comună (art.1 din statut), este promovat prin organele Consiliului, prin discutarea chestiunilor de interes comun și prin încheierea de acorduri și adoptarea unor acțiuni comune în domeniile economic, social, cultural, științific, juridic și administrativ, precum și prin salvagardarea și respectarea mai departe a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Observăm în cadrul acestor cinci modalități de promovare a scopului CE, că drepturile omului reprezintă doar una din funcțiile instituției care însă le influențează decisiv pe toate celelalte.

Ceea ce este esențial în evoluția instituției, a fost tocmai voința politică a statelor membre ca prin cooperarea interguvernamentală să se realizeze țelul propus; într-adevăr, CE a reușit să-și pună vocația în valoare prin faptul că a pus în legătură guvernele statelor membre prin intermediul Comitetului miniștrilor și al ministerelor lor specializate, care sunt reprezentate de experți în circa 200 de comisii, comitete și subcomitete câte are organizația; aceasta se bazează și pe cooperarea interparlamentară desfășurată de Adunarea Parlamentară, ca organ deliberativ compus din delegații celor 46 de parlamente naționale, cu rol important în definirea și orientarea activităților guvernamentale.

După reunificarea Europei, direcțiile de acțiune fundamentale ale CE au fost stabilite în Declarațiile adaptate de cele trei reuniuni la vârf (1993, 1997 și 2005) care conțin angajamentul șefilor de stat și de guvern de a consolida rolul organizației pentru îndeplinirea misiunii sale esențiale, constând în prezervarea și promovarea drepturilor omului, democrației și statului de drept, toate activitățile sale fiind dedicate acestui obiectiv fundamental, pentru întărirea rolului CE de mecanism efectiv de cooperare paneuropeană în toate domeniile pertinente.

La fel, în Declarația Comitetului Miniștrilor de la Budapesta din 1999 se accentuează importanța particulară a celor cinci obiective strategice ale instituției, și anume protecția drepturilor omului, dezvoltarea instituțiilor democratice la toate nivelele, asigurarea preeminenței dreptului, promovarea identității culturale europene și respectarea toleranței, cooperării și a drepturilor sociale, iar Secretarul General al CE a prezentat în 2001 Adunării Parlamentare și Comitetului miniștrilor prioritățile la începutul noului secol, între care pot fi enunțate dezvoltarea procesului de elaborare de norme, creșterea eficacității protecției instituite de Convenția europeană a drepturilor omului, îmbunătățirea mecanismelor de monitorizare, sporirea capacității de acțiune pe teren, dezvoltarea sinergiilor cu OSCE și întărirea relațiilor cu ONU și cu statele având statut de observator.

Membrii CE sunt cei care au acceptat Statutul din 1949, fără distincție între cei fondatori și ulteriori, unui număr de 4 state (SUA, Canada și Japonia în 1996 și Maroc în 1999) acordându-li-se calitatea de observator, ceea ce nu împieteză asupra calificării instituției ca organizație interguvernamentală europeană închisă, în sensul

---

<sup>2</sup> Oraș situat la granița franco-germană, simbolizând dorința de conciliere, înțelegere și cooperare a statelor europene divizate în cel de-al doilea război mondial.

limitării sale geografice la continentul nostru; între angajamentele asumate de statele membre, cel mai important este acela „de a accepta principiile statului de drept și principiul în virtutea căruia fiecare persoană aflată sub jurisdicția sa trebuie să se bucure de drepturile și libertățile fundamentale ale omului”; alte angajamente decurg din celelalte convenții ale CE acceptate de state ca membre ale organizației, precum și din „îndatoririle individualizate” asumate de statele nou admise în timpul negocierilor de aderare, în special pentru ratificarea instrumentelor pertinente într-o anumită perioadă de timp, efectuarea unor reforme, adaptarea sau modificarea unor legi în vederea armonizării cu standardele proprii.

Cu timpul, s-a dezvoltat un sistem complex de monitorizare a îndeplinirii angajamentelor, constând atât în proceduri judiciare – aceea stabilită de Convenția europeană a drepturilor omului și crearea Curții europene unice permanente – cât și nejudiciare, cum ar fi numirea unor experți independenți (Carta Socială Europeană, Convenția împotriva torturii și cea de protecție a minorităților) sau prin intermediul comisiilor permanente (Comisia pentru drepturile omului, Comisia pentru cooperarea juridică), care recurg și ele la rapoartele unor experți independenți; în activitatea de monitorizare sunt implicate direct Comitetul Miniștrilor care a adoptat în 1994 Declarația cu privire la îndeplinirea angajamentelor acceptate de statele membre ale CE, dar și Adunarea Parlamentară, Secretariatul și Congresul Autorităților Locale și Regionale<sup>3</sup>.

Admiterea de noi membri se referă la orice stat european considerat ca fiind capabil de a se conforma sincer și efectiv scopului CE. Structura funcțională a CE cuprinde Comitetul Miniștrilor (organul decizional de reprezentare egală a statelor), Adunarea Consultativă (Parlamentară din 1974, ca organism deliberativ cu putere de recomandare), Secretariatul (cu rol tehnic și administrativ) și Congresul Autorităților Locale și Regionale înființat în 1994 (organ consultativ reprezentând colectivitățile locale și regionale), toate având atribuții precis delimitate în domeniul protecției drepturilor omului, cum ar fi Grupul de raportori pentru drepturile omului (al Comitetului Miniștrilor), Comisia pe probleme juridice și drepturile omului (a Adunării Parlamentare) sau Direcția generală pentru drepturile omului (din organigrama Secretariatului).

Un rol important în promovarea conceptului drepturilor omului și asigurarea respectării efective a acestor drepturi în toate statele membre îl are postul de Comisar pentru drepturile omului creat în 1999 ca instituție independentă a CE, în care este ales de Adunarea Parlamentară, cel care întrunește majoritatea de voturi dintr-o listă

---

<sup>3</sup> Amănunte în *Manualul Consiliului Europei*, București, 2006, p. 58-60, lucrare din care se inspiră și referirile la atribuțiile celorlalte instituții de CE. Vezi de asemenea, M.Voicu, *Curtea Europeană a Drepturilor Omului*, Editura Lider, 2001; I. Olteanu, *Dreptul european al drepturilor omului*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2007, p.42-81; T. Buergenthal, R.Weber, *Drept internațional al drepturilor omului*, Editura All, București, 1995, p. 73-103; V. Marcu, *Mecanisme internaționale de garantare a drepturilor omului*, Editura Sigma Plus, Deva, 1998, p. 157-216; C. Jura, *Drepturile omului, drepturile minorităților naționale*, Editura CH Beck, București, 2006, pp. 128-154.

de trei candidați stabilită de Comitetul Miniștrilor dintre cetățeni ai statelor membre cu experiență recunoscută în domeniul drepturilor omului<sup>4</sup>.

Activitatea Comisarului este orientată în patru direcții majore, și anume promovarea educației în respectarea drepturilor omului, încurajarea înființării de structuri naționale și stimularea celor existente, identificarea carențelor în legislația și practica statelor și promovarea respectării drepturilor omului prin urmărirea aplicării instrumentelor și deciziilor CE.

Având obligația de a prezenta Consiliului Miniștrilor și Adunării Parlamentului un raport anual asupra activității sale, Comisarul are și dreptul de a le adresa recomandări și avize asupra oricăror cauze de nerespectare a drepturilor omului, exercitându-și funcțiile în mod independent și cu imparțialitate, cu respectarea competențelor diferitelor organisme de monitorizare, dar cooperând cu alte instituții internaționale din domeniu, cu posibilitatea de a interveni pe baza oricărei informații pertinente furnizate de guvern, parlament, mediatori naționali și avocați ai poporului, particulari sau organizații neguvernamentale.

Totuși, având o misiune complementară și esențialmente preventivă, Comisarul nu are decât un rol de îndrumare și informare în materia practicii drepturilor omului și a prevenirii încălcării lor, fără nici un fel de atribuții jurisdicționale, neputând accepta cererile de prezentare a plângerilor individuale către tribunalele naționale sau internaționale.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost instituită în 1959 pentru asigurarea controlului aplicării Convenției europene a drepturilor omului din 1950 și intrată în vigoare în 1963, alături de Comisia Europeană a Drepturilor Omului (înființată în 1954) și de Comitetul Miniștrilor al CE.

Prevederile inițiale ale Convenției stipulau că solicitanții individuali (particulari, grupuri sau organizații neguvernamentale) puteau adresa Comisiei plângeri contra statelor contractante, că ar fi violat drepturile și libertățile civile și politice garantate de Convenție, care, în cazul reținerii făceau obiectul unei încercări de reglementare amiabilă, în caz de eșec, Comisia redactând un raport transmis Comitetului Miniștrilor, care decidea dacă s-a violat sau nu Convenția acordând și eventuala satisfacție echitabilă victimei, în termen de trei luni de la transmiterea raportului Comisia și statele (nu și particularii) având dreptul de a sesiza Curtea dacă statul acuzat îi acceptase jurisdicția obligatorie, pentru a se lua o hotărâre definitivă și obligatorie.

Ulterior, sistemul s-a modificat prin adoptarea de 13 Protocoale adiționale la Convenția din 1950. Protocolul 1, 4, 6, 7, 12 și 13 au adăugat noi drepturi și libertăți celor consacrate deja, iar Protocolul nr.9 a deschis indivizilor calea sesizării Curții, sub rezerva ratificării sale de statul acuzat și a acceptării de către un comitet de filtrare în timp ce Protocolul nr.11 a restructurat mecanismul de control; celelalte protocoale se refereau la organizarea instituțiilor înființate de Convenție și la procedura de urmat în fața acestora.

---

<sup>4</sup> Primul Comisar pentru Drepturile Omului a fost spaniolul Alvaro-Gil-Robles (1999-2006) urmat de suedezul Thomas Hammarberg pentru un mandat de 6 ani (care nu poate fi reînnoit).



Dublarea numărului de state în ultimul deceniu al secolului trecut a condus la supraîncărcarea sistemului și prelungirea excesivă a procedurii datorită înzecirii numărului de cauze înregistrate la Comisie între 1981 (404 cazuri) și 1997 (4750 cazuri); așa se ajunge la adoptarea Protocolului nr. 10, care a creat o Curte unică și permanentă ce a înlocuit după o perioadă de tranziție de un an cele două instituții precedente.

Curtea de la Strasbourg se compune dintr-un număr de judecători egal cu acela al statelor contractante (45 în prezent) aleși pentru 6 ani de către Adunarea Parlamentară cu titlu individual și fără a reprezenta statele de unde provin, neputând exercita vreo activitate incompatibilă cu obligațiile lor de independență și imparțialitate sau cu disponibilitatea cerută de o activitate permanentă.

Organizarea Curții este pe 4 Secțiuni (cu o compoziție echilibrată geografic, pe sexe și pe sisteme juridice), pe comitete formate din trei judecători în cadrul fiecărei secțiuni (cu rol de filtrare), camere de șapte membri (judecătorul ales în numele statului interesat participând de drept) și Marea Cameră compusă din 17 judecători; la acestea se adaugă Grefa condusă de un grefier ales de plenul acesteia și plasat sub autoritatea Președintelui Curții<sup>5</sup>, cu rol de sprijin juridic și administrativ (500 persoane).

Cererile invocând violarea de către un stat contractant a unuia din drepturile garantate de Convenție se pot adresa direct Curții de către statele sau particularii care se consideră victimele violării, procedura fiind publică și contradictorie, limbile oficiale fiind franceza și engleza, președintele Camerei/Marii Camere putând autoriza folosirea în continuare a limbii naționale a statului contractant din cerere.

Există o procedură referitoare la admisibilitate, în care cererile sunt repartizate unei secțiuni al cărui președinte desemnează un raportor, care decide examinarea raportului de un comitet de 3 membri (care poate declara în unanimitate o cerere inadmisibilă sau să o șteargă de pe rolul Curții, când o astfel de hotărâre poate fi luată fără altă examinare) sau de o cameră (în cazul cererilor statale și al cererilor individuale nedeclarate inadmisibile de comitetul celor 3 membri); când există probleme grave de interpretare a Convenției, camerele pot renunța în favoarea Marii Camere, procedura fiind scrisă, iar hotărârile motivate și publice.

În cazul admisibilității cererii, procedura referitoare la fond prevede invitarea de către Cameră a părților de a face observații și a depune probe suplimentare și să asiste la audierea publică, Președintele putând autoriza orice stat contractant să prezinte observații scrise în interesul unei bune administrări a dreptății; și această perioadă este deschisă tratativelor de reglementare amiabilă confidențială prin intermediul grafierului.

Hotărârile camerelor se iau cu majoritate de voturi (cu posibilitatea declarațiilor de dezacord și a opiniilor separate, concordante sau diferite, ale judecătorilor); în decurs de 3 luni de la pronunțarea hotărârii Camerei, orice parte la proces poate solicita deferirea cauzei către Marea Cameră, dacă ridică probleme grave, cererile respective fiind examinate de un Colegiu de 5 judecători.

---

<sup>5</sup> Actualul Președinte al Curții este elvețianul Luzius Wildhaber.

Dacă acesta respinge cererea, hotărârea Camerei devine definitivă, iar dacă o acceptă, Marea Cameră se pronunță asupra cazului cu majoritate de voturi, sub forma unei hotărâri definitive și obligatorii pentru statele părți.

Controlarea executării deciziilor Curții și constatarea încălcărilor survenite revine Comitetului Miniștrilor care urmărește, atât eventuala modificare a legislației sau a practicii, dar și efectuarea plății reparației integrale și a satisfacției echitabile.

La cererea Comitetului Miniștrilor, Curtea poate emite avize consultative asupra problemelor juridice privind interpretarea Convenției. Din păcate, în pofida simplificării procedurii, în anul 2002, Curtea a intrat din nou în blocaj, fiindu-i înaintate 39.000 de cereri, din care doar 753 au fost declarate admisibile, emițând 703 de hotărâri, dintre care 60% priveau cazuri repetitive, cu probleme de fond deja examinate de Curte.

Pentru a depăși această situație, Comisia permanentă pentru drepturile omului a Adunării Parlamentare a propus efectuarea unei noi reforme a sistemului, iar Comitetul Miniștrilor a adoptat în 2004 Protocolul nr. 14 (aflat în proceduri de semnare și ratificare) pentru prevenirea violărilor la nivel național și ameliorarea recursurilor interne, optimizarea eficacității de triere și de tratare a cererilor și pentru ameliorarea și accelerarea execuției hotărârilor luate<sup>6</sup>.

Adevărul este că democrația, statul de drept și drepturile omului, ca obiective ale Consiliului Europei, nu se suprapun în totalitate, astfel încât doctrina de specialitate consideră că există următoarele domenii principale de activitate ale CE: drepturile omului (protecție, promovare și prevenire); media și democrația; afacerile juridice, conținând Programul interguvernamental de activitate (convențiile ca supremație a dreptului și recomandările ca linii directoare), Programul de cooperare juridică (organizarea statelor democratice, relațiile între cetățeni și stat, independența justiției, revoluția științifică și protecția omului, statul de drept și siguranța cetățenilor), Democrația locală și regională (Comitetul director, limbile minoritare, conferințele miniștrilor responsabili cu administrația locală, cooperarea transfrontalieră, Congresul Autorităților Locale și Regionale), Grupul statelor împotriva corupției (GRECO) și Comisia de la Veneția; Coeziunea socială (drepturi sociale, populația și demografia, copii și familie, securitate socială, persoane cu dizabilități, migranți, nomazi și romi, Banca de dezvoltare a CE); Protecția sănătății (transplantul de organe, farmacopeea europeană etc.); Educație (pentru cetățenia democratică, Procesul de la Bologna, recunoașterea calificărilor s.a.); cultură și patrimoniu (cinematografia europeană, patrimoniul cultural), Protecția mediului, a peisajului și dezvoltare durabilă (diversitatea biologică, rezervațiile biogenetice); Sport (dopajul, siguranța spectatorilor, principiile de bună guvernare în sport); Tineret (Centru pentru tineret, Programul de conducere democratică și de parteneriat).

Merită menționată și posibilitatea pe care o are Consiliul Europei de a suspenda un stat din rândurile membrilor săi, atunci când nu-și îndeplinește angajamentele asumate.

---

<sup>6</sup> Mai multe amănunte în M. Voicu, op. cit, F. Sudre, *op. cit*, p. 415-494; pentru țara noastră vezi și *Cazurile României la CEDO*, selecțiuni 1998-2004, București, 2004, dar și V. Berger, *Jurisprudența CEDO*, Ediția a 5-a, IRDO, 2005.

Așa s-a întâmplat în urma instaurării dictaturii coloneilor în 1967, când Grecia este amenințată cu excluderea, preferând să se retragă în 1969 înainte de a fi sancționată, pentru a se alătura din nou organizației în 1974, după ce revenise la democrație; o acțiune asemănătoare a avut loc împotriva Turciei după lovitura de stat din 1981, delegația parlamentară a acesteia fiind suspendată până în 1984, când a fost readmisă. Astfel de sancțiuni pot fi aplicate și împotriva statelor care nu respectă hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului.

Referitor strict la protecția, promovarea și prevenirea încălcării drepturilor omului, sistemul CE acționează în sprijinul a milioane de oameni de pe întreg cuprinsul Europei prin intermediul mecanismelor jurisdicționale și nejurisdicționale de respectare a instrumentelor juridice adoptate, prin identificarea noilor amenințări la adresa demnității umane, prin sensibilizarea publicului asupra importanței libertăților democratice și prin promovarea educației și formării profesionale în materia bunei guvernări a drepturilor omului.

Anumite drepturi specifice sunt suplimentate prin intermediul prevederilor Cartei Sociale Europene (Comitetul european al drepturilor sociale), ale Convenției pentru prevenirea torturii (Comitetul european pentru prevenirea torturii), ale Convenției – cadru pentru protecția minorităților naționale (Comitetul Consultativ al Comitetului Miniștrilor) sau prin organisme și acțiuni dedicate unei anumite probleme, cum ar fi egalitatea dintre femei și bărbați (Comitet director), combaterea rasismului și intoleranței (Comisia europeană), poliția și drepturile omului (Programul din 1997).

Subsistemul CE de protecție a drepturilor omului a devenit un model și pentru alte continente, prin contribuția adusă la crearea și dezvoltarea unei autentice societăți europene bazate pe libertatea de asociere ca principiu fundamental al democrației care a făcut ca ONG-urile să intervină pe plan local, regional și național, în domeniile cruciale ale drepturilor omului, acțiunii politico-sociale și culturale și de ajutor umanitar.

Așa s-au născut Programele comune ale Consiliului Europei și Uniunii Europene cu o componentă semnificativă în materia drepturilor omului; de altfel, UE s-a intersectat adesea cu CE în preocupările din acest domeniu, reuniunea celor două organizații determinând chiar confundarea acestora, cauzată și de adaptarea unor simboluri comune, instituite mai întâi de Consiliul Europei, cum este drapelul european în 1955 (cercul celor 12 state aurii pe fond albastru, devenit în 1986 și emblema UE) și imnul european în 1972 (aranjamentul orchestral al lui Herbert von Karajan al Preludiului Odeii Bucuriei la Simfonia a 9-a de Beethoven).

Și așa ajungem să analizăm în continuare subsistemul UE de protecție a drepturilor omului, în privința căruia se impun mai multe precizări.

Extinderea continuă a spațiului comunitar, consecință a evoluției sistemului bazat pe „*o ordine juridică comunitară generală*” a impus o delimitare foarte clară a funcțiilor atribuite instituțiilor implicate în aplicarea acquis-ului comunitar de protecție a drepturilor omului.<sup>7</sup>

---

<sup>7</sup> Pentru comentarii mai detaliate, a se vedea I. Filipescu, A. Fuerea, *Drept internațional comunitar european*, Editura ACTAMI, București, 1996.

Construcția normativă și instituțională a Uniunii Europene în materia drepturilor omului are ca obiectiv esențial, integrarea normelor comunitare specifice în ansamblul tratatelor și convențiilor internaționale, adoptate în scopul protecției eficiente a ființei umane și a valorilor sociale fundamentale, cu consecința complementarității și sinergiei între sistemele de protecție consacrate în plan european.

Din acest considerent, conchidem că protecția instituită la nivel unional completează și consolidează în egală măsură, algoritmul ocrotirii drepturilor fundamentale creat prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului, instrument juridic cu aplicare prioritara și imediată în dreptul intern al statelor semnatare<sup>8</sup>.

Fundamentată pe trei piloni esențiali, privind comunitățile europene<sup>9</sup>, politica externă și de securitate comună<sup>10</sup>, cooperarea în domeniul justiției și al afacerilor interne<sup>11</sup>, Uniunea Europeană a inițiat și dezvoltat un sistem specific de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale, abordabil dintr-o dublă perspectivă: jurisdicțională și nejurisdicțională.

Sub aspect jurisdicțional, Curtea Europeană de Justiție a Comunităților Europene cu sediul la Luxemburg are competențe specifice de soluționare a diferendelor apărute în aplicarea, interpretarea și respectarea normelor juridice unionale, fiind un organ judiciar chemat să mențină și să restabilească ordinea comunitară, inclusiv în cazurile privitoare la încălcările aduse drepturilor omului.

Examinarea atentă a jurisprudenței acestei jurisdicții reflectă o preocupare constantă pentru asigurarea unei compatibilități reale a normelor comunitare cu prevederile corespondente din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și cu practica judiciară a Curții Europene de la Strasbourg, organism judiciar de maximă eficiență practică, autorizat să verifice modul în care Statele membre înțeleg să respecte drepturile și libertățile fundamentale individuale, în îndeplinirea obligațiilor asumate prin semnarea și ratificarea tratatului mai-sus amintit.

De altfel, complementaritatea celor două sisteme de protecție jurisdicțională, este o consecință firească decurgând, atât din interferențele existente între normele de ocrotire a drepturilor omului, cât și din împrejurarea că toate statele membre UE au ratificat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în scopul îndeplinirii obiectivelor Uniunii.<sup>12</sup>

Deși cuprind prevederi normative distincte, sistemul comunitar de protecție și sistemul de protecție garantat de CEDO, relaționează într-o manieră constructivă și coerentă, de natură a asigura consolidarea democrației, a statului de drept și a drepturilor omului, elemente inerente bunei funcționări a oricărei societăți moderne.

---

<sup>8</sup> Aplicabilitatea Convenției în ordinea juridică națională diferă în raport de sistemul monist sau dualist îmbrățișat de fiecare Stat contractant în parte.

<sup>9</sup> Sunt incluse aici, Comunitatea Economică Europeană (CEE), Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM) și Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECA).

<sup>10</sup> Acest al doilea pilon se fundamentează pe Actul Unic European (1986).

<sup>11</sup> Între domeniile vizate de acest pilon, amintim combaterea criminalității și drepturile acordate în materie de azil.

<sup>12</sup> A se vedea în acest sens, Document du Conseil de l'Union Européenne nr. 10637/01/6.07.2001.

Din perspectivă nejurisdicțională, protecția drepturilor omului la nivelul Uniunii, este asigurată îndeosebi prin intermediul Parlamentului European, în calitate de organ deliberativ cu atribuții stabilite prin Tratatul asupra Comunității Europene și Tratatul asupra Uniunii Europene, dar și de mediatorul european, competent a examina orice plângeri formulate de cetățenii europeni, în urma încălcării unor drepturi consfințite de ordinea comunitară.

Din punct de vedere normativ, prezintă o relevanță deosebită Actul Unic European (1987), Tratatul de la Maastricht asupra Uniunii Europene (1993), Tratatul de la Amsterdam (1999), toate aceste instrumente juridice conferind eficiență drepturilor și libertăților fundamentale, a căror nerespectare nu poate rămâne indiferentă forurilor comunitare, cu atribuții de control și sancționare a oricăror acte comise sau omise cu efecte prejudiciabile asupra titularilor drepturilor protejate.

Pe aceeași linie de gândire, au fost adoptate și Carta socială europeană, precum și Carta Drepturilor și Libertăților Fundamentale a Uniunii Europene, acte de importanță deosebită în ansamblul normativ destinat reglementării și garantării unor drepturi fundamentale, consacrate într-o mare măsură și de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, drepturi dintre care putem aminti cu titlu exemplificativ, iar nu limitativ, respectarea vieții private și familiale<sup>13</sup>, libertatea de gândire, conștiință și religie<sup>14</sup>, libertatea de expresie și informare<sup>15</sup>, ori dreptul de proprietate<sup>16</sup>.

Existența numeroaselor structuri instituționale la care ne-am referit anterior, precum și a unei game largi de instrumente juridice specifice, ne îndreptățesc a afirma că subsistemul de protecție a drepturilor omului creat la nivelul Uniunii Europene, nu reprezintă o noțiune abstractă, ci un mecanism eficient de protejare și garantare a acestor valori indispensabile asigurării demnității umane.

În finalul incursiunii noastre, achiesăm la ideea potrivit căreia examinarea utilității și eficienței subsistemului de protecție al Uniunii Europene se impune a fi corelată cu sistemul reglementat la nivelul Consiliului Europei, organism primordial, cu rol de garant al libertăților umane fundamentale și de coordonator al mecanismelor protectoare.

### **Bibliografie selectivă**

- [1] \*\*\**Manualul Consiliului Europei*, București, 2006.
- [2] \*\*\**Cazurile României la CEDO*, selecțiuni 1998-2004, București, 2004.
- [3] \*\*\**Document du Conseil de l'Union Européenne 10637/01/6.07.2001*.
- [4] BERGER V., *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Editura a -V-a, IRDO, București, 2005.
- [5] BUERGENTHAL T, WEBER R., *Drept internațional al drepturilor omului*, Editura All, București, 1995.

---

<sup>13</sup> Drept garantat și de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

<sup>14</sup> Drept consacrat și de art. 9 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

<sup>15</sup> Drept reglementat și de art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului sub forma „libertatea de exprimare”.

<sup>16</sup> Drept consfințit și de art. 1 din Protocolul 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, sub titulatura de „dreptul la respectarea proprietății bunurilor”.

- [6] DRAGOMAN I., *Protecția juridică a drepturilor omului*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2008.
- [7] FILIPESCU I., FUEREA A., *Drept internațional comunitar european*, Editura Actami, București, 1996.
- [8] JURA C., *Drepturile omului, drepturile minorităților naționale*, Editura CH Beck, București, 2006.
- [9] MARCU V., *Mecanisme internaționale de garantare a drepturilor omului*, Editura Sigma Plus, Deva, 1998.
- [10] OLTEANU I., *Dreptul european al drepturilor omului*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2007.
- [11] SELEJAN-GUȚAN B., *Protecția europeană a drepturilor omului, Ediția a 2-a*, Editura CH Beck, București, 2006
- [12] SUDRE F., *Drept european și internațional al drepturilor omului*, Editura Polirom, 2006.
- [13] VOICU M., *Curtea Europeană a Drepturilor Omului*, Editura Lider, 2001.

# ORGANIZAȚIILE INTERNAȚIONALE ȘI SECURITATEA NAVALĂ

**Dr. Romulus HÂLDAN\***

*The increasing proportions and the multiplication of the ways in which some phenomena, which are being directly and extremely dangerous threats to naval security, occur today has determined several international organizations to take action and settle the juridical basis as well as to enforce the law against these phenomena which might endanger not only human activity at sea but also the lives of those who perform it.*

*Piracy, armed robbery at sea and naval terrorism has acquired increased proportions lately, thus becoming major threats to the democratic countries. Thereby, the acknowledged international world's organizations are those that fight against these threats efficiently and their recent results have showed it, thoroughly.*

## **1. Pirateria maritimă, jaful armat pe mare și terorismul naval - probleme mondiale ale secolului xxi**

Pirateria maritimă a apărut din cele mai vechi timpuri, practic de când oamenii au început să navighe pe mare. Ținta dintotdeauna a piraților a fost marfa pe care o transportă navele și, uneori, chiar navele, dar și bunurile personale și banii pasagerilor și echipajelor.

Întotdeauna, pirații au acționat acolo unde este slabă legea și mai ales unde este slabă forța care promovează, apără și impune legea.

Dezvoltarea transporturilor maritime și a unor noi rute maritime a fost însoțită și de amplificarea pirateriei în zonele de trafic intens, dar, ca o ironie, în timp ce legislația maritimă a fost prima codificată, în secolul XVII, marea rămâne, încă, o imensă frontieră a fărădelegii atâta timp cât interesele naționale înguste fac ca legislația națională în domeniu să se miște cu o încetineală dezarmantă. Atât Organizația Maritimă Internațională (IMO) cât și cele 162 de națiuni maritime se mișcă foarte încet în ceea ce privește legislația în domeniu și dau dovadă de mult conservatorism. De exemplu, experți avizați în domeniu subliniază că sub actualele prevederi ale IMO echipajelor de pe navele comerciale le este interzis să poarte arme care să le asigure autoprotecția, ceea ce este o ciudățenie într-o lume în care au dreptul să poarte arme și cine trebuie și cine nu trebuie<sup>1</sup>.

Pentru a realiza dimensiunile pericolului pe care îl reprezintă pirateria maritimă trebuie să arătăm că pierderile produse prin atacurile piraterești se cifrează la aproape 20 miliarde de \$ anual.

Un alt efect este și creșterea primelor de asigurare pentru navele și încărcăturile transportate de acestea prin zonele periculoase. Numai în anul 1997, de exemplu, primele de asigurare pentru navele care urmau să navighe prin apele teritoriale ale Indoneziei au crescut de la 10% la 20% și se estimează că în cazul unui conflict

---

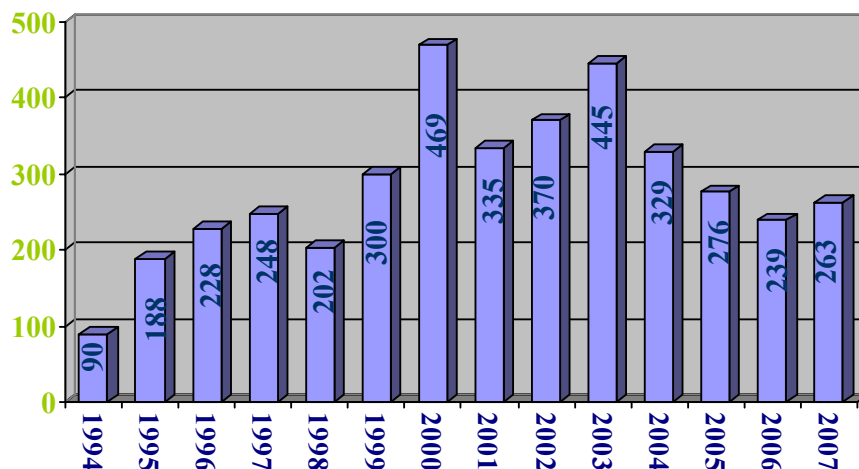
\* Comandor, Comandamentul Bazei Navale Constanța

<sup>1</sup> *Solomon Kane et Laurent Passicouset, Produit de la crise et de l'instabilité politique, la piraterie, symptome d'un Asie fragilisée, Le monde diplomatique, june 2000, p.6*

deschis între armata indoneziană și Aceh Merdeka, organizația rebelă fundamentalistă islamică din provincia Aceh, aflată pe insula Sumatra, aceasta ar putea urca la 50%<sup>2</sup>.

Actele de piraterie au evoluat extreme de rapid, astfel că în anul 2000 au crescut cu 56% față de 1999 și cu 400% față de acum 10 ani<sup>3</sup>. Chiar dacă începând cu anul 2004 cazurile de piraterie raportate au început să scadă, virulența și amploarea acestora s-a amplificat apreciabil.

Dacă ne referim la ultimii 12 ani, în conformitate cu statisticile Biroului Internațional Maritim al Camerei Internaționale de Comerț, situația actelor de piraterie se prezintă conform **Fig. 1**.



**Fig.1** Evoluția numărului de acte de piraterie în perioada 1994 - 2007

**Sursa:** International Chamber of Commerce, Commercial Crime Services, International Maritime Bureau, Piracy Reporting Center

Actele de piraterie maritimă se derulează în apele internaționale, aflate în afara jurisdicției oricărui stat și, de obicei, în afara ariilor în care securitatea navelor este monitorizată și unde se execută patrulări cu nave militare<sup>4</sup>.

Pentru a putea defini pirateria maritimă este necesar să facem referire atât la definițiile oficiale cât și la cele propuse de experții în domeniu, dar și să facem distincția între pirateria maritimă și jaful armat pe mare.

Oficial, pirateria maritimă a fost definită, pentru prima dată, în anul 1937, când un grup de experți însărcinați de către Societatea Națiunilor să codifice dreptul internațional a definit pirateria ca un act care constă în comiterea în folosul propriu a unor acte de deposedare de bunuri și de violență asupra persoanelor, bineînțeles pe mare.

Actualmente pirateria este definită de *Convenția Națiunilor Unite asupra Dreptului Mării (UNCLOS)*, cunoscută și sub denumirea de *Convenția de la Montego Bay*, din anul 1982, astfel:

<sup>2</sup> John C.K.Daly, Al Qaeda and Maritime Terrorism part.I, *The Jamestown Foundation, Terrorism Monitor Vol.I, Issue 4, p.3, 24 oct.2003 Washington D.C.*

<sup>3</sup> Charles J. Reinhardt, *Maritime Piracy: Sign of a Security Threat?* Mercer on Transport & Logistics, Fall 2004/Winter 2005 issue, p.16.

<sup>4</sup> *Ibidem.*



*“Se înțelege prin piraterie unul din următoarele acte:*

*a) orice act de violență, de sechestrare și toate actele de pradă comise de echipajul unei nave sau aeronave împotriva persoanelor sau a bunurilor private și îndreptate:*

*- împotriva unei alte nave sau aeronave sau contra persoanelor aflate la bordul navei, în marea liberă;*

*- împotriva unei nave, persoanelor sau bunurilor acestora, într-o zonă care nu se află sub jurisdicția niciunui stat;*

*b) orice act de participare voluntară la utilizarea unei nave sau aeronave, autorii cunoscând faptul că această navă este o navă pirat;*

*c) orice act de incitare sau de facilitare intenționată la comiterea actelor specificate în paragrafele a) și b)”<sup>5</sup>.*

Aceasta nu este singura definiție a pirateriei maritime, dar este singura legiferată și aplicabilă în dreptul internațional.

O definiție interesantă este și cea a Biroului Maritim Internațional din cadrul Camerei Internaționale de Comerț care definește pirateria maritimă ca fiind *“un act de abordaj ori de încercare de abordaj a oricărei nave, cu intenția clară de a comite tâlhării sau alte delictе și cu intenția vădită sau capacitatea de a folosi forța în săvârșirea unor astfel de acte”*

Deoarece în multe abordări am întâlnit confuzia între pirateria maritimă și jaful armat pe mare, pentru a clarifica deosebirea între acești doi termeni, vom aborda pe scurt acest subiect.

Atâta timp cât nu s-a dat o definiție explicită pirateriei maritime și a fost considerată *tâlhărie pe mare*, a fost normal ca cele două noțiuni să se confunde, dar, odată cu definirea oficială a pirateriei și localizarea acesteia în marea liberă și în zonele care nu se află sub jurisdicția niciunui stat, a fost necesară definirea infracțiunii similare pirateriei maritime și care se desfășoară în apele teritoriale ale unui stat sau pe teritoriul acestuia (porturi, rade etc.).

Astfel, prin Rezoluția A. 922 (22) din 29 noiembrie 2001 a Adunării Generale a Organizației Maritime Internaționale (IMO), pe timpul celei de-a 22-a sesiuni a acesteia, s-a adoptat *“Codul de procedură pentru investigarea crimelor de piraterie și jaf armat împotriva navelor”* în care găsim definit jaful armat pe mare, astfel:

*“Jaful armat împotriva navelor înseamnă orice act ilegal de violență, de sechestrare, de jaf sau oricare faptă de acest gen, alta decât pirateria, îndreptată împotriva unei nave sau împotriva persoanelor sau proprietății de la bordul unei nave”*

Era necesar să facem această distincție deoarece foarte multe state o consideră importantă, pentru că este legată de problemele de suveranitate.

În opinia noastră, jaful armat pe mare este o latură a pirateriei și nu ceva distinct deoarece, la fel ca și pirateria, are ca obiect tot nava, echipajul, pasagerii și bunurile acestora, numai că localizarea faptei este diferită.

---

<sup>5</sup> \*\*\* *United Nations Convention on the Law of the Sea*, cap.VII, art.101, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs, United Nations, 10 December 1982, pp. 60-61.

Practic, definiția jafului armat pe mare, nu arată explicit care este diferența dintre el și pirateria maritimă, dar o sugerează prin excludere și, probabil, în viitor, delimitările vor fi făcute mai explicit.

Datorită complexității fenomenului, s-au încercat mai multe variante de clasificare a actelor de piraterie și jaf armat pe mare. La baza acestor studii s-a avut în vedere că cei mai afectați de acest flagel sunt proprietarii mărfii transportate, proprietarii navelor și asiguratorii mărfii și navelor<sup>6</sup> care, vom vedea mai târziu, sunt și principalii actori în combaterea acestui fenomen periculos.

În conformitate cu un articol<sup>7</sup> din publicația *Jeune Marine*, dimensiunile fenomenului de piraterie marină și jaf armat pe mare sunt:

- *O dimensiune comercială* - peste 80% din comerțul mondial se desfășoară pe mare (în unele țări comerțul pe mare reprezintă peste 90% din total), iar 30% din comerțul mondial tranzitează prin Strâmtoarea Malacca;

- *O dimensiune de mediu* - petrolierele sunt o victimă preferată de către pirați și numai prin strâmtoarea Malacca sunt tranzitați 9,5 milioane de barili de petrol, zilnic;

- *O dimensiune militar-strategică* - în cazul unui conflict, pirateria poate împiedica acțiunile de luptă, dar și aprovizionarea țărilor aflate în conflict;

- *O dimensiune socio-umană* – activitatea piraților se răsfrânge și asupra reputației statelor din zonă.

Referindu-ne la clasificarea actelor de piraterie maritimă și jaf armat pe mare, cea mai pertinentă clasificare aparține Biroului Internațional Maritim al Camerei Internaționale de Comerț care împarte pirateria în trei clase:

- *Jafuri la nivel mic* – care se produc în porturi și în apropierea coastei asupra navelor aflate în tranzit (în marea teritorială, sosind din larg sau îndreptându-se spre larg). Victimele sunt înainte de toate pescarii și micile ambarcațiuni de agrement, iar atacurile se produc, de regulă, cu arme albe și de multe ori cu cruzime (violuri și asasinat), victimele fiind abandonate, de regulă, cu răni mortale sau în locuri în care nu pot să reziste în viață. Acte de acest tip sunt specifice arhipelagului indonezian și filipinez, așa cum am mai subliniat, dar și coastelor Somaliei. Valoarea acestor jafuri se situează între 5.000 și 15.000 dolari.

- *Atacuri și jafuri armate de nivel mediu* - aceste atacuri vizează traficul maritim comercial, navele fiind atacate atât în largul mării cât și în apele teritoriale ale unui stat, ele putând fi categorisite atât ca piraterie cât și ca jafuri armate. Bandiții se apropie de nave cu ambarcațiuni mici și rapide, sunt organizați în bande înarmate având o disciplină militară și acționează după un plan prestabilit.

- *Acțiuni criminale majore* – organizate la nivel internațional și care au ca scop deturnarea de nave, în special cele aflate sub pavilion de complezanță, acestea devenind “*nave fantomă*” care preiau marfă de la comercianții presați de timp, fug cu ea, o valorifică, schimbă numele navei și trec la păcălirea altui comerciant. O astfel de organizație, de exemplu, este și cea a triadelor din Hong Kong care recrutează veterani ai Marinei Militare Chineze (marinari și mai ales infanteriști marini).

---

<sup>6</sup> Dana Robert Dillon, *Piracy in Asia: A Growing Barrier to Maritime Trade*, Asian Studies Center, Heritage Foundation, Washington DC22, june 2000.

<sup>7</sup> *Piraterie maritime*, Jeune Marine, Revue des Elèves et Officiers de la Marine Marchande, N° 163, Le Havre, 2002.

În contextual actual, concepția asupra pirateriei maritime și jafului armat pe mare exclude actele teroriste, obiectivele acestora din urmă fiind politice, dar de multe ori pot apare confuzii.

Un exemplu în acest sens este cel al atacurilor asupra navelor *Achille Lauro* din 8 octombrie 1985 și *City of Poros* din 12 iulie 1988 care deși păreau acte de piraterie, în fapt erau acte teroriste, deoarece nu s-au desfășurat pentru folosul propriu al atacatorilor, ci au avut ca scop revendicări politice.

“Nu există încă organizații de sine stătătoare de terorism marin, declara sentențios un cercetător indian al fenomenului<sup>8</sup> arătând în continuare că “există și vor exista organizații teroriste, în sensul clasic, care în viitor vor avea capacitatea să comită acte de terorism nu numai pe uscat, pe apele interioare sau în aer, dar și în largul mării.”

Afirmările acestuia sunt mai mult decât adevărate și argumente, din păcate, există mai mult decât suficiente, dacă ținem seama că de la sfârșitul anilor '60 mai mult de 200 de atacuri teroriste au avut loc într-un cadru marin.

Marea a prezentat o atracție deosebită pentru teroriști din următoarele motive:

- a) facilitează desfășurarea comerțului cu arme și a aprovizionării cu arme;
- b) este spațiul în care grupările teroriste își pot muta membrii grupărilor dintr-un loc în altul, fără a întâmpina greutăți ca pe uscat;
- c) facilitează contrabanda cu arme, muniții, explozivi și narcotice care este o sursă importantă de venituri pentru rețelele teroriste;
- d) este propice desfășurării actelor de terorism care au drept scop destabilizarea economiei unei țări sau a unei zone din lume;
- e) este mediul ideal pentru transportul clandestin de arme de distrugere în masă

Este evident că terorismul marin este la început, dar tendințele sale de dezvoltare sunt rapide și evidente, abordându-se metode și practici diversificate care până nu demult erau considerate inabordabile în afara unui cadru ultraprofesionalizat.

Nu este exclus ca teroriștii să captureze nave, în special nave care transportă gaze naturale lichefiate sau gaz petrolier lichefiat ori tancuri de țiței care să fie folosite în misiuni sinucigașe<sup>9</sup>.

Toate aceste elemente vor duce indubitabil și la crearea de capacități navale ale rețelelor teroriste și argumentele pe care le-am amintit sprijină această afirmație. Cercetătorii în domeniu semnalează faptul că, deja, anumite grupări teroriste cum ar fi *Al Qaida*, *Hezbollah*, *Hamas*, *ETA*, *LTTE (Liberation Tigers of Tamil Eelam)*, la fel ca și multe grupări indoneziene și filipineze, posedă o “capacitate teroristă maritimă” și acest lucru deja s-a făcut simțit.

Compania de asigurări Loyd's din Londra a semnalat MI – 6 și CIA faptul că *Al Qaida* a cumpărat nave de la un armator grec care are legături cu o organizație teroristă<sup>10</sup>.

---

<sup>8</sup> B. Raman, *Maritime Terrorism: An indian perspective*, South Asia Analysis Group, paper nr. 1154, text prezentat la International Conference on National Security in a Changing Region, organizată în Singapore în 28-29 octombrie 2004 de către Asia Pacific Conferances & Events Management.

<sup>9</sup> Alan Boyd, *Piracy: Terror on the high seas*, Asia Times Online, Hong Kong, 21 august 2002 .

Al Qaida posedă în mod sigur nave, specialiștii acreditând un număr de 15 până la 300 de nave care ar aparține acestei organizații teroriste, acestea navigând sub diferite pavilioane de complezanță ale unor state ca Yemen și Somalia, dar și ale Senegalului, Liberiei și insulelor caraibiene St. Vicent. Practic, aceasta este prima flotă teroristă a lumii.

Serviciile de informații ale SUA au arătat că este sigur că navele al-Qaeda au cărat explozivul care a fost folosit pentru confecționarea bombelor cu care au fost atacate cele două ambasade americane din Africa.

Abdulahine Mohammed Abda al Nasheri este considerat „șeful operațiilor navale” al lui Osama bin Laden, creierul atacului asupra *USS Cole* și organizatorul unor viitoare atacuri împotriva navelor militare americane și britanice în Strâmtoarea Gibraltar și Marea Mediterană, dar serviciile de securitate marocane au prevenit misiunea sinucigașă prin arestarea membrilor saudiți ai al-Qaeda care ar fi trebuit să acționeze în zonă. El mai este numit și “Emirul Mării” și, deși a fost capturat de către americani, în mod singur acest “amiral” al lui Osama bin Laden a reușit să creeze prima structură teroristă navală.

## **2. Relația dintre terorismul marin, pirateria maritimă și jaful armat pe mare**

Întotdeauna, infracțiunile care se petrec într-un mediu comun se conjugă și la un moment dat tind să acționeze unitar sau chiar să se unifice, astfel încât să fie foarte greu de individualizat. Este și cazul relației dintre terorismul marin, pirateria maritimă și jaful armat pe mare, rămânând de văzut care va fi elementul coagulator și predominant, precum și ce mutații se pot produce.

În primul rând, pirateria, pe lângă alte fărâdelegi, este una din sursele de ajutor ale terorismului, acesta având nevoie de finanțări care se obțin prin activități comerciale ilegale (de exemplu: exploatările forestiere ale guerillelor comuniste din Filipine, traficul de stupefiante, filierele de imigrație clandestină, contrabanda și alte activități ilegale)<sup>11</sup>.

În contextul actual, concepția asupra pirateriei exclude actele teroriste, obiectivele acestora fiind politice, diferențe între pirați și teroriști fiind aceea că pirații vor prada lor și rareori să moară pentru o cauză, pe când teroriștii întotdeauna mor pentru o cauză.

Dacă pirateria și terorismul s-ar asocia, răspunsul pirateriei ar fi “*fără prea multă politică dar de acord cu o tentă mai militară*” iar atunci exercitarea pirateriei s-ar dovedi foarte rapid că este imposibilă deoarece ea nu are scopuri politice, dar în condițiile când terorismul marin ar subordona pirateria, atunci ea va deveni o simplă unealtă care aparent își va desfășura activitatea tradițională, iar în realitate ar fi o simplă modalitate de atingere a unor scopuri politice .

De exemplu, strâmtoarea Malacca, unde este un rai al pirateriei, prezintă o interesantă combinație între pirateria tradițională și grupurile islamice teroriste

---

<sup>10</sup> John C.K.Daly, *op.cit.*, p.1.

<sup>11</sup> Alain Litzellmann, *La piraterie dans le sud-est Asiatique*, Cours de geopolitique (V), l’Institut de Strategie Comparée, Ecole pratique des Hautes Etudes / Science historique et philologiques – Sorbonne, Paris, 2003.

(*Gerakin Aceh Mardeka, Jemmah Islamiyah, Lashkar Jihad, Lashkar Jundullah și Rabitatul Mujahideem*), iar multe acțiuni au un caracter greu de definit, pirateria și terorismul alcătuind o stranie combinație, dar care relevă și o comunitate de interese între cele două entități și care poate evolua într-o alianță de amploare, ce poate deveni redutabilă.

În 2003, se reamintește într-o știre la Radio France International<sup>12</sup>, în Strâmtoarea Malacca, nava *Tri Samudra* a fost atacată de 35 de persoane, deși patru ar fi fost suficiente. Aceștia erau înarmați cu pistoale mitralieră Kalashnikov și lansatoare de rachete, au luat comanda navei și au executat diferite exerciții după care au plecat. Modalitatea de abordaj, armamentul utilizat și numărul mare de atacatori nu se încadra în pirateria clasică și era mai degrabă o combinație între piraterie și terorism. Și exemplele ar putea continua.

### **3. Organizațiile internaționale și securitatea navală**

Ca urmare a creșterii în amploare a amenințărilor la adresa securității navale, importante organizații mondiale și internaționale au lansat o serie de inițiative și acțiuni menite să asigure o securitate sporită a activităților din domeniul naval, cu accent deosebit pe securitatea transporturilor navale, activitate care reprezintă peste 80% din transporturile mondiale de mărfuri.

Organizația Națiunilor Unite se situează în fruntea luptei împotriva a tot ceea ce constituie o amenințare la adresa securității navale, principala reușită fiind, indiscutabil, intrarea în vigoare în anul 1994, după ce a fost semnată de cel de-al 60-lea stat - Guyana, a *United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) - Convenția Națiunilor Unite asupra Dreptului Mării* – cunoscută, așa cum am mai arătat și sub denumirea de *Convenția de la Montego Bay*, din anul 1982.

Meritul acestei convenții este remarcabil deoarece, pentru prima dată în istorie, stabilește regulile de folosire a Oceanului Planetar, iar din punct de vedere al subiectului nostru definește pirateria (art. 101), astfel dând posibilitatea de legiferare a luptei împotriva acesteia.

Mai mult decât atât, acordând atenția cuvenită pericolului pe care îl reprezintă pirateria, anual, *Organizația Națiunilor Unite*, prin intermediul *International Maritime Organization – IMO*, prezintă un raport asupra acesteia și asupra jafului armat pe mare, făcând o analiză a situației și recomandări pentru lupta împotriva acestor amenințări ale securității mondiale.

*Organizația Maritimă Internațională (International Maritime Organization – IMO)*, cu sediul în Londra, ca instituție componentă a ONU, are ca responsabilități securitatea transporturilor maritime și prevenirea poluării marine de către nave, iar din anul 1983, când Adunarea Organizației Maritime Internaționale a adoptat prima sa rezoluție în acest sens, a început să se ocupe și de problema pirateriei și a jafului armat pe mare.

Această rezoluție a fost urmată de alte două rezoluții – *A. 683* referitoare la „Prevenirea și reprimarea actelor de piraterie și jaf armat pe mare îndreptate

---

<sup>12</sup> Colette Thomas, *Moins de piraterie mais elle est plus violente*, Radio France, Internaționale, 21.07.2005.

împotriva navelor”, din 1991 și A. 738 referitoare la „Măsuri de prevenire și reprimare a pirateriei și jafului armat pe mare îndreptate împotriva navelor”, din 1993, iar din mai 1991, IMO a început analizarea tuturor rapoartelor privitoare la piraterie și jaful armat pe mare, a realizat sinteze și le-a prezentat *Comitetului pentru Siguranță Maritimă (Maritime Safety Committee)*, pentru ca acesta să poată emite circulare referitoare la acest subiect.

Lunar, în baza *Maritime Safety Committee al IMO*, se prezintă un raport, sub forma unei circulare asupra pirateriei și jafului armat pe mare, *Reports on Piracy and armed robbery against ships*, în care sunt descrise actele de piraterie și jaf armat pe mare comise, cui au fost raportate, urmările produse asupra navelor și echipajelor, modul de acțiune al echipajelor în cauză și, dacă este cazul, modul de acțiune al țărilor în zona cărora s-au produs aceste acte.

Trimestrial și anual, se întocmește un raport care face o analiză a situației, global, pe zone, în ordine cronologică a producerii evenimentelor, precum și o analiză statistică comparativă începând cu anul 1984.

De o deosebită importanță este și *Convenția privitoare la Reprimarea Actelor Ilicite Împotriva Siguranței Navigației Maritime (Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation)* din 1988 care, odată cu intrarea sa în vigoare, începând cu anul 1992, aduce un aport deosebit la creșterea siguranței și securității navelor, echipajelor, pasagerilor și mărfurilor, dar și o convenție anterioară, *Convenția Internațională privind Securitatea Vieții pe Mare (International Convention for the Safety of Life at Sea - SOLAS)* care a fost adoptată de către IMO în anul 1974 și a intrat în vigoare pe data de 25 mai 1980.

Această convenție, prin *Codul Internațional de Securitate a Navelor și Facilităților portuare - International Ship and Port Facility Security Code (ISPS Code)*<sup>13</sup>, implementat prin intermediul capitolului XI-2 (*Special measures to enhance maritime security*), stabilește un set de măsuri comprehensiv, menit să sporească securitatea navelor și facilităților portuare, aceste măsuri fiind dezvoltate ca răspuns la pericolele percepute ca fiind îndreptate către nave și facilitățile portuare în urma atacurilor de la 11 septembrie 2001 din Statele Unite.

Scopul acestui cod este acela de a asigura un cadru consistent și standardizat de evaluare a riscurilor prin determinarea nivelurilor de securitate adecvate, dar și a măsurilor de securitate adecvate.

Cele trei niveluri de securitate sunt:

*Nivelul 1- Normal*, este nivelul la care navele sau facilitățile portuare operează normal, ceea ce presupune luarea unor măsuri minime de asigurare a securității care trebuie menținute tot timpul.

*Nivelul 2- Ridicat*, este nivelul aplicat în cazul creșterii riscului de apariție a unor incidente de securitate și presupune luarea unor măsuri suplimentare protective de securitate ce trebuie menținute o perioadă de timp.

*Nivelul 3- Exceptional*, este nivelul aplicat pentru o perioadă de timp atunci când este probabil sau este iminent riscul unui incident de securitate.

---

<sup>13</sup> \*\*\* IMO: *International Ship & Port Facility Security Code*, London, IMO, 2003.

O altă importantă organizație internațională angajată în lupta împotriva amenințărilor la adresa securității navale este și *Organizația Internațională a Comerțului (International Chamber of Commerce - ICC)* care prin intermediul primului birou anticrimă, *Biroul Internațional Maritim (International Maritime Bureau - IMB)*, înființat în anul 1981, și-a propus ca scop prevenirea fraudei în comerțul internațional și transportul naval, reducerea riscului pirateriei și sprijin în impunerea legii, în scopul protejării echipajelor navelor maritime.

Acesta birou urmărește traseul parcurs de nave și încărcătura acestora și verifică dacă acestea ajung în porturile planificate, iar în caz de fraude sau de atacuri pirateresti, desfășoară toată gama de investigații necesare.

În anul 1992, ca reacție la creșterea alarmantă a actelor de piraterie maritimă pe mările și oceanele lumii, IMB a creat *Centrul pentru Raportarea Pirateriei (Piracy Reporting Centre)* de la Kuala Lumpur, Malaezia, acest centru fiind finanțat prin contribuția benevolă a diferitor companii și fiind creat la inițiativa *Federației Internaționale Lucrătorilor din Transporturi (International Transport Workers' Federation - ITF)*.

Centrul asigură echipe de investigații care acționează imediat în cazul comiterii actelor de piraterie și strâng dovezi pe care le furnizează instituțiilor destinate impunerii legii. Principalele sarcini ale acestui centru sunt:

- raportarea incidentelor de piraterie și jaf armat pe mare către instituțiile destinate impunerii legii;
- localizarea navelor care au fost capturate de pirați și recuperarea încărcăturilor furate;
- să ajute la aducerea piraților în fața justiției;
- să asigure asistență proprietarilor și echipajelor navelor care au fost atacate;
- să colaționeze informațiile despre actele de piraterie din orice parte a lumii.

*Centrul pentru Raportarea Pirateriei al Biroului Internațional Maritim* lucrează în strânsă legătură cu organele locale de impunere a legii din fiecare țară, acționând prin furnizarea de rapoarte privitoare la mișcările suspecte ale navelor, la actele de piraterie și de jaf armat pe mare, oriunde s-ar produce în lume. De asemenea, transmite prin intermediul radioului buletine zilnice care au ca subiect atacurile pirateresti asupra navelor în zona Africii de Est, zona Indiei, Asia de Sud-Est și regiunile din Orientul Îndepărtat, iar lunar emite un raport adresat structurilor interesate (inclusiv International Maritime Organization – IMO) și publică un raport anual privitor la actele de piraterie și jaf armat pe mare asupra navelor.

NATO, ca organizație politico-militară internațională, este și ea implicată în realizarea și menținerea securității navale, exemplul cel mai elocvent fiind operațiunea *Active Endeavour* care este o operațiune exclusiv navală a NATO și care se desfășoară în Marea Mediterană.

Această operațiune are rolul de a preveni mișcarea teroriștilor și a armelor de nimicire în masă, precum și de a intensifica securitatea transporturilor navale, în general și este una dintre primele acțiuni militare desfășurate de către NATO ca răspuns la invocarea articolului 5 din Tratatul Atlanticului de Nord care stipulează apărarea colectivă. Principala misiune este aceea de a conduce operațiile maritime subsecvente, desfășurate în aria proprie de operații, pentru a demonstra hotărârea

NATO de a ajuta la descurajarea terorismului, apărarea și protecția împotriva acestuia, precum și distrugerea acestuia.

În acest sens, până în acest moment au fost contactate peste 100.000 de nave comerciale, iar peste 150 de nave au constituit subiectul unor acțiuni de boarding.

Recent, ca urmare a solicitării ONU, NATO a aprobat ca o forță navală formată din nave aparținând a șase state membre ( un distrugător italian, o fregată și o navă de aprovizionare din Germania, un distrugător american și câte o fregată din Grecia, Turcia și Marea Britanie) să ajute la lupta împotriva pirateriei și să asigure escorta navelor cu transporturi umanitare ale ONU în largul coastelor Somaliei deoarece, așa cum arăta generalul John Craddock (comandantul Supreme Allied Commander Europe - SACEUR), *“pericolul pe care îl reprezintă pirateria este real și în creștere în multe părți ale lumii și acest răspuns este o bună ilustrare a abilității NATO de a se adapta rapid la noile provocări la adresa securității”*<sup>14</sup>

În largul spectru de probleme de securitate pe care le abordează *Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (Organization for Security and Cooperation in Europe) – OSCE*, pe un loc important se află și problemele de securitate navală, cea de-a 16-a conferință a OSCE - *“Maritime and inland waterways cooperation in the OSCE area: Increasing security and protecting the environment”*, desfășurată anul trecut la Helsinki, precum și cea recent desfășurată la Amman în Iordania – *„The OSCE Approach to Regional Security - a Model for the Mediterranean”*, abordând probleme care se referă la securitatea navală.

În ceea ce privește *Uniunea Europeană, Recomandarea 722* din 3 iunie 2003, prezentată în cea de-a 49-a sesiune și intitulată *„European defence – the role of naval power” (Apărarea Europeană – rolul puterii navale)* și care în fapt este o veritabilă doctrină navală (dar care are și elemente caracteristice politicii navale) a Uniunii Europene, face referiri destul de clare la rolul pe care Uniunea Europeană dorește să îl joace în ceea ce privește securitatea navală, menționând că este necesară *“luarea în considerare a importanței factorului de securizare a mărilor împotriva amenințărilor globale (trafic de droguri, imigrația clandestină, poluare, terorism, piraterie, pescuit ilegal, amenințări cu mină etc.)”*<sup>15</sup>. Totuși, trebuie arătat că pentru realizarea unor astfel de obiective este necesară o politică maritimă europeană care, așa cum se arată într-un important document al Uniunii Europene, *„...să îmbrățișeze toate aspectele oceanelor și mărilor. Această politică ar trebui să fie integrată, intersectorială și multidisciplinară și nu doar o colecție de politici sectoriale.”*<sup>16</sup>.

Uniunea Europeană este în faza definitivării politicii sale navale și, în mod cert, va avea și o politică de securitate navală bine structurată și de substanță.

<sup>14</sup> \*\*\* *NATO Warships Arrive Somalia*, ConnectAfrica, October 15, 2008, vezi și <http://connectafrica.wordpress.com/2008/10/15/nato-war-ships-arrive-somalia/>

<sup>15</sup> \*\*\* *European defence – the role of naval power*, European Union, Document A/1813, Recommendation No.722, Report submitted on behalf of the Defence Committee by Mr Wilkinson, Chairman and Rapporteur, June 3, 2003.

<sup>16</sup> \*\*\* *GREEN PAPER Towards a future Maritime Policy for the Union: A European vision for the oceans and seas „How inappropriate to call this planet Earth when it is quite clearly Ocean”* attributed to Arthur C. Clarke, Commission of the European Communities, Brussels, 06.07.2006, p. 5.



Este interesant faptul că dezvoltarea unor segmente noi în activitățile din domeniul naval au impus și abordarea problemelor de securitate necesare, un exemplu elocvent fiind transportul naval containerizat unde *Organizația Internațională de Securitate a Containerelor (International Container Security Organisation - ICSO)*, cu sediul la Brussels, în Belgia, a apărut ca o organizație non-profit, fondată de către cele mai puternice companii din lume.

Organizația este destinată pentru creșterea securității și eficienței comerțului internațional prin crearea de standarde pentru securitatea încărcăturii containerelor precum și pentru securitatea proprie a containerelor și are la bază, printre altele, deciziile adoptate în acest sens de către *Consiliul Ministerial al OSCE*, în anul 2004 la Sofia și în anul 2005 la Ljubljana.

Utilizarea acestor sisteme de securitate va ajuta la combaterea activităților teroriste, de piraterie și jaf armat pe mare, asigurând securitatea optimă a unei activități aflată într-o puternică dezvoltare. Spre exemplu, traficul de mărfuri containerizat prin portul Constanța a crescut, în 2005, cu 122% față de anul precedent și este evident că amenințările din domeniul securității navale se vor îndrepta, din ce în ce mai mult, spre acest segment<sup>17</sup>.

Subiectul poate fi extins și la alte organizații internaționale, dar credem că exemplele prezentate constituie o suficientă argumentație asupra importanței problematicii securității navale și a rolului organizațiilor internaționale în realizarea, apărarea și menținerea acesteia.

---

<sup>17</sup> \*\*\* *Maritime transport of goods and passengers 1997-2005 - Issue number 94/2007*, European Commission, Eurostat, Statistics in Focus Collection, Transport, 94/2007, p.5.

# MANAGEMENTUL CONFLICTELOR ÎN ORGANIZAȚIA MILITARĂ

**Ionel STOICA\***

*This paper emphasizes the most characteristic aspects of management of conflicts, from a psycho-social perspective and the main modalities facilitating the adaptive management of conflicts, seen as a process of the military organizations in different environments and their implications on the success of the mission. There are also presented the most frequent manifestation forms of conflicts which generates tensions and the amplification of some contradictions, this doesn't mean that the conflicts represents the abnormality. At the same time, we draw attention that it constitutes an indicator of the changes to come, an interlude between two "normal" stages of the reality.*

*We particularly pointed out the conflict of management often distinguishes between the conceptualization and implementation of a strategy on one side, and the strategic vision, on the other side. In practice, for the strategy of management of conflicts to be defined and implemented successfully, we should accept it as a continuous process which encapsulates the analysis, the practical aspects of its materialization, its feed-back and measures to be taken for later improvements or adjustments.*

## **Introducere**

Conflictele constituie o componentă naturală inevitabilă a vieții sociale a fiecăruia dintre noi. În plan istoric, toată existența omenirii este impregnată cu conflicte, începând cu conflictul primordial între primii oameni și Creator, care a avut drept urmare izgonirea lui Adam și Evei din grădina paradisiacă a Edenului, eveniment ce a marcat începutul istoriei neamului omenesc și până în zilele noastre.

Într-un anumit sens, putem afirma că evoluția istorică a civilizației umane reprezintă istoria conflictelor sociale; apariția societăților umane bazate pe clase sociale și apariția statului ca instrument al conducerii și reglementării vieții sociale, lupta pentru puterea politică, războaiele, războaiele, uzurpările de putere și detronările, toate acestea nu sunt altceva decât rezultatele soluționării unor conflicte sociale. Toate momentele cruciale din istoria omenirii coincid cu apogeul unor mari situații conflictuale.

Filozoful antic Heraclit din Efes afirma în acest sens: "conflictul este principiul sau tatăl tuturor lucrurilor". Sechelele marilor conflicte ale istoriei umane rămân peste generații imprimând o notă de dramatism dar și de erodare morală lentă a vieții sociale.

Perspectiva umanității în sec.XXI este una destul de sumbră; astăzi pe Terra abundă violențele duse până la extrem, actele de terorism internațional, confruntările militare neconventionale, catastrofe umanitare și ecologice, etc. Toate acestea impun cercetarea și găsirea unor soluții eficiente de aplanare, stabilizare și înlăturare a conflictelor, începând de la cele interetnice și religioase, politice și militare și terminând cu conflictele sociale și individuale.

---

\* Comandor, doctorand în științe militare la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, șef birou, Direcția operaționalizare, generare și evaluare forțe din Statul Major General

Evoluția în timp a conflictelor a cunoscut, în literatura de specialitate străină iar în ultimii ani și în literatura de specialitate din țara noastră, perspective și unghiuri de abordare diferite.

În opinia lui *S.P.Robbins*, acestea pot fi reduse la trei tipuri de abordare distincte :

- *abordarea tradițională* – consideră conflictul ca fiind disfuncțional prin definiție. În consecință, la nivel atitudinal, se adoptă o poziție negativă față de orice tip de conflict. Acest mod de abordare a conflictului implică o viziune unilaterală în raport cu complexitatea vieții sociale. De aceea, abordările tradiționale propun drept soluție, evitarea sau eliminarea conflictelor, prin eliminarea cauzelor și surselor acestora. De asemenea, consideră că un conflict este un rezultat natural și inevitabil pentru orice grup social sau organizație. Conflictul nu este perceput numai ca un proces negativ ci și ca unul pozitiv, funcțional, desigur între anumite limite. Ca urmare, această concepție susține acceptarea conflictului propunând, ca soluții, atât recunoașterea conflictelor cât și soluționarea sau eliminarea acestora.

- *abordarea interacționistă* – consideră conflictul nu numai inevitabil ci și necesar, ce poate favoriza inovarea și schimbarea. Această abordare încurajează menținerea unui anumit nivel de conflict. Ca soluție nu se propune eliminarea conflictelor ci gestionarea corectă a acestora, care să permită stimularea pozitivă a grupurilor sau persoanelor aflate în stare conflictuală.

Viziunea de tip interacționist asupra conflictului, mult mai echilibrată și mai realistă a început să-și facă loc, treptat, în rândul specialiștilor și teoreticienilor conflictului. Astfel, conflictul nu mai e privit doar ca un proces negativ, distructiv care să fie cât mai repede aplanat și eliminat ci în anumite condiții și la un anumit nivel poate deveni și un factor de stimulare a energiilor pozitive ale părților aflate în conflict.

Această precizare este esențială pentru managementul conflictului deoarece ridică o întrebare fundamentală legată de acest aspect; dacă conflictul poate avea atât aspecte pozitive cât și negative, care sunt condițiile care să-l mențină în aria funcționalității și eficienței sociale și organizaționale?

### **1. Definierea conflictelor**

Termenul de conflict este utilizat pentru a descrie o serie de stări afective ale indivizilor cum ar fi: neliniștea, ostilitatea, rezistența, precum și toate tipurile de opoziție antagonistă între indivizi sau grupuri umane. Conflictul este, în esență, un fenomen social care apare atunci când doi sau mai mulți actori, aflați în interacțiune sau interdependență, urmăresc scopuri incompatibile sau deși, au scopuri comune își contestă reciproc mijloacele de acțiune și regulile jocului.

După unii autori termenul conflict provine din verbul latin ”confingere” care înseamnă ciocnire, polemică, luptă; alții susțin că termenul își are originea în cuvântul latin ”conflictus” având sensul de ”a ține împreună cu forța”. În concepția europeană (*Dicționarul Enciclopedic*) conflictul este: ”opoziție deschisă, lupta între indivizi, grupuri, clase sociale, partide, comunități state cu interese economice, politice, religioase, etnice, rasiale, divergente sau incompatibile, având efecte distructive asupra interacțiunilor sociale”. În esență, definiția sociologică a conflictului îl

evidențiază ca neînțelegere, ciocnire de interese, dezacord (un antagonism, o ceartă, diferend sau discuție violentă). Prin conflict înțelegem opoziția deschisă, lupta dintre indivizi, grupuri, clase sociale, partide, comunități, state (*Dicționar de sociologie, 1993*). Definiția înscrisă în dicționar concepe conflictul ca orice formă a relațiilor social-umane în care părțile ce interacționează manifestă interese divergente sau opuse.

În concepția asiatică, conflictul este privit în mod dual: ”Natura include inevitabile diferențe de opinie și interese, deci, certitudinea conflictului. Conflictul este întuneric și lumină, pericol și sansă, stabilitate și schimbare, putere și slăbiciune. Toate conflictele conțin în ele germenii creației și ai distrugerii” (*Sun Tzu – Arta războiului*).

Deși, aparent, cele două definiții par diferite, la o analiză mai atentă se poate observa că prima definiție evidențiază aspectul static al conflictului iar cea de-a doua aspectul dinamic (consecințele conflictului). Prin urmare, cele două definiții sunt complementare și oferă o imagine mai completă asupra conflictului. Astfel, conflictul poate fi definit ca ” o componentă procesuală ce definește caracterul interrelaționii dintre indivizi și grupuri umane”.

Altfel spus, conflictul caracterizează adevarata natură umană, este ”tatăl și măsura tuturor lucrurilor ” după cum afirma filozoful antic Hereaclit, dar tot el afirma că ”în discordie stă armonia cea mai frumoasă ”. Dacă filozofii antici și primii creștini percep conflictul ca având conotații negative dar și pozitive, în literatura de specialitate a sec.XIX și XX excelează viziunea negativă și distructivă a conflictului.

Începând însă, cu a doua jumătate a sec.XX, de prin anii '70 unii autori încep să reevalueze virtuțile pozitive ale conflictului (*John Galtung – 1975 – având ca, baza gândirea filozofică a lui Ghandhi*). Galtung este urmat de *Roger Fischer* și *William Ury* care promovează conceptul negocierii pe bază de câștig-câștig. În literatura de specialitate au fost elaborate o serie de teorii care încercând să caracterizeze conflictul din perspectiva dimensiunii și complexității recunosc că acesta, odată declanșat cea mai plauzibilă evoluție este de la micro la macro, adică tinde să escaladeze (*Friederich Glasl*, sociolog german a elaborat în 1982 teoria escaladării conflictelor).

O altă caracteristică a conflictului, evidențiată printre alții de *John Paul Lederach* (1994), este aceea că: ”într-un conflict ce la prima vedere, apare limitat la nivelul unui singur tip de interacțiune umană se manifestă și influențe ale altor tipuri de interacțiuni”.

Conflictul este, de fapt, un dezacord în privința atitudinilor, scopurilor, mentalităților, procedurilor, metodelor, rolurilor, elementelor morale, amenințării valorilor personale, luptei pentru putere, plasării responsabilităților. Acesta poate interveni între două sau mai multe persoane sau grupuri cu diferențe de interese, aspirații, opțiuni, valori, înțelegerea unor lucruri etc. Și poate fi verbalizat/comunicat/exprimat sau implicit/neexprimat/necomunicat.

Din punct de vedere psihologic, conflictul poate fi definit ca antagonismul între forțe și procese psihice. Din punct de vedere individual, trăirea conflictelor generate de anumite poziții sociale este însoțită de procese emoționale negative, care afectează persoana în cauză și reduce semnificativ eficiența activităților acesteia.

Din punct de vedere psihanalitic, este binecunoscuta teoria lui *Sigmund Freud*, care descrie conflictul ca pe o opoziție mitică între două mari forțe contrare: sexualitatea și eul, între care ar exista o relație înrînseca – complexul lui Oedip (referirea la mitul elen al destinului lui Oedip). În civilizația noastră, acest complex-ostilitatea față de autoritatea paternă- poate fi deplasat asupra autorității în general, asupra șefilor, diferitelor instituții etc.

Conflictul poate fi caracterizat și ca o stare ce presupune manifestarea unor tensiuni acumulate în timp sau determinate de factori de moment între două persoane sau două grupuri ce au interese diferite și nu au găsit soluții de eliminare a acestor tensiuni. Pe de alta parte, un individ poate percepe o anumită situație ca fiind conflictuală, în timp ce aceeași situație poate fi percepută de altul ca fiind normală.

Din mulțimea definițiilor și considerațiilor teoretice asupra conceptului de conflict am putea sintetiza următoarele aspecte :

- există o paletă variată de definiții date conflictului, cu accentuarea în diferite proporții a laturilor sale biologice, psihologice, sociale, etc;
- aceste definiții sunt nu numai variate dar și deseori, contradictorii;
- nu există încă un punct de vedere interdisciplinar asupra conflictului.

Ținând seama de toate aceste aspecte și repere teoretice, am putea încerca o definiție neexhaustivă a conflictului: *Conflictul* este un fenomen social de tip procesual generat de un dezacord, neînțelegerere sau o ciocnire de interese între două părți (persoane, grupuri), perceput cel puțin de una dintre ele, părți aflate în interdependență și care manifestă incompatibilități în privința scopurilor, valorilor, resurselor, nevoilor ori a trăsăturilor de personalitate sau cu privire la modurile de satisfacere a acestora, apărut într-un anumit context, socio-cultural sau organizațional.

Există mai multe clasificări, după diverși teoreticieni, ale conflictelor:

- după domeniul implicat: afective, cognitive, sociale;
- după tipul obiectivelor: de resurse, de nevoi, de valori/credințe/scopuri;
- după poziția față de sistem: endogene, exogene;
- din punct de vedere al forței: simetrice, asimetrice; orientate spre structură, orientate spre litigiu;
- după modul de percepere a adversarului: lupte, jocuri, dezbateri;
- după orientare: orientate spre oameni, orientate spre sarcină;
- după natura lor: politice, ideologice, sociale, diplomatice, culturale;
- după aria geografică: locale, naționale, continentale, mondiale;
- după caracter: naționale, internaționale;
- după participanți: rasiale, interetnice, științifice;
- după nivelul tehnologic: nucleare, chimice, bacteriologice, spațio-cosmice.

Considerăm că este util să prezentăm câteva din caracteristicile conflictelor benefice și conflictelor distructive. (tabelul de mai jos).

<b>Conflict distructiv</b>	<b>Conflict benefic</b>
Conflictul este generat de erori	Conflictul este generat de cauze multiple
Este scăpat de sub control, nefiind soluționat la momentul oportun	Poate fi menținut la un nivel onorabil.

Problemele au fost atât de grave încât nu s-a putut ajunge la o soluție acceptată.	Se poate ajunge la o soluție acceptată de cei implicați.
Comunicarea dintre competitori devine anevoioasă și nedemnă de încredere.	Comunicarea dintre competitori devine intensă și demnă de încredere
Capacitatea fiecărei părți de a observa și de a răspunde la intențiile celeilalte este serios afectată.	Fiecare parte observă și răspunde la intențiile celeilalte.
<b>Mijloace pentru obținerea unor avantaje</b>	
Acțiuni în forță, denaturarea realității, informație trunchiată.	Competiție deschisă
<b>Evoluție</b>	
Cu cât conflictul avansează iar mizele devin mai importante cu atât șansele ajungerii la o soluționare devin tot mai reduse	Cu cât conflictul avansează iar mizele devin mai importante, cresc eforturile și investițiile, existând șanse de ajungere la o soluționare.
<b>Factori de influență</b>	
Importanța și numărul punctelor de dispută	Importanța și numărul punctelor de competiție
Numărul și importanța participanților	Numărul și importanța participanților
Cheltuielile pe care participanții sunt dispuși să le suporte.	Cheltuielile pe care participanții sunt dispuși să le suporte.
Numărul constrângerilor morale abandonate în timpul confruntării.	Numărul constrângerilor morale pe care cei implicați se simt datori să le respecte
<b>Efecte</b>	
Efecte negative asupra realizării obiectivelor	Indivizii și organizațiile devin mai creative și mai productive
Resursele personale și organizaționale se consumă în condiții de ostilitate, dispreț, existând o permanentă stare de nemulțumire	Permite distribuirea mai eficientă a resurselor, elimină tensiunile și facilitează efectuarea schimbărilor.
Desființarea organizației	Asigură motivația personalului ducând la un comportament creator.
	Crește coeziunea, gradul de organizare și loialitatea personalului.

Pe parcursul activității de conducere, managerul este confruntat și cu conflicte care izbucnesc fie între membrii grupului, între unii dintre aceștia și membrii altor grupuri, între el însuși și persoane din grup sau din afara acestuia. Considerăm astfel, oportună soluția raportării conflictelor la problematica managementului, la stilul de conducere, deoarece multe dintre acestea sunt generate de deficiențele stilului managerial, atât în timp de pace cât și de război.

## 2. Conflictele în organizația militară

Noțiunea de conflict se referă atât la conflictul cu efecte negative (neproductiv), cât și la conflictul pozitiv (productiv), cu efecte benefice asupra individului, grupului sau organizației. Conflictul pozitiv poate testa ideile, poate stimula generarea de alternative referitoare la o decizie și poate împiedica luarea pripită de decizii, poate ridica nivelul de înțelegere a problemelor, poate crește implicarea membrilor grupului, poate stimula interesul și interacțiunea, gândirea creativă și deci calitatea deciziilor și aderarea la implementarea lor. În viața unei organizații, a unui grup, în activitatea profesională, conflictele sunt inevitabile. Ele pot să aducă mari prejudicii productivității dar pot fi sinonime cu dinamismul și progresul.

Referindu-ne numai la conflictele din interiorul unui sistem, în cazul nostru, cel militar, care prin destinația lui trebuie să fie omogen și unitar, evidențiem că persoanele, grupurile, organizațiile militare aflate în conflict profund, își manifestă preocupările în direcții diferite, își subminează reciproc acțiunile, nu comunică între ele în mod cooperativ și reduc eficiența până la anihilare.

Conflictul în organizația militară are o diversitate mare de manifestare și poate fi legat de probleme de serviciu sau de altă natură. Indiferent care ar fi cauza conflictului dintre membrii organizației militare, în cele din urmă, el se reflectă, într-un fel sau altul, în relațiile interpersonale. Climatul de muncă interpersonal de la locul de muncă al militarilor este influențat negativ până și de către certurile dintre copiii sau dintre soțiile cadrelor militare. Așadar, este justificată și tot mai necesară studierea și, în mod deosebit, rezolvarea conflictelor în domeniul militar.

În raport cu cauzele, profunzimea, cu formele de manifestare, cu durata, cu urmările, cu numărul de participanți, cu poziția lor în ierarhie există o mare varietate de conflicte: interpersonale și de grup, reale și artificiale, superficiale și profunde, ireconciliabile, de principii, de interese, de gusturi, de prestigiu și de onoare, de obiective, de metode, spontane, mocnite (surde), ascunse și declarate (deschise), funcționale și disfuncționale, acute, violente, unilaterale și bilaterale, etnice, religioase, profesionale, de scurtă și de lungă durată, etc.

De asemenea, unele conflicte se ivesc între oameni de pe același palier ierarhic, altele între șefi și subordonați, între persoane sau între grupuri. Unele se referă la probleme personale, altele la cele de serviciu, unele se sting de la sine, altele cer intervenția eșalonului superior, dar se întâlnesc și din cele pe care le rezolvă justiția.

În concluzie, existența atâtor tipuri de conflicte, fiecare cu un specific propriu, impune cunoașterea și tratarea lor diferențiată.

Sociologia militară, prin prisma efectelor deosebit de nocive la adresa unității de acțiune a subunităților și compartimentelor, acordă un interes deosebit prevenirii relațiilor conflictuale dintre militarii aceleiași armate, celor cu caracter interpersonal, intergrupal, precum și eliminării disensiunilor apărute.

Conflictologia, ca domeniu distinct de studiu și managementul conflictelor impune o nouă viziune asupra rolului organizației militare în îndeplinirea misiunilor esențiale ale organismului militar. Cooperarea în luptă sau în activitatea obișnuită din organizația militară, adesea, au avut de suferit din cauza contradicțiilor insurmontabile, neînțelegerilor, antipatiei, resentimentelor, urii, dușmăniei dintre indivizi sau dintre grupuri, dintre arme sau servicii. Nu puține au fost cazurile în care,

atât la vârful, cât și la baza ierarhiei militare, conflictele ascuțite au dus la acte de insubordonare, la neîndeplinirea deliberată a misiunilor, ajungându-se până la trădare sau dezertare.

Conflictele care au la bază considerente de interese, de autoritate, prestigiu, adesea, se regăsesc între structurile instituționale cu prerogative care se intersectează sau chiar se suprapun. De la această situație nu este exceptată nici organizația militară, cu elementele sale de specificitate, unde militarii, uneori cu grade și funcții foarte mari, perocupați de gloria personală, stăpâniți de orgolii și ambiții, de idei preconceptuate, evită să se implice în rezolvarea situațiilor conflictuale din organizație.

Nu rare, neplăcute și din nefericire neproductive pentru organizația militară, sunt neînțelegerile cu superiorii, deoarece aceștia dispun de prerogativele autorității și recurg adesea la măsuri administrative: observații, critici publice, sancțiuni, omiterea de pe listele de premiere, de decorare, de avansare, participarea la activități internaționale, cursuri, promovarea în funcție, etc.

Conflictele apar și se manifestă în organizația militară, între membrii acesteia, atât în etapa de constituirea a acesteia cât și după aceea, odată cu conturarea intereselor divergente ale unora dintre componenți și evidențierea deprinderilor, obișnuințelor și comportamentelor neagreate și care deranjează sistematic pe cei din jur. Mediul militar este caracterizat de: rigurozitate, sobrietate, rigiditate, austeritate, exigență ridicată, valori morale inflexibile și reguli obligatorii de conduită definite cu precizie care îngreunează comunicarea. În plus personalul care compune organizația militară este eterogen: ofițeri, maiștri militari, subofițeri, soldați și gradați voluntari și personal civil. Între aceste categorii de bază, dar chiar și în interiorul lor, există deosebiri de statut și rol, de nivel de pregătire, cultură, experiență de viață, mentalitate, motivații, aspirații profesionale și sociale.

Organizația militară, în evoluția sa istorică, a cunoscut frecvente și adevărate conflicte care au degenerat în violență fizică, între militarii de diferite arme sau specialități, etnii, dislocate în aceeași garnizoană. De altfel, neînțelegeri cu urmări nefaste au existat mereu între militarii din trupele aparținând diferitelor coaliții. Fie că ne referim, în trecut, la armatele țărilor din diferite imperii ori la coalițiile celui de-al doilea război mondial, fie, în prezent, la acțiunile comune în cadrul unor forțe multinaționale, inclusiv în NATO, conflictele nu au fost eliminate în totalitate.

### **3. Cauze și factori ai conflictelor în organizația militară**

Orice conflict are la baza anumite *cauze*, precum:

- percepții greșite datorate prejudecăților, acțiunilor, intențiilor, spuselor și gesturilor diferite prin încălcarea intereselor (materiale, etnice, religioase, sportive), a drepturilor de orice fel, a obiceiurilor, atingerea onoarei sau supraîncărcarea cu sarcini;

- competiție exacerbată, exagerarea/supralicitarea spiritului de competiție care duce chiar și la unele forme de agresivitate, dorința de mai multă putere și influență (de a comanda altora), oprimarea, frustrarea, autoritarismul excesiv, jignirile, nepotismul, favoritismul ori corupția;



- comunicare defectuoasă șefi-subordonați, incompletă, neglijentă, lipsa de informații asupra scopurilor urmărite de alții care poate duce până la manipularea conștientă;

- discrepanțe în cultura organizațională (valori, norme);

- criterii diferite/opuse de definire și evaluare a performanței, ambiguitatea obiectivelor;

- slaba capacitate de soluționare a divergențelor;

- reacții emoționale negative;

În esența lor, conflictele intermiliare se referă la părei, idei și soluții, la modalitățile de materializare a acestora, la stabilirea misiunilor pentru fiecare participant (încărcarea cu sarcini), la repartiția (alocarea) mijloacelor, la aprecierea rezultatelor și la recompensarea eforturilor. La acestea se mai adaugă și faptul că, pe parcursul disputelor legate de probleme curente, unii militari percep criticarea soluțiilor propuse de ei drept un afront personal și de aici tendința de amplificare a neînțelegerilor, de mutare a lor pe alte planuri. Din păcate, în mediul militar ne lovim de clasică nerăbdare a șefilor, de continua lor lipsă de timp pentru a discuta cu subordonații, de pretenția ca totul să se facă fără întrebări și comentarii, repede și foarte bine, de tendința de a-i atribui ordinului o forță magică, reacțiile alergice față de orice fel de abatere de la norme. Problemelor strict personale ale oamenilor li se acordă o atenție mai mică, ceea ce scade motivația acestora pentru performanță. Autoritarismul comandanților, atitudinea lor distantă, rece, lipsită de empatie, faptul că văd lumea exclusiv prin prisma calificativelor, că sunt greu abordabili și doar pe scară ierarhică, că nu au timp pentru problemele subordonaților și nu în ultimul rând existența unor șefi care copiază atitudinea comandantului sunt doar câteva din sursele potențiale de conflict în organizația militară.

Sintetizând, principalele surse de conflict și cauzele care le produc, în ordinea frecvenței apariției lor sunt:

a. diferențele personale – cauza: percepții și așteptări diferite;

b. diferențele de informare – cauza: informare slabă și interpretare greșită;

c. incompatibilitatea cu funcția – cauza: obiective și responsabilități incompatibile cu persoana;

d. stresul generat de mediu – cauza: insuficiența de resurse și incertitudine.

*Diferențele personale.* Conflictele provenite din diferențele personale sunt poate cel mai greu de rezolvat. Venind într-o nouă organizație, un individ aduce cu el o experiență anterioară, obișnuințe deja formate, valori proprii și nevoi specifice. Din acest motiv, interpretarea dată evenimentelor, relațiilor cu ceilalți și așteptările proprii diferă considerabil de la individ la individ. O neînțelegere între ce este în fapt corect, poate degenera într-un conflict legat de ce este moral corect.

*Diferențele de informare.* O categorie destul de frecventă de conflicte – mai puțin grave însă – poate apărea din cauza proastei comunicări, deficiențelor în sistemul informațional. Un mesaj important poate ajunge cu întârziere, o instrucțiune a șefului poate fi greșit înțeleasă, sau factorii finali de decizie pot să ajungă la concluzii diferite pentru că folosesc surse diferite de informare. Pe lângă o defectuoasă circulație a informațiilor din cauza organigramelor supraîncărcate la nivelurile ierarhice inferioare, apar factorii de decizie finali cu „personalitate” care pot

fi identificați după fraza „O viață am lucrat așa și a fost bine, de ce să schimb tocmai acum?” Deoarece sistemul personal de valori nu este puternic afectat, ca în cazul primului tip de conflicte, confruntările tind să fie mai puțin emoționale. Odată ce dificultățile sistemului informațional sunt separate, părțile pot rezolva conflictul cu minimum de resentimente.

*Incompatibilitatea cu funcția.* Conflictele generate de incompatibilitatea cu funcția, cu rolul deținut în cadrul organizației sunt o sinteză a primelor două tipuri de conflicte. Pe de o parte, individul aduce cu sine din organizația unde a lucrat anterior anumite pattern-uri funcționale și comportamentale care pot fi diferite de cele existente în organizația unde lucrează în prezent, apărând astfel conflicte în cadrul compartimentului unde lucrează. Pe de altă parte, sursele diferite de informații specifice fiecărui compartiment, precum și orientările diferite ale compartimentelor determină apariția unor conflicte între ele. Acest gen de conflicte poate fi ușor rezolvat prin prezența unei autorități superioare, care trasează obiectivele fiecărui compartiment/individ, canalizând excesul de zel și personalitate pe un drum constructiv.

*Stresul generat de mediu.* Conflictele generate de diferențele personale și incompatibilitatea rolurilor sunt exacerbate de un mediu stresant. Stresul face să scadă încrederea reciprocă, să crească egocentrismul și să reducă participarea la procesul de luare a deciziilor. Acestea sunt condiții ideale pentru apariția conflictelor interpersonale. O importantă sursă de stres o constituie incertitudinea. Când sarcinile, îndatoririle, strategia, pozițiile ierarhiei se schimbă foarte des, apar frustrări, membrii organizației nereușind să se adapteze schimbărilor cu aceeași rapiditate cu care ele se întâmplă. Sunt conflicte foarte puternice, însă ele dispar de îndată ce schimbările intră în obișnuință și devin rutină, iar nivelul de stres scade.

*Factorii care influențează desfășurarea / evoluția conflictului pot fi:*

- atitudinea părților implicate față de conflict;
- tipurile de personalitate ale părților angajate în conflict;
- dimensiunile, tipurile, flexibilitatea / inflexibilitatea problemelor ce stau la baza conflictului;
- contextul socio-cultural sau de altă natură;
- procese implicate în dezvoltarea conflictului.

*Fazele de evoluție a conflictului.* Analistul **Donelson** a descris modelul de dezvoltare a conflictului în grup prin 5 etape relative distincte:

*Dezacordul* debutează prin:- simple neînțelegeri - diferențierea indivizilor sau prin modul lor de a fi și a gândi pseudoînțelegeri - divergențe minore, ne semnificative pentru interacțiunea socială, de grup, dar care necontrolate la timp, pot degenera în conflicte reale.

*Confruntarea* – adâncește diferențele între indivizi, grupuri, clase, acestea fiind percepute de către părțile în conflict ca importante pentru interacțiunea de grup, ca amenințând unitatea grupului - în această fază fiecare parte își susține poziția sa, accentuând-o pe baza unei ideologii justificative- fiecare parte subliniază erorile din gândirea celeilalte- persuasiunea devine exagerată, poate degenera în acțiuni de forță cu efect de bumerang asupra părților - este faza în care fiecare parte se convinge pe ea însăși că trebuie să convingă adversarul să-și schimbe părerea, să renunțe la poziția

lui, acceptând argumentele sale- expresia emoțională domină asupra argumentelor logice- sunt antrenate mecanisme psihologice și interpersonale ale luptei care duc la stres crescut, tensiuni, frustrări succesive ce antrenează în lanț: ostilități, forme de violență (fizică/de limbaj) - rata comunicării în grup scade - lipsa de încredere crește- apare necesitatea unei soluții.

- *Escaladarea*- distruge normele reciprocității pozitive, înlocuindu-le cu unele de tip negative care susțin un comportament concurențial exagerat- tensiunea și ostilitățile din grup sunt scăpate de sub control- reacția de auto-apărare a fiecărei părți stârnește violențe fizice și simbolice, agresivitatea maximă - în această etapă conflictul atinge punctul culminant “de vârf” care poate distruge total interacțiunea de grup, ajungând uneori chiar până la distrugerea fizică a părților sau poate reface interacțiunea de grup printr-o schimbare structurală.

- *De-Escaladarea*. Escaladarea conflictului e urmată firesc de orientarea spre soluții raționale de rezolvare a conflictului prin:- intervenții legale de tip instituțional- negocieri și compromisuri treptate- stimularea posibilităților de comunicare deschisă între părți- captarea bunăvoinței părții adverse- apariția “celeia de a treia părți” în calitate de mediator, moderator, facilitator, diplomat, sfătuitor, etc.

- *Rezolvarea*. Compromisul final cerut de rezolvarea conflictului nu trebuie să fie privit de nici una din părți ca un semn al slăbiciunii sale, trebuie doar apreciat prin funcția sa pozitiv –integrativă, pentru unitatea, echilibrul sistemului și pacea socială; rezolvarea prin crearea unui echilibru instabil nu este o soluție constructivă, acesta, la cel mai mic semn de tensiune va reacționa distructiv asupra părților și va genera un nou conflict.

Concluzionând, din analiza procesului conflictului rezultă faptul că acesta are în jur de cinci stadii de evoluție, astfel:

1. conflict latent (faza în care acesta este suspectat);
2. conflict perceput (faza în care problemele încep să fie percepute, se prefigurează conflictul);
3. conflict simțit (se resimt stările de tensiune, frustrare, enervare );
4. conflict manifest (indivizii încep să reacționeze la frustrare și tind să-și blocheze opoziții);
- 5.conflict final (problemele sunt rezolvate sau sunt amânate pentru mai târziu).

#### **4. Managementul conflictelor în organizația militară**

Sursele de conflict dintr-o organizație nu pot fi eliminate, dar managerul trebuie să fie în măsură să identifice aceste surse, să înțeleagă natura lor, pentru ca apoi, având în vedere atât obiectivele organizației, cât și ale individului, să poată acționa în vederea reducerii efectelor negative și a folosirii efectelor pozitive.

Rezolvarea reușită a conflictelor în organizația militară depinde, în mare măsură, de voința oamenilor de a-și modifica atitudinile și opiniile. Abilitatea de management al conflictului poate fi îmbunătățită prin exersarea unor competențe de management al relațiilor umane și al comunicării:

- aptitudinea de a comunica - a transmite și a asculta mesaje;
- dezvoltarea unui climat de încredere;
- respectul față de sine și de alții, toleranța;

- acceptarea responsabilității altora și a propriei persoane;
- controlul emoțiilor.

Există mai multe modalități de abordare a conflictelor:

- evitarea, abandonul, amânarea sau ignorarea – persoanele își justifică atitudinea negând existența problemei;
- ajustarea, reprimarea (de dragul păcii) - persoanele considera că nu merită să distrugi relația; dezavantajul este că nu se realizează comunicarea;
- câștigător-învins/ stăpânire, dominare- utilizarea puterii în favoarea unei părți, în timp ce partea cealaltă nu are o soluționare și este frustrată; învinsul poate bloca în viitor cooperarea;
- compromisul- se reevaluează cerințele și se caută o a treia soluție, cea de câștig-câștig, astfel ca ambele părți să fie mulțumite;
- abordarea câștig-câștig- abordarea optimă, în care nu mai este vorba de o victorie a unei părți asupra alteia, ci de un câștig pentru ambele părți.

Strategiile vizând soluționarea situațiilor conflictuale dintr-o organizație sunt relativ numeroase.

**Managementul conflictului prin evitare** este caracterizat prin recunoașterea de către părți a existenței conflictului, acestea nedorind însă să se confrunte. Prin evitarea „oponenților”, părțile aflate în conflict nu-și vor satisface nici propriile nevoi, nici pe cele ale celeilalte părți. Mijloacele cele mai frecvent folosite în acest caz sunt retragerea și crearea unei bariere fizice între cele două părți implicate. Această strategie este folosită când apare necesitatea unei „cauze” pentru a permite celor două tabere să se calmeze. Pe termen lung însă, dacă nu se iau măsuri pentru aplanarea conflictului, este foarte probabil ca acesta să izbucnească din nou.

**Managementul conflictului prin recurgerea la compromis** este orientat spre deținerea unei soluții. Părțile care îl folosesc au în vedere atât interesele proprii cât și pe cele ale părții adverse. Acest tip implică de obicei o negociere în care fiecare parte renunță la ceva pentru a câștiga altceva. Strategia de compromis pornește de la premisa că există resurse fixe sau o sumă care trebuie împărțită și astfel, prin compromis, nici o parte nu va ieși în pierdere. Dezavantajul acestui tip de management este că nici una din părți nu a ieșit învingătoare și acestea își vor aminti că au trebuit să dea ceva pentru a primi ceva.

**Managementul conflictului prin colaborare** este oarecum asemănător cu precedentul, diferență constând în aceea că nu există prezumția resursei fixe care obligă părțile să recurgă la compromisuri. În această abordare predomină convingerea că prin angajarea creativă în rezolvarea problemei poate fi găsită o soluție astfel încât toate părțile să aibă de câștigat. În mod clar, acest tip are avantaje numeroase, respectând coeziunea și moralul din interiorul organizației. Cel mai mare dezavantaj îl reprezintă consumul mare de timp și posibilitatea de a nu fi funcționale atunci când există diferențe între modurile de evaluare.

**Managementul conflictului prin adaptare** este acela în care indivizii nu acționează în direcția satisfacerii propriilor nevoi și a atingerii scopurilor propuse ci mai mult pentru atingerea țelurilor celeilalte părți. Acest tip are avantajul că menține armonia și evită sciziunea. Pe termen scurt este folositor când scopurile propuse nu sunt foarte importante, sau când partea adversă este mult prea puternică și puțin dispusă să cedeze. Pe termen lung însă, indivizii nu pot fi întotdeauna dispuși să-și sacrifice nevoile personale de dragul menținerii relației. Mai mult, limitează creativitatea și stopează căutarea de noi idei și soluții pentru rezolvarea problemei.

**Managementul conflictului prin competiție** este în opoziție directă cu cel prin adaptare și este cel în care indivizii implicați acționează numai în direcția atingerii scopurilor proprii. În aceste cazuri ei apelează des la structurile autoritare și la reguli pentru a-și impune punctul de vedere. Deși tipurile de competiție sunt adecvate atunci când se desfășoară rapid, acțiunea trebuie să fie hotărâtă, decisivă sau acestea vor avea efecte disfuncționale. În acest tip, o parte clar definită ca fiind invingătoare iar cealaltă ca învinsă. În plus, ca și tipul prin adaptare, și cele prin competiție, în general limitează creativitatea și opresc căutarea de noi idei și soluții ale problemei.

Literatura de specialitate precizează că, în funcție de măsura în care managerul tinde să fie preocupat de succesul organizației, sau de relațiile cu subordonații, se pot contura cinci moduri de abordare a conflictului, cinci tipuri de comportament vis-à-vis de comportamentul persoanelor aflate în conflict și de strategiile de rezolvare:

**Stilul ocolitor.** Acest stil de management al conflictelor este caracterizat de capacitatea redusă de afirmare a intereselor proprii și pe de altă parte de o foarte redusă colaborare cu partenerul de negociere. Presupune recunoașterea faptului că un conflict există și implică dorința retragerii. Este soluția „struțului”, adică a ascunderii capului în nisip. Cu toate că nu este cea mai indicată strategie, totuși poate constitui o politică bună în cazul în care este urmată de măsuri practice de îmbunătățire a situației. Cu alte cuvinte este cea mai indicată metodă de a câștiga timp, de a amâna conflictul, cu condiția ca acest timp să fie bine folosit.

**Stilul îndatoritor.** Un stil de management îndatoritor presupune o minimă realizare a intereselor personale și o maximă realizare a cooperării. Astfel se pun bazele unei relații de parteneriat, dacă se dorește, care are toate șansele să continue. Unii apreciază că un astfel de management este un semn de slăbiciune dar el poate fi considerat un bun model de cooperare, dar și un mod de îndatorare. Este dorința unei părți de a pune interesele celuilalt mai presus decât cele proprii. Cu alte cuvinte o parte este dispusă să se auto-sacrifice. Acceptarea obiectivelor celuilalt prin sacrificarea celor proprii, sprijinirea opiniei celuilalt chiar dacă ai rezerve față de ea, iertarea cuiva pentru o greșeală și acceptarea unora viitoare.

**Stilul competitiv.** Prin această metodă de management se impune interesul propriu și de asemenea reduce orice formă de cooperare. Descrie o dorință de a-și satisface propriile nevoi fără a lua în considerare impactul asupra celeilalte părți din conflict. Se maximizează interesul propriu și se minimizează interesul celuilalt. Se urmărește impunerea unui punct de vedere prin care să se demonstreze că trebuie să-ți atingi scopul prin sacrificarea scopurilor celuilalt, încercând să-l convingi pe celălalt de corectitudinea concluziei tale, respectiv incorectitudinea concluziei lui, încercând să-l faci pe celălalt să accepte vina pentru o problemă.

**Stilul competitiv** este promițător în cazurile în care dispune de multă putere, este sigur de realitatea faptelor, situația este în mod real de tip câștig - pierdere și nu mai are de-a face cu competitorul în viitor.

**Stilul concesiv.** În concesiunea dintre două organizații care negociază, sau dintre două părți se urmărește atât impunerea în cote mari a intereselor cât și maximizarea pe cât posibil a cooperării. Cuvântul cheie al întregului sistem este compromisul, iar compromisul nu este cea mai indicată soluție în cazul în care este vorba despre împărțirea asimetrică a puterii. Cum puterea între două organizații, sau două părți ale aceleiași organizații nu este aproape niciodată simetrică, acest stil de management al conflictelor este cel mai puțin indicat. Este o soluție doar la conflictele izbucnite din insuficiența resurselor și o bună poziție de retragere în momentul în care celelalte strategii esuează.

**Stilul colaborativ.** În final, acest ultim stil de management al conflictelor este cel mai indicat pentru că el presupune maximizarea atât a intereselor personale cât și a comunicării. Este stilul cel mai indicat între două organizații care au în comun o problemă. Astfel se pune problema acordului de către ambele părți. Prin această metodă de colaborare se poate spori productivitatea. Acest stil funcționează cel mai bine când conflictul nu are o intensitate foarte mare și când fiecare parte deține informații utile celeilalte. Se reușește astfel sporirea realizărilor și mărirea competitivității. În acest stil, părțile încearcă să-și rezolve problemele prin clarificarea diferențelor mai degrabă decât prin compromisul asupra diferitelor puncte de vedere.

#### *Metode de evitare a conflictelor în organizația militară*

-Stimularea unui răspuns deschis, constructiv pentru membrii organizației și lupta împotriva loviturilor pe la spate și a bârfei;

-Confruntarea cu probleme interpersonale îndată ce apar, străduința de a descoperi motive reale ale disconfortului și discordiei;

-Tolerarea criticilor, atunci când sunt constructive și permiterea exprimării cu voce tare a divergențelor de opinie;

-Permiterea membrilor nemulțumiți să se retragă și celor noi, cu idei și puncte de vedere proaspete, să se alăture organizației;

- Admiterea că obiectivele individuale pot fi diferite de ale organizației;

- Descurajarea tendinței de a găsi țapi ispășitori;

- Necesitatea unei comunicări clare și eficace a informațiilor și obiectivelor, spiritul de echipă depinde de regula de rezultatele unor întruniri bine conduse.

Exista o mare diversitate de tehnici și sisteme de management al conflictelor dar cele mai importante forme de intervenție în situații de conflict sunt considerate: negocierea, medierea și arbitrajul.

*Negocierea* este în același timp o artă și o știință. Este o artă care permite celui care știe să o pună în practică strategii, tehnici și tactici, să reușească mai bine. Este, totodată, o știință pe care majoritatea oamenilor o practică inconștient, în fiecare zi, fără s-o fi studiat neapărat (Souni, Hassan). Disputele, conflictele sunt încheiate permanent prin atingerea unui acord mutual satisfăcător prin negociere, mediere sau prin arbitrajul unui terț care decide dacă o parte a avut dreptate și cealaltă s-a înșelat. Negocierea este un proces decizional între două sau mai multe părți care nu împărtășesc aceleași opinii. Este procesul de comunicare ce are ca scop atingerea unei

înțelegeri. Cele două părți acționează împreună pentru a reduce diferențele dintre ele. Putem să vorbim despre mai multe *tehnici de negociere*:

*Negocierea distributivă.* Acest tip de negociere este una de tipul câștig/pierdere, în care o sumă clară de bunuri este împărțită clar între două părți. Astfel, se presupune o fermitate față de compromisuri, se fac amenințări și promisiuni. Un bun negociator distributiv trebuie să fie: simpatic, nepărtinitor și să fie expert în problema negociată.

*Negocierea integrativă.* Aceasta practică în negocieri este cea mai productivă deoarece ea presupune că se pleacă de la ideea că soluționarea unei probleme comune poate multiplica valorile care îi revin fiecărei părți. Astfel se neaga ideea că totul, bunul care urmează a fi împărțit are o valoare fixă și determinată. Succesul unei astfel de negociere este asigurat printr-un flux informațional: cele două părți trebuie să-și adreseze reciproc întrebări și apoi să le răspundă, pentru ca astfel să se poată iniția un dialog. Metoda prin care se obține o astfel de colaborare a ambelor părți este introducerea obiectivelor comune. Prin tratarea diferențelor ca oportunități se pot reduce costurile și astfel eficiența poate crește.

*Negocierea prin implicarea celei de a treia părți.* Atunci când două părți implicate într-un conflict nu mai pot ajunge la nici un fel de înțelegere, este adusă o terță persoană care are avantajul de a fi potențial mai obiectivă decât persoanele în conflict asupra metodelor care trebuiesc aplicate sau a stilului care trebuie folosit. Terții pot contribui la soluționarea disputelor prin: reducerea tensiunii, controlarea numărului de probleme, îmbunătățirea comunicării, stabilirea unor teme comune sau sublinierea anumitor opțiuni de decizie pentru a le face mai atractive pentru părți.

*Medierea* este forma de intervenție prin care se promovează reconcilierea sau explicarea, interpretarea punctelor de vedere, pentru a fi înțelese corect de ambele părți. Este de fapt negocierea unui compromis între puncte de vedere, nevoi sau atitudini ostile sau incompatibile.

De regulă, ea presupune implicarea unei a treia părți, neutră, care are doar rolul de a facilita ajungerea la un acord. Mediatorul într-o astfel de situație este poziționat într-un rol foarte dificil deoarece el are o funcție tampon între cererile celor două părți. Cu toate acestea puterea unui mediator este destul de limitată pentru că el nu poate dicta soluții ci poate doar indica punctele de vedere comune ale părților, pentru ca astfel să se ajungă la un consens. Medierea este mult mai puțin intruzivă decât arbitrajul deoarece părțile își păstrează controlul asupra rezultatelor, deși vor ceda controlul asupra modului de soluționare a disputei. Medierea ajută astfel să se păstreze un beneficiu important al negocierii: părțile mențin controlul asupra soluțiilor, fapt care le va ajuta semnificativ în dorința lor de implementare a rezultatelor. Dacă nici medierea nu rezolvă conflictul, se poate recurge la arbitraj.

*Arbitrajul* constă în audierea și definirea problemei conflictuale de către o persoană de specialitate sau desemnată de o autoritate. Arbitrul acționează ca un judecător și are putere de decizie. Este cea mai drastică formă de intervenție pentru că odată ajunse la aceasta fază cele două părți se supun politicii: "totul sau nimic". În această situație arbitrul conflictului are toată puterea, hotărârile sale fiind literă de lege. Ca urmare a acestui fapt, cineva poate câștiga totul iar altcineva poate să piardă totul, astfel că părțile ce se află în conflict preferă să facă apel la alte forme de

rezolvare. Diferența majoră dintre cele două este că prin mediere se caută să se ajungă la un acord cu implicarea părților care vor și susține apoi soluția.

Alegerea strategiei optime de management al conflictului trebuie să aibă în vedere următorii factori: – seriozitatea conflictului; – chestiunea timpului (dacă trebuie rezolvat urgent sau nu); – rezultatul considerat adecvat; – puterea de care beneficiază managerul; – preferințele personale; – atuurile și slăbiciunile pe care le manifestă în abordarea conflictului.

Alți autori susțin că în managementul conflictelor pot fi utilizate următoarele **strategii**:

a) *Ignorarea conflictului* – dacă există pericolul unui conflict distructiv, incapacitatea managerului de a-l aborda poate fi interpretată drept o eschivare de la responsabilitățile manageriale.

b) *Tolerarea conflictului* – dacă conflictul nu este foarte puternic și se consideră că va duce la creșterea performanțelor organizaționale el poate fi tolerat; responsabilitatea managerului este de a ține în permanență sub observație conflictul pentru ca acesta să nu devină distructiv. În literatura de specialitate mai pot fi întâlnite următoarele abordări în vederea soluționării conflictelor, din perspectiva acțiunii managerului:

a) *Retragerea* - managerul nu manifestă interes pentru soluționarea conflictului și preferă să nu se implice; această strategie este periculoasă pentru că poate da naștere unor blocaje de comunicare atât pe orizontală cât și pe verticală în organizație.

b) *Aplanarea* - reprezintă strategia folosită de acei manageri care caută aprobarea celor din jur, în loc să caute ca obiectivele organizaționale să fie atinse; el va încerca să împace pe toată lumea.

c) *Fortarea* este abordarea managerului care, spre deosebire de cel de mai înainte, dorește cu orice preț să realizeze obiectivele de productivitate și va apela la constrângere, uzând exagerat de puterea cu care a fost investit.

d) *Compromisul* se află ca atitudine a managerului între cea de a doua și cea de a treia formă de strategie, adeseori fiind atins prin negocieri.

e) *Confruntarea* este singura abordare care poate duce la rezolvarea definitivă a conflictului, luând în considerare atât nevoia de productivitate cât și pe aceea de cooperare interumană. Acțiunea pentru calmarea conflictelor organizaționale poate fi preventivă sau poate surveni după ce conflictul s-a declanșat. Astfel:

1) *Reducerea sau limitarea conflictului*. Strategii pe termen scurt: **arbitrarea** de către o comisie de arbitraj a cărei hotărâre este definitivă. **persuasiune**; încercarea de convingere a unei părți să renunțe la poziția sa; **constrângerea**; **cumpărarea**. Strategii pe termen lung: **separarea**; **medierea**; **apelul**; **confruntarea**.

2) *Soluționarea conflictului*. Se poate realiza prin:

a) *fixarea de obiective comune* – în condițiile în care o sursă majoră de conflicte este reprezentată de urmărirea unor obiective diferite, managerul trebuie să încerce să propună obiective acceptate în egală măsură de grupurile aflate în conflict – restructurare;

b) *îmbunătățirea proceselor de comunicare* – barierele de comunicare existente între manager și ceilalți membri ai organizației sau între aceștia din urmă,



trebuie reduse, comunicarea dintre membrii organizației trebuie stimulată prin intensificarea schimburilor informaționale dintre departamente;

c) *negocierea integrativă* – esența acestui proces este că nici una din părți nu trebuie obligată să renunțe la aspectele pe care le consideră vitale; oamenii trebuie încurajați să găsească o soluție creativă în locul compromisului.

3) *Prevenirea conflictului*. Prevenirea conflictului se poate realiza prin dialog social de calitate în cadrul organizației. Aceasta necesită o participare activă a angajaților într-o comunicare atât pe orizontală cât și pe verticală, care presupune mai multe niveluri: participarea la locul de muncă; participarea în relațiile umane propriuzise; cointeresarea lor financiară. În vederea prevenirii unui conflict distructiv, managerul trebuie să ceară părerile oamenilor și să-i asculte cu atenție; să adreseze criticile într-o manieră constructivă; să nu pornească de la premisa că știe ce gândesc sau ce simt ceilalți cu privire la anumite subiecte importante; înainte de a adopta decizii care ar putea afecta activitatea celorlalți să-l consulte sau să-l stimuleze să participe la elaborarea lor; să încurajeze persoanele și grupurile care se angajează în dispute constructive; să încerce să găsească căi care să le permită ambelor părți dintr-un conflict să părăsească terenul cu o oarecare demnitate.

### **Concluzii**

Conflictul trebuie considerat un aspect inevitabil al vieții organizațiilor, cei mai mulți oameni consideră conflictele ca fiind ciocniri distructive, ireconciliabile, în urma cărora unii câștigă în defavoarea altora.

Un conflict de nivel mediu este necesar pentru a permite evoluția proceselor organizaționale și a pregăti terenul pentru schimbare; conflictul poate da naștere motivației de a rezolva problemele care altfel trec neobservate, putând duce la un comportament creator;

Data fiind importanța deosebită a soluționării eficiente a stărilor conflictuale, în viitor este necesar ca managerii să posede mai multe cunoștințe despre posibilitățile de rezolvare constructivă a situațiilor conflictuale, iar resursele instituționale alocate soluționării conflictelor individuale să fie sporite în mod substanțial.

În același timp, prin sistemul educațional, îndeosebi cel superior, ar trebui să se acorde o mai mare atenție pregătirii în domeniul soluționării stărilor conflictuale cu caracter distructiv.

Mai multe instituții complexe ar putea să aibă menirea arbitrării relațiilor antagonice, protejării și îngrijirii victimelor psihologice ale conflictelor interpersonale.

Preocupările societății umane demarate în deceniul șapte, sub forma de teme, capitole din lucrări sau chiar mici studii, referitoare la studierea conflictelor, au devenit obiect de studiu și acțiune constructivă și a dus la structurarea unei noi discipline - rezolvarea conflictelor -aflată la intersecția mai multor științe: psihologia, sociologia, pedagogia, dreptul, politologia, managementul și altele.

Conflictologia ca disciplină emergentă trebuie să fie obiectul de studiu în învățământul militar superior și a unor centre sau institute militare sau civile de studiere a conflictului precum cele existente în SUA, Anglia, Africa de Sud, Rusia, Australia și altele.

### **Bibliografie**

- [1] CORNELIUS, Helena și Faire, Shoshana, *Evryone Can Win*, Sirnon and Schuster, Australia, 1989.
- [2] GRIFFIN, R., W. – *Management*, Houghton Mifflin Comp., Boston, 1990.
- [3] NAISBITT, J., Aburdene, P. – *Megatrends 2000*, Avon Books, New York, 1990.
- [4] NECULAU, A., Pierre de Visscher - "*Dinamica Grupurilor*", Ed. Polirom, Iasi, 2001.
- [5] ROBBINS, P. S. – *Managing Organizational Conflict*, Editura Englewood Cliffs, New Jersey, 1994.
- [6] UMBREIT, Mark, S. - "*Mediating Interpersonal Conflicts: A Pathway to Peace*", CPI Publishing West Concord, Minnesota, 1995.
- [7] ZAMFIR, Cătălin și Vlăsceanu, Lazar (coord.), *Dicționar de sociologie*, București, Editura Batel, 1992.

## ROLUL NATO ÎN ASISTAREA DEZASTRELOR

Cornel OPRIȘA\*

*NATO's involvement in international disaster assistance has a long history.*

*For fifty years, NATO's interest in and capabilities to protect the populations have served to protect civilian populations.*

*Since the creation of the Alliance in 1949, NATO has always placed great emphasis on protection of the population. Faced with potential threat of war which might involve nuclear weapons, the Alliance began to develop various measures in the field of civil protection.*

*The involvement in the humanitarian aid activity also introduced NATO to a new society, that of the international humanitarian organizations. The World Health Organization (WHO) and the International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC) were among the first new partners for NATO.*

Implicarea NATO în asistarea dezastrelor la nivel internațional are o istorie îndelungată. De la crearea Alianței în 1949 NATO a dat întotdeauna o mare importanță protejării populației. Confruntându-se cu posibile amenințări de război care ar fi putut include arme nucleare, Alianța a început să dezvolte diverse măsuri în domeniul protecției civile. În consecință, în 1951 NATO a înființat Comitetul de Apărare Civilă în vederea administrării eforturilor necesare protecției populației noastre, ulterior în anul 1995 redenumit Comitetul de Protecție Civilă.

În curând s-a dovedit că posibilitățile de protecție a populației împotriva efectelor războiului pot fi de asemenea folosite împotriva efectelor dezastrelor. Nu mai târziu de 1953, ca urmare a inundațiilor dezastruoase din Marea Nordului, NATO a avut un plan aprobat de asistență pentru dezastru. Din 1958, Consiliul Nord Atlantic a stabilit proceduri pentru coordonarea de către NATO, între țările membre, a asistenței în caz de dezastru. Modificate mai apoi, aceste proceduri rămân valabile până în mai 1995, când au fost înlocuite de proceduri revizuite, care au devenit aplicabile în țările Partenerie.

Recunoscând importanța îmbunătățirii cooperării internaționale în domeniul sprijinirii în caz de dezastru, pe 17 decembrie 1997, Consiliul Organizației Euro-Atlantice (EAPC) în Sesiune Ministerială a aprobat o propunere pentru crearea Capacității de Răspuns Euro-atlantică la Dezastre, și a însărcinat Comitetul Principal de Planificare a Urgențelor Civile (SCEPC) cu Partenerii de Cooperare pentru pregătirea unui raport mai detaliat pentru întâlnirea Ministerială EAPC din mai 1998. Răspunsul la politica EAPC pe "Îmbunătățirea Cooperării Practice în cadrul Asistenței Internaționale pentru Dezastre", a fost aprobată de către Ministerul Afacerilor Externe EAPC pe 29 mai 1998.

---

\* Locotenent colonel doctorand, prim-adjunct al inspectorului șef, Inspectoratul pentru Situații de Urgență „Unirea” al Județului Alba

### **Sprijinul NATO împotriva dezastrelor**

În anii 1950, a existat un număr de cazuri în care NATO a fost folosit pentru coordonarea sprijinului ca răspuns la cutremure de pământ, inundații și alte dezastre. Din fericire, ca urmare a îmbunătățirii pregătirii la dezastre, începând cu anii 1960 a existat un număr relativ scăzut de dezastre majore în țările membre ale Alianței care să fi depășit capacitatea națională de răspuns și care au cerut coordonarea sau sprijinul NATO. De exemplu, inundațiile de la Arno care au devastat Florența și Pisa din 1966, au necesitat un răspuns din partea câtorva țări membre NATO. Totuși, deoarece dezastrul a fost mai mult pentru patrimonial artistic italian și mondial, sprijinul necesar a fost mai mult de ordin tehnic și artistic decât umanitar. Pe de altă parte, un număr de țări membre NATO au răspuns prin oferirea asistenței umanitare care era necesară (corturi, elicoptere, alimente și medicamente), în special pe bază bilaterală.

În 1971, procedura NATO pentru asistența în domeniul coordonării dezastrelor a fost revizuită, îmbunătățind relațiile instituționale între NATO și organizațiile umanitare internaționale. Aceste proceduri au fost puse în folosință în septembrie 1975 odată cu cutremurul de pământ care a avut loc în Sud-Estul Turciei când procedurile NATO au fost folosite pentru a determina tipul de ajutor necesar (ambulante, bucătării mobile, camioane, corturi, generatoare electrice, alimente și anumite tipuri de medicamente). Aceste informații au fost oferite țărilor membre NATO prin sistemul de comunicații NATO. Totuși, în ceea ce privește răspunsurile s-a subliniat faptul că sprijinul oferit ar trebui făcut prin Societatea de Cruce Roșie.

O mai mare implicare a NATO a avut loc cu ocazia unui cutremur din mai 1976 din Italia. Cu acea ocazie, autoritățile italiene au diseminat lista lor de cerințe pentru asistență externă prin NATO, iar NATO a coordonat sprijinul foarte substanțial oferit de Canada, Franța, Olanda și SUA, combinând oferta de provizii dintr-o țară cu oferta de transport din alta.

### **Accidentul de la Cernobîl**

Ulterior, pentru mulți ani abilitatea de coordonare a NATO nu a mai fost utilizată.

Motivul principal a fost îmbunătățirea substanțială a capacitații de răspuns la dezastrele naționale care a diminuat nevoia asistenței externe de către alte țări membre NATO. Ca urmare, absența implicării NATO a fost mai evidentă în dezastrele majore precum accidentul nuclear de la Cernobîl din aprilie 1986 și cutremurul din Armenia din 1988. Dezastrul de la Cernobîl, prin natura sa și prin extinderea ororilor sale, a demonstrat că dezastrele nu cunosc nici o limită. Totuși, deși mare parte din Europa de est și de vest a fost afectată, efectele în țările membre NATO a fost relativ redus. În cadrul fostei Uniuni Sovietice impactul a fost, mult mai mare. Datorită amplitudinii acestui dezastru și a efectelor sale târzii, națiunile vestice, incluzând țările membre NATO, au răspuns cu sprijin medical. Totuși, implicarea NATO a fost scoasă complet din discuție. NATO nu a fost nici măcar implicat în coordonarea măsurilor luate de țările membre NATO. Războiul Rece încă nu se terminase. Peste toate acestea, în cadrul NATO erau unele opinii că mandatul acestui organism, la acel moment, era limitat la dezastrele naturale.

## **Cutremurele din Armenia și Republica Kirgystan**

În decembrie 1988, a avut loc marele cutremur din Armenia. Deși a început o încălzire a relațiilor Est-Vest și nu era nici o îndoială în legătură cu natura dezastrului sau a necesității asistenței umanitare, era teama că o ofertă “agresivă” de sprijin din partea NATO ar putea ușor fi văzută ca și propagandă. Totuși se poate remarca că majoritatea țărilor membre NATO au oferit sprijin în Armenia pe bază bilaterală. Trist este, și de asemenea demn de remarcat, că ajutorul ar fi putut fi mult mai eficient dacă ar fi fost coordonat în mod corect.

În toamna lui 1992, a fost un cutremur mare de pământ în Republica Kirgystan și Organizația de Sprijin a Națiunilor Unite pentru Dezastre (UN-DHA) a contactat NATO pentru a cere asistență. Totuși NATO nu a răspuns, deoarece nu putea acționa în afara zonei decât dacă i se cerea de către țările membre NATO. În cele din urmă, Turcia a contactat NATO în numele Republicii Kirgystan și NATO utilizând procedurile sale cu Turcia, a răspuns prin Regatul Unit și Statele Unite. Rusia și Kazahstanul a oferit de asemenea sprijin, dar fără nici o coordonare din partea NATO.

## **Planul Resurselor Națiunilor Unite pentru Apărarea Militară și Civilă**

Implicarea NATO în activitatea de sprijin umanitar a introdus alianța într-o nouă societate, cea a organizațiilor umanitare internaționale. Organizația Mondială pentru Sănătate (WHO) și Federația Internațională de Cruce Roșie și Semilună Roșie (IFRC) au fost între primii parteneri NATO.

O implicare mai profundă și mai importantă a început în 1992 la inițiativa Departamentului Națiunilor Unite pentru Afaceri Umanitare (UN-DHA). Pe baza unei rezoluții a Adunării Generale (45/221 din 21 decembrie 1990), DHA a inițiat un proiect cu privire la utilizarea Resurselor de Apărare Militară și Civilă (MCDA) în asistența la dezastre naturale, iar DHA a dorit cooperarea NATO în derularea acestui proiect.

Filosofia de bază în planul MCDA a fost că istoria recentă a dat exemple excelente prin care forțele armate au oferit ajutor la intervenția împotriva dezastrilor. Acest lucru s-a simțit la sfârșitul războiului rece, când a fost posibil un plan atât de mare de asistență națională pe linie de apărare militară și civilă, nu doar bilateral sau multilateral, ci cu o bază de drept internațional.

Chiar de la început dorința NATO a fost să participe la proiect. Motivul nu a fost, așa cum unii membri ai presei au presupus, faptul că NATO era disperat să primească noi îndatoriri, și nici că NATO dorea să își îmbunătățească imaginea ca și organizație umanitară. NATO nu este o organizație umanitară, ci este o organizație pentru pace, securitate și stabilitate. Oricum, din perspectiva NATO, utilizarea tuturor resurselor posibile pentru a aduce sprijin victimelor dezastrilor, și a face asta în colaborare cu comunitatea internațională, incluzând Partenerii NATO din Europa Centrală și de Est era pe aceeași linie cu scopul de pace, securitate și stabilitate.

Ca un prim pas, NATO a fost de acord să găzduiască un workshop, organizat și sponsorizat de către DHA Geneva și IFRC. Workshop-ul a avut loc în Bruxelles în decembrie 1992, cu participanți din 33 de state diferite și 20 de organizații

internaționale. Grupurile de lucru au stabilit ca la începutul lui 1994 ”Strategiile de utilizare a MCDA în apărarea împotriva dezastrelor naturale” să fie notificate la conferința de la Oslo.

Între timp, NATO și DHA Geneva a făcut publică observația că cooperarea dintre ele în caz de dezastru nu mai trebuie să aștepte finalizarea activității din cadrul proiectului MCDA. În decembrie 1992, după concluziile workshop-ului, miniștrii de externe din NATO au pus problema unui Ghid ministerial nou pentru Planificarea Urgențelor Civile în care să se prevadă că NATO ar trebui să fie pregătit să aplice procedurile de coordonare și în caz de dezastru în afara granițelor NATO, dacă i se cere aceasta de către o organizație internațională (UN-DHA, IFRC, etc.)

### **Asistența împotriva dezastrelor în afara granițelor NATO**

Procedurile originale pentru cooperarea NATO în domeniul asistenței împotriva dezastrelor pe timp de pace stabilită în 1953, nu pot face față cererii de la o țară non-NATO. Așa cum s-a menționat mai sus, în decembrie 1992, Consiliul Nord-Atlantic a fost de acord ca procedurile operaționale existente pentru cooperarea NATO pe timp de pace în caz de dezastru să rămână valide.

Totuși, dacă se cere de către o organizație internațională relevantă, NATO ar trebui să fie pregătit să implementeze aceste proceduri și în caz de dezastru în afara granițelor sale.

Ca și rezultat, Politica NATO cu privire la Asistența împotriva dezastrelor pe timp de pace a fost revizuită și au fost aprobate următoarele modalități de apărare pentru țările Membre NATO:

1. Dacă o țară din afara Alianței cere ajutor, în mod normal măsurile se vor aplica între țara membră participantă și țara afectată. Totuși, țara membră participantă, care a obținut informații despre cerințele țării afectate, ar trebui să comunice aceste informații despre asistența oferită către toate țările membre și Secretarului General prin sistemul de comunicații al Alianței; și

2. în mod similar, o organizație internațională acționând cu acordul unei țări afectate din afara Alianței, ar putea contacta Secretarul General pentru a cere ajutor. În asemenea cazuri Secretarul General va pune la dispoziție elementele necesare Statului Major Internațional, pentru a lua măsuri în vederea oferirii de asistență urgentă.

ONU este primul punct focal pentru coordonarea operațiunilor internaționale de în cazul dezastrelor naturale.

Înființarea Organizației Națiunilor Unite de Ajutor împotriva Dezastrelor (UNDRO), înlocuirea sa ulterioară de către Departamentul Afacerilor Umanitare (UNHDA), și înființarea postului de Subsecretar General pentru Afacerile Umanitare au fost gândite pentru a întări și îmbunătăți eforturile colective ale comunității internaționale în ajutorul împotriva dezastrelor. Cererea Adunării Generale pentru reglementări între ONU și organizațiile guvernamentale, interguvernamentale și non-guvernamentale implicate pentru a permite să aibă un acces mai mare la capacitățile lor de sprijin în caz de urgență, incluzând sprijinul uman și logistic, a fost concepută pentru a promova întărirea rolului de lider a ONU în acest domeniu.

În septembrie 1994, Moldova a fost lovită de inundații ca urmare a ploilor excesive. Guvernul Moldovei a cerut sprijin la NATO. Dar NATO nu a răspuns imediat, deoarece procedura la momentul respectiv nu permitea asistența directă la noile țări partenere. NATO a putut acționa doar după ce o națiune membră a Alianței a cerut sprijin în numele Moldovei.

### **Colaborarea între Consiliul de Cooperare a Atlanticului de Nord și Țările din cadrul Parteneriatului pentru Pace**

Inundațiile din Moldova au fost motivul care a stat la baza unei revizuirii fundamentale a politicii NATO în ceea ce privește asistența în caz de dezastru, acum luându-se în calcul modalitățile de cooperare cu, și sprijin către, Consiliul de Cooperare Nord Atlantic (NACC) și Parteneriatul pentru Pace (PfP).

Pe 12 mai 1995, Consiliul Nord Atlantic a aprobat această revizuire a Politicii pentru Asistența împotriva Dezastrelor în Timp de Pace care a fost recunoscut pe 29 mai 1995 în Sesiune Ministerială de către Consiliul de Cooperare Nord Atlantic.

Principiile fundamentale a acestei noi Politici NATO referitoare la Asistența împotriva Dezastrelor pe timp de Pace sunt următoarele:

- Decizia finală dacă să se răspundă sau nu la o cerere de asistență împotriva dezastrelor naturale, prin însăși guvernele țărilor membre NATO; aceasta ar fi în mod normal un răspuns la abordarea guvernului din țara afectată, ONU sau altă organizație relevantă.

- NATO nu va încerca să creeze un rol umanitar independent pentru el însuși pe cont propriu și nici nu se va pune pe el însuși ca un alt nivel în organizarea sprijinului internațional împotriva dezastrelor.

- Alianța nu va duplica sau nu va elimina din atribuțiile unei alte organizații internaționale axate pe refacerea după dezastru.

- Bunurile civile rămân tot timpul sub control național. Practica standard pentru organizațiile internaționale relevante este să se consulte cu națiunile și în același timp să informeze NATO în legătură cu apropierea lor de capitale.

În aprilie 1997, la întâlnirea Înaltului Comitet de Planificare pentru Situații de Urgență Civilă al NATO (SCEPC), care a avut loc în Moscova, Federația Rusă a propus îmbunătățirea cooperării practice în domeniul luptei împotriva dezastrelor naturale. Recunoscând importanța îmbunătățirii cooperării în domeniul sprijinului împotriva dezastrelor, pe 17 decembrie 1997, Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic (EAPC) în Sesiune Ministerială a autorizat o propunere de creare a Capacității Euro-Atlantice pentru Răspuns împotriva Dezastrelor, a cerut înființarea Centrului pentru Coordonare *Euro-Atlantică pentru Răspuns la Dezastru* (EADRCC) și Unitatea Euro-Atlantică pentru răspuns la dezastru (EADRU).

### **Politica Consiliului Organizației Nord Atlantice pe cooperarea practică în domeniul asistenței internaționale la dezastrele naturale**

Bazându-se pe propunerea Rusiei pentru „Bune Practici ale Organizației în Domeniul Asistenței în cazul Dezastrelor” și pe “Politica NATO pentru Asistarea Dezastrelor pe timp de Pace”, Înaltul Comitet de Planificare pentru Situații de Urgență Civilă, în cadrul EAPC, a dezvoltat politica pentru Capacitatea Euro-Atlantică,

modalitățile de includere a Centrului pentru Coordonare *Euro-Atlantică pentru Răspuns la Dezastre* (EADRCC) la Comandamentul NATO și nepermanența Unității Euro-Atlantice pentru răspuns la dezastre (EADRU).

Acest EADRU include un amestec de elemente naționale voluntare ale membrilor EAPC. EADRU poate fi desfășurat acolo unde este nevoie, în caz de producere a unei urgențe majore într-o țară membră EAPC.

Următoarele principii de bază se aplică politicii EAPC:

- țările afectate rămân partea responsabilă pentru managementul dezastrelor;

- Națiunile Unite au primul rol în coordonarea operațiunilor de asistență la dezastre, totuși EADRCC nu va duplica rolul ONU în cadrul zonei EAPC ci îl va completa și va aduce sprijin adițional Națiunilor Unite.

- Rolul EADRCC în zona EAPC va fi mai mult unul de coordonare decât de conducere. În cazul unei cereri internaționale de sprijin împotriva dezastrelor, va rămâne la alegerea fiecărei națiuni dacă va vrea să ofere ajutor, și dacă da, dacă o va face prin EADRU sau va oferi sprijin direct țării afectate.

### **Centrul Euro-Atlantic de Coordonare a Răspunsului la Dezastre (EADRCC)**

Înființarea EADRCC a fost autorizată de către Ministerele EAPC pe 29 mai 1998, și a fost inaugurat pe 3 iunie 1998, în prezența Secretarului General NATO, ambasadorului Rusiei la NATO și a unui reprezentant al Biroului ONU pentru Coordonarea Activităților Umanitare.

EADRCC este condus de către Directorul de Planificare a Urgențelor Civile cu personalul adițional, secondat de către NATO și țările partenere. În cazul unui dezastru major poate avea loc o creștere numerică a personalului Centrului cu alte divizii ale Statului Major Internațional NATO, sau experți din capitalele EAPC. EADRCC are de asemenea în mod permanent un ofițer de legătură cu Biroul Națiunilor Unite pentru coordonarea Activităților Umanitare.

Responsabilitățile EADRCC sunt:

- În strânsă colaborare cu UN-OCHA, să coordoneze răspunsul țărilor EAPC, față de dezastrele care au loc în zona EAPC;

- Să acționeze ca un punct focal pentru diseminarea informațiilor printre țările EAPC, pentru răspunsul la dezastru;

- Să mențină o colaborare strânsă cu UN-OCHA și Uniunea Europeană ca și cu alte organizații implicate în răspunsul internațional la dezastre.

Deși politica EAPC oferă angajamentele procedurale de bază, este necesară dezvoltarea unor proceduri mai detaliate pentru EADRCC și EADRU ca și primă prioritate.

Ca și rezultat au fost pregătite: “Procedurile de Operare Standard ale EADRCC” și “Procedurile pentru folosirea Unității Euro-atlantice de Răspuns la Dezastre la Asistența Internațională pentru Dezastre”.

Aceste proceduri vor fi revizuite bazându-se pe experiența obținută în operațiunile actuale și/sau exerciții.



De la inaugurarea EADRCC, Centrul a fost implicat într-o serie de operațiuni majore.

### **Inundațiile din Ucraina 1998**

Pe 6 noiembrie 1998, ca și rezultat al precipitațiilor abundente care au avut loc în primele zile ale lunii, râul Tisa și câțiva dintre afluenții săi din vestul Ucrainei au ieșit din matcă. 400.000 de oameni din 120 orașe, sate și comunități au fost afectați, 17 oameni au murit și 21.000 au fost evacuați, 2.200 de case au fost distruse și 2.000 au fost serios avariate iar aproximativ 100.000 de hectare de teren agricol au fost inundate.

Pe 9 noiembrie 1998, Guvernul Ucrainei a cerut asistență internațională din partea EADRCC.

În concordanță cu procedura stabilită, EADRCC s-a consultat urgent cu Biroul Națiunilor Unite pentru coordonarea Acțiunilor Umanitare (UN-OCHA) în vederea realizării acțiunii, și a difuzat o cerere urgentă pentru asistență la Dezastre către toate capitalele EAPC. Datorită faptului că în acest timp, resursele de personal ale UN-OCHA erau foarte solicitate datorită implicării organizației în rezolvarea consecințelor uraganului “Mitch” în America Centrală, EADRCC a coordonat eforturile internaționale de ajutorare pentru Ucraina, a acționat ca și punct focal în diseminarea informației pentru cererea de asistență țărilor EAPC și a coordonat diverse acțiuni.

EADRCC a monitorizat situația Ucrainei neînterupt, informând tot timpul UNOCHA, capitalele EAPC și delegația EAPC la sediul NATO asupra evoluției evenimentelor din țara afectată. Pentru a evita repetarea eforturilor și pentru a aplica Procedurile Operaționale existente, EADRCC a transmis, plecând de la situația inițială, mesaje continue despre situația revizuită din Ucraina, cererile existente pentru ajutor și asistența oferită până în acel moment.

Alături de schimbul de informații asupra situației din țara afectată, EADRCC a emis o cerere pentru transportul ajutoarelor stocate în Italia. După analiza atentă a câtorva opțiuni, s-a ajuns la concluzia că cea mai bună soluție a fost să le transporte pe mare, astfel ajutoarele au fost livrate prin Portul Odessa (Ucraina).

Țările care au ajutat Ucraina în cazul acestui dezastru au fost: Austria, Republica Cehă, Danemarca, Franța, Germania, Ungaria, Olanda, Polonia, Federația Rusă, Republica Slovacă, Statele Unite.

### **Cutremurul din Turcia 1999**

Pe 17 august 1999, cel mai devastator cutremur de la înființarea Alianței din 1949, a lovit partea nord-vestică a Turciei. Mai mult de 15.000 de persoane au murit și 40.000 au fost accidentate în acest dezastru. În plus, mai mult de 57.000 de case au fost sever avariate și Turcia a suferit pierderi economice enorme.

Pe 18 august 1999, Turcia a cerut asistență țărilor EAPC prin EADRCC. 14 cereri de asistență a EADRCC au circulat prin țările EAPC. Toate țările NATO și 17 țări partenere au răspuns acestei cereri urgente de ajutor. În timpul situației de urgență EADRCC a fost în contact constant cu Centrul de Criză din Turcia, Biroul ONU de Coordonare a Activităților Umanitare, capitalele EAPC și Statul Major NATO.

În special, contactul cu UN-OCHA a fost realizat aproape imediat și cooperarea EADRCC cu UN-OCHA a evitat repetarea eforturilor. Datorită excelenței cooperării cu ONU și autoritățile turce, EADRCC a putut informa capitalele EAPC asupra situației, prin distribuirea unor rapoarte asupra situației în mod regulat.

Aceste rapoarte au oferit ocazia atragerii atenției asupra cererilor de ajutor și a ofertelor primite din partea țărilor EAPC.

După aproximativ 3 luni, un nou cutremur a lovit Turcia pe 12 noiembrie 1999. Acest cutremur a măsurat 7,2 pe Scara Richter și epicentrul său a afectat orașul Duzce, la aproximativ 170 km est de Istanbul, în provincia Bolu. Această provincie a fost afectată și de cutremurul din 17 august.

Acest cutremur a afectat mai mult de 80.000 de oameni. Dezastrul a numărat mai mult de 750 morți și peste 5.000 de răniți. Numărul clădirilor aflate în colaps sau distruse a fost de 970 unități.

Imediat după ce EADRCC a aflat de cutremur, personalul a contactat UN-OCHA și guvernul turc. EADRCC a păstrat contactul regulat cu Centrul de Criză pentru Cutremur din Ankara, delegația turcă la NATO, UN-OCHA, Centrul Națiunilor Unite de Coordonare a Operațiunilor pe Teren (OSOCC), care a fost stabilit în zona afectată și Echipa ONU de Evaluare și Coordonare a Dezastrelor (UNDAC).

EADRCC a răspuns prin diseminarea către Punctele de Contact stabilite în toate țările EAPC a cererilor de asistență de la Guvernul Turciei și OCHA. Cele mai importante cereri de asistență s-au adresat cazării miilor de persoane care și-au pierdut casele în timpul cutremurului.

În total, 33 de țări NATO și Partenere au reacționat cu generozitate față de apelurile EADRCC oferind printre altele Echipe de Căutare și Salvare, corturi pentru iarnă, saci de dormit, păături, spitale mobile, bucătării mobile, sobe încălzite cu lemne, ajutor medical, haine de iarnă, apa, echipament sanitar și asistență pentru stresul post-traumatic.

## **Inundațiile din România și Ungaria 2000**

### *România*

În aprilie 2000, temperatura neobișnuit de ridicată a cauzat topirea zăpezii și ploi torențiale rezultând inundarea bazinelor hidrologice ale râurilor din nord-vestul României. 16 din cele 42 de județe au fost afectate.

Un total de 1.150 de oameni au rămas fără locuințe, 1.390 de oameni au fost evacuați, 9 oameni au murit și 497 orașe și sate au fost afectate dintre care 28 au rămas izolate. Numărul total de case distruse a fost 4.185 și aproximativ 93.000 hectare de terenuri arabile au fost inundate. În plus 735 poduri au fost distruse și 14,6 km de diguri au avut nevoie de reparații.

Guvernul Român prin Comandamentul Protecției Civile a cerut asistență internațională prin EADRCC pe 14 aprilie 2000. EADRCC a urmat imediat procedurile standard, contactând UN-OCHA și a făcut apel către toate țările EAPC. În strânsă cooperare cu autoritățile române și cu ajutorul oferit de țări, Centrul a rămas punctul focal pentru diseminarea informațiilor, realizând 6 rapoarte de situație.

Ajutoarele cerute de România au inclus echipamente de purificare a apei, echipamente industriale pentru reconstrucția barajelor, generatoare electrice, vaccinuri, corturi, saci de dormit, 1.000.000 saci pentru nisip și combustibil motorină.

Răspunsuri au venit din partea Danemarcei, Franței, Moldovei, Poloniei, Sloveniei prin oferirea de corturi, bucătării mobile, echipamente mobile de purificare a apei, apă îmbuteliată, rezervoare de apă, camioane, alimente, saltele, saci de dormit și pături.

### *Ungaria*

În același timp Ungaria a fost afectată de ploi torențiale în estul și nord-estul țării odată cu creșterea temperaturii care a avut ca și consecință topirea zăpezii.

O inundație serioasă a avut loc pe Tisa și Bodrog, care a afectat 4 din cele 19 județe ale țării. Bazinele saturate au avut dificultăți în a face față creșterii nivelului apelor. Ca rezultat al drenării cu probleme a apei, mai multe locuințe așezate în zone joase au fost în pericol de distrugere, fiind nevoie de evacuarea persoanelor și a animalelor.

Pe 18 aprilie, guvernul Ungariei prin Ministerul de Interne, a cerut EADRCC să informeze țările EAPC în legătură cu situația și despre nevoia urgentă de 2.000.000 de saci de nisip. În aceeași zi în Centru a circulat un apel internațional urgent către Punctele de Contact pre-identificate pentru răspuns la dezastre internaționale în NATO și țările Partenerie. Ca punct focal de diseminare a informației EADRCC a pus în circulație trei rapoarte de situație, ținând legătura strânsă cu UNOCHA și autoritățile maghiare și cu țările care au oferit ajutor.

În 24 de ore mai multe țări au oferit asistență cu această ocazie: Austria, Belgia, Republica Cehă, Danemarca, Germania, Olanda, Norvegia, Polonia, Slovenia, Elveția și Statele Unite.

Răspunsurile la cererea Ungariei au depășit așteptările obținându-se 5.851.000 saci de nisip, peste 60% fiind livrați prin eforturile EADRCC. Pe 20 aprilie, Ungaria a informat EADRCC că necesitățile de saci de nisip au fost împlinite.

### **Incendiile de pădure din fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei 2000**

Pe 15 august 2000, EADRCC, a fost contactat de către Ofițerul de Legătură NATO din Skopje, în numele guvernului din Skopje care a cerut EADRCC să coordoneze asistența pentru obținerea de elicoptere și aeroplane pentru a ajuta în lupta împotriva focului din partea de est a țării în zona Delcevo. Au fost cerute și alte echipamente de bază în lupta cu incendiile de pădure.

Au existat 327 incendii pe o suprafață de 15.821 hectare, 286 dintre ele fiind incendii de pădure. Cele mai afectate zone au fost Skopje, Veles, Makedonski Brod, Strumica, Prilep, Gevgelija, Gostivar, Tetovo, Stip, Bitola, Delcevo, Pehcevo, Kocani, Kumanovo, Valandovo.

Guvernul și-a utilizat toate resursele încercând să facă față acestor incendii de pădure. Toate centrele regionale de protecție civilă și unitățile regionale de pompieri au fost incluse în procesul de luptă cu focul: un elicopter oferit de armată, 760 pompieri, 47 inspectori pentru protecția împotriva focului, 300 de polițiști, 200 de persoane din Protecția Civilă, 672 soldați, 200 de la "Macedonian Forest".

EADRCC a pus în circulație o cerere urgentă pentru asistență și a transmis rapoartele de situație către capitalele EAPC incluzând cerințele viitoare pentru sprijin și comunicații între capitale.

Au fost oferite elicoptere de către : Bulgaria, Canada, Cehia, Grecia, Turcia și prin Forța Kosovo (KFOR), Germania. Echipament de luptă împotriva incendiilor a oferit Danemarca, Ungaria, Suedia, Elveția, Norvegia și Turcia. În plus Italia a oferit două avioane tip CL 414 care nu au fost utilizate deoarece situația în țară se îmbunătățea radical. Suedia a oferit o echipă de 3 specialiști în pentru pregătirea a 100 de persoane pentru lupta cu focul în pădure, despre cum să folosească echipamentul oferit de ei și de asemenea a oferit asistență pe termen îndelungat în instruirea pompierilor.

Încă o dată, reacția promptă din partea țărilor EAPC a dovedit că relația dintre Aliți și Parteneri nu e doar declarativă, ci din contră, s-a dovedit a fi eficientă când e mai mare nevoie.

### **Condițiile extreme de vreme în Ucraina și Moldova 2000**

#### *Ucraina*

În ultimele zile din noiembrie și începutul lui decembrie 2000 în nord-vestul Ucrainei au fost condiții meteorologice severe (îngheț și ninsori). Posibilitatea de aprovizionare a 4.977 așezări din cele 12 provincii, cu o populație totală de 3.8 milioane de locuitori a fost depășită. În plus, 20.931 de linii de electricitate, 307 posturi de transformare și stâlpi, 3.420 tone de cabluri fără izolație și mai mult de 10.000 cu izolație au fost stricate sau distruse. Șase oameni au murit și 750 de persoane au fost rănite. Pe 8 decembrie 2000, Ministerul Urgențelor din Ucraina a cerut asistență de la EADRCC.

Cea mai urgentă cerință a fost pentru posturi de transformare și stâlpi pentru transportul energiei, cabluri fără izolație și dispozitive pentru asamblarea liniilor de putere. EADRCC a acționat în vederea facilitării ajutorului rapid și în această privință a emis o cerere pentru asistență la dezastre către toate punctele de contact desemnate în cele 46 capitale EAPC pe 10 decembrie 2000. Această cerere de ajutor a fost urmată de 8 rapoarte de situație.

Răspunsul la cerere a fost asigurat de Federația rusă, România, Cehia, Turcia, Germania, Belarusia, Italia și Ungaria.

#### *Moldova*

Partea de nord a Moldovei a fost din 26 până în 29 noiembrie 2000, greu lovită de ploi torențiale, zăpezi și înghețuri. În cele mai afectate zone, un strat de gheață de 1,5 cm acoperea ramurile copacilor, cablurile telefonice și electrice. Aproximativ 2,6 milioane de persoane locuiesc în zonele afectate.

Sursa de energie pentru 465 așezări din 6 județe, reprezentând 54% din teritoriul țării în partea de nord și în centrul Republicii Moldova, cu o populație totală de 2.6 milioane de locuitori a fost distrusă. Aceste condiții extreme de vreme au afectat 3.402 km de linii de curent, 42.174 posturi de transformare și stâlpi de energie electrică, 6.995 linii de comunicație, 2.715 stâlpi de comunicație. Datorită lipsei electricității, spitalele, stațiile de pompare la canalizări și centralele termice au fost

grav afectate în funcționarea lor. De asemenea, 57.130 hectare de teren agricol și 56.720 ha de pădure au fost afectate. Toate resursele naționale disponibile au fost duse în zona afectată. (aproximativ 1.515 experți și 280 de unități de echipamente).

Pe 11 decembrie 2000, EADRCC a primit o cerere de ajutor din partea Departamentului Protecție Civile și a Urgențelor din Moldova. Imediat EADRCC a editat o cerere urgentă de ajutor. Guvernul Moldovei a identificat ca priorități, în cererea pentru ajutor internațional, următorii itemi: medicamente, generatoare electrice, echipamente de bucătărie, lanterne și radiatoare, motorină sau kerosen, unelte pentru tăierea cablurilor metalice și sprijin financiar pentru cumpărarea lucrurilor necesare.

Asistența a fost oferită de către Federația Rusă, România, Cehia, Turcia, Germania, Belarus, Italia, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare.

### **Inundațiile din Ucraina 2001**

În martie 2001, ploile torențiale și dezghețul anual al zăpezii au cauzat mai multe inundații care au afectat mare parte din vestul Ucrainei de-a lungul tuturor râurilor majore din regiunea Transcarpată. Au fost depășite cotele istorice ale nivelului apelor.

Numărul morților a ajuns la 9 persoane ca victime directe ale situației inundațiilor, 245 așezări au fost inundate, comunicațiile erau distruse în 59 de localități și 13.768 persoane au trebuit mutate temporar. În plus, 1.548 de clădiri au fost distruse, 32.286 de clădiri au fost inundate și parțial distruse. Un total de 22 de așezări au rămas fără energie electrică, 2 fără gaz, și aproximativ 561 km de drum și 9 km de șosele au fost inundate.

Ucraina a mobilizat aproximativ 24.000 de persoane care să ajute cu 1.910 unități de echipamente, angajate în eforturile de sprijinire a populației afectate. Elicopterele au sprijinit evacuarea pacienților, transportul medicamentelor și a resurselor alimentare și supravegherea rețelei electrice.

Datorită acestei situații, Guvernul ucrainean a cerut asistență umanitară și tehnică pentru a face față consecințelor acestor inundații.

Centrul a emis cererea pentru a facilita livrarea rapidă a sprijinului către Ucraina. Nevoia cea mai mare a fost pentru pompe de apă de capacitate mare, generatoare de electricitate, resurse medicale, păături, haine de iarnă, alimente, saci de dormit, ambulante și echipament medical.

Asistența a fost oferită de Austria, Belgia, Canada, Cehia, Franța, Germania, Ungaria, Italia, Lituania, Moldova, Olanda, Norvegia, Polonia, România, Federația Rusă, Republica Slovacă, Elveția, Regatul Unit și Statele Unite.

### **Unitatea Euro-Atlantică pentru răspuns la dezastre**

A doua componentă a Capacității Euro-Atlantice pentru răspuns la dezastre, Unitatea Euro-Atlantică pentru răspuns la dezastre (EADRU) este o unitate multinațională mixtă, formată din militari și civili fără statut (personal calificat de salvare, unități medicale și de alt fel; echipamente și materiale; resurse și transport) care au fost oferiți pe bază de voluntariat de către țările EAPC. EADRU poate fi înființată în cazul unor dezastre majore naturale sau tehnologice într-o țară EAPC, în

urma unei cereri din partea țării afectate sau în sprijinul unei organizații internaționale relevante. Compoziția și mărimea acestei EADRU multinaționale vor fi determinate de cererile bazate pe evaluarea internațională a fiecărui dezastru.

Pentru a asigura atât funcționarea EADRCC cât și a EADRU, pentru a asigura interoperativitatea între elementele naționale, au fost realizate, pe o bază standard, instruirii și exerciții potrivite. Activitatea națională în această zonă a fost suplimentată prin exerciții internaționale, pentru a exersa diverse elemente ale cooperării în cadrul EADRU. Pentru a îmbunătăți cooperarea ar trebui luate în considerare programele și proiecte dezvoltate de Națiunile Unite, legate de proceduri pentru ghiduri la misiuni, reglementări, instruirii și exerciții.

### **Revizuire a Procedurilor de la Oslo**

Cinci ani după “Procedurile de Utilizare a MCDA în asistența împotriva dezastrelor” au fost marcați la o Conferință în Oslo, UN-OCHA a observat necesitatea revizuirii acestor proceduri și organizarea unui seminar cu lecțiile învățate începând cu 1994 privind aplicarea acestor proceduri.

Pe 18 și 19 mai 2000, UN-OCHA, cu colaborarea Conducerii NATO pentru Planificarea Urgențelor Civile și în mod special cu EADRCC, a organizat la sediul NATO un Seminar pe “Lecții învățate cu privire la Procedurile Oslo”. Aproximativ 114 participanți din 40 de țări și 6 organizații internaționale au participat la această întâlnire. Organizații inter-guvernamentale și non-guvernamentale au fost de asemenea prezente, inclusiv Federația Internațională a Crucii Roșii și Semilunii Roșii și Comitetul Internațional al Crucii Roșii.

Scopul general al Seminarului a fost îmbunătățirea cooperării între apărarea civilă și militară, personalul agențiilor umanitare și a ONG-urilor care activează având obiective comune la apariția dezastrelor neașteptate sau urgențelor complexe. Seminarul a concluzionat că procedurile de utilizare a Resurselor de Apărare Militară și Civilă (MCDA) în asistența la dezastre au fost o unealtă valoroasă; totuși era necesară revizuirea și actualizarea acestor proceduri. S-a stabilit că, atâta timp cât procedurile au rămas direct aplicabile dezastrelor naturale și tehnologice, ar trebui să rămână neschimbate atât timp cât este posibil, dar au existat dificultăți în legătură cu aplicabilitatea la urgențe complexe care ar trebui studiate și rezolvate.

### **Planificarea pre-dezastru**

Planificarea pre-dezastru este esențială pentru răspunsul eficient la dezastru. Țările membre NATO sunt încurajate să facă schimb de date prin Directorul de Planificare a Urgențelor Civile, la cel mai bun nivel posibil, pentru a ajuta la prognoza sau notificarea potențialelor efecte ale dezastrelor care au avut loc sau care ar putea avea loc. Schimbul de informații de acest gen are loc între agențiile tehnice ale țărilor și în cadrul organizațiilor internaționale precum ONU, recunoscând rolul de lider al ONU în asistența împotriva dezastrelor internaționale.

NATO menține contactele potrivite cu organizațiile internaționale relevante pentru a asigura un schimb continuu de informație.

În cadrul NATO, Comitetul de Protecție Civilă (CPC), sub egida SCEPC, este punctul focal pentru toate țările NATO în legătură cu planificarea pre-dezastru și

analiza post-dezastru. În plus, pentru a nu duplica munca altor organizații internaționale sau a Comitetului NATO, CPC organizează seminarii, conferințe sau studii cu scopul de a discuta dezvoltarea planurilor naționale, ca și schimbul de informații pe baza lecțiilor învățate din experiențele operaționale împotriva dezastrilor.

Eficiența asistenței împotriva dezastrilor depinde în mod esențial de:

a) În ceea ce privește țările afectate:

- gradul de realizare a planificării predezastru și vigilența realizată de ea;
- abilitatea de a adresa clar cereri care să cuprindă nevoile pentru asistență externă și prioritățile relative pentru resurse sau servicii necesare;
- stocul de informații despre asistența cerută;
- capacitatea de coordonare a operațiunilor de sprijin și asistență de urgență de la toate sursele.

b) În ceea ce privește țările care oferă ajutor:

- schimbul de informații despre asistența trimisă, sau gata să fie trimisă;
- capacitatea de a acționa rapid în aprovizionarea cu resurse și/sau servicii ale experților în dezastru pentru asistența de urgență.

Este de dorit ca fiecare țară NATO să ia în considerare dezvoltarea unui plan pentru evaluarea riscului național și/sau dezastru, oferind directive și/sau coordonarea urgenței și operațiunile de recuperare.

Țările și organizațiile ar putea lua în considerare încheierea unor acorduri între ele pentru a elimina sau reduce impedimentele administrative pentru asistența oportună și eficientă în cazul urgențelor. Acestea ar putea acoperi subiecte precum problemele financiare, trecerea frontierelor, transportul ajutoarelor, statutul personalului asistent etc. De asemenea, în “Ghidul Națiunilor Unite pentru Folosirea Resurselor de Apărare Civilă și Militară (MCDA) în luare măsurilor împotriva dezastrilor” se subliniază necesitatea unor acorduri bilaterale și multilaterale.

Schimbul liber și rapid de informații în legătură cu asistența oferită sau planificată împotriva dezastrilor, este esențial pentru a asigura cooperarea internațională eficientă. Armonizarea eforturilor prevăzute va rezulta din creșterea nivelului cunoașterii, prin schimbul rapid de informații și prin acțiuni naționale.

### **Implicarea EADRCC în vigilența împotriva dezastrilor și Inițiativa de Prevenire a Pactului de Stabilitate**

În concordanță cu politica EAPC legată de practicile îmbunătățite de cooperare în domeniul asistenței la dezastrurile internaționale, una dintre funcțiile Centrului de Coordonare Euro-Atlantic de Răspuns la Dezastru (EADRCC) este să realizeze planuri conforme și proceduri, pentru utilizarea EADRU luând în considerare estimările riscului național. La începutul lui 2000, Bulgaria, Croația și Italia au început o Inițiativă de Alertă și Prevenire a Dezastrilor (DPPI) sub auspiciile Pactului de Stabilitate. Dat fiind rolul activ al NATO în Planificarea Urgențelor Civile și înființarea EADRCC, se vede că expertiza și experiența NATO a contribuit la proiect prin valoarea adăugată și îmbunătățirea contribuției regionale.

Inițiativa de Alertă și Prevenire a Dezastrilor pentru Sud-Estul Europei a Pactului de Stabilitate a fost creată pentru a promova cooperarea regională puternică

în asistența împotriva dezastrelor și pentru management. Inițiativa are ca scop să ajute la dezvoltarea unei strategii regionale organizatorice pentru alerta împotriva dezastrelor și prevenirea lor prin umplerea golului care există între eforturile locale și internaționale cu participarea în întregime a tuturor țărilor din regiune. Sunt implicate 12 țări între care: Albania, Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, Ungaria, Moldova, România, Slovenia, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei și Turcia.

A fost creată o echipă operațională cuprinzând Bulgaria, Croația, Italia, Suedia și Statele Unite, Centrul de Coordonare Euro-Atlantic de Răspuns la Dezastre (EADRCC), Programul Națiunilor Unite de Dezvoltare (UNDP) și Federația Internațională a Crucii Roșii (IFRC). Această echipă a fost înființată pentru a evalua datele legate de estimarea riscului pentru țările din Sud-Estul Europei și să evalueze capacitățile naționale ca să dezvolte un inventar al capacităților din regiune.

### **Concluzii**

De 50 de ani, atenția NATO și abilitățile de protecție a populației au servit la protecția populației civile. Parteneriatul pentru Pace a permis NATO să coopereze cu partenerii săi în apărarea împotriva dezastrelor ca și în răspunsul la dezastre în țările partenere și în țările NATO. În timp ce un program de cooperare de succes în domeniul Planificării Urgențelor Civile este îmbunătățirea continuă a Alertei Civile în Țările Partenere, crearea EADRCC și dezvoltarea EADRU reprezintă un pas major înainte în efortul colectiv al țărilor EAPC în oferirea asistenței pentru populația lovită de dezastre majore. Mai mult, el atestă bunăvoința țărilor EAPC de implicare în colaborarea practică într-o zonă de importanță maximă pentru toate națiunile și oferă țărilor EAPC o competență operațională.

### **Bibliografie**

- [1] \*\*\* *Manualul NATO*, Ministerul Informațiilor Publice, 2001.
- [2] [www.nato.int/docu/part-act/part-act-eng.pdf](http://www.nato.int/docu/part-act/part-act-eng.pdf).
- [3] [www.eadrcc.org](http://www.eadrcc.org).
- [4] [www.igsu.ro](http://www.igsu.ro).



# NOUA VIZIUNE A ALIANȚEI PRIVIND ROLUL SĂU ÎN CONTRACARAREA RISCURILOR ȘI AMENINȚĂRILOR LA ADRESA SECURITĂȚII GLOBALE

**Tiberiu TĂNASE\***  
**Roxana OPREA\*\***

*Given the nature and pace of change in the world, the context of the Strategic Concept is changing at an alarming rate and, in an ideal world, it might be nice to update it. Like the Alliance itself, the treaty that created it must be interpreted as the basis for a dynamic defence in a dynamic age in which borders will be virtual as much as physical. To be effective in this world, the Alliance must recall why it was formed – to ensure the political and physical integrity of its members through political solidarity underpinned by credible capability to engender political stability.*

## **Mediul de securitate**

Începutul secolului XXI este caracterizat printr-un mediu global instabil, generat de continuitatea și consecințele conflictelor din perioada post război rece, extinderea globalizării economiilor și a comunicațiilor, intensificarea terorismului internațional, apariția amenințărilor nontradiționale și proliferarea armelor de distrugere în masă. Noile evoluții strategice marchează la rândul lor, o nouă epocă în domeniul relațiilor internaționale, unde incertitudinea și complexitatea mediului strategic determină liderii să ia în considerare amenințările indiferent de sursa lor. Acestea li se adaugă provocări precum efectele globalizării, influențele dezechilibrelor demografice, radicalizarea ideologică sau fragilitatea instituțiilor statale în zonele sensibile. Toți acești factori pot reprezenta sursa unor tensiuni, crize și conflicte, care, prin implicațiile lor, pot afecta interesele Alianței<sup>1</sup>. Diversitatea și complexitatea acestor amenințări vor produce schimbări în natura conflictelor viitoare și vor solicita continue adaptări ale forțelor, conceptelor și capacităților pentru combaterea acestora.

Abordarea acestor amenințări a necesitat declanșarea unor procese complexe de adaptare a actorilor statali și nonstatali, în special *Alianța Nord Atlantică*, la provocările noului secol, procese ce urmăresc transformări profunde în concepții, structuri, proceduri și mentalități. Angajarea Alianței în menținerea securității și stabilității în diferite regiuni de interes și creșterea acestui rol în viitor determină reevaluări periodice ale capacității acesteia de îndeplinire a misiunilor, elaborarea unor strategii noi de abordare a viitoarelor operații, întrebări cu privire la viitoarele misiuni ale NATO.

Securitatea Alianței rămâne expusă unor riscuri militare și nemilitare foarte diverse, care provin din mai multe direcții și sunt adesea dificil de prevăzut. Aceste riscuri includ: incertitudinea și instabilitatea în regiunea euroatlantică și în zonele

---

\* **Lector universitar, Academia Națională de Informații**

\*\* **Academia Națională de Informații**

<sup>1</sup> Manualul NATO, 2001, Office of Information and Press, NATO-1110 Brussels, Belgium, p. 32.

învecinate și posibilitatea producerii la periferia Alianței a unor crize regionale, susceptibile să evolueze rapid; dificultățile economice, sociale și politice; rivalitățile etnice și religioase, litigii teritoriale, inadecvarea sau eșecul eforturilor de reformă, violarea drepturilor omului și disoluția statelor, instabilitatea locală sau regională. Tensiunile rezultate s-ar putea transforma în crize care să pună în pericol stabilitatea euroatlantică dând naștere la conflicte armate. Alte riscuri și amenințări care ar putea afecta stabilitatea și securitatea euroatlantică pot fi proliferarea armelor NBC, difuzarea pe scară largă a tehnologiilor de distrugere în masă.

Obiectivul fundamental și imuabil al NATO, așa cum este enunțat în Tratatul de la Washington, constă în salvagardarea libertății și securității tuturor membrilor săi prin mijloace politice și militare. Având la bază valori comune, precum democrația, drepturile omului și respectarea legilor, Alianța s-a angajat, încă de la crearea sa, să asigure o ordine pașnică, justă și durabilă în zona euroatlantică. Pentru a-și realiza obiectivul esențial, Alianța îndeplinește următoarele misiuni fundamentale de securitate: *securitatea, consultarea, descurajarea și apărarea, gestionarea crizelor, parteneriatul*<sup>2</sup>. Alianța se bazează pe o abordare globală pentru a-și îndeplini în mod eficient misiunile fundamentale de securitate, și pentru a depune un efort crescând cu scopul de a dezvolta relații de cooperare eficientă cu alte organizații europene și euroatlantice.

Începând după încheierea Războiului Rece, NATO a întreprins o serie de reforme concepute în vederea adaptării Alianței la noile amenințări și provocări de securitate. În contextul noului mediu de securitate, fluid, dinamic, cu evoluții aparent contradictorii și surprinzătoare și tot mai puțin descifrabil, statele membre au acordat Alianței noi roluri, au primit noi țări și au înființat programe de parteneriat și dialog cu state ne-membre. Alianța s-a transformat dintr-un instrument de descurajare și îngădire într-un mecanism pentru proiecția forței și pentru consultări de securitate. Reînnoirea Alianței constituie un proiect permanent, în cadrul căruia conceptul „transformării” este acum forța motrice a eforturilor de a oferi NATO o mai mare utilitate și eficacitate.

Multe dintre provocările de securitate curente și emergente, cu care se confruntă Alianța își au originea în afara spațiului euro-atlantic, astfel că, dacă NATO dorește să reprezinte, în continuare, un mecanism util pentru cooperarea de securitate împotriva unor astfel de amenințări, trebuie să dezvolte parteneriate cu state și instituții din alte regiuni ale lumii și să parcurgă un proces de transformare politică. Concepția unei transformări mai largi nu invalidează accentul actual pus pe transformarea militară. Provocările aflate în fața NATO sunt interconectate la nivel global, de natură socio-economică, în mare măsură imposibil de rezolvat prin soluții pur militare, caracterizate de implicații asupra securității externe și interne și disputate în domeniul ideilor și al eticii. NATO trebuie să se adapteze în mod corespunzător. O transformare politică este necesară pentru a face Alianța un instrument mai valoros în

---

<sup>2</sup> Idem, p. 32.

vederea îndeplinirii celor două misiuni fundamentale ale sale: desfășurarea acțiunilor militare colective și realizarea cooperării în domeniul securității<sup>3</sup>.

Accentul acestei transformări trebuie să cadă pe întărirea capacităților Alianței de a-și îndeplini cu adevărat rolurile principale, nu asupra re poziționării Alianței în cadrul arhitecturii europene de securitate sau a modificării procedurilor de luare a deciziilor. Toate aceste schimbări petrecute în cadrul Alianței, ca parte a procesului de transformare, și-au găsit reflectarea în Summit-urile NATO de la Praga (2002), Istanbul (2004) și Riga (2006). Ca urmare au fost lansate *Inițiativa NATO a Capacităților de Apărare, Dialogul Mediteranean, Forța de Reacție Rapidă* (NATO Response Force)<sup>4</sup>, *Comandamentul Aliat pentru Transformare*.

Dezvoltarea formală a parteneriatelor cu țările și instituțiile interesate din diferite regiuni ale lumii (Consiliul NATO-Rusia, Consiliul NATO-Ucraina, Dialogul Mediteranean, misiuni de tip Petersberg) este menită să întărească capabilitățile NATO și să sporească credibilitatea și legitimitatea Alianței ca instituție globală de securitate.

### **Procesul de transformare**

Operațiile NATO din Balcani din 1999 au scos în evidență necesitatea ca Alianța să-și reconsidere interoperabilitatea, fapt ce s-a materializat în două inițiative la nivel înalt: *Inițiativa Capacităților de Apărare* (Defence Capabilities Initiative), convenită cu ocazia Summitului de la Washington din 1999 și *Capabilitățile de la Praga* (Prague Capabilities Commitments), convenită în 2002, la Praga. Ambele inițiative au scos în evidență deficitele militare critice care necesită remediere urgentă, nu numai în ceea ce privește echipamentele, ci și din punct de vedere conceptual. Soluția inovatoare a constat în abordarea problemei din perspectiva capabilităților în detrimentul perspectivei clasice, și anume în dezvoltarea unui număr de capabilități interoperabile, care să-i ofere NATO posibilitatea unei game de răspunsuri adaptabile și flexibile, de contracarare a amenințărilor curente, precum și a celor neprevăzute.

Ulterior, operațiile militare din Afganistan, îndreptate împotriva surselor acestor atacuri teroriste, au demonstrat valoarea unor forțe moderne, ușoare, înalt tehnologizate, expediționare, precum și a unui sistem sofisticat și rapid de luare a deciziilor, de comandă și control. Aceasta a reconfirmat nevoia unei analize militare cuprinzătoare și a demonstrat faptul că apărarea colectivă nu se mai poate concentra exclusiv pe amenințările tradiționale produse de forțe numeroase, aflate față în față. Datorită acestor evenimente istorice cheie și unei responsabilități crescânde în cadrul Alianței de a rezolva problemele legate de securitate într-un context global, NATO a început să recunoască nevoia implicării în roluri precum prevenirea conflictelor, managementul crizelor, menținerea păcii, intervenția în caz de dezastre și ajutor umanitar. Pentru asigurarea succesului în aceste noi misiuni, NATO a realizat nevoia de a-și readapta modul de gândire, bazat pe căi și mijloace militare, ce implică

---

<sup>3</sup> Allen G. Sens, Transformarea politică a NATO. Allen G. Sens este președintele Programului de Relații Internaționale în cadrul Universității provinciei British Columbia.

<sup>4</sup> C. Richard Nelson, "Rolul NATO în Combaterea Terorismului Internațional", [www.acus.org](http://www.acus.org). C. Richard Nelson este director pentru dezvoltarea programelor în cadrul Consiliului Atlantic al Statelor Unite (ACUS).

sprijinul mutual, într-o manieră coordonată, al instrumentelor politice, civile și economice ale națiunilor membre.

Prin urmare, pentru a reprezenta, în continuare, un mecanism util pentru cooperarea de securitate, NATO trebuie să se adapteze în mod corespunzător. În consecință, *NATO trebuie să dezvolte parteneriate cu state și instituții din alte regiuni ale lumii și să parcurgă un proces de transformare politică*. Acest proces de transformare politică este necesar pentru a face Alianța un instrument mai valoros în vederea îndeplinirii celor două misiuni fundamentale ale sale: desfășurarea acțiunilor militare colective și realizarea cooperării în domeniul securității.

Accentul acestei transformări ar trebui să cadă pe *întărirea capacităților Alianței* în vederea îndeplinirii rolurilor principale, ci nu asupra re poziționării Alianței în cadrul arhitecturii europene de securitate sau a modificării procedurilor de luare a deciziilor. Schimbările petrecute în cadrul Alianței, ca parte a procesului de transformare, și-au găsit reflectarea în Summit-urile NATO de la Praga (2002), Istanbul (2004) și Riga (2006). În cadrul acestor summituri au fost lansate *Inițiativa NATO a Capacităților de Apărare, Dialogul Mediteranean*<sup>5</sup>, *Forța de Reacție Rapidă* (NATO Response Force), *Comandamentul Aliat pentru Transformare*.

Schimbările înregistrate în evoluția mediului geopolitic contemporan sunt profund influențate, pe de o parte, de efectele globalizării, de schimbările demografice și ale mediului înconjurător, iar pe de altă parte, de amenințările asimetrice, de radicalizare a unor ideologii cu caracter religios sau de persistența unor conflicte nerezolvate. Ciocnirile tradiționale de interese în zone considerate de importanță vitală se suprapun pe acest fundal și contribuie la lărgirea spațiului de insecuritate actual. Printre multiplele soluții avute în vedere, cea militară va rămâne în continuare valabilă.

Transformarea presupune mai multe aspecte, atât politice cât și militare, dintre care pot fi menționate,

- *superioritatea decizională*, condiționată de existența unor sisteme de comunicații și informatice performante și mobile ;
- *reforma forțelor și capacităților militare*;
- *caracterul expediționar, multinațional și integrat* al acestor forțe (Forța de Răspuns NATO) trebuie să le permită să se deplaseze în timp scurt în orice zonă de operații, să se angajeze în îndeplinirea întregului spectru de misiuni asumate de către Alianță și să reziste în teatru timp îndelungat;
- *mobilitatea și flexibilitatea* de a se adapta rapid la schimbări, interoperabilitatea cu alte forțe, precum și capacitatea de a interacționa cu autoritățile civile, organizațiile internaționale sau cu alte agenții care acționează în teatru le pot crea avantajele de care au nevoie pentru îndeplinirea cerințelor misiunii;

---

<sup>5</sup> NATO a inițiat un dialog cu șapte țări din regiunea Mării Mediterane, care reflectă viziunea Alianței conform căreia securitatea în Europa este în strânsă legătură cu securitatea și stabilitatea în zona mediteraneană, cunoscut sub numele de Dialogul Mediteranean. Țările care iau parte la acest dialog sunt: Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Mauritania, Maroc și Tunisia.

- *superioritatea tehnologică*, care trebuie să se manifeste prin capacități bazate pe rețea, adică pe integrarea tuturor elementelor prin a căror acțiune victoria este posibilă<sup>6</sup>.

Toate aceste aspecte ale transformării presupun îmbunătățirea continuă a proceselor de planificare, de dezvoltare a unor capacități comune, de identificare a mecanismelor de finanțare și de împărțire echitabilă a costurilor. Corelate cu evoluțiile pozitive în domeniul luării deciziilor la nivel politic, aceste măsuri se înscriu în corolarul schimbărilor necesare în vederea finalizării procesului de transformare.

În plan conceptual, la nivelul Alianței, asigurarea securității cere o abordare radical diferită de cea bazată pe apărarea teritorială pasivă și descurajarea din timpul războiului rece. În acest sens, la Istanbul, s-a subliniat că noile misiuni ale NATO nu trebuie să vizeze provocările de securitate din perspectivă geografică, ci funcțională. În consecință, deschiderea manifestată de Alianță prin construirea unor parteneriate strategice cu Rusia și Ucraina, cooperarea în zone de interes specifice (Dialogul Mediteranean), atragerea unor parteneri în acțiuni comune, inclusiv în gestionarea unor operații, sunt o ilustrare a misiunilor noi ale Alianței.

Enumerarea priorităților ne oferă imaginea dimensiunii implicării NATO în misiuni diverse, complexe și departe de zona sa de responsabilitate. Fiecare din angajamentele menționate sunt o provocare care demonstrează că NATO s-a angajat și parcurge o etapă decisivă în definirea unor noi mijloace și proceduri pentru îndeplinirea misiunilor asumate.

Transformarea comandamentelor NATO reprezintă rezultatul procesului de adaptare internă a forțelor Alianței la caracteristicile mediului de securitate și la cerințele „revoluției în afacerile militare”. Cele trei obiective fundamentale care stau la baza transformării și adaptării interne a NATO sunt: asigurarea eficacității militare a Alianței, păstrarea legăturii transatlantice și dezvoltarea *Identității Europene de Securitate și Apărare* (ESDI) în cadrul NATO.

Momentul politic decizional pentru implementarea transformării NATO l-a reprezentat Summitul de la Praga din 2002, procesul de transformare fiind impus de noile cerințe operaționale ale Alianței în fața diversității amenințărilor mileniului trei.

În cadrul summitului NATO de la Riga din noiembrie 2006 a fost inițiat procesul de reexaminare a rolului și misiunilor Alianței, concretizat într-un document de analiză al organizației, intitulat *Directiva Politică Globală*, care trasează cadrul și orientările politice necesare continuării transformării organizației, definind, pentru următorii 10-15 ani, prioritățile în ceea ce privește capacitățile, disciplinele de planificare și activitățile de informații. Documentul prevede continuarea viziunii globale expuse în *Conceptul Strategic al NATO din 1999*, respectiv:

- îndeplinirea atribuțiilor fundamentale de securitate, consultare, apărare, gestiune a crizelor și parteneriat;

- păstrarea principalului atribut al organizației – apărarea colectivă, statuat în art. 5 al NATO, cu mențiunea că, deși o agresiune convențională la scară largă este

---

<sup>6</sup> Ion Dumitrașcu, *Alianța Nord-Atlantică, continuitate prin schimbare, Gândirea Militară Românească nr. 2/2005, pp.52-54.*

improbabilă, există posibilitatea ca viitoarele atacuri să provină din afara zonei euroatlantice, punând în joc forme neconvenționale de agresiune armată;

- consensul în prevenirea eficientă a conflictelor și gestionarea crizelor;
- adaptarea procesului de planificare pentru a răspunde noilor exigențe;
- armonizarea contribuțiilor, printr-o împărțire echitabilă a sarcinilor, precum și printr-o dezvoltare a capacităților de desfășurare, susținere, interoperabilitate și executare de operațiuni.

Pentru a contracara eficient amenințările complexe și diverse la adresa intereselor de securitate ale Alianței, se impune, în viziunea comandanților strategici ai Alianței, folosirea tuturor instrumentelor puterii politice, militare, economice și civile. Noua abordare presupune continua evoluție și adaptare, diferită de rigiditatea directivelor politice și militare tradiționale; fermitate în realizarea obiectivelor și flexibilitate. Cu alte cuvinte, s-a impus un proces de transformare politică și militară a NATO.

Structura de comandă a NATO a fost regândită și reorganizată pentru a asigura o mai mare eficiență a actului de conducere și decizie la nivel militar. Astfel, un prim Comandament Strategic se concentrează în domeniul transformării militare a NATO și al asigurării conceptelor și capabilităților necesare pregătirii și ducerii operațiilor. Cel de-al doilea Comandament Strategic planifică și conduce operațiile NATO în toată zona de responsabilitate a Alianței și în afara acesteia.

Conform misiunii pe care o are, Comandamentul Aliat pentru Transformare (ACT) reprezintă factorul care determină schimbarea, conducând procesul de îmbunătățire continuă a capacităților Alianței în scopul susținerii intereselor globale ale NATO<sup>7</sup>. Astfel, NATO, devenind o entitate globală, ACT contribuie la menținerea păcii, securității și integrității teritoriale a statelor membre ale NATO prin conducerea transformării forțelor și a capacităților Alianței, prin elaborarea, experimentarea, fundamentarea și implementarea noilor doctrine și concepte menite să sporească eficacitatea militară a Alianței, cum ar fi Forța de Răspuns a NATO.

Pentru a răspunde evoluției amenințărilor internaționale, ACT promovează o viziune holistică ce implică angajarea celor patru factori de putere ai fiecărei națiuni – politic, economic, militar și informațional – și aplicarea integrată a acestora, la nivelul Alianței, prin desfășurarea de „operații îndreptate spre efecte” în întregul spectru al conflictelor.

În plus față de crearea noii structuri organizatorice și de comandă, în procesul de transformare, NATO a dezvoltat noi concepte privind relațiile stabilite între structurile Alianței, având în vedere că abordările de tip CJTF implică noi subordonări pentru forțe și mijloace care aparțin unor comandamente diferite.

### **Transformarea politică a Alianței**

Dacă NATO dorește să fie un instrument real de proiecție a forței și de consultări de securitate în răspuns la amenințările curente și emergente, Alianța trebuie să parcurgă un proces de transformare politică. Deoarece NATO *va continua să reprezinte un instrument pentru acțiuni militare colective și pentru cooperarea în*

---

<sup>7</sup> Constantin Răileanu, “Transformarea NATO din perspectiva ACT”, în revista Gândirea Militară Românească, nr. 2/2005, p. 58.

*domeniul securității, Transformarea politică a Alianței* trebuie să urmărească îndeplinirea unei agende dedicate acestor două funcții fundamentale. Transformarea militară trebuie, de aceea, orientată de o transformare politică paralelă, pentru a evita dezechilibrele și o rămânere în urmă a transformării politice a NATO. Această aserțiune reflectă natura esențial reactivă a inițiativelor de la Washington și de la Praga, care au fost motivate, în principal, de o anumită necesitate de a reduce discrepanțele dintre capacități, așa cum au fost demonstrate în Kosovo și Afganistan. De asemenea, este adevărat că fazele importante ale transformării militare, cum ar fi lansarea conceptului NRF sau înființarea ACT, sunt mai ușor de cuantificat, de evaluat și de criticat decât produsele programelor politice ale Alianței. În timp ce extinderea NATO asigură un instrument prin care să se cuantifice succesele politice, progresele, ca și finalitatea inițiativelor în Europa de Est, Caucaz, Orientul Mijlociu și Africa de Nord rămân, în marea lor majoritate, fie minore, fie de neatins<sup>8</sup>.

### **Cooperarea NATO-UE**

NATO și UE sunt legate de un interes comun în asigurarea stabilității și securității în zona euroatlantică. Astfel, procesele de extindere ale celor două organizații, deși au fiecare un ritm propriu, totuși sunt continue și complementare, susținându-se reciproc și contribuind, împreună, la întărirea structurii de securitate europeană.

În vederea realizării acestui interes comun au fost stabilite inițiative precise la nivel european: *Inițiativa Europeană de Securitate și Apărare* în cadrul NATO (ESDI), văzută ca o oportunitate pentru țările europene de a-și asuma responsabilități sporite pentru securitatea și apărarea lor comună în interiorul Alianței și *Politica Europeană de Securitate și Apărare* (PESA), care constituie al doilea pilon al sistemului instituțional al Uniunii Europene. UE și NATO au finalizat procedurile în cadrul acordurilor „Berlin plus”, din 2000; Declarația comună NATO-UE asupra Politicii Europene de Securitate și Apărare (decembrie 2002), care a prevăzut un *parteneriat strategic* în gestionarea crizelor, desfășurarea de consultări și dezvoltarea complementară a potențialului militar<sup>9</sup>.

Dezvoltarea capacităților militare europene necesare realizării echilibrului între pilonii european și american ai Alianței a fost o preocupare mai veche, vizând deopotrivă, împărțirea echitabilă a efortului și capacitatea efectivă de a face față unui spectru larg de amenințări, căruia să i se răspundă la un nivel de ambiție ridicat. Preocupările Uniunii Europene de a dezvolta capacități operaționale proprii au fost susținute și în procesul de transformare NATO, accelerat cu precădere după summitul de la Praga. Recent, stabilirea unor relații adecvate între Forța de Răspuns a NATO și grupurile tactice de luptă (EU battlegroups) demonstrează înțelegerea realistă a sensului capacităților militare europene.

Deși poate fi constatată o anumită diferență între cele două tipuri de misiuni, ea s-a redus semnificativ prin modul în care sunt definite actualele misiuni ale BG, în acord cu prevederile noii Strategii de Securitate Europene. NRF este destinată să

---

<sup>8</sup> Iordache Olaru, “Transformarea NATO - o provocare politică și militară”, în revista *Gândirea Militară românească*, nr.2/2006, pp. 26-27.

<sup>9</sup> *Ibidem*, p.27.

răspundă întregului spectru de misiuni, în timp ce BG are de acoperit misiunile prevăzute în Strategia de Securitate Europeană (o variantă extinsă a misiunilor *tip Petersberg*), care implică stări conflictuale de intensitate scăzută sau medie<sup>10</sup>.

Principalul element în sprijinul complementarității ține de spațiul deciziei politice de intervenție într-o anumită situație de criză. În acest sens, este de presupus ca intervențiile în misiunile prevăzute de *Strategia de Securitate a UE* să implice BG într-o serie de operațiuni de menținere a păcii, umanitare și de management al crizei, asupra cărora Uniunea decide să intervină, în situațiile în care NATO hotărăște să nu se implice.

În acest sens, pot fi schițate unele concluzii cu privire la demersurile de coordonare și compatibilizare a dezvoltării Forțelor de Reacție Rapidă ale NATO și Uniunii Europene. Date fiind resursele limitate alocate pentru modernizarea forțelor și faptul că statele europene alocă, în general, același pachet de forțe atât pentru NRF, cât și pentru BG, *cooperarea și complementaritatea dintre forțele de reacție rapidă constituie un obiectiv împărtășit de marea parte a actorilor europeni*. Dacă această cooperare nu este dezvoltată acum, în principal prin preluarea de către BG a aceluiași set de standarde și criterii definite pentru NRF, ar putea apărea riscul duplicării eforturilor și chiar al competiției între cele două forțe.

### **Parteneriate strategice**

Multe dintre provocările de securitate curente și emergente cu care se confruntă Alianța își au originea în afara spațiului euro-atlantic, având caracteristici și efecte globale. După sfârșitul războiului rece, o problemă prioritară pe agenda de lucru a oficialilor NATO a fost definirea relațiilor cu statele succesoare din spațiul ex-sovietic, în primul rând cu Rusia și Ucraina.

Astfel, baza cooperării dintre NATO și Rusia, mai ales în contextul tensionat al pregătirii primului val de extindere al Alianței spre Est, a fost stabilită prin Actul Fondator NATO-Rusia cu privire la Relațiile Reciproce, Cooperare și Securitate dintre NATO și Federația Rusă. Acest Act este expresia angajamentului, asumat, la cel mai înalt nivel politic, de conlucrare în vederea asigurării păcii globale și durabile. Discuțiile purtate în cadrul Consiliului Comun Permanent NATO-Rusia, ca parte integrantă a cadrului de cooperare stabilit prin Actul Fondator erau legate de situația din Balcani, problematica neproliferării armelor de distrugere în masă, controlul armamentelor neconvenționale, reformele din domeniul apărării, planuri de acțiune civilă în caz de urgență, cooperare științifică, protecția mediului. După evenimentele de la 11 septembrie 2001, amenințările asimetrice la adresa securității internaționale a determinat un nou plan al colaborării NATO-Rusia. Astfel, Consiliul NATO-Rusia, noul for de consultanță și cooperare, de luare a deciziilor și acțiune conjugată în probleme de interes comun: lupta împotriva terorismului, managementul crizelor, neproliferarea armelor de distrugere în masă.

---

<sup>10</sup> dr. George Tibil, "Relațiile dintre forțele de reacție rapidă ale NATO și ale Uniunii Europene - definire, fundamente, complementaritate", în revista *Gândirea Militară Românească*, nr.2/2006, pp. 117-120.



Deoarece conform specialiștilor NATO, Ucraina ocupă un loc special în mediul de securitate euroatlantic și este un partener important în promovarea stabilității și a valorilor comune ale democrației, Alianța a dezvoltat un parteneriat distinct cu aceasta. Acest parteneriat are la bază Carta NATO-Ucraina și cuprinde consultări politice pe probleme de interes comun și o serie de activități practice de cooperare. Cooperarea NATO-Ucraina s-a materializat în cadrul Parteneriatului pentru Pace (PfP) și în misiuni de menținere a păcii (batalionul polonezo-ucrainean pentru misiuni de peacekeeping în Kosovo), în domeniul apărării și domeniul apărării civile.

### **Cooperarea în alte zone**

Dacă NATO dorește fie în continuare un mecanism eficient în cooperarea de securitate împotriva unor astfel de amenințări, Alianța va trebui să depășească limitele spațiului geografic cuprins între teritoriile țărilor membre.

Dezvoltarea formală a parteneriatelor cu țările și instituțiile interesate din diferite regiuni ale lumii va întări capacitățile NATO și va spori credibilitatea și legitimitatea Alianței ca instituție de securitate. Parteneriatele globale vor crea o cultură a cooperării în domeniul securității între NATO și alți actori, vor reduce neînțelegerea și proasta comunicare și vor spori cunoașterea și conștientizarea în privința politicii și a condițiilor sociale regionale, care au o importanță fundamentală pentru conceperea unor răspunsuri de securitate de succes în cazul amenințărilor curente și emergente.

Pentru a realiza cel mai mare avantaj reciproc privind orice aranjament de parteneriat global, principalul atu al Alianței trebuie să fie flexibilitatea. Aranjamentele de parteneriate globale trebuie să fie stabilite pe baze bilaterale, cu domenii specifice de cooperare determinate în urma unui proces de consultări și negocieri. Dacă există interes pentru cooperare multilaterală între participanți, ar putea fi înființat un forum al parteneriatelor globale sau mai multe forumuri ale parteneriatelor regionale. În mod similar, ar putea fi create forumuri ale parteneriatelor funcționale pe domenii specifice de cooperare (cum ar fi generarea forțelor pentru operațiile de stabilizare sau operațiile navale de contra-proliferație). Aranjamentele de parteneriate ar trebui extinse dincolo de cooperarea militară, pentru a include consultări mai largi, de exemplu, pe teme ca răspunsul la terorism, crima organizată, proliferarea armelor, metodele de sporire a securității energetice și implicațiile de securitate ale degradării mediului și epuizării resurselor. Cele mai cunoscute forme de cooperare sunt cele care privesc țările din Europa de Est și Balcani: *Inițiativa pentru Europa de Sus-Est a NATO*, *Inițiativa de Cooperare Sud-Est Europeană*, *Forța Multinațională de Pace din Sud-Estul Europei*, *Forța Multinațională Navală la Marea Neagră (BlackSeaFor)*.

Una din formele cele mai vizibile de cooperare a NATO cu țări din alte zone este cea a Dialogului Mediteranean. Acesta a fost lansat în anul 1994 pentru a contribui la securitatea și stabilitatea regională, pentru a realiza o mai bună înțelegere reciprocă despre Alianță în țările participante și pentru a promova relații bune și de

prietenie în regiune<sup>11</sup>. Obiectivele acestui Dialog sunt: întărirea dialogului politic actual, realizarea interoperabilității, dezvoltarea reformei apărării și dezvoltarea contribuției la lupta împotriva terorismului.

Cooperarea cu țările din Dialogul Mediteranean este ilustrată de prezența trupelor marocane în Forța NATO din Kosovo și contribuția celor egiptene și iordaniene la operațiile conduse de NATO în Bosnia-Herțegovina. Unele state membre ale Dialogului Mediteranean și-au exprimat, de asemenea, dorința să participe la operația Active Endeavour, destinată detectării, descurajării și contracarării activităților teroriste din Marea Mediterană.

Dimensiunea politică a Dialogului Mediteranean poate fi întărită prin consultări sporite la nivel de lucru și la nivelul ambasadurilor în format multilateral (NATO + 7) și bilateral (NATO+1), precum și prin organizarea unor întâlniri ad-hoc, la nivelul miniștrilor sau chiar al șefilor de state și guverne.

Cadrul de cooperare cu țările din zona mediteraneană a fost extins la summitul NATO de la Istanbul, aducând dialogul mai aproape de un parteneriat real. La același summit, liderii NATO au lansat *Inițiativa de Cooperare de la Istanbul (ICI)*, un program separat, dar complementar, care promovează cooperarea cu țările din Orientul Mijlociu Extins, începând cu țările membre ale Consiliului de Cooperare ale Golfului. Propunerile care au stat la baza acestei inițiative reprezintă începutul unui proces de cooperare pe termen lung, al cărui succes va necesita implicarea activă a țărilor Dialogului Mediteranean și a celor din Orientul Mijlociu în spiritul unei responsabilități comune. În acest sens, țările interesate din regiune sunt libere să decidă să se angajeze împreună cu NATO, precum și să determine ritmul și gradul aceluia angajament.

Provocările cărora NATO trebuie să le facă față în regiunea mediteraneană și în Orientul Mijlociu extins sunt diferite, dar în nici un caz mai dificile și complexe decât cele cu care s-a confruntat la începutul relației sale de cooperare cu țările Europei Centrale și de Est. Acest obiectiv a presupus un efort semnificativ în vederea înțelegerii reciproce prin intermediul unei campanii orchestrate de diplomația publică, a cooperării cu agențiile guvernamentale și a sprijinului acordat pentru înființarea unor ONG-uri capabile să ia inițiativa în cadrul discuțiilor pe plan intern.

În consecință, extinderea semnificativă a eforturilor de diplomație publică ale NATO în regiune reprezintă un prim pas important în construirea punților către regiunea mediteraneană și Orientul Mijlociu.

### **Lupta împotriva terorismului**

Potrivit articolului 5 al tratatului de la Washington prevede că un atac armat îndreptat împotriva uneia sau mai multor națiuni din cadrul Alianței este considerat un atac împotriva tuturor și, prin dreptul autoapărării individuale sau colective, recunoscând articolul 51 din Carta Națiunilor Unite, statele respective pot adopta măsurile pe care le consideră necesare incluzând și „*utilizarea forței armate, pentru a putea restabili și menține securitatea*”.

---

<sup>11</sup> Drăgan Manole, „Dialogul Mediteranean și NATO”, în revista *Gândirea Militară Românească* nr. 2/ 2005, martie-aprilie, pp. 67-68.

Conceptul Strategic al Alianței Nord-Atlantice reafirmă rolul NATO în asigurarea securității în spațiul euroatlantic și identifică o serie de riscuri de securitate prezente în acest spațiu: amenințările multidirecționale și asimetrice, opresiunea, conflictul etnic, criza economică, colapsul structurilor politice și proliferarea armelor de distrugere în masă.

Locul în care se încadrează NATO în ansamblul luptei împotriva terorismului, în mod logic, NATO se înscrie în eforturile depuse de Națiunile Unite în vederea realizării celor mai generale scopuri și abordările naționale privind lupta împotriva terorismului, care au un pronunțat caracter specific. Dar pentru ca lupta împotriva terorismului să fie eficientă, este nevoie de o combinație a eforturilor la nivel național, regional și global.

Responsabilitatea fundamentală pentru lupta împotriva terorismului aparține fiecărui stat dar și comunității internaționale. Astfel, NATO, G8, Uniunea Europeană, ONU și alte organizații joacă un important rol de coordonare și integrare în sprijinirea eforturilor fundamentale întreprinse de către celelalte state. Cheia o reprezintă coordonarea acestor eforturi și evitarea acțiunilor suprapuse inutile.

NATO a făcut din lupta împotriva terorismului o prioritate de prim ordin și a realizat consensul în privința naturii acestei probleme și a răspunsurilor adecvate, în general. *Abordarea luptei împotriva terorismului de către NATO are la bază ideea că responsabilitatea fundamentală pentru ducerea acesteia aparține statelor membre.* Scopul urmărit de Alianță este acela de a ajuta statele să descurajeze și dezorganizeze amenințările teroriste venite din afara granițelor, precum și să se apere și protejeze împotriva acestora “dacă și unde este necesar”. Ca urmare a acestui fapt și a eforturilor similare ale altor instituții, în prezent este de neacceptat ca țările să asigure un mediu permisiv unor teroriști pe care îi consideră “luptători pentru libertate”, doar pentru că aceștia nu creează probleme pe teritoriul lor național.

*Abordarea de bază, subliniată în Concepția militară a NATO de apărare împotriva terorismului* aprobată în noiembrie 2002, include patru componente: (a) măsuri anti-teroriste defensive pentru reducerea vulnerabilității forțelor, cetățenilor și a proprietăților, (b) managementul consecințelor, inclusiv prin măsuri de reacție pentru limitarea efectelor; (c) măsuri contra-teroriste ofensive în care NATO va avea rol conducător sau de sprijin, inclusiv în operații psihologice și de informare; și (d) cooperarea militară cu statele membre, parteneri și alte țări, precum și coordonarea cu alte organizații internaționale ca Uniunea Europeană, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa și Organizația Națiunilor Unite<sup>12</sup>.

Deși liniile politice directe ale NATO specifică faptul că este de preferat descurajarea și prevenirea actelor teroriste decât confruntarea cu urmările acestora, nu există nici o prevedere cu caracter permanent referitoare la operațiile militare preventive desfășurate de Alianță. Astfel, orice acțiune directă a Alianței împotriva teroriștilor sau a celor care îi găzduiesc necesită obținerea unei aprobări anterioare din partea tuturor aliaților. Drept urmare, NATO este bine pregătit pentru roluri care implică acțiuni coordonate desfășurate pe o perioadă de timp mai îndelungată, cum ar

---

<sup>12</sup> dr. Ion Aurel Stanciu, *Terorismul internațional. Trecut, prezent, viitor*, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București 2007, p. 37.

fi măsurile preventive, managementul consecințelor, operațiile de stabilizare, supravegherea spațiului aerian și a liniilor maritime, precum și întărirea capabilităților naționale, în special în cazul țărilor mai puțin puternice.

Alianța poate juca rolul de coordonare în *elaborarea strategiilor, doctrinelor și a normelor de instruire privind lupta împotriva terorismului* pentru situațiile în care ar putea fi necesară întrebuintarea forțelor militare. Trebuie remarcat programul de exerciții al NATO, care oferă oportunitatea desfășurării și exersării operațiilor civil-militar integrate pentru a putea face față unei game largi de atacuri teroriste potențiale.

### **Rolul NATO în construirea națiunilor**

Datorită acestor evenimente istorice și asumării unei responsabilități crescânde în rezolvarea problemelor legate de securitate într-un context global, NATO a început să recunoască nevoia de a se implica în roluri precum prevenirea conflictelor, managementul crizelor, menținerea păcii, intervenția la dezastre și ajutorul umanitar<sup>13</sup>.

În era post război rece construirea națiunilor, construirea păcii sau operațiile de stabilizare, numite astfel conform terminologiilor preferate utilizate, au devenit paradigma dominantă pentru întrebuintarea forțelor armate

După încheierea războiului rece, construirea națiunilor a reprezentat o activitate aflată în continuă creștere. ONU, NATO, SUA și, mai recent, UE au desfășurat misiuni care presupun angajarea forțelor armate în medii post-conflict urmărind sprijinirea transformării politice, sau altfel spus, democratizarea acestora. Forțele armate s-au dovedit a fi o componentă esențială a acțiunilor multinaționale de prevenire a reizbucnirii conflictelor în societățile care au trecut printr-o astfel de experiență. *Menținerea păcii s-a dovedit cel mai rentabil instrument la dispoziția comunității internaționale în aceste circumstanțe și singurul cu un înalt grad de succes.* Asistența economică poate întări efectele menținerii păcii într-o societate post conflict, dar în absența unei stabilizări militare oferite din exterior, conflictele vor reizbucni în cele mai multe dintre țările care au trăit această experiență, indiferent de cât ajutor economic, consiliere și alte forme de sprijin vor beneficia acestea<sup>14</sup>.

Spre deosebire de menținerea păcii, care poate fi asigurată cu forțe relativ mici, în condițiile în care combatanții epuizați sunt gata să accepte intervenția internațională, impunerea păcii solicită folosirea intensivă a mult mai multor forțe. Dificultatea construirii națiunilor este de asemenea cumulativă. Noi operații încep înainte ca operațiile mai vechi să se fi încheiat. Fiecare operație pentru asigurarea stabilității tinde să dureze între cinci și zece ani, în timp ce noile operații sunt pregătite mai frecvent.

---

<sup>13</sup> Lumea 2007. Enciclopedie politică și militară, coordonatori dr. Teodor Frunzeti și dr. Vladimir Zodian, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București 2007, p. 118.

<sup>14</sup> James Dobbins, NATO's role in Nation-Building, [www.globalpolicy.org/security/peacekpg/region](http://www.globalpolicy.org/security/peacekpg/region). James Dobbins este fost ambassador al SUA la Comunitatea Europeană, asistentul Secretarului de Stat pentru Europa și trimis special pentru Afganistan, Bosnia și Herțegovina, Haiti, Kosovo și Somalia. În prezent este director al Centrului de Securitate Internațională și Politica de Securitate, în cadrul RAND Corporation și coauthor al lucrării în 2 volume "Istoria RAND a construcției națiunii"(2005).

În afară de NATO, alte două organizații, Organizația Națiunilor Unite și Uniunea Europeană, pot fi folosite ca instrumente ale colaborării occidentale în desfășurarea operațiilor de stabilizare. Dintre cele trei, ONU este cea mai larg reprezentată organizație. Uniunea Europeană, NATO și ONU au atuuri și slăbiciuni proprii în ceea ce privește conducerea misiunilor de construire a națiunilor. ONU deține experiența cea mai diversă, cea mai larg acceptată legitimitate și cea mare autoritate formală. Prin definiție, acțiunile sale se bucură de sprijinul internațional. Spre deosebire de toate celelalte organizații, ONU se poate impune legal atât în cazul statelor membre, cât și în cel al statelor ne-membre. În contrast, NATO poate disloca forțe puternice și numeroase pe care le poate folosi pentru a forța intrarea în teatru, dacă este necesar. Drept urmare, în timp ce ONU este cea mai potrivită organizație pentru cele mai multe operații de menținere a păcii și de impunere a păcii cu scopuri limitate, NATO este mai bine pregătit pentru misiuni mai dificile de tipul celor din Balcani. Pe de altă parte, NATO nu are capacitatea de a asigura implementarea prevederilor civile și depinde întotdeauna de ONU și/sau de unele coaliții benevole *ad hoc* formate din țările dispuse să-și asume multitudinea de funcții non-militare esențiale pentru succesul oricărei operații de construire a națiunilor. Drept urmare, „strategia de ieșire” a NATO depinde întotdeauna de acțiunea altor organizații.

Deciziile NATO se bazează pe consens și toate statele membre au dreptul la veto. Consiliului Nord Atlantic supune operațiile aflate sub autoritatea sa unui proces de examinare și decizie cu o mai mare continuitate decât o face Consiliul de Securitate. Nivelul controlului deținut astfel face guvernele mai dispuse să contribuie cu trupe la NATO decât la ONU, în cazul operațiilor cu grad ridicat de risc. Trupele NATO sunt mult mai bine echipate și, respectiv, mai costisitoare decât cea mai mare parte a celor destinate operațiilor ONU. Teoretic, NATO și-ar putea dezvolta propriile capacități de implementare în domeniul civil. Totuși, practic, după ce au depus un efort atât de mare pentru construirea capacităților Uniunii Europene în acest domeniu, aliații europeni vor dori probabil prea puțin să facă același efort pentru a construi capacități similare în cadrul NATO.

De aceea, dacă NATO nu-și va crea propria capacitate de a disloca și instrui forțe de poliție, de a promova dezvoltarea societății civile, de a stimula dezvoltarea economică și de a executa orice alte sarcini civile esențiale pentru îndeplinirea misiunii, atunci trebuie să convină asupra unor aranjamente mai sigure cu UE, OSCE, SUA și ONU, care să ofere garanția că alte state și organizații vor contribui la asigurarea acestei capacități în sprijinul viitoarelor operații militare conduse de NATO.

Asumarea lentă a responsabilității în Afganistan de către NATO demonstrează că rămân multe de făcut. Obținerea succesului în conflictele neconvenționale reprezintă cea mai mare provocare pentru armatele occidentale. Cea mai mare deficiență a Alianței constă în lipsa asigurării corespunzătoare a trupelor instruite, echipate și pregătite pentru a desfășura misiuni de menținere a păcii, împotriva insurgenților, contra-teroriste și împotriva traficului de droguri. Dislocarea, dispunerea în teren, susținerea și conducerea unor astfel de forțe ar putea să fie principala prioritate a NATO.

Extinderea misiunilor Alianței în domeniul civil poate fi văzută ca o necesitate sau ca un fapt deja realizat, mai ales din perspectiva asumării de către forțele militare a unor sarcini de reconstrucție civilă sau poliție internă. Însă, modul în care această extindere trebuie limitată, la un moment dat, la un pachet de sarcini și misiuni pe care alte organizații să îl completeze rămâne o dezbatere deschisă.

### **Implicarea în crizele umanitare**

Răspunsul NATO la uraganul Katrina din Statele Unite și la cutremurul din Pakistan au propulsat Alianța în domeniul asistenței pentru înlăturarea urmărilor dezastrelor<sup>15</sup>.

În cazul asistenței furnizate Statelor Unite, NATO a adus o contribuție practică utilă și a demonstrat solidaritatea Alianței prin asigurarea în mod oportun a ajutoarelor necesare pentru victimele uraganului. Totuși, aceasta nu a reprezentat o contribuție determinantă în cadrul efortului general de înlăturare a urmărilor. În contrast, contribuția NATO la efortul de înlăturare a urmărilor din Pakistan a fost substanțială.

Unii analiști consideră că activitatea de înlăturare a urmărilor dezastrelor poate fi îndeplinită mai bine și mai rentabil de actorii civili - autorități naționale, organizații internaționale sau organizații ne-guvernamentale. În aceste situații armata poate și trebuie să intervină. Într-adevăr, sprijinirea autorităților naționale în răspunsul la dezastrele naturale sau industriale reprezintă o misiune fundamentală a forțelor armate în majoritatea țărilor NATO (și non-NATO).

Dezastrele naturale din Statele Unite și Pakistan au subliniat utilitatea anumitor capacități militare în situațiile în care, cei abilitați să reacționeze primii se simt copleșiți. Transportul aerian strategic este esențial pentru a transporta urgent ajutoarele necesare, întrucât numărul aeronavelor comerciale disponibile nu este întotdeauna suficient de mare. Mai mult decât atât, elicopterele s-au dovedit esențiale în prima fază a operațiilor de înlăturare a urmărilor dezastrelor, atunci când drumurile sunt deseori prea avariate pentru a fi folosite, iar capacitățile de transport maritim sunt determinante pentru susținerea efortului de înlăturare a urmărilor într-un mod mai rentabil în săptămânile și lunile următoare. Spitalele militare și personalul medical care pot fi dislocate rapid pot de asemenea să-i ajute pe cei care trebuie să ofere primul răspuns. În plus, geniștii militari, unitățile de purificare a apei și echipele de căutare-salvare au abilitățile care pot îmbunătăți într-o mare măsură capacitățile și salva multe vieți.

Atât în cazul uraganului Katrina, cât și în cel al cutremurului din Asia de Sud, guvernele naționale respective au solicitat formal asistența NATO. În plus, în cazul Pakistanului, ONU a solicitat public și neechivoc asistența NATO pentru facilitarea propriei operații de înlăturare a dezastrelor. Drept urmare, cea mai mare parte a materialelor pentru construirea adăposturilor de o importanță crucială furnizate de Întalitul Comisar ONU pentru Refugiați a fost transportată în Pakistan *prin intermediul podului aerian al NATO*.

NATO recunoaște că Organizația Națiunilor Unite, mai exact Oficiul Națiunilor Unite pentru Coordonarea Afacerilor Umanitare (UNOCHA), împreună cu autoritățile

<sup>15</sup> [nato-otan.de/ici/articles/english/2007/070706\\_en\\_uae\\_khaleejtimes.pdf](http://nato-otan.de/ici/articles/english/2007/070706_en_uae_khaleejtimes.pdf).

din țara afectată, ar trebui să se afle la conducerea tuturor operațiilor internaționale de înlăturare a urmărilor. Într-adevăr, *Centrul Euro-atlantic de Coordonare a Răspunsului la Dezastre al NATO (EADRCC), principalul mecanism de răspuns al Alianței în cazul crizelor* la care participă 26 de aliați și 30 de țări partenere, găzduiește un ofițer de legătură UNOCHA pentru asigurarea consilierii NATO atunci când este necesar. În cazul operației de înlăturare a urmărilor din Pakistan, NATO a participat de asemenea la toate reuniunile de coordonare din Islamabad, conduse în comun de oficialii guvernului pakistanez și reprezentantul rezident al ONU, precum și la întâlnirile relevante pe problematici specifice conduse de ONU, cum ar fi cele pentru sănătate și adăposturi.

*Contribuția principală a NATO este asigurarea de către EADRCC și structurile militare ale Alianței a funcției de coordonare, legătură și facilitare.* Aceasta permite aliaților mai mici să contribuie la capacități, cum ar fi un spital militar sau o unitate de purificare a apei, pe care nu ar putea să le furnizeze în totalitate pe cont propriu. În plus, acest rol de coordonare caracteristic operațiilor conduse de NATO s-a dovedit util atât pentru autoritățile țării beneficiare, cât și pentru ONU, care au avut astfel doar un singur partener de dialog.

Un aspect important se referă la *reducerea timpului de răspuns la astfel de crize*, care presupune, înainte de toate, luarea rapidă a deciziei privind trimiterea personalului militar într-o țară non-NATO (sau parteneră) pentru o operație de înlăturare a urmărilor dezastrelor. Astfel, mecanismul decizional al NATO ar putea deveni aproape la fel de rapid precum cel al autorităților naționale ale fiecărui aliat luat în mod individual. Privind în perspectivă, un alt aspect esențial pentru buna desfășurare a operațiilor de înlăturare a urmărilor dezastrelor constă în crearea unor mecanisme de finanțare corespunzătoare.

Deși contribuția NATO din Pakistan a adus un aport semnificativ la efortul general de înlăturare a urmărilor, aceasta a reprezentat punctul de plecare pentru anumite dezbateri legate de rolul viitor al NATO în astfel de operațiuni de înlăturare a urmărilor dezastrelor naturale. Astfel, s-au născut întrebări precum: de ce trebuie să fie dislocate capacități militare în operațiile internaționale de înlăturare a urmărilor dezastrelor? De ce trebuie să fie NATO implicat? Ce valoare adăugată poate aduce NATO la eforturile de înlăturare a urmărilor? Și cine ar trebui să conducă operațiile vizând combaterea consecințelor dezastrelor naturale sau industriale?<sup>16</sup> Un răspuns clar la toate aceste întrebări ar putea fi cuprins în viitorul Concept Strategic al Alianței, ce urmează a fi discutat la Summitul NATO de la Strasbourg și Kehl.

### **Stabilizarea Afganistanului prin controlul traficului de droguri**

Securitatea euro-atlantică și internațională este strâns legată de viitorul Afganistanului. Din acest motiv, Forța Internațională de Asistență pentru Securitate (ISAF), mandatată de Națiunile Unite, incluzând actualmente 40 de națiuni, reprezintă principala prioritate pentru NATO. Reprezentanții Alianței recunosc progresele semnificative obținute, prin colaborare cu afganii, dar admit că provocările rămase (culturile de opium, insurgența talibană, organizarea tribală a afganilor etc.) necesită

---

<sup>16</sup> Idem.

eforturi suplimentare. Însă ei reafirmă angajamentul pentru consolidarea rezultatelor obținute și pentru continuarea luptei împotriva teroriștilor, care doresc să preia controlul asupra Afganistanului pentru a-l utiliza ca bază a terorismului.

Viziunea NATO în privința Afganistanului este una clară, bazată pe patru principii: angajamentul comun și ferm, pe termen lung; sprijinul pentru întărirea conducerii și responsabilității afgane; abordarea cuprinzătoare din partea comunității internaționale, care să unească eforturile civile și militare, precum și participarea și cooperarea sporită cu vecinii Afganistanului, în special cu Pakistanul. De asemenea, în textul Declarației de la București sunt apreciate contribuțiile aliaților și partenerilor cu noi forțe și alte forme de sprijin, care demonstrează o dată în plus hotărârea Alianței. Rolul NATO de actor important în consolidarea securității internaționale este reflectat și prin colaborarea, în lupta împotriva terorismului și a stabilizării Afganistanului, cu Kai Eide, reprezentantul special al secretarului general al Națiunilor Unite pentru Afganistan și șef al Misiunii de Asistență a Națiunilor Unite în Afganistan (UNAMA). De asemenea, miniștrii apărării au stabilit că prioritățile Planului cuprinzător politico-militar al NATO în Afganistan sunt acordarea unei atenții sporite instruirii armatei naționale afgane, îmbunătățirea relațiilor cu Pakistanul și intensificarea luptei împotriva narcoticelor.

Secretarul general al NATO a subliniat necesitatea unui nou angajament în Afganistan, în care eforturile militare și civile să fie mai bine integrate. El a adăugat ca problemele de securitate rezolvate până în prezent de forțele internaționale vor trece tot mai mult sub gestionarea afganilor. El a pus accent pe cooperarea cu UE din Afganistan, subliniind că cele două părți ar trebui să își reunească mai bine capacitățile în materie de cercetare, dezvoltare, transport și elicoptere.

Afganistanul este considerat acum mai problematic decât Irakul, având în vedere că talibanii devin tot mai abili în organizarea de ambuscade și atacuri cu bombe. Una din cele mai critice situații se află în provincia Helmand, care este zonă cheie pentru producția de mac și pentru insurgență. Insecuritatea a făcut fermierii să se orienteze de la producția de hrană la cea de opiu, o producție care finanțează și insurgența talibanilor. În provincia Helmand s-a realizat aproape jumătate din producția mondială de opium din 2007.

Având în vedere acest lucru, miniștrii apărării din țările membre NATO au hotărât ca Forța Internațională de Asistență de Securitate (ISAF) din Afganistan să poată să acționeze, împreună cu forțele afgane, împotriva laboratoarelor de producere a drogurilor și a traficantilor de narcotice<sup>17</sup>. Decizia a fost luată în baza unei cereri a guvernului afgan, fiind în conformitate cu rezoluția Consiliului de Securitate al ONU și cu prevederile Planului de operații al Alianței pentru Afganistan. Implicarea în acest tip de acțiuni rămâne, potrivit deciziilor forului nord-atlantic, la latitudinea autorităților naționale care participă cu trupe la ISAF.

### **Securitatea energetică**

Începând cu Summit-ul de la Riga, Alianța a recunoscut importanța gestionării *riscurilor la adresa infrastructurii energetice* și a definit un concept propriu în acest

<sup>17</sup> [stiri.kappa.ro/externe/amanate-repuse-tapet-budapesta/stire\\_157239.html](http://stiri.kappa.ro/externe/amanate-repuse-tapet-budapesta/stire_157239.html) - 107k.



domeniu, inclusiv în ceea ce privește asistența care poate fi acordată statelor membre și parteneri în securizarea rutelor energetice. Pe de altă parte, este evident că dezbaterile privind securitatea energetică în sens larg exced competențele actuale ale NATO, fiind intrinsec conectate la definirea intereselor geopolitice europene, identificarea unor surse alternative de energie și al unor furnizori care pot reduce actuala dependență a statelor aliate față de Federația Rusă. Departe de a-și propune o abordare a acestor probleme fundamentale, conceptul aliat constituie o bază de pornire pentru noi analize politice și strategice după reuniunea de la București.

Transformarea nu este posibilă fără asigurarea de resurse suficiente și în ordine prioritară corespunzătoare. Membrii Alianței au declarat la București că se angajează să continue, în mod individual și colectiv, asigurarea resurselor necesare Alianței pentru îndeplinirea sarcinilor solicitate. În acest sens, statele membre, ale căror cheltuieli pentru apărare sunt în scădere, sunt încurajate să împiedice acest fenomen și să își stabilească, ca obiectiv, creșterea în termeni reali a cheltuielilor pentru apărare.

Aliații au identificat principii care vor governa abordarea NATO în domeniul energetic și au evidențiat opțiuni și recomandări pentru activitățile viitoare. Pe baza acestor principii, NATO se va angaja în următoarele domenii: punerea în comun și schimbul de informații; proiectarea stabilității; promovarea cooperării internaționale și regionale; sprijinul pentru gestionarea efectelor și sprijinirea protecției infrastructurii energetice critice. Alianța va continua consultările cu privire la riscurile iminente în domeniul securității energetice. Se prevede ca eforturile NATO să fie pe deplin coordonate și integrate cu cele ale comunității internaționale, care include un număr de organizații specializate în securitatea energetică.

NATO, prin vocea secretarului său general, Jaap de Hoop Scheffer, a recunoscut necesitatea de a include tema securității energetice pe agenda Alianței: „În prezent, din motive evidente, inclusiv posibilitatea ca teroriștii să atace resursele noastre energetice, este rezonabil ca aliații să discute acest aspect”.<sup>18</sup> De astfel, Conceptul Strategic al NATO prevede protejarea rutelor vitale de aprovizionare ca fiind una dintre problemele critice pentru securitatea membrilor organizației. Prin urmare, securitatea energetică nu mai este doar o problemă economică, ci devine una mult mai profundă, cu implicații politico-militare.

Paul Gallis, expert al Congresului american arată că extinderea și parteneriatele NATO în zona Mării Caspice au ca principală rațiune asigurarea securității energetice statelor europene. Gallis admite că extinderea Alianței Nord-Atlantice către această zonă aduce avantaje geo-politice atât statelor candidate, cât mai ales celor membre<sup>19</sup>.

### **Contracurajarea atacurilor cibernetice**

Un alt domeniu de acțiune non-convențională sau netradițională a NATO este răspunsul la *atacurile cibernetice sau războiul informațional*, prin protecția sistemelor informatice cheie ale Alianței, definirea unei politici integrate de apărare în domeniul cibernetic (cyber-defense) și stabilirea unui centru de excelență în acest domeniu în

---

<sup>18</sup> Jaap de Hoop Scheffer, Speech at the 42nd Munich Conference on Security Policy, 2 april 2006, [www.securityconference.de/konferenzen](http://www.securityconference.de/konferenzen).

<sup>19</sup> Paul Gallis, NATO and Energy security, <http://fas.org/sgp/crs/row/RS22409.pdf>.

Estonia. Politica Alianței în domeniul cibernetic a fost adoptată la summit-ul de la București, dar foarte multe aspecte legate de terorismul cibernetic, atacurile informatice din partea unor entități statale, interacțiunea dintre sistemele naționale de protecție trebuie definite și detaliate ulterior.

Liderii NATO rămân angajați pe calea consolidării sistemelor informatice cheie împotriva atacurilor cibernetice, prin adoptarea recentă a unei Politici privind Apărarea Cibernetice și prin dezvoltarea unor structuri și autorități capabile să o pună în practică. Politica Alianței de apărare cibernetică pune accentul pe nevoia NATO și a altor națiuni de a-și proteja sistemele informatice cheie în conformitate cu responsabilitățile lor și să ofere posibilitatea de a asista națiunile aliate, la cerere, pentru contracararea unui atac cibernetic.

Statele membre rămân angajate în eforturile de întărire a apărării sistemelor informatice „cheie” ale Alianței împotriva atacurilor cibernetice. Recent am adoptat o politică NATO în domeniul apărării împotriva atacurilor cibernetice și dezvoltăm structurile și autoritățile necesare implementării acesteia. Politica NATO în domeniul apărării împotriva atacurilor cibernetice evidențiază necesitatea pentru NATO și statele membre de a proteja sistemele informatice „cheie”, în acord cu responsabilitățile lor specifice; schimbul de experiență. De asemenea, politica în domeniul cibernetic prevede asigurarea unei capacități de sprijin pentru națiunile aliate, la cerere, de respingere a unui atac cibernetic. Așteptăm cu interes continuarea dezvoltării capacităților NATO de apărare împotriva atacurilor cibernetice și întărirea legăturilor dintre NATO și autoritățile naționale.

### **Noi orientări pentru modernizarea Alianței după Summitul de la București**

Mediul de securitate actual, provocările cu care se confruntă Alianța, evoluțiile celorlalți actori statali și non-statali, dezvoltările interne conceptuale și operaționale din cadrul Alianței au creat cadrul pentru discutarea anumitor aspecte legate de rolul dinamic al Alianței în noul context internațional.

Summitul de la București al Alianței Nord-Atlantice a consacrat *noi orientări și linii directoare* pentru a asigura că NATO rămâne eficient și eficace, în actualul context de securitate:

- continuarea eforturilor pentru dislocarea și susținerea mai multor forțe în teatrele de operațiuni;
- asigurarea forțelor necesare pentru operațiunile Alianței sau pentru alte angajamente;
- sprijinirea Forței de Răspuns a NATO prin asigurarea contribuțiilor necesare și îmbunătățirea disponibilității forțelor destinate operațiunilor Alianței aflate în rezerva operațională și strategică a NATO;
- obținerea sprijinului intern pentru participarea la operațiuni, inclusiv prin eforturi sporite de diplomatie publică;
- dezvoltarea acelor capacități necesare atât pentru susținerea întregii game de misiuni ale Alianței, cât și pentru remediarea neajunsurilor specifice;
- îmbunătățirea disponibilității elicopterelor în vederea satisfacerii cerințelor misiunilor Alianței;

- consolidarea superiorității informaționale prin capacități de rețea, inclusiv prin: un sistem integrat de comandă și control aerian, o monitorizare intensificată a situației generale maritime și prin asigurarea la timp a capacității Alianței de Supraveghere Terestră (AGS).

- îmbunătățirea capacității și interoperabilității forțelor NATO pentru operațiuni speciale;

- dezvoltarea politicilor și capacităților care să răspundă noilor provocări și amenințări. Aceasta include dezvoltarea unei politici cuprinzătoare pentru prevenirea proliferării armelor de distrugere în masă (WMD) și apărarea împotriva amenințărilor chimice, biologice, radiologice și nucleare.

- adaptarea și reforma structurilor și proceselor din cadrul Alianței. În acest context, suntem în proces de revizuire a structurii de comandă pe timp de pace a NATO, pentru a o face mai flexibilă, eficientă și eficace, precum și de revizuire a proceselor de planificare a apărării pentru a promova asigurarea la timp a capacităților în conformitate cu Directiva Politică Generală.

În Declarația Summitului de la București s-a subliniat faptul că *procesul de transformare a Alianței va continua prin: integrarea a noi membri; răspunsuri mai adecvate la provocările de securitate, luând în considerare lecțiile învățate; capacități care se pot desfășura mai eficient în teatru, precum și prin noi relații cu partenerii noștri*. În preajma aniversării a 60 de ani de existență a NATO, problema Conceptului Strategic și a rolului global al Alianței va reapărea. Indiferent de rolul pe care Alianța va alege să îl joace în cel de-al treilea deceniu de după Războiul Rece și indiferent de Conceptul Strategic pe care îl va inventa ca să se potrivească aceluși rol, este important de amintit că, încă de la înființare sa, de acum șase decenii, NATO a fost piatra de temelie a alianței transatlantice. NATO va trebui să joace, în continuare un rol esențial în promovarea cooperării transtalntice<sup>20</sup>.

Având în vedere continuitatea procesului de transformare a Alianței, condus și orientat de necesitatea de a răspunde schimbărilor accelerate din mediul de securitate global, ce presupune adaptări și modificări ale componentelor de securitate, viitorul Summit<sup>21</sup> va oferi o oportunitate de a articula și consolida în continuare viziunea Alianței privind rolul său, de a răspunde provocărilor în schimbare ale secolului 21 și de a-și menține capacitatea de a executa întreaga sa gamă de misiuni, apărând colectiv securitatea noastră internă și contribuind la stabilitatea internațională.

---

<sup>20</sup> Publicația „Bârladul” nr. 221, 03-09.04.2008, pag. 8-10, „NATO la București”.

<sup>21</sup> Summitul din 2009 va prilejui sărbătorirea a celei de a 60-a aniversare a NATO,(de la Strasbourg și Kehl ). Vezi [www.summitbucharest.ro/ro/doc\\_201.html](http://www.summitbucharest.ro/ro/doc_201.html).

## INCERTITUDINILE MECANISMULUI GLOBAL-REGIONAL DE SECURITATE

Dr. Paul DUȚĂ\*

*Both UN and regional organisations experience in conflict prevention and peace building made clear that these two concepts are interlinked in a cycle that cannot be overlooked. The key for peace building and conflict prevention in conflict torn countries seems to be involving Civil Society in peace-building and reconstruction, including gender and youth in a bottom-up approach that focuses on the rebuilding of institutions and provides the right instruments for sustained reconstruction, allowing for local ownership and a gradual independence from the international community.*

*It is generally accepted that the new regionalism emerged in the mid eighties and took a greater impulse from the events around 1989, with the changes in East Europe and the end of the Cold War. Within this logic, the new regionalism is referred to as a “new wave” of regionalism, a “new generation” of regional agreements.*

Dezvoltarea unui mecanism regional-global de securitate este împiedicată de o multitudine de complexități. Acestea au de-a face cu incertitudini asupra sensului conceptelor centrale de „regiune”, „agenție” și „acord”; duplicarea structurală a agențiilor regionale și a altor organizații (implicând suprapunerea cu statutul de membru); ambiguitatea asupra obiectivelor lor (implicând, *inter alia*, mandate improvizate și concurente); și, disputa asupra zonei de aplicare a funcțiilor lor.<sup>1</sup> În politica și în diplomatie un echilibru este căutat de obicei între flexibilitate și claritate în probleme ca acestea. Dar nu este sigur sub nici o formă că, un asemenea echilibru este obținut în dezvoltarea unei relații operaționale efectivă și eficientă între Consiliul de Securitate al ONU și organizații regionale în prevenirea și administrarea conflictelor.

Definițiile academice ale „regiunii” variază inevitabil. Germanii percep o regiune ca pe „un grup de țări independente cu o gamă largă dimensiuni ale preocupărilor”. Nu o vede ca pe ‘un număr limitat de state legate împreună de o relație geografică și de un grad de interdependență reciprocă.’<sup>2</sup> Un bilanț comprehensiv al definițiilor academice ale conceptului poate fi găsit într-un articol recent de Tavares.<sup>3</sup>

---

### \* Cercetător științific, Institutul Diplomatic Român

<sup>1</sup> “Mă voi concentra asupra uneia dintre dimensiunile posibile ale relațiilor complexe dintre Consiliul de Securitate și organizațiile regionale...acele relații sunt productive și importante...amenințările complexe [de astăzi] cer un efort în plus din partea Consiliului de Securitate să se adapteze la acestea și să le confrunte. Și așadar, în viziunea noastră, rolul organizațiilor regionale este esențial.” Bulgaria, Consiliul de Securitate, 11 aprilie 2003.

<sup>2</sup> Ambele definiții reținute de Nye, J., ”Regionalismul internațional: citări selectate”, Little Brown, New York, 1968, p.68.

<sup>3</sup> Tavares, Rodrigo, ”Starea artei regionalismului: trecutul, prezentul și viitorul unei discipline”, Departamentul pentru pace și dezvoltarea cercetării, Universitatea Goteborg, Suedia.

O categorisire utilă a caracteristicilor unei „regiuni” este înaintată de Van Langenhove, implicând unitate, identitate și limitare pe baza granițelor. El introduce două concepte relaționate de „regionalizare” (ceea ce diferențiază o regiune de alta) și „regionalitate” (condițiile istorice, geografice, economice, culturale și sociale care comprimă asemenea distincții)<sup>4</sup>. „Unii pot defini regiunile ca și subsisteme ale sistemului internațional bazate teritorial. Ele ‘există’ așa cum apar în discursuri. Această definiție presupune existența mai multor varietăți de subsisteme regionale cu coerența diferită. Regiunile pot fi găsite la toate nivelurile teritoriale. Sunt regiuni în cadrul statelor-națiune, regiuni trans-frontaliere la un nivel sub-național, ca și regiuni deasupra statului-națiune... Ideea este că regiunile se definesc ele însele; ele sunt identificabile doar *post factum*. Nu are rost să căutam un singur criteriu universal care definește o regiune, nici să venim cu un ‘cocktail’ de criterii. Este procesul de regionalizare acela care în final definește regiunea, sau cu alte cuvinte regiunile devin ‘vizibile’ de către modele de interacțiune, cum ar fi practici de discurs care au loc în cadrul variabilelor geografice, istorice, culturale, politice și economice.”<sup>5</sup>

O sursă autoritară pentru sensul regionalismului în cadrul contextului ONU identifică două criterii pentru „regionalitate”. Primul, care ar putea fi termenul de „concept geografic”, identifică proximitatea geografică a statelor membre. Cel de-al doilea, conceptul de „comunitate” evită criteriul geografic și dă voie oricărei grupări virtuale - incluzând o alianță militară cum e sub clauza „statelor inamice”<sup>6</sup> sau pur și simplu relații comune culturale, lingvistice sau istorice.<sup>7</sup>

Carta ONU nu definește „regiunea”, cei care au analizat-o realizând, după mult efort inutil, imposibilitatea oricărei ordonanțe restrictive asupra problemei. O definiție înaintată în timpul Conferinței de la San Francisco de către Egipt și ne-votată, totuși, oferă o noțiune pe cât de bună pe atât de necesară. “Ar trebui luat în considerare, că și acordurile regionale, organizațiile de o natură permanentă care regrupează într-o zonă geografică dată câteva țări care, din cauza apropierii lor, comunitatea intereselor sau a afinităților culturale, lingvistice, istorice sau spirituale le face să fie responsabil unite pentru reglarea pașnică a oricărei dispute care se poate ridica... ca și pentru a salva interesele proprii și dezvoltarea relațiilor lor economice și culturale.”<sup>8</sup>

Este general acceptat că, distincția practică dintre „agenție” și „acord” privește situația dacă o organizație inter-guvernamentală există ca o entitate legală cu un secretariat funcționabil și o adresă (o „agenție”) sau dacă este doar un acord al statelor suverane prin încheierea de tratate (un „aranjament”)<sup>9</sup>. S-a sugerat că există o

---

<sup>4</sup> Van Langenhove, L., „Teoretizând regionalitatea”, *e-Working Papers*, W-2003/1, p.26.

<sup>5</sup> *Ibid.*, p.31.

<sup>6</sup> articolul 107 al Cartei.

<sup>7</sup> Simma, B., *Carta Națiunilor Unite: Un comentariu*, OUP, Oxford, 1995, p.692. Printr-o argumentare legală rațională, autorii acestui capitol (prof. Waldemar Hummer și Michael Schweizer) găsesc criteriul geografic ca „ușor de combătut”. Nu există totuși nimic în Carta care cedează explicit acest criteriu care, mai mult decât atât, pare ca politic se raportează la forță.

<sup>8</sup> UNCIO XII, pp.850-857, 8 iunie 1945, în Simma, pp.688-9. De asemenea, Russett Bruce, *Regiuni internaționale și sistemul internațional: studiu în ecologia politică*, Rand McNally & Co., Chicago, 1967, p.4.

<sup>9</sup> Simma, p.694.

mică diferență între cele două<sup>10</sup>. Ambele, în orice situație, sunt relevante pentru capitolul al VIII-lea, având în vedere că întrunesc celelalte criterii care țin de o „dispută locală”, obiective de reglementare pacifică, și subordonare față de Consiliul de Securitate ONU sub capitolul al VIII-lea.

Având în vedere considerațiile variatele privind conceptele de „regiune”, „agenție” și „acord” poate fi reținută următoarea definiție: “O uniune de state sau o organizație internațională, bazată pe un tratat colectiv sau pe o constituție și concordant cu scopurile și principiile Națiunilor Unite, a căror sarcină primară este aceea de a menține pacea și securitatea sub control și în cadrul ONU.”<sup>11</sup> Membrii unui asemenea acord regional sau agenție, trebuie să fie mai puțin numeroși decât însuși ONU, și trebuie să fie „atât de apropiate în termeni teritoriali”, astfel încât reglementarea unei dispute locale prin mijloace oferite de o procedură specială să fie posibilă. Astfel, agențiile regionale sunt „concentrate intern”, prin această distingându-se ele însele de, *inter alia*, sistemele de auto-apărare concentrate extern în articolul 51 al Cartei.<sup>12</sup>

**Comisiile economice regionale ale Națiunilor Unite.** Un concept de „regiune”, din punct de vedere politic, poate fi deslușit prin analiza rolului și funcțiilor comisiilor economice regionale ale Națiunilor Unite, cinci la număr. Totuși, până și comisiile economice își pierd din claritate, din moment ce imperativele politicilor globale și regionale sunt ambigue. Din cele 5 comisii, una<sup>13</sup> este un corp regional „pur”, ai cărui 53 de membrii sunt exclusiv regionali (africani) și în totalitate formează o regiune<sup>14</sup>. Celelalte patru sunt hibrizi politici.

Asia este împărțită în două comisii: Asia-Pacific<sup>15</sup> și Asia de Vest<sup>16</sup>. În comisia Asia-Pacific<sup>17</sup>, patru țări exogene metropolitane „sunt membrii non-regionali” (Anglia, Franța, Olanda și Statele Unite). Include de asemenea și continentul uscat al Australiei. Comisia pentru Asia de Vest - ESCWA include o țară africană<sup>18</sup>.

În comisia America Latină-Caraibe<sup>19</sup>, opt țări exogene sunt membrii non-regionali<sup>20</sup>.

---

<sup>10</sup> *Ibid.*, p.7.

<sup>11</sup> Aceasta definiție este adaptată după Simma, p.699. Referirea la ‘pace și securitate’ este schimbată pentru a fi *primus inter pares* mai degrabă decât exclusive, de când organizațiile regionale ca Uniunea Africană dezvoltă competențe generale. Strict, mai mult decât atât, ar trebui notat că organizațiile regionale, nefiind o parte integrală a sistemului ONU, operează probabil ‘în interiorul cadrului’ ONU dar nu sub ‘controlul’ acestuia - în afară de cererea de autorizare pentru includere.

*Ibid.*, p.7.

<sup>12</sup> *Ibid.*, p.8.

<sup>13</sup> ECA.

<sup>14</sup> Africa.

<sup>15</sup> ESCAP.

<sup>16</sup> ESCWA.

<sup>17</sup> ESCAP.

<sup>18</sup> Egipt, care este și membru al ECA.

<sup>19</sup> ECLA.

<sup>20</sup> Anglia, Franța, Olanda, Statele Unite, Canada, Italia, Portugalia și Spania.

Corpul European - ECE este poate cel mai mare hibrid dintre toți. Include ca membrii Israel, cinci țări central-asiatice (care sunt și membrii ESCAP), Moldova și trei țări caucaziene<sup>21</sup>.

În ceea ce privește Rusia și Turcia, ele sunt văzute ca fiind „scopul geografic” a două regiuni (Europa și Asia) și, de aceea, „membrii regionali” a două comisii regionale.

De aceea, în ceea ce ar fi trebuit să fie cel mai clar exemplu de regionalitate - comisiile economice ale Națiunilor Unite - nu se clarifică sensurile conceptului de „regiune” pentru scopurile practice ale diplomației internaționale.

**Corpurile de integrare regională.** Și în cele două regiuni cu obiective declarate de integrare, Africa și Europa, situația este similară. Africa, din nou are membrii „puri”: cele 53 de State Membre ale Uniunii Africane sunt aceleași ca și cele 53 de State Membre ale ECA, cu excepția unui singur stat (Maroc), care nu este membru al Uniunii Africane<sup>22</sup>.

Europa este mai complicată. UE are astăzi 27 de State Membre, cuprinzând aproape 480 milioane de cetățeni. Alte 20 de țări europene, cuprinzând o populație asemănătoare, sunt absente: 7 țări vest-europene, 9 țări est-europene, trei țări caucaziene plus Rusia, toate fiind văzute de către Națiunile Unite ca membrii regionali ai Europei. Chiar și o UE dezvoltată poate cu greu să pretindă că este baza unei „Europe” complet integrate.

**Grupări regionale ale Națiunilor Unite.** La această confuzie se adaugă și setul de grupări de State Membre la Națiunilor Unite. Această grupare este „neoficială”, fiind dezvoltată începând cu anul 1963, pentru a atinge o mai „echitabilă reprezentare” în Consiliul de Securitate și alte organe ale Națiunilor Unite. Ca un rezultat al acesteia, Statele Membre ale Națiunilor Unite sunt împărțite în cinci „grupuri regionale” în scopuri electorale, și anume: statele africane, statele asiatice, statele est-europene, statele vest-europene și altele, și statele caraibiene și din America Latină. Aceste grupări reflectă încă un alt „hibrid” de preocupări geografice și politice. Europa este împărțită între est și vest (reflectând Războiul Rece, al cărui final încă nu a fost reflectat în nici o formulare electorală). America de Nord se află în „Europa de Vest și altele”, la fel ca și două țări antipode<sup>23</sup> și, de asemenea, Turcia. Turcia, totuși, „participă de asemenea în întregime” în grupul asiatic. Cipru, care de curând s-a alăturat UE, se află „în Asia”. Statele Unite, în ceea ce le privește, „nu sunt membru al niciunui grup regional”, dar participă la întâlnirile Uniunea Europei Occidentale<sup>24</sup> ca „observator” și sunt considerate ca fiind membru al acelui grup din scopuri electorale, lăsând imaginației alte scopuri pe care membrii ar trebui să le servească. Și Israel nu este membru al niciunui grup.

Evident, gruparea electorală la Națiunile Unite nu face nimic ca să adauge claritate problemelor instituționale ale securității regionale. Pe de altă parte, gruparea

---

<sup>21</sup> Armenia, Azerbaijan și Georgia, ultimele două fiind, de asemenea, și membrii ESCAP.

<sup>22</sup> locul lui fiind luat de Saharawi ADR, cunoscută sub numele de Sahara de Vest.

<sup>23</sup> Australia și Noua Zeelandă.

<sup>24</sup> WEO.

are semnificație pentru comportamentul de siguranță, așa încât problemele votului asupra păcii și securității suportă o corelație cu crizele electorale.

**Gruparea Băncii Mondiale.** Gruparea Băncii Mondiale este tributară unei categorisiri regionale diferite. Aceasta este cuprinsă în șase regiuni: Africa Subsahariană, Africa de Nord și Orientul Mijlociu, Europa și Asia Centrală, Asia de Sud, Asia de Est și Pacificul și America Latină și Caraibe. Regionalismul evident ar trebui luat pentru a răspunde percepțiilor organizaționale - fie economice, electorale sau de securitate. Această categorisire oferă, sub multe aspecte, un sistem funcțional pentru scopurile securității.

**Membrii extra-regionali și extra-sub-regionali.** Multe țări au membrii în mai mult de o regiune sau sub-regiune.

În Africa, atât Angola cât și RD Congo sunt membrii ai agențiilor pentru sub-regiunile Africii de Sud și Centrale (o agenție economică în cel de-al doilea caz). Tot în Africa, țările nord-africane sunt și membrii ai Ligii Arabe.

În Europa, sunt pe cât de puțini membrii sub-regionali, pe atât de mulți membrii extra-organizaționali. 19 țări europene au statut de membru atât în NATO cât și în WEU, ale căror mandate militare sunt foarte similare. Alte 13 țări au statut de membru în NATO și UE care, din moment ce cea de-a doua își întărește politica de apărare comună, vor deveni cu timpul din ce în ce mai problematice.

În America, Statele Unite și Canada sunt membrii ai organizațiilor extra-regionale care se concentrează în primul rând pe Europa (NATO, OSCE).

**Raza de acțiune.** De asemenea relevant este ceea ce a fost numit, în Adunarea Generală, „jurisdicția asupra unei zone de siguranță clar definită”. Aria de aplicație a unei agenții regionale sau altă organizație internațională a devenit o problemă discutabilă crescândă. Fenomenul din ultimii ani, acela că NATO operează „în afara razei de acțiune” într-o funcție de „securitate pură”, a cauzat unele controverse politice, dar Națiunile Unite par să fie dispuse pentru moment să recunoască asemenea operații ca fiind nu numai legitime, ci și binevenite. UE speră și ea la un rol „în afara zonei de acțiune”, cel puțin pentru moment, într-o funcție de „securitate slabă”. Această problemă este legată atât de statutul de membru, cât și de mandat.

Se ridică întrebarea dacă este potrivit, în sens constituțional, pentru o „agenție regională” sub Capitolul al VIII-lea, să opereze în afara teritoriilor naționale ale membrilor săi regionali.

În al doilea rând, în ceea ce privește mandatul, se ridică două întrebări. Prima este dacă, acționând ca atare, va ceda propriul mandat „al securității colective regionale” în favoarea „securității colective globale”, în numele Națiunilor Unite. Cea de-a doua este dacă o adevărată „agenție regională” ar putea să combine într-o singură organizație o funcție a „apărării colective regionale” sub Capitolul al VII-lea și o funcție a „securității colective regionale” sub Capitolul al VIII-lea.

**Mandatul.** Mandatele suprapuse ale organizațiilor internaționale care sunt în căutarea unui parteneriat de pace și securitate cu Națiunilor Unite ar putea fi



rezultatul unei analize a obiectivelor lor statutare. Tema mandatelor aranjamentelor și ale agențiilor regionale este problematică: unele sunt legate de probleme economice, altele de securitate și altele de scopuri ale unei clare identități politice și culturale.

**Comisiile economice regionale ale Națiunilor Unite.** Comisiile economice regionale ale Națiunilor Unite au fost create de Consiliul Economic și Social<sup>25</sup>, când „primul val” al mișcării de decolonizare în Africa a fost complet. Totuși, mandatele lor nu sunt identice. Comisia Europeană are ca scop „integrarea și cooperarea” economică a țărilor membre și „convergența lor politică”. Ceilalți, totuși, omit să se refere la integrare, limitându-se să „faciliteze cooperarea în dezvoltarea economică și socială”<sup>26</sup>; „să faciliteze acțiunea comună” pentru a se ocupa de probleme economice venind din cel de-al doilea Război Mondial<sup>27</sup> și „să crească nivelul activității economice și nivelurile de trai” (Africa). Oricum ar fi, comisiile economice regionale ale Națiunilor Unite, ca subsidiari ai ECOSOC și nu ai Consiliului de Securitate, nu joacă nici un rol în pacea internațională și activitățile de securitate. Aceasta contrastează cu agențiile economice sub-regionale, care au fost create independent de comisiile Națiunilor Unite și care sunt (unele din ele) propriile lor creații spontane. Un număr de agenții sub-regionale s-au metamorfozat în corpuri „hibride”, în care o funcție a securității puternice a fost adăugată mandatelor lor economice regionale.

**Alianțe de apărare și agenții regionale.** Există o distincție calitativă, în termeni de securitate, între Națiunile Unite ca un corp global central și toate organizațiile regionale. Odată ce universalitatea a fost atinsă, Națiunile Unite nu mai au un „agresor extern” - numai agresori interni, în ceea ce privește Statele Membre. În contrast, o agenție regională, ca un corp sub-universal, poate să se confrunte cu un agresor extern. Clauzele sale de securitate, de aceea, pot să răspundă fie unei agresiuni externe (din partea unui stat non-regional), fie unei agresiuni interne (a unui stat regional, membru al organizației). Această distincție este importantă pentru a înțelege diferența critică dintre alianțele de apărare regională și agențiile de securitate regională propriu-zisă.

La începutul Războiului Rece, în era timpurie a Națiunilor Unite, câteva grupuri de state au format alianțe militare, larg bazate pe geografia regională, în scopul apărării comune. În Europa, NATO și Pactul de la Varșovia devin principalele pacte de apărare comună pentru continent, concepute pentru a împiedica și a preveni agresiunea mutuală.<sup>28</sup>

În Pacificul de Sud, ANZUS este format ca o alianță de apărare între Statele Unite, Australia și Noua Zeelandă. Alte pacte de apărare regională<sup>29</sup>, formate în anii

---

<sup>25</sup> ECOSOC.

<sup>26</sup> Asia-Pacific.

<sup>27</sup> America Latină-Caraibe.

<sup>28</sup> Totuși, chiar în cadrul perimetru de securitate și aceleași sub-regiuni (Europa de Vest), mandatele organizațiilor multiple sunt confuze, ca de exemplu între Uniunea Europeană de Vest și NATO.

<sup>29</sup> CENTO și SEATO în Asia.

1950, ca un bastion împotriva unui posibil expansionism comunist, au fost demobilizate pe măsură ce amenințarea dispărea.

Nici una din aceste alianțe, totuși, nu este genul de „aranjament sau alianță regională”, în concepția fondatorilor Cartei Națiunilor Unite, ca suport pentru securitatea colectivă globală conținută de prevederile Capitolului al VIII-lea. Existența lor reflectă, mai degrabă, moartea prematură a adevăratei securități colective într-o lume bipolară, unde stabilitatea globală e condusă, practic, de un echilibru al aranjamentelor de putere bazat pe amenințări nucleare.

Intenția originală a Cartei (securitatea colectivă), împreună cu inovația operațiilor de mențineri păcii ale Națiunilor Unite, rămâne pertinentă în perioada Războiului Rece numai în ceea ce privește competența Consiliului de Securitate la nivel global. Există o dorință de sistematizare a agențiilor regionale în sensul să întreprindă acțiuni în sprijinul securității colective. Două agenții regionale asemănătoare există încă de la începutul erei Națiunilor Unite care combină apărarea regională cu securitatea colectivă regională – Liga Statelor Arabe și Organizația Statelor Americane.

În martie 1945, cu trei luni înainte de semnarea Cartei Națiunilor Unite, la San Francisco, Liga Statelor Arabă - LSA este formată cu un mandat de largă „identitate regională”, care include o clară funcție de securitate. Scopul declarat al Ligii este de a „întări relațiilor dintre Statele Membre, coordonarea politicii de dragul independenței și suveranității lor și o preocupare generală pentru afacerile și interesele țărilor arabe”. Clauzele sale originale includ un punct privind neutilizarea forței, un mecanism de legături și un mecanism de impunere a securității colective împotriva agresorilor, atât regionali cât și non-regionali.

În 1948, la trei luni după semnarea Cartei, este formată Organizația Statelor Americane - OSA, al cărei prim principiu este să „consolideze pacea și securitatea continentului”. OSA are clauze pentru diplomația preventivă și pentru reglementările prin tratative, pentru acțiuni comune ca răspuns la agresiune și „limitări efective asupra armelor convenționale”. Printre clauzele sale se află stipulat că „un act de agresiune împotriva unui stat american este un act de agresiune împotriva tuturor statelor americane”.

De aceea, LSA și OSA, cuprinzând membrii regionali în căutare să guverneze ei înșiși reglementările pașnice ale diferendelor și impunerea colectivă, sunt primele „agenții regionale” de acest fel prevăzute în Carta Națiunilor Unite pentru sprijinul conceptului de securitate colectivă. NATO, CENTO, SEATO și ANZUS, cuprinzând membrii regionali și puteri externe, caută să împiedice un adversar extern printr-o strategie de echilibru al puterilor, nefiind agenții regionale de securitate. Atât, LSA cât și OSA, au mai multe clauze compatibile cu reglementările Națiunilor Unite în domeniul de securitate.

În timp ce NATO poate să își raporteze existența la prevederile Capitolului al VII-lea și nu ale Capitolului al VIII-lea.

**Corpuri de integrare regională.** Numai două organizații, UE și Uniunea Africană, pot fi văzute ca largi mișcări de integrare, ale căror obiective includ menținerea păcii și securității. Realizările și sensul scopului Uniunii Europene, în

acest sens, le depășesc pe cele ale Uniunii Africane; într-adevăr, nu este limpede dacă Uniunea Africană este acum o adevărată mișcare de integrare sau doar o strânsă asociere de state suverane. Oricum, integrarea nu este un factor de relevanță directă pentru „regionalismul securității”.

**Agențiile economice sub-regionale.** Carta Națiunilor Unite nu menționează nimic despre rolul pe care l-ar juca agențiile „sub-regionale” în domeniul securității colective. Apariția inovațiilor legate de operațiile de menținere a păcii au indus și efecte asupra agențiilor economice sub-regionale. În ultimele patru decenii, un număr de agenții sub-regionale, create în scopuri pur economice, sunt forțate de circumstanțe să dezvolte funcții de securitate într-un timp foarte scurt. Cele mai importante dintre acestea se află în sud-vestul Asiei<sup>30</sup>, Pacific<sup>31</sup>, vestul Africii<sup>32</sup> și sudul Africii<sup>33</sup>.

Nu există un motiv *a priori* care să excludă posibilitatea unei asemenea dezvoltări - altfel spus, preocupările economice pot foarte bine să preceadă și să paveze calea funcțiilor securității unei organizații. Dar faptul că s-a petrecut o asemenea dezvoltare, este o mărturie a lipsei de planuri strategice clare în cadru Națiunilor Unite asupra relațiilor de securitate regională-globală, în ultima jumătate de secol trecut. Fondatorii Cartei au evidențiat clar la San Francisco un rol pentru agențiile regionale - foarte bine scos în evidență de prevederile Capitolului al VIII-lea. Ca o explicație, totuși, acele agenții nu au existat la acea vreme și nimeni nu s-a gândit că ele ar putea fi create. Ele au luat ființă într-o manieră destul de aleatorie, reflectând particularităților regionale de la un deceniu la altul.

Astfel, se poate observa că evoluția organizațiilor regionale a dat naștere unor dezvoltări neobișnuite în ceea ce privește mandatele. Unele organizații au experimentat „fiorul mandatului” prin forța circumstanțelor, intrând în zona păcii și securității din punctul avantajos al mandatului economic. Altele și-au asumat ceea ce poate fi numit „mandatul crab”, depășind spațiul geografic, extinzându-se și lărgindu-se în ceea ce privește competențele. Există puține „abateri de la mandat” - depășindu-și efectiv autoritatea constituțională, în unele cazuri cu mult peste limitele Cartei Națiunilor Unite. Este nevoie de o mai mare claritate și ordine în problemele legate de mandate în mecanismul regional-global pentru pace și securitate.

Există un amestec confuz de agenții regionale și sub-regionale cu membrii și mandate statutare diferite în domeniul păcii și securității, alături de alte organizații cu mandate diferit calitative, însă majoritatea participă la întâlniri Națiunilor Unite pentru menținerea păcii și securității internaționale. Aceasta induce o confuzie instituțională; instituționalizarea confuzie într-o lume nervoasă și divizată reprezintă și în cea mai delicată problemă dintre toate. Asemenea complexități trebuie luate ca inerente lumii contemporane. Precizia conceptuală nu a fost niciodată prezentă în viața politică, nici la nivel național, nici la nivel internațional. În același timp, ele se pot dezvolta până la un punct după care claritatea procesului de luarea deciziilor este

---

<sup>30</sup> ASEAN, 1967.

<sup>31</sup> PIF, 1971.

<sup>32</sup> ECOWAS, 1975.

<sup>33</sup> SADC, 1992.

contradictoriu. Când luarea deciziilor se referă la probleme de viață și la moartea ale cetățenilor din întreaga lume, problema devine deosebită de acută. Crizele de tipul celor din Irak, unde aproape 1.000.000 de vieți au fost pierdute până în 2008, și de tipul celor din RD Congo, unde aproape 300.000 pierderi de vieți omenești s-au violenței și alte 3.000.000 au murit de foamete, cer o atenție sporită din partea comunității internaționale.

Profund confuză, calitatea de membri ai mai multor agenții regionale și sub-regionale, mai mult și cu participare a unora la diferite organizații trans-naționale<sup>34</sup> face improbabil realizarea unui lanț clar de comandă și coordonare între Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite și „organizațiile regionale”. S-ar putea, într-o exprimare optimistă, să se considere că sistemul este la începutul constituirii sale.

Într-o asemenea situație, eficacitatea guvernării globale este compromisă, mai puțin evident în securitatea colectivă tradițională (agresiunea inter-statală și răspunsul în consecință), dar mult mai evidentă în problemele mai complexe de diplomatie preventivă, de creare și construire a păcii, unde regionalismul este un factor natural mai puternic.

Comunitatea internațională se confruntă cu o „alegere strategică” cu privire la relația dintre universalism și regionalism. Un parteneriat este propus între Națiunile Unite și alte organizații internaționale în numele regionalismului, dar această relație este complexă, informală și fără suport constituțional. Două opțiuni se prezintă:

Națiunile Unite pot continua cu „obișnuitele afaceri” în care câteva entități marcante orbitează în jurul Consiliului de Securitate și Secretariatului, dar fără nici o clarificare de competențe.

S-ar putea lansa un proces de clarificare, și oarecum de formalizare, a relației, pentru creșterea eficienței relației global-regional.

### **Bibliografie**

[1] NYE, J., *Regionalismul internațional: citări selectate*, Little Brown, New York, 1968.

[2] RUSSETT Bruce, *Regiuni internaționale și sistemul internațional: studiu în ecologia politică*, Rand McNally & Co., Chicago, 1967.

[3] SIMMA, B., *Carta Națiunilor Unite: Un comentariu*, OUP, Oxford, 1995.

[4] TAVARES, Rodrigo, *Starea artei regionalismului: trecutul, prezentul și viitorul unei discipline*, Departamentul pentru pace și dezvoltarea cercetării, Universitatea Goteborg, Suedia.

[5] VAN Langenhove, L., ”Teoretizând regionalitatea”, *e-Working Papers*, W-2003/1, p.26.

---

<sup>34</sup> cum ar fi Commonwealth, francofonia sau OIC.

## SCENARII ALE COOPERĂRII CONSILIULUI DE SECURITATE CU ORGANIZAȚIILE REGIONALE

Dr. Paul DUȚĂ\*

*There are two functions performed through regionalism within the international community – electoral and operational. The latter may be further identified as of two purposes – socio-economic and security operations. Each of these provides the contextual setting for the fundamental values required in determining the most appropriate form of regionalism. In UN terms, the two most fundamental values that the international community is striving to promote in its regional and global institutional architecture are legitimacy and effectiveness. It is possible, it seems, to prescribe the most appropriate form of regionalism, for each purpose, according to the relative weight to be applied for each value.*

*The lack of a standardised definition of ‘region’, continues to seriously hamper both the development of an effective collaborative ‘global-regional’ partnership between the United Nations and regional entities and the achievement of ‘consistency and coherence’ within the UN system itself. It is instructive, therefore, to consider the history of the efforts to date by the international community to develop the concept of ‘region’ in a political and legal sense, before considering what might be done to reach a standardised definition.*

Din raporturile principale (Agenda pentru pace, 1992; Suplimentul agendei, 1995; raportul Brahimi 2000) precum și de pe site Națiunile Unite se au în vedere 5 concepte operaționale principale incluse în expresia „construcția păcii”. Acestea sunt: prevenirea conflictelor, realizarea păcii, menținerea păcii, impunerea păcii, construcția păcii.

Întâlnirile la nivel înalt dedicate dezvoltării unui cadru de cooperare între ONU și agențiile sale specializate, pe de-o parte, și agențiile regionale, pe de altă parte, trebuie să pună accentul pe prevenirea și pe construirea păcii mai degrabă decât pe declanșarea și adâncirea disputelor.

În 2001, Consiliul de Securitate emite o declarație în care se încurajează pe viitor ONU și organizațiile regionale și sub-regionale să stabilească „procese consultative”, să asigure că acordurile de pace mediate de aceste organizații includ angajamente spre o acțiune concentrată în diverse zone de construire a păcii. Consiliul de Securitate accentuează nevoia de a identifica asemenea zone în primele etape ale negocierilor.<sup>1</sup> Mai mult, Consiliul de Securitate are propriile sale întâlniri cu organizațiile regionale.

În aprilie 2003, Consiliul de Securitate se întrunește, la inițiativa Mexicului în calitate de președinte al lunii, pentru prima oară cu agențiile regionale. Doar șase organizații au participat: OSA<sup>2</sup>, Liga Arabă, Uniunea Africană și Comunitatea Economică a Statelor Vest Africane, Uniunea Europeană și OSCE. Reflectând „noile realități” de după septembrie 2001, Consiliul alege tema „Consiliul de Securitate și

---

\* Cercetător științific, Institutul Diplomatic Român

<sup>1</sup> Afirmație dată de președintele Consiliului de Securitate, 20 februarie, 2001, S/PRST/2001/5.

<sup>2</sup> Organizația Statelor Americane.

Organizațiile Regionale: înfruntând noi provocări la adresa păcii și securității internaționale.”

Obiectivul întâlnirii a fost de a genera „un dialog productiv” între Consiliul de Securitate și organizațiile regionale.<sup>3</sup> Întrunirea marchează o nouă etapă în relațiile internaționale, Consiliul de Securitate urmând să identifice cursuri de acțiune care să întărească securitatea internațională.<sup>4</sup>

În 2004, Secretarul General se adresează Consiliului de Securitate, subliniind că lumea se află într-un „moment crucial în dezvoltarea sistemului relațiilor internaționale”. Preocuparea Consiliului de Securitate și a organizațiilor regionale în „inventarierea de strategii comune” împotriva amenințărilor comune. Sentimentul „insecurității globale” a fost rareori mai mare, existând o dorință foarte puternică și unanimă între popoare și națiuni pentru un cadru de pace și securitate bazat pe domnia legii. ONU s-a bazat în trecut într-o mai mare sau mai mică măsură, pe parteneri regionali - în Africa, Asia, Europa și America Latină. Există o nevoie de a transforma un „simț al insecurității colective” într-un „sistem de securitate colectivă” iar acesta chiar este scopul capitolului al VIII-lea al Cartei. „Avem nevoie - a spus Secretarul General -, să ne deplasăm spre crearea unei rețele de mecanisme de acțiune efective și reciproce - regionale și globale - care să fie flexibile și răspund realității în care trăim azi.” Întâlnirea Consiliului cu organizațiile regionale a promis să injecteze un nou avânt în ‘parteneriatul nostru’ care, pentru binele omenirii, trebuia să reușească.<sup>5</sup>

Întrunirea s-a ținut la zenitul crizei din Irak, cum a concluzionat campania militară a coaliției în Irak, la două zile după ce statuia președintelui Saddam Hussein a căzut în Bagdad. În ciuda atmosferei încărcate dominante, Consiliul a obținut un consens general asupra strategiei largi care trebuia urmată. Un consens a scos la iveală că: responsabilitatea primară a Consiliului de Securitate și autoritatea în pace și securitate trebuia reafirmată; în acest context, organizațiile regionale au un rol important crescând; aceste considerații au sugerat că ar trebui să se dezvolte o „relație dinamică” între Consiliu de Securitate și organizațiile regionale, bazată pe prevederile

---

<sup>3</sup> S/PV/4739, 11 aprilie 2004, p.3.

<sup>4</sup> Faptul că un număr de organizații prezente nu au preluat responsabilitățile de „securitate grea” (UE, OSCE) sugerează că „securitatea ușoară” a fost în centrul atenției al reuniunii sub auspiciile Consiliului de Securitate.

<sup>5</sup> *Ibid.*, pp.3-4: ”Sentimentul insecurității globale a fost rareori mai mare decât astăzi, dacă a fost vreodată...Și totuși, în ciuda sentimentului de vulnerabilitate și incertitudine care străbate conștiința globală, popoarele și națiunile au speranța de a întări fundațiile stabilității și unirii în jurul umanității noastre comune. Oamenii caută instituții și sisteme care susțin principiile comun împărtășite și a asigura soluții multilaterale... În toate aceste încercări, Națiunile Unite s-au bazat, într-o mai mare sau mai mică măsură, pe parteneri regionali în Africa, Asia, Europa și America Latină. Împreună, în decursul tuturor anilor turbulenți din ultimele câteva decenii, am învățat un mare lucru despre nevoia de a transforma un simț al insecurității colective într-un sistem de securitate colectivă... Acum avem nevoie să dublăm eforturile noastre pentru a găsi un teren și un scop comun din nou. Avem nevoie să mergem înainte spre crearea unei rețele de mecanisme consolidate efective și mutuale – regionale sau globale - care sunt flexibile și răspund realității în care trăim azi”.

capitolului al VIII-lea; un parteneriat cooperativ ar trebui să reflecte „complementaritatea în acțiuni” cu o atenție specială în ceea ce privește „diferențierea regională”.

Există diferențe semnificative în percepție între organizațiile regionale. De asemenea, organizațiile regionale limitându-se la descrierea propriilor puncte forte, astfel că o complementaritate naturală s-a ivit.<sup>6</sup>

America: OSA s-a confruntat în principal cu amenințări netradiționale de terorism, corupție, narcotice și trafic de arme, crimă transnațională în America Latină; iar în principal dezastre naturale în Caraibe. Ca răspuns, ele au dezvoltat puncte forte în democrație, drepturile omului și domnia legii. Experiența lor ar putea fi de folos altor organizații regionale.

Africa: Uniunea Africană și Ecowas au prezenta experiența lor în rezolvarea conflictelor și acțiunilor de constrângere, dar au scos în evidență resursele limitate, în special pe cele financiare. UA a creat un Consiliu de Securitate și Pace regional pentru negocierea disputelor, dar există nevoia de viitoare dezvoltări ale „acordurilor structurale” care vor permite „tuturor regiunilor” să participe la sistemul de securitate colectiv. Este necesar să se definească în mod colectiv relația dintre ONU și organizațiile regionale; orice altă abordare ar conduce la haos și anarhie.

Europa: UE pledează pentru a sprijini Consiliul de Securitate în efortul de administrare a crizei.<sup>7</sup> Toate eforturile de acest fel au nevoie de un set de instrumente de la civile la militare și necesită „o valoare reală adăugată.” UE are patru zone de prioritate în administrarea crizei civile: poliție, domnia legii, administrație și protecție civilă.

Lumea arabă: pentru contribuția sa modestă, LSA a fost criticată de către Consiliul de Securitate. După ce a refuzat să autorizeze invazia Irakului, „consimțământul tacit al Consiliului de Securitate” în ocuparea Irakului a redus-o la executarea politicilor pe care nu le-a creat, în cele din urmă fiind invitată să legitimizeze ocupația. Consiliul de Securitate nu ar putea legitima un guvern care a fost „instalat artificial” de către forțe străine. Capitolul al VIII-lea oferă organizațiilor regionale, dispoziții suficiente pentru reglarea disputelor –Consiliul de Securitate ar trebui să își folosească asistența în tratarea unor asemenea crize.

OSCE „s-a reafirmat” ca un tratat regional în baza capitolului al VIII-lea al Cartei ONU. Activitatea sa este bazată pe conceptul de securitate comprehensivă, comună și indivizibilă. A promovat obiectivele civile ale drepturilor omului, domnia legii, instituțiile democratice, presa liberă, desfășurarea de alegeri libere și corecte și o guvernare bună; alături de aspectele politice și militare tradiționale ale securității. A dezvoltat o „Strategie de Adresare la Amenințările asupra Securității și Stabilității în secolul al XXI-lea”, cu un inventar al acestor amenințări inclusiv, analiza naturii și cauzele lor. OSCE a încheiat parteneriate cu alte organizații în pace și securitate.

Membrii Consiliului de Securitate au fost în general pozitiviști și susținători ai ideii de construire a unui mecanism regional-global de securitate.

---

<sup>6</sup> *Ibid.*, p.5.

<sup>7</sup> UE a vorbit în contul Uniunii lărgite plus Bulgaria și România - în total 27 de state.

Germania considera se pot realiza contacte „remarcabil de promițătoare” care să se dezvolte pe prevederile capitolului al VIII-lea, într-o manieră pozitivă. Este „imperativ” ca acordurile de securitate regională să rămână mandatate de către Consiliul de Securitate. Pentru a sincroniza primatul Consiliului de Securitate cu complementaritatea regională, dialogul trebuie plasat pe o bază durabilă riguroasă.

Statele Unite sunt de acord ca ONU să se bazeze în mod crescând pe organizațiile regionale, care au un interes legitim în rezolvarea crizelor aproape de casă (de sursă).

Regatul Unit se întreba dacă organizațiile regionale sunt suficient de informate de deciziile Consiliului; și, dacă ar trebui să existe o legătură mai puternică între ele și ONU.

Rusia este de acord cu LSA că ar trebui să aibă un rol mai mare în menținerea păcii și securității în Lumea Arabă. Ar trebui să existe o interacțiune mai mare între ONU și organizațiile regionale bazată pe o divizare mai clară a muncii. Autoritatea Consiliului de Securitate, totuși, trebuie să fie păstrată în ceea ce privește acțiunea de constrângere.

Bulgaria consideră că pentru viitor, Consiliul de Securitate ar trebui să își întărească cooperarea cu organizațiile regionale în zona „securității ușoare” - drept, democrație și drepturile omului.

China sugera că și Consiliul de Securitate ar trebui să își reevalueze experiența cooperării cu organizațiile regionale.

În iulie 2004, o a doua întrunire a Consiliului de Securitate asupra subiectului organizațiilor regionale este convocată la inițiativa și sub președinția României. Șapte agenții regionale și alte organizații internaționale participă<sup>8</sup>. Una a fost reprezentată de un stat membru ONU<sup>9</sup>. Două agenții<sup>10</sup> au fost invitate dar nu au participat. Doar un singur șef executiv al unei agenții a fost prezent<sup>11</sup>. Discuția a reflectat starea mai conciliatoare stabilită de la prima întâlnire a Consiliului cu 15 luni înainte. Un număr de puncte fundamentale au fost înaintate, după cum urmează:

*Schimbarea naturii provocărilor la adresa securității.* Natura noilor amenințări ale securității depășește cadrul tradițional de securitate globală, aducând în discuție strategiile, măsurile și modalitățile de acțiune ale Consiliului de Securitate. O mai mare bazare pe parteneriate cu structurile regionale este susținută de România<sup>12</sup>, China, Spania<sup>13</sup> și SUA<sup>14</sup>.

---

<sup>8</sup> UA, CSI, UE, LSA, NATO, OSCE și ECOWAS.

<sup>9</sup> ASEAN/Laos.

<sup>10</sup> CEO, OSA.

<sup>11</sup> Secretarul General al LSA.

<sup>12</sup> „Astăzi adresăm una dintre principalele probleme ale gândirii moderne în relațiile internaționale. Cu sprijinul organizațiilor regionale, putem construi o fundație mai stabilă pentru pace și securitate în toate regiunile lumii.”

<sup>13</sup> “Cooperarea prevăzută de capitolul al VIII-lea din Carta ONU oferă numeroase oportunități.”

<sup>14</sup> “Organizațiile regionale au un rol cheie de jucat în răspunsul dat conflictului din cadrul regiunilor lor. Adesea, acordurile regionale sunt cele mai rapide și adecvate răspunsuri.”



*Un mecanism de securitate regional-globală.* Organizațiile regionale nu sunt doar sub-contractori; există o nevoie de a dezvolta un „parteneriat de cooperare mutuală” între ONU și organizațiile regionale.<sup>15</sup>

*Nevoia pentru un „dialog regulat la nivel-înalt”.* În aprilie 2003, la prima dezbateră a Consiliului de Securitate este avansată propunerea de a îndeplini, pe o bază regulată, un dialog la nivel înalt între Consiliul de Securitate și organizațiile regionale. Scopul este de a promova schimbul de informații și cooperarea operațională.<sup>16</sup>

*Dezvoltarea mecanismelor de cooperare.* ONU va discuta cu partenerii regionali mecanismele de cooperare pentru protecție civilă, dialog civilizațiilor, experiența în domeniul menținerii păcii și construcției acesteia.<sup>17</sup>

*Nevoia pentru o pregătire și o cercetare solidă.* Există nevoia unei cercetări preparatorii stabile<sup>18</sup> a întâlnirilor la nivel înalt în viitor.<sup>19</sup>

*Avantajul comparativ al organizațiilor regionale.* Organizațiile regionale au avantajul proximității fizice al amenințărilor și o mai mare înțelegere a acestora.<sup>20</sup> Ele au avantajul precedentelor în monitorizarea drepturilor umane, și a înțelegerii cauzelor primare ale conflictelor care sunt specifice regiunilor.<sup>21</sup> Ele au putut oferi o gamă de avantaje.<sup>22</sup> Dar virtuțile învățămintelor regionale ar putea fi evaluate de către agențiile locale.<sup>23</sup>

*Potențialul nerealizat al anumitor organizații.* Este important ca Liga Arabă și OCI să joace un rol de lider în eforturile de a aduce pacea în Orientul Mijlociu.<sup>24</sup> De

---

<sup>15</sup> Regatul Unit.

<sup>16</sup> Se impune revizuirea mecanismelor, Secretarul General al ONU, Federația Rusă, Algeria, Angola și România.

<sup>17</sup> Secretarul General este loial implementării punctelor specifice în cadrul deja stabilit.

<sup>18</sup> “Germania a urat ‘Bun venit!’ practicii organizării de întâlniri la nivel înalt cu Secretariatul ONU și cu președinții organizațiilor regionale și a sprijinit creșterea numărului de asemenea întâlniri, dacă sunt bine pregătite, și dacă rezultatele au un sens, asemenea întruniri pot avea o importanță contribuție la o abordare multilaterală coordonată și consistentă a administrării crizei și construirii păcii.”

<sup>19</sup> “...înțelegând cauza primară a conflictului era vital în trasarea strategiilor de stabilizare; consultațiile nu ar trebui să includă numai ONU și organizațiile regionale implicate, dar și academii și blocuri de gândire regionale”. Filipine

<sup>20</sup> Chile.

<sup>21</sup> Brazilia.

<sup>22</sup> “...organizațiile regionale pot aduce o mare contribuție parteneriatelor. Ele pot oferi un cadru acceptat în care să se realizeze o stabilizare substanțială. Ele au cunoștințe mai multe despre situația din teren. În multe cazuri, ele dezvoltă norme și standarde adecvate, acceptate regional, și le implementează prin mecanismele de monitorizare și întărire.” Regatul Unit

<sup>23</sup> “Pe de-o parte, o țară care contribuie cu trupe poate împărți limba, elemente culturale și o înțelegere comună cu țara gazdă. Totuși, poate avea o agendă proprie independentă de agenda de menținere a păcii. Trebuie să veghem atent această posibilitate, dat fiind scopul de pace și stabilitate de lungă durată.” SUA.

<sup>24</sup> “Dacă un asemenea acord regional ar fi existat în Asia de sud-vest, ar fi putut juca un rol salutar în a stabili atât Afganistanul cât și Irak-ul, înlăturând nevoia de intervenție din țările îndepărtate.” Rusia, Liga Arabă și Pakistan.

asemenea, OASCR<sup>25</sup> poate juca acum un rol important în promovarea dezvoltării economice și sociale, și ar putea totodată să contribuie la pace și stabilitate.<sup>26</sup>

Fiecare organizație regională în parte s-a angajat la o cooperare mai puternică cu ONU.

Uniunea Africană a reafirmat angajamentul său la securitatea colectivă și responsabilitatea primară a Consiliului de Securitate, dar Consiliul nu a fost mereu în poziția de a recunoaște provocarea și de a interveni. Răspândirea conflictelor și complexitatea lor crescândă îndeamnă la implicarea regională.

Uniunea Europeană a reamintit că strategia sa de securitate are doi piloni: obligația preventivă și multilateralism efectiv. Prin Declarația UE-ONU asupra Administrării Crizei din 2003, UE se angajează să contribuie la misiunile conduse de ONU.

LSA a informat că ea are un parteneriat special cu UA, permițând un parteneriat pozitiv pentru construirea păcii potrivit prevederilor capitolul al IX-lea al Cartei.

ASEAN încearcă să implementeze rezoluția ‘jalon’ 57/35 a Adunării Generale asupra cooperării ONU-ASEAN.

CSI a raportat că a stabilit un mecanism regional de prevenire și administrare a conflictului. Cooperarea este importantă pentru contra-terorism și contra traficului de droguri și împotriva crimei organizate.

OSCE a luat în considerare cum ar putea întări sistemele de avertizare precoce ale ONU.

Datorită experienței sale imperfecte în menținerea păcii, ECOWAS „s-a identificat din toată inima” cu un „parteneriat strategic intensificat” între ONU și organizațiile regionale.

Se înregistrează și anumite semnale: În viziunea ASEAN, dezbaterea patronată de Consiliul de Securitate privind regionalismul generează un nou impuls pentru o intensificare viitoare a cooperării ONU – organizații regionale, bazată pe principiul consimțământului și suveranității naționale și în acord cu dreptul internațional și Carta ONU. Pakistan este suspect de hegemonie regională. Participarea pactelor regionale la menținerea păcii și securității în regiuni trebuia să fie imparțială, să se faciliteze pacea, mai degrabă, decât să promoveze agenda vreunei puteri regionale. Câteva state sunt împotriva unui cadru prea formal pentru cooperare regională. În viziunea Franței, la varietatea de situații și nivele diferite de angajament din partea organizațiilor regionale, s-ar putea să nu fie posibil fixarea, *a priori*, a unui cadru de proceduri pentru divizarea muncii, care ar putea deveni mai degrabă o constrângere decât un beneficiu. „Formalismul excesiv”, potrivit Regatul Unit, ar putea produce o abordare artificială. Ar fi mai bine să creăm un proces realist „dinamic” între ONU și organizațiile regionale pe o bază pragmatică, în funcție de fiecare caz în parte.

Un număr de propuneri sunt avansate pentru o viitoare considerație:

*Organizațiile regionale structurate pe baza prevederilor capitolului al VI-lea și capitolului al VII-lea ale Cartei.* Consiliul de Securitate ar trebui să caute formule

---

<sup>25</sup> Organizația Asiei de Sud pentru Cooperare Regională.

<sup>26</sup> Pakistan.

de încorporare a organizațiilor regionale în procesul de gestionare ale situațiilor de criză în baza capitolele al VI-lea și al VII-lea ale Cartei.<sup>27</sup>

*Conferința Internațională pentru amendamentul prevederilor capitolului al VIII-lea.* O conferință internațională ar trebui convocată să examineze aspecte care amenință conformitatea cu regula dreptului internațional. Capitolul al VIII-lea ar trebui corectat pentru a lua în considerare „noile dezvoltări.”<sup>28</sup>

*Banca de date.* Date fiind tendințele de extindere ale ONU, o bancă de date ar putea fi stabilită pe planuri de cooperarea regională a ONU și a resurselor disponibile.<sup>29</sup>

*Cadrul de cooperare.* Un cadru realist și inovator pentru cooperare între ONU și organizațiile regionale este necesar spre a fi realizat.<sup>30</sup>

*Cod de conduită privind luare de ostatici.* Este necesar să se dezvolte un cod de conduită în cazul situațiilor de luare de ostatici.<sup>31</sup>

*Sisteme de avertizare rapidă.* O legătură formală de avertizare precoce ECOWAS/ONU ar trebui stabilită.<sup>32</sup>

*Îmbunătățiri ale măsurilor de tranziție.* Există nevoia de a se lucra asupra măsurilor desfășurate de o organizație regională în favoarea ONU. Acestea trebuia să fie pregătite în mod corespunzător, implicând o cooperare strânsă cu Consiliul de Securitate.<sup>33</sup>

*Interacțiunea dintre ONU și organizațiile regionale.* Este nevoie de asocierea unor reprezentanți speciali, de schimb de ofițeri de legătură și de cooperarea comitetelor trans-sectoriale.<sup>34</sup>

*Crearea de noi agenții regionale/Consolidarea agențiilor existente.* Există o nevoie de a stimula crearea de organizații regionale în toate părțile lumii. Este de asemenea necesară consolidarea entităților regionale ivite.<sup>35</sup>

*Consiliul de Securitate Asociat și Întâlnirile la nivel înalt.* Există nevoia de a explora sinergiile posibile dintre cele două tipuri de întruniri ținute cu organizațiile regionale (întâlnirile Consiliului de Securitate și întâlnirile la nivel înalt ale Secretarului General). Aceasta ar intensifica „arhitectura interacțiunii” dintre ele.<sup>36</sup>

*Relațiile la nivel înalt al ONU.* Relațiile la nivel înalt al Secretarului General iau în considerare rolul organizațiilor regionale și întăresc acest rol, incluzând

---

<sup>27</sup> Chile.

<sup>28</sup> Liga Statelor Arabe.

<sup>29</sup> Federația Rusă.

<sup>30</sup> Algeria.

<sup>31</sup> OSCE.

<sup>32</sup> ECOWAS.

<sup>33</sup> Franța.

<sup>34</sup> România.

<sup>35</sup> “Nu vom pierde din vedere faptul că în timp ce unele state aparțin anumitor organizații regionale, nu toate statele sunt membre ale unei organizații regionale. Din acest motiv, ar trebui acordat sprijin impulsiv creării de organizații regionale în toate părțile lumii, și consolidării entităților regionale ivite.” România.

<sup>36</sup> România.

adresarea cauzelor conflictelor cum ar fi sărăcia, subdezvoltarea și terorismul.<sup>37</sup> Sunt necesare idei practice asupra cum ar putea fi continuat rolul organizațiilor regionale.<sup>38</sup>

*Dialogul regulat.* “Statele membre și șefii organizațiilor regionale... au accentuat interesul în sporirea cooperării între Națiunile Unite și organizațiile regionale în menținerea păcii și securității internaționale. Ei au considerat, de asemenea, că dialogul regulat despre aspecte specifice dintre Consiliu și organizațiile regionale va aduce o valoare adăugată semnificativă în acest sens.

...Consiliul de Securitate urează ‘Bun venit!’ practicii în desfășurare a întrunirilor la nivel înalt ale Secretarului General cu organizațiile regionale iar consensul s-a realizat asupra modalităților de cooperare în construirea păcii....

... Consiliul de Securitate invită organizațiile regionale să facă pași necesari pentru a spori colaborarea cu Națiunile Unite pentru a maximiza eficiența în procesele stabilizatoare... Consiliul invită toți membrii Națiunilor Unite și alte structuri ale sistemului Națiunilor Unite cu experiența relevantă și expertiza să contribuie la acest proces.”<sup>39</sup>

Consiliul de Securitate, într-o demonstrație a preocupării sale intensificate asupra terorismului, a însărcinat Comitetul Contra Terorismului - CTC<sup>40</sup> să convoace o întâlnire specială cu organizații internaționale, regionale și sub-regionale. Obiectivul acestei întâlniri, care a fost închisă publicului, a fost de a încuraja dezvoltarea unei abordări coordonate de către Consiliu și organizațiile regionale în strategia globală contra-terorismului.<sup>41</sup> Un număr de 39 de organizații au participat, incluzând corpuri globale din aviație<sup>42</sup> și vamale<sup>43</sup>, corpuri trans-naționale cum ar fi OIC sau Interpol, organizații trans-regionale<sup>44</sup> și organizații sub-regionale<sup>45</sup>. Doar nouă au fost organizații regionale sau sub-regionale.

Președintele Comitetului<sup>46</sup> a considerat că întrunirea va fi o „zi istorică” în lupta împotriva terorismului, din moment ce era pentru prima dată când se adună o asemenea gamă de experți, profesioniști și oficiali pentru a dezvolta un cadru mai structurat contra-terorismului. Întâlnirea a luat în considerare trei aspecte: standardele globale; rolul organizațiilor regionale și sub-regionale în impunerea capacității globale contra-terorismului - CT; și rolul organizațiilor regionale și internaționale în asistența CT. Scopul era dezvoltarea de coduri și standarde și acordul asupra mecanismelor de coordonare. În viziunea Secretarului General, pentru ca lupta contra terorismului să fie efectivă, cooperarea dintre organizațiile internaționale, regionale și sub-regionale este esențială. O asemenea cooperare trebuie să fie sistematică, asigurând o divizare adecvată a muncii pe avantaj comparativ. Dar în timp ce există o

---

<sup>37</sup> Liga Statelor Arabe.

<sup>38</sup> Regatul Unit.

<sup>39</sup> ‘Spre un dialog regulat’: Afirmația președintelui Consiliului de Securitate, iulie 2004. S/PRST/2004/27,20 iulie 2004.

<sup>40</sup> CTC.

<sup>41</sup> Întrunirea închisă asupra ‘Contra-terorismului’ (martie 2003).

<sup>42</sup> ICAO.

<sup>43</sup> WCO.

<sup>44</sup> NATO.

<sup>45</sup> cum ar fi ASEAN. Nota ONU 5777, 3 martie 2003.

<sup>46</sup> Regatul Unit.

„nevoie clară și urgentă” de a preveni acte specifice de terorism, este important în aceeași măsură să fie urmărită mai largă viziune MDG<sup>47</sup> din moment ce succesul în luptă cu sărăcia și in justiția va ajuta la contracararea condițiilor care au servit ca justificare acelor care comit asemenea acte.<sup>48</sup>

Documentul Rezultat al întrunirii arată acordul că o abordare coordonată a contra-terorismului ar fi bazată pe patru principii: Distribuția-informației, incluzând distribuția datelor și cele mai bune practici; Complementaritate, evitarea duplicității; Efort independent, în cadrul unui mandat de coordonare, fiecare va urmări propriile sarcini; Impuls politic, eforturilor contra terorismului le va fi acordată prioritate, sub rezoluția 1373 a Consiliului de Securitate.

CTC a încercat să acționeze ca un punct focal al unei game de activități de coordonare între ONU și organizațiile regionale.<sup>49</sup>

Astfel, Consiliul de Securitate a început mai degrabă târziu - un deceniu după ce Secretarul General a avut inițiativa - să dezvolte o relație cu organizațiile regionale și sub-regionale care se concentrează pe gama de provocări ale păcii și securității - contra terorism, prevenirea și administrarea conflictelor, și construirea păcii. Mai trebuie făcut un oarecare progres, totuși, în clarificarea relației dintre întâlnirile ONU prezidate de Secretarul General și întâlnirile Consiliului General. Probabil că întrunirile ONU ar trebui să se concentreze asupra aspectelor de securitate „ușoară” în timp ce Consiliul se concentrează asupra aspectelor de securitate „grea”.

#### **Participarea la întrunirile Consiliului de Securitate (2003-4)**

<b>‘Regiunea de securitate’</b>	<b>Întâlniri deschise (aprilie 2003)</b>	<b>Întâlniri CT închise (martie 2003)</b>	<b>Dezbateri tematică (iulie 2004)</b>
Africa Sub-Sahariană	UA, ECOWAS		UA, ECOWAS
Africa de Nord-Asia de Vest	LSA	LSA	LSA
Asia		ASEAN	ASEAN, CSI
Pacific			
Europa	UE		UE
Americi	OSA	OSA	
Organizațiile trans-regionale	OSCE	NATO	NATO, OSCE
Organizațiile globale		OIC, Interpol	
Alte organizații		ICAO, WCC, IMF, IBRD, IMCO	
Nr. total	6	50*	8

\* Nota ONU 5777, 3 martie 2003. Mulți participanți, totuși, nu au fost organizații internaționale.

#### **Considerații privind gestionarea securității la nivel regional**

<sup>47</sup> Millenium Development Goals.

<sup>48</sup> SC/7679, 6 martie 2003

<sup>49</sup> S/AC.40/2003/SM.1/4, 31 martie 2003

Rapida scădere a speranțelor de la mijlocul anilor 1990 a fost un semn de rău augur în ceea ce privește idealul securității regionale. Ambiguitățile conceptuale la nivelul sintagmelor de menținere a păcii, de instaurare a păcii și securității colective și problema stringentă a finanțării a operațiilor de pace, a slăbit capacitatea Națiunilor Unite de a organiza în mod rapid și efectiv operațiile de pace.

Drept urmare, acest lucru a condus pe de o parte la scăderea încrederii în capacitatea ONU de a menține pacea, iar pe de altă parte, la operațiile de coaliție ca cea mai bună soluție la care se poate recurge la ora actuală.

Această dezvoltare este încurajată de fenomenul implicării organizațiilor la nivel regional și subregional în gestionarea situațiilor conflictuale. În acest mod, la nivelul zonei de menținere a păcii și securității internaționale ce implică și menținerea păcii, instaurarea păcii și securitatea colectivă, organizațiile regionale sunt incluse în sistemul ONU drept parteneri strategici indispensabili. Experiența UNSAS și SHIRBRIG este un potențial model de menținere a păcii la nivel regional și subregional de luat în calcul pe viitor.

Diferențele inerente între regiuni, politice, culturale și de securitate exacerbează incertitudinile conceptuale privind operațiile pentru pace. Un anume sentiment de nesiguranță domină contextul constituțional ce privește operațiile pentru pace cu participarea organizațiilor regionale.

Articolul 52 privește dimensiunea regională a păcii (înțelegerea pentru pace) expusă în capitolul al VI-lea al Cartei. Articolul 53 acoperă dimensiunea regională, microcosmosul regional al structurii păcii la nivel global.<sup>50</sup>

**Agențiile regionale.** Carta cere ca statele membre care fac parte din agențiile regionale să facă efortul necesar pentru a ajunge la o rezolvare pașnică a disputelor sugerând că mecanismul acestor agenții regionale este de dorit, dacă nu chiar necesar. Scopul principal al capitolului al VIII-lea privește existența unor aranjamente regionale sau a unor agenții care să se ocupe cu asemenea cu menținerea păcii și securității internaționale, fiind îndreptățite pentru acțiunii la nivel regional. Definiția unei agenții regionale aduce în discuție existența unui mecanism de înțelegere, sau chiar a unui mecanism de constrângere. Dacă o agenție nu are un mecanism intern de decizie, nu poate fi calificată drept o agenție regională, potrivit prevederilor capitolului al VIII-lea.

Relația dintre dreptul de *veto* al Consiliului de Securitate și agențiile regionale conforme cu capitolul al VIII-lea, relație adesea trecută cu vederea depinde în problemele de importanță majoră, printre altele, de voturile concurente ale celor cinci. Acest lucru a fost interpretat de către Consiliul de-a lungul anilor drept vot pozitiv sau o abținere (mai degrabă decât un vot pozitiv). Acest lucru înseamnă că, atunci când Consiliul este confruntat cu o situație conflictuală într-o regiune ia în considerare cererea unei organizații regionale de a se angaja reglementare situației, iar un membru permanent care este și subiect al discuției, atunci acesta se va abține de la vot. Acest lucru este evidențiat pentru a se rememora faptul că acest stat nu își

---

<sup>50</sup> De aceea activitățile următoare pot fi acum recunoscute ca: securitatea colectivă globală: articolele 33-42; apărarea colectivă: articolul 51; securitatea colectivă regională: articolul 52-53.

poate exercita dreptul de *veto* în asemenea circumstanțe. Exemplele unor asemenea situații în care acest lucru s-ar putea întâmpla:

În cazul în care Consiliul decide ca Liga Statelor Arabe să gestioneze criza din Irak, iar ONU este parte participantă la conflict, ONU nu își poate folosi dreptul de veto;

În cazul în care Consiliul decide ca CIS să gestioneze criza din Georgia potrivit capitolului al VII-lea, atunci Rusia, dacă este participantă la conflict, nu poate vota;

Dacă Consiliul decide ca fiind folositor UE să se implice în gestionarea relației dintre Spania și Marea Britanie, atunci Marea Britanie nu poate vota;

La fel s-ar întâmpla și în relația dintre China și Taiwan în condițiile în care o organizație regională conform capitolului al VIII-lea ar exista pentru Asia de Est. Ar putea fi suficient pentru Consiliul de Securitate să apeleze la Organizației de Cooperare de la Shanghai - SCO, conform capitolului al VIII-lea. Asemenea subtilități constituționale în cazul în care membrul permanent este și membru al agenției regionale, ar paraliza agenți. În acest fel, Rusia în CSI și China în SCO, ar putea bloca orice evoluții.

Dar în cazul în care un membru permanent nu este și membru al agenției regionale, există o posibilă utilizare a dreptului de *veto*. Cei cinci permanenți acționează din ce în ce mai mult ca o oligarhie a securității în dezvoltarea politicii multilaterale, dar abuzul de dreptul de *veto*, este limitat.

Aceste scenarii arată importanța capitolului al VII-lea, respectiv al agențiilor regionale și a mecanismul conținut de capitolul al VIII-lea privind agențiile regionale.

Mai multe de organizații<sup>51</sup> operează în afara zonei geografice. Altele desfășoară forțe armate în interiorul regiunilor<sup>52</sup>.

O organizație regională care operează conform capitolului al VIII-lea, nu ar trebui, în principiu, să desfășoare acțiuni în afara zonei. Concentrarea principală a securității ar trebui să fie în interiorul regiunii. Două excepții la acest capitol ar putea fi acceptate de către comunitatea internațională. Prima s-ar ocupa cu răspunsul la agresiunile externe, cu toate că acționează pentru autoapărare. A doua, ar fi la cererea explicită a Consiliului de Securitate – asemenea desfășurări fiind limitate la trupele de menținere a păcii, la operațiile de pace și constrângere autorizate de către Consiliu.

Având în vedere competența unei agenții regionale, apar două probleme. Prima, relativitatea competențelor în interiorul și între regiunile de securitate; Un conflict, de exemplu, care oscilează între două regiuni de securitate, ar trebui rezolvat de către cele două agenții regionale desemnate în capitolul al VIII-lea în colaborare cu autorizarea Consiliului de Securitate.

În al doilea rând, în cazul eșecului unei agenții regionale conform capitolului al VII-lea; În asemenea situații, rămâne deschis pentru Consiliul de Securitate, pe lângă responsabilitățile primare pentru pace și securitate, să determine ce măsuri sunt necesare, independent de agențiile regionale.

---

<sup>51</sup> NATO, UE, OSCE.

<sup>52</sup> UA, LSA, CIS, PIF, OSA.

Există o confuzie asupra definirii conceptului de organizație regională sau subregională și, în consecință, ce organizații pot fi parteneri legitimi ai ONU în viitoarea dezvoltare a mecanismului regional-global al securității.

În absența unei definiții clare în Cartă a ceea ce înseamnă regiune, aranjament regional sau agenție, apare întrebarea ce criteriu trebuie să satisfacă o entitate înainte de a fi recunoscută ca un aranjament regional sau o agenție de către ONU. Fără niște criterii, orice grupare ar putea, teoretic, să fie recunoscută de Națiunile Unite. Spre deosebire de agențiile specializate, care sunt într-o strânsă legătură cu ONU, agențiile regionale sunt exogene ONU. De aceea, orice acceptare formală a oricăruia dintre scopurile propuse în capitolul al VIII-lea ar trebui să ceară o decizie specifică de la ONU. Formalitatea și solemnitatea cu care un stat națiune este acceptat în parteneriatul cu ONU, conform capitolului al II-lea al Cartei (și încrederea în propriul guvern votată și acceptată) nu sunt aplicabile atunci când organizațiile regionale participă la întâlniri cu ONU sau la parteneriate în operațiilor de menținere a păcii. Până acum, sunt patru modalități de clasificare a partenerilor regionali ai ONU: prin Adunarea Generală cu statutul de observator, la invitația secretariatului, prin numirea de către Consiliul de Securitate sau prin autoproclamare.

**Statutul de observator.** Relația dintre o organizație internațională cu statut de observator la ONU și o organizație internațională cu statutul stabilit conform capitolului al VIII-lea al Cartei nu are o reglementare oficială. Nu toți observatorii permanenți sunt organizații regionale și nu toate organizațiile regionale sunt observatori permanenți.

Observatorii permanenți ai ONU au acces la toate întâlnirile deschise ale organelor ONU, inclusiv la cele ale Consiliului de Securitate. Singurul criteriu explicit pentru acceptarea observatorilor - decizia Adunării Generale. În prezent sunt 49 de organizații care au un asemenea statut de observator, 16 dintre acestea sunt organizații regionale sau subregionale, dar nu desfășoară funcții de securitate. În jur de 14 organizații observatoare desfășoară funcții de securitate, dintre care 9 sunt organizații regionale sau subregionale.

Totuși, ar părea că statutul *per se* de observator nu este nici necesar nici suficient pentru a fi acceptat de către ONU ca o organizație regională. Problema devine complicată prin neclaritatea termenului de „observator” și a conceptului de „regionalism”. Combinare celor doi termeni, calitatea de observator și regionalismul generează confuzii. De exemplu, în 1948, Adunarea Generală acceptă ca observatori organele care să fie entități regionale, folosește termenul de „organizație internațională”.

În 1947, Adunarea Generală se referă la LSA ca la o organizație regională în Orientul Mijlociu. LSA era singura organizație regională existentă când a fost negociată Carta de la San Francisco, în aprilie – iunie 1945. Stabilită în aprilie 1945, nu a fost acceptată de către Adunarea Generală a ONU ca observator până în noiembrie 1950. LSA s-a dovedit controversată în ciuda aprecierilor Adunării Generale ca fiind o organizație regională, având loc discuții considerabile despre statutul de observator. LSA nu îndeplinește anumite precondiții necesare aranjamentelor regionale, cum ar fi jurisdicția bine definită asupra zonei de securitate,



realizarea unui cadru legal, sesiuni publice și transparență în relațiile dintre membri. De asemenea, ca trăsătură specifică, uniformitatea etnică poate fi nesemnificativă pentru principiile ONU; nu se referă în mod special la Carta ONU, la Constituția sa. Prin urmare, recomandarea către Adunarea Generală a fost ca invitația către Liga Statelor Arabă să nu fie interpretată ca fiind conexasă înțelesului capitolului al VIII-lea.

OSA este acceptată ca observator. Carta sa, semnată în 1948, a permis Secretarului General să o accepte ca observator, în luna octombrie a aceluiași an, cu 3 ani înaintea intrării în vigoare a Cartei sale.

Nici o referire la conceptul de agenție regională *per se* nu a fost făcută de către ONU în primii ei 20 de ani. În decembrie 1964, criza din Congo inițiază prima recunoaștere de către ONU a rolului care l-ar putea juca o agenție regională pentru pace și securitate. Tânăra OAU, fiind stabilită doar cu un an înainte, a fost forțată să se implice în Congo printr-o rezoluție a Consiliului de Securitate. Consiliul își exprima convingerea că OAU în contextul articolului 52 al Cartei ONU, să ajute la găsirea unei soluții pașnice la problemele și disputele care afectează pacea și securitatea pe continentul african. În 1964, este acordat statutul de observator OAU, având în considerare scopurile și principiile Cartelor ambelor organizații. Astfel, prima recunoaștere formală a unei organizații regionale în parteneriat cu ONU conform capitolului al VIII-lea a fost în relația cu Africa.

Consiliul Europei a avut însă altă soartă. A fost creat în 1949 de statele vest-europene, când Războiul Rece a început. În 1989, odată cu încetarea Războiului Rece i se acordă statutul de observator.

În octombrie 1993, OSCE (pe atunci CSCE) primește statutul de observator la Adunarea Generală. Nu se face nici o referință în această decizie la OSCE ca organizație regională. Oricum, ONU acceptă OSCE prin autodesemnare ca un angajament regional potrivit capitolului al VIII-lea.

**Invitațiile secretariatului.** La cele cinci întâlniri la nivel înalt, 1994-2003, secretarul general al ONU invită acele organizații cu care ONU are relații operaționale strânse în domeniul păcii și securității. La aceste întâlniri toate organizațiile participante au fost desemnate în mod larg ca organizații regionale, incluzând câteva<sup>53</sup> care cu siguranță nu sunt.

**Terminologia Consiliului de Securitate.** Însuși Consiliul de Securitate are o istorie proprie de lucru cu agenții regionale și alte organizații. Din acest punct de vedere, apar cinci modalități generale prin care Consiliul comunică, sau alege să nu comunice cu agențiile regionale sau subregionale, și anume: Referindu-se la o organizație explicit ca agenție regională; Referindu-se la capitolul al VIII-lea și la agențiile specificate, astfel bazându-se pe o organizație pentru parteneriatul de pace și securitate, indicând implicit că o percepe ca fiind o organizație regională; Referindu-se la capitolul al VIII-lea și la agențiile regionale fără indicații specifice pentru acțiunile de constrângere conform capitolului al VII-lea, astfel indicând că orice organizație care desfășoară aceste acțiuni este văzută de către consiliu ca o agenție

---

<sup>53</sup> Interpol, Commonwealth, Francophonie, Lucophone și OIC.

regională; Referindu-se la capitolul al VIII-lea fără a specifica o implicare particulară a agențiilor în crize; Evitând referirea la capitolul al VIII-lea, în timp ce recunoaște rolul organizației care se percepe pe sine a fi o organizație regională. Un al șaselea scenariu, autorizarea de către Consiliu a unei forțe multinaționale care ulterior a fost invitată ca o organizație regională, fără o cerere specifică sau recunoaștere de către Consiliu sau oricare altă referință din capitolul al VIII-lea.

Exemple de numiri a unei agenții regionale sunt după cum urmează: Referințe explicite la o organizație ca agenție regională: În 1964, când criza din Congo a erupt a doua oară, Consiliul își exprimă convingerea că OAU, în contextul articolului 52 al cartei ONU, va ajuta la găsirea unei soluții pașnice la toate problemele și disputele referitoare la pace și securitate de pe continentul african. Consiliul solicită încetarea focului în acord cu rezoluția OAU, cerând tuturor statelor să ajute OAU să își atingă obiectivele, și cerând ca OAU, potrivit articolului 54 al Cartei ONU să o țină bine informată. OAU este văzută de către Consiliul de Securitate ca o agenție regională conform capitolului al VIII-lea. Identificarea specifică a organizației; implicita recunoaștere ca o agenție regională: În 1960, Consiliul s-a bazat pe OSA să rezolve o dispută între SUA și Cuba temându-se să tragă concluziile problemei până la primirea raporturile OAS. În 1991, în timpul crizei din Bosnia, Consiliul își exprimă suportul total pentru eforturile Comunității Europene, sprijinite de CSCE, pentru soluționarea crizei. În 1992, în timpul crizei din Somalia, Consiliul a luat în considerare apelurile OAU și LSA (dar de asemenea și OIC), solicitând Secretariatului General să coopereze cu OAU și LSA la medierea crizei. De asemenea în 1992, în timpul crizei din Somalia, Consiliul solicită Comunității Europene “sprijinite de CSCE” să găsească un așezământ politic pașnic. În 1993 în timpul crizei din Haiti, Consiliul afirmă că orice soluție ar trebui să țină cont de decizia OSA (la fel de bine ca și de cele ale Adunării Generale) și rezolvarea crizei de către ONU să se facă în cooperare cu OSA. Consiliul impune un embargo global la recomandarea OSA și însărcinează Secretariatul General conform principiilor generale ale OSA. În 1948, OSA este privită de către Consiliul de Securitate ca o “agenție regională” chiar dacă acest lucru nu a fost niciodată afirmat oficial.

Referințe la ”state prin agenții regionale”: În 1993, în timpul crizei din Bosnia-Herțegovina Consiliul autorizează statele membre să acționeze singure sau prin organizații regionale ori aranjamente sub autoritatea Consiliului să coopereze cu Secretariatul General și UNPROFOR. În 1996, în timpul crizei din Croația, Consiliul decide că statele membre pot acționa singure sau prin agenții regionale să coopereze cu operațiilor de pace al ONU<sup>54</sup> și pe baza procedurilor Națiunilor Unite, pot lua măsurile necesare pentru sprijinirea UNTAES. Aceasta a fost o mutare neobișnuită în care autoritatea înarmării a fost acordată statelor națiuni nespecificate și agențiilor regionale.

În alte situații, Consiliul face referințe generale la capitolul al VIII-lea al privilegiatilor fără a da un motiv clar al implicațiilor sale. În 1992, în timpul crizei din Croația, Consiliul a dat directive privind Iugoslavia fără vreo referire la agenții regionale sau subregionale.

---

<sup>54</sup> UNTAES.

Ignorarea capitolului al VIII-lea. În 1990, imediat după invadarea Kuweitului de către Irak, Consiliul exprimă sprijinul pentru eforturile de soluționare a conflictului “și în special pentru Statele din Liga Arabă”. În 1993, în timpul crizei din Tadjikistan, Consiliul recunoaște rolul CIS ca forță de menținere a păcii. CIS care dorește să fie privită ca o agenție regională, puterile vestice care s-au opus ca CIS să fie o agenție cu responsabilități europene. În timpul crizei din Georgia din 1993-1994, Consiliul foarte meticulos și a preferat să nu se refere la capitolul al VIII-lea, ci mai degrabă a dat ordin ca eforturile de pace ale OSCE să fie făcute cu Rusia ca facilitator. La început a fost respinsă ideea ca CIS să fie recunoscută ca forță de menținere a păcii dar, în final, a fost acceptată ca o operație, în timp ce referirile la capitolul al VIII-lea au fost ocolite.

În 1994, în timpul crizei din Ruanda, Consiliul stabilind o înarmare limitată pentru scopuri umanitare, salută cooperarea cu OAU, fără să facă referire la capitolul al VIII-lea.

Cu privire la al șaselea scenariu: În august 2002, NATO a „sfătuit” Secretariatul General al ONU, într-un spirit de transparență și cooperare ”că trebuie” să își asume comanda unei forțe multinaționale în Afganistan (ISAF). În autorizarea ISAF, Consiliul nu a cerut altă agenție regională sau altă organizație internațională să preia vreo acțiune. Rolul NATO de a conduce a fost luat ca urmare la propria lor inițiativă. În mai 2003, Consiliul a autorizat forțele de urgență multinaționale pentru R.D. Congo, formată de agenții subregionale non-africane (UE, dominată de trupele franceze) dar și cu alte state noneuropene care au participat. În 1992, Consiliul concluzionând că situația din Liberia a constituit o amenințare a păcii și securității internaționale “mai ales în Africa de vest ca fiind un întreg”, și revizuirea prevederilor capitolului al VIII-lea, a binevoit continuarea înțelegerii cu ECOWAS spre o soluție pacificatoare și a numit-o forța de menținere a păcii<sup>55</sup>. În 1997, Consiliul subliniază în mod repetat eforturile ECOWAS în Sierra Leone, însă fără a face referire la capitolului al VIII-lea.

Cu alte ocazii, precum cea din criza Cubei din 1962, Consiliul a fost incapabil să adopte vreo rezoluție din cauza unui *veto*. În această criză, URSS ridică o serie întrebări: (1) OSA ar trebui văzută ca o agenție regională; (2) OSA, potrivit articolul 53, are dreptul să desfășoare acțiuni de forță; (3) procedurile OSA de sancționare a unui stat membru din cauza sistemului său social. În fapt, acțiunea OSA în forța asupra Cubei nu a fost niciodată autorizată de Consiliu. Astfel, Consiliul de Securitate avea de a face cu o organizație parteneră într-o situație de soluționarea crizei și a trebuit să reflecteze la o gamă de percepții cum ar fi natura precisă a organizațiilor implicate în termenii Cartei ONU. În timp ce, în unele cazuri recunoașterea ca o organizație ca o agenție regională sub capitolul al VIII-lea, în cele mai multe cazuri, a fost lăsată neclară, deseori deliberat pentru motive politice. Propria istorie a Consiliului cu parteneri nu determină în mod conclusiv răspunsul la întrebarea dacă o organizație internațională care nu are clar statutul de “o agenție regională” poate, în unele cazuri, să constituie pilonul pentru acțiuni militare.

---

<sup>55</sup> ECOWAS a preluat acțiunile fără să își explice autoritatea.

Două organizații s-au declarat agenții regionale sau aranjamente regionale conform capitolului al VIII-lea din cartă ONU. În 1948, cartă OSA explică faptul că „împreună cu Națiunile Unite, organizația este o agenție regională”. Adunarea Generală acordă OSA statutul de observator, cu toate că rezoluția sa de autoritate nu o identifică ca pe o agenție regională potrivit capitolului al VIII-lea.

În 1992, statele membre ale OSCE declară că „în înțelegerea noastră CSCE este un aranjament regional în sensul capitolului al VIII-lea al Cartei Națiunilor Unite. Adunarea Generală ONU la scurt timp “a recunoscut” declarația CSCE, ajungând la aceea “înțelegere” că este nevoie de cooperare între CSCE și ONU, cerând Secretariatului General să desfășoare o astfel de cooperare. O astfel de auto apreciere nu ar trebui acceptată ca un criteriu pentru parteneriat, pentru că ar putea foarte ușor să fie permisă abuzuri în viitor.

**Oficializarea parteneriatului.** Poziția de observator, invitat, aliat cu Consiliul de Securitate și propria autodefinire - au relevanță la întrebarea privind statusul unei organizații ca o agenție regională sub capitolul al VIII-lea, dar nimic nu este suficient sau concludiv. Dacă trendul mecanismului securității regional-globale este să întărească și să obțină o mai mare defnire a competențelor și capabilităților, este nevoie de un mecanism procedural bine definit pentru a clarifica statusul partenerial, implicând algoritm oficial, criteriile clare și transparente de decizie și acțiune.

# ELEMENTE DE COMPLEMENTARITATE ÎN RĂSPUNSUL LA PROVOCĂRILE COMUNE ALE FORȚEI DE RĂSPUNS NATO ȘI GRUPURILOR TACTICE DE LUPTĂ ALE UNIUNII EUROPENE

**Lucian MAFTEI\***

*European Union Battlegroups (EUBGs) and NATO Response Force (NRF) represent two concepts with many similarities and differences. There is a real concern in order to leveraging these forces to achieve a more comprehensive approach to meet the requirements of current and future operations. One direction in this respect could be considered a division of labor in which the NRF provides the military options while the EUBGs are transformed into a civilian rapid response capability. Another one could be a temporarily restructured NRF and an European Union (EU) capability that integrates EUBGs military elements with civilian crisis response elements.*

În anii din urmă s-a remarcat preocuparea atât a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) cât și a Uniunii Europene (EU) de a fi cât mai bine pregătite pentru a face față provocărilor generate de participarea la operații curente sau viitoare al căror scop declarat este acela de a contribui la întărirea securității, raportată la nivel local, regional sau global. Modalitatea în care cele două organizații au decis să realizeze aceasta a fost de a crea și dezvolta noi concepte și capacități militare: în cazul NATO, Forța de Răspuns NATO (NATO Response Force – NRF), iar în cazul EU, Grupurile Tactice de Luptă ale Uniunii Europene (European Union Battlegroups – EUBGs). Pentru NATO, acest demers a reprezentat o cale firească de urmat în procesul de evoluție al conceptelor și structurilor militare, parte a unui efort mai larg de a găsi cele mai potrivite soluții de răspuns la mediul de securitate modificat dramatic în perioada post-Război Rece. Pentru Uniunea Europeană însă, deși având recunoașterea unui actor important în politica mondială, dimensiunea sa militară nu s-a dezvoltat de o manieră coerentă. În ciuda apariției acestor două structuri în domeniul militar, este o realitate faptul că operațiile expediționare derulate în zilele noastre se confruntă cu o provocare fundamentală și anume aceea de a combina capacitățile militare și civile angajate în operațiile de menținere și întărire a securității, stabilității și de reconstrucție, cu scopul de a mări forța dar și eficiența acestora.

Se consideră că au existat trei repere importante care au marcat apariția EUBGs. Primul este procesul de stabilire a țărilor strategice în cadrul summit-ului de la Helsinki din 1999. Cu această ocazie, statele membre au fost de acord cu crearea până în 2003 a unei forțe de reacție rapidă a Uniunii Europene (European Rapid Reaction Force – ERRF) constituită din 60.000 de militari capabilă să intervină în 60 de zile de la notificare și care să fie în măsură să execute o operație pe parcursul a cel puțin 12 luni<sup>1</sup>. Această forță urma să execute misiunile cunoscute sub numele de

---

\* **Locotenent colonel, Statul Major General, Direcția logistică**

<sup>1</sup> Presidency Conclusions, Helsinki European Council 10 an 11 December Annex I to Annex IV, European Parliament, 1999.

Petesberg tasks care, generic, presupun menținerea păcii și managementul crizelor. La același summit s-a pus în discuție și crearea în cadrul ERRF a unor structuri militare de nivel mic care să fie mai mobile și mai rapide în intervenții pentru a putea face față unor operații urgente. Al doilea reper important a fost summit-ul franco-britanic din februarie 2003 desfășurat la St. Malo. Aici, Franța și Marea Britanie au subliniat necesitatea de a dezvolta capacități de reacție rapidă și au luat inițiativa de a crea grupuri tactice de aproximativ 1.500 de militari (fără a include aici elementele de suport). Inițial s-a convenit ca aceste forțe să fie destinate pentru suportul operațiilor ONU și să acționeze sub mandatul conferit de capitolul VII al Cartei ONU<sup>2</sup>. Ulterior s-a stabilit ca aceste forțe să poată fi întrebuințate și în operații cu un anumit grad de autonomie. Inițiativa a fost adusă și la cunoștința Germaniei, iar în iunie 2004, aceasta a fost prezentată Comitetului Militar ca o inițiativă trilaterală și a fost cuprinsă în țelurile strategice pentru 2010, cu aprobarea Consiliului European. În fine, al treilea reper îl constituie Operația Artemis în Republica Democratică Congo (DRC) din anul 2003. Această operație a fost prima pe care Politica Europeană de Securitate și Apărare (European Security and Defense Policy – ESDP) a desfășurat-o în afara continentului european. Obiectivul operației a fost de a realiza managementul crizei în Republica Democratică Congo. La operație au participat aproximativ 1.800 de oameni din mai multe state membre EU, iar Franța și-a asumat rolul de națiune cadru. Rezultatele operației au fost încurajatoare, deoarece la trei luni după intervenția sa situația s-a calmat, o parte din populația refugiată s-a întors la casele sale și o parte din milițiile locale a fost dezarmată.

Pentru perioada ultimilor doi ani angajamentele națiunilor pentru EUBGs au fost următoarele: 2007-1 Germania – națiune lider, Finlanda, Olanda, 2007-2 Italia - națiune lider, Ungaria, Slovenia; Grecia – națiune lider, Bulgaria, Cipru, România, 2008-1 Suedia – națiune lider, Estonia, Finlanda, Irlanda, Norvegia; Spania – națiune lider, Franța, Germania, Portugalia, 2008-2 Germania – națiune lider, Belgia, Franța, Luxemburg, Spania; Marea Britanie – contribuție singulară. S-a remarcat cu oarecare surprindere faptul că acest concept nu a întâmpinat rezistență în ceea ce privește contribuția națiunilor cu trupe. Scopurile pentru care acest concept a fost creat s-au bucurat de acceptare și sprijin încă de la început. Statele membre EU consideră capacitatea EUBGs de a opera ca un prim și necesar pas către realizarea scopurilor majore ale Uniunii. Pentru statele membre EU, dar care nu sunt și membre NATO, participarea cu trupe în aceste EUBGs este apreciată ca un test de referință pentru o posibilă participare în operații viitoare conduse de NATO.

Menținerea și dezvoltarea EUBGs ca un concept militar viabil este pus în pericol de două aspecte care pot fi considerate ca obstacole critice. Este vorba de voința politică și de structura/dimensiunea acestor grupuri tactice de luptă.

Există două operații importante derulate în ultimii ani în care EUBGs nu au fost implicate deoarece nu s-a ajuns la un consens politic în ceea ce privește dislocarea acestora, deși se consideră că ar fi fost o bună oportunitate ca ele să-și fi arătat utilitatea și eficiența. Una din acestea este operația lansată de EU pentru susținerea

---

<sup>2</sup> Joachim Kops, UN SHIRBRIG and EU Battlegroups: Recommendation to the European Union and United Nations, [www.oxfordgovernance.org](http://www.oxfordgovernance.org).

misiunii Națiunilor Unite în Republica Democratică Congo (MONUC) cu scopul de asigurare a siguranței procesului de alegeri libere. Operația militară a EU s-a desfășurat cu acceptul deplin al autorităților congoleze și în strânsă coordonare cu MONUC, încheindu-se cu succes în noiembrie 2006. Deși această operație condusă de EU s-a desfășurat și sub auspiciile ESDP, EUBGs nu au fost implicate în niciun fel. Unul din motivele invocate a fost că Germania, care avea la acel moment statutul de națiune lider, a făcut publică intenția de a pune la dispoziția EUFOR o treime din trupele necesare, acestea nemaiputând fi folosite pentru grupurile tactice de luptă. De asemenea, s-a considerat că operația nu este una de răspuns la criză, ci o operație planificată, supusă unui alt regim de generare și întrebuințare a forțelor. Un alt exemplu este inițiativa EU de a angaja o operație de menținere a păcii în Estul Ciadului și Nordul Republicii Centr-Africane, operație care este în plină desfășurare la momentul analizei noastre. Operația a fost planificată inițial să înceapă la mijlocul lunii decembrie 2007, dar a fost amânată pentru primul trimestru al anului 2008. Națiunea cadru pentru această operație s-a declarat Franța care a și asigurat jumătate din cei aproximativ 4.300 de militari necesari pentru derularea în bune condiții a operației. Motivele amânării pot fi considerate inconsistența ofertei nu neapărat de personal, cât de mijloace tehnice și echipamente specializate, incoerența în procesul de planificare a dislocării forțelor în teatrul de operații și reticența unor națiuni de a pune la dispoziție resurse materiale în lipsa unui aranjament clar de folosire a lor și a rambursării cheltuielilor ocazionate de aceasta. Și de această dată s-a folosit o forță generată specific pentru operație, fără ca EUBGs să fie implicate.

Se constată că nu există voința sinceră ca EUBGs să fie angajate în operații de tipul celor pentru care au fost create, deși sunt considerate un instrument politic de intervenție<sup>3</sup>. Oricum sunt considerate aceste structuri militare, în cazul în care ele nu vor fi folosite în viitorul apropiat în operații, cu angajarea în misiuni specifice de menținere a păcii și managementul crizelor, este de așteptat ca interesul statelor membre în ceea ce privește susținerea și dezvoltarea conceptului să scadă simțitor. De asemenea, există pericolul, ca doar de dragul sau nevoia credibilității, aceste structuri militare să fie dislocate pentru a participa la operații ce nu vor fi în concordanță cu nevoile pentru care au fost create sau pentru care sunt pregătite.

Pe de altă parte, structura/dimensiunea EUBGs permite angajarea acestora doar în operații de foarte mică anvergură. Mai mult decât atât, dată fiind structura actuală, există opinia că aceste grupuri tactice de luptă pot îndeplini cu succes doar misiuni de securizare a unui port sau aeroport pe timpul unei operații de evacuare. În termeni generici, EUBGs sunt capabile doar pentru operații de amploare redusă pentru realizarea stabilității, securității și asigurării tranziției pe o perioadă scurtă de timp, sau pentru operații post-conflict și reconstrucție. Chiar și pentru aceste operații există constrângeri în ceea ce privește asigurarea mijloacelor pentru transportul strategic și dependență față de procesul NATO de planificare a operațiilor. În aceste condiții, scopul inițial pentru care EUBGs au fost constituite, nu poate fi atins<sup>4</sup>.

---

<sup>3</sup> Nicolas Granholm, Pal Jonson, EU Battlegroups in context, [www.2.foi.se](http://www.2.foi.se).

<sup>4</sup> Ricard Kugler, Transforming European Forces, *Survival* 44, no. 3, 2002.

Repererele de timp și spațiu ale apariției și dezvoltării NRF sunt: summit-ul de la Praga din 2002 unde s-a discutat și s-a căzut de acord asupra creării unei forțe capabile să intervină rapid oriunde în lume și în măsură să îndeplinească o gamă largă de misiuni; summit-ul de la Istanbul din 2004 unde s-a stabilit ca forța să fie compusă din aproximativ 25.000 de militari, gata să intervină în cinci zile de la notificare și să execute operații în teatru pentru 30 de zile; summit-ul de la Riga din 2006 unde NRF a fost declarată complet operaționalizată. Obiectivele principale pentru care NRF poate fi dislocată în teatrul de operații sunt: forță de sine stătătoare care acționează în operații specifice Articolului 5 din Tratatul de la Washington (apărare colectivă) sau operații Non-articol 5 de răspuns la criză (operații de evacuare, management al consecințelor dezastrelor, crize umanitare și contraterorism), forță inițială de intrare în teatru pentru a facilita sosirea forțelor următoare și demonstrarea hotărârii și solidarității NATO de a rezolva o criză apărută<sup>5</sup>. De la apariția sa, NRF nu a fost angajată în operații cu caracter tradițional militar, dar a fost activată și dislocată pentru realizarea desfășurării în siguranță a Jocurilor Olimpice de la Atena din 2004, sprijinul procesului de alegeri prezidențiale din Afganistan din 2004, înlăturarea urmărilor uraganului Katrina din Statele Unite din 2005 și ale cutremurului din Pakistan din 2005.

Aspectele cu care se confruntă deja NRF sunt legate de numărul de militari din compunere și modul de a interveni în operații. Primele provocări legate de numărul de militari au apărut atunci când Statele Unite au decis să își diminueze contribuția cu trupe la NRF ca urmare a insuficienței contribuției cu trupe a partenerilor europeni. Ambele părți au invocat ca motiv operațiile cu termen lung de desfășurare cum sunt cele din Afganistan, Kosovo și Irak. Cum în temeni reali numai în Afganistan sunt dislocați aproximativ 40.000 de militari NATO și 18.000 militari americani, a devenit o problemă pentru națiunile membre și care contribuie cu trupe în teatrele de operații să-și respecte angajamentele față de NRF. În aceste condiții, NATO se confruntă cu situația de a opera modificări în ceea ce privește conceptul NRF, în general. Au fost deja identificate două posibilități: fie reducerea, măcar temporară, a numărului de militari din compunere, fie menținerea aceluiași număr de militari, dar tratarea NRF ca o rezervă strategică a NATO. Există indicii că o opțiune a fost aleasă deja: la Conferința Comitetului Militar din Spania, 2007, s-a decis studierea posibilității implementării unui model redus. De asemenea, se are în vedere un concept NRF cu capacitate de intervenție graduală. Acestea două se consideră că vor fi valabile numai atâta timp cât NATO este implicat în operații de lungă durată. Ceea ce se consideră la momentul analizei că poate fi realizabil pentru NRF este o structură de forțe diminuată care să poată fi întărită, completată, funcție de circumstanțele specifice fiecărei operații. Provocarea oferită de modalitățile efective de punere la dispoziție a trupelor pentru NRF și de dezvoltare a conceptului se adresează solidarității și modului de înțelegere mutuală a statelor membre NATO. Se conturează tot mai serios posibilitatea ca din dorita forță solidă, cu grad ridicat de pregătire și intervenție să se ajungă la un pachet de 5.000 la 10.000 de militari care să funcționeze ca un nucleu în jurul căruia o viitoare forță să se structureze, funcție de nevoi. Este evident însă că

---

<sup>5</sup> \*\*\* The NATO Response Force: What Does This Mean in Peace, [www.nato.int](http://www.nato.int).



dacă aceasta va fi realitatea cu care va opera NRF, atunci alte considerente vor trebui a fi avute în vedere pe timpul procesului de planificare a operațiilor, ca și timpul estimat de răspuns la crize.

Între cele două concepte există certe similarități. Și EUBGs și NRF au în intenție să fie forțe cu un grad ridicat de pregătire și posibilitate de intervenție și care să fie folosite ca prime forțe de intrare în teatrul de operații. Cu toate acestea, nici statele membre ale EU și nici cele membre NATO nu au ajuns la un consens în ceea ce privește unde și cum să folosească aceste noi capacități de reacție rapidă. Pe de altă parte, pentru NRF nu este foarte clar în ce manieră trebuie să acționeze pentru a funcționa ca un catalizator al transformării în NATO, iar pentru EUBGs nu există un cadru strategic clar.

Între cele două concepte sunt însă și diferențe semnificative. Cea mai evidentă este numărul de militari din compunerea lor: 1.500 pentru EUBGs și 25.000 pentru NRF, cel puțin conceptual. EUBGs se bazează în proporție covârșitoare pe forțe terestre, în timp ce NRF reprezintă o structură de forțe întrunite, mai robustă și cu o capacitate operațională mai mare. O altă diferență constă în tipul de misiuni pe care cele două structuri militare trebuie să le ducă la îndeplinire. EUBGs sunt orientate pe așa numitele Petersberg tasks pe când misiunile NRF acoperă întregul spectru operațional, de la managementul crizelor la apărarea colectivă. Deși una din misiunile NRF este aceea de a acționa ca un catalizator pentru transformare în rândul aliaților europeni din NATO astfel încât aceștia să-și dezvolte capacitatea de a participa la operații de mare intensitate, nu există o obiective sau programe oficiale în acest sens care să fie asociate cu EUBGs.

Având în vedere diferențele, dar și aspectele comune ale celor două structuri militare, se poate afirma că amândouă trebuie să facă față unei provocări comune: să rămână relevante pentru toți membrii „comunității” care le-au creat. Statele membre NATO și ale EU, din care multe sunt parte în cele două organizații, trebuie să facă față unor cerințe de a participa cu trupe simultan la operații deja în desfășurare, la NRF și la EUBGs. Acesta este un efort considerabil de care trebuie să se țină seama. Nu ne putem baza pe calcule simpliste care consideră că dacă în statele membre NATO există, în total 2,4 milioane de militari, iar în operații sunt angajați aproximativ 264.000, există un număr suficient de militari pentru a acoperi toate nevoile. Realitatea este că în teatrele de operații este nevoie de militari cu specializări diferite și stricte, cu un grad de instruire adecvat și în număr eficient determinat.

Există cazuri când un stat membru pune la dispoziție același pachet de forțe pentru ambele organizații. Acest fapt poate conduce la o subordonare duală, fapt care se dorește a fi evitat de către NATO, pe când EU consideră aceasta un mod de a face efectivă flexibilitatea. Des folosita expresie „separabil, dar nu separat” se traduce prin faptul că același pachet național de forțe și capacități va forma baza atât pentru operații NATO, cât și pentru operații EU. Astfel, există două instrumente care favorizează tipul acesta de acțiune: acordul Berlin Plus prin care capacități NATO pot fi puse la dispoziția EU dacă NATO decide să nu participe la o operație, pe când EU decide să se implice și Grupul de Capabilități EU-NATO care are ca obiectiv schimbul de date și de planuri referitoare la NRF, EUBGs și operațiile în care acestea sunt implicate. Rămâne însă pericolul ca un anumit pachet de forțe sau anumite

capabilități să fie solicitate în același timp de mai multe organizații, ori pot fi necesare chiar statului care le-a oferit.

Realitatea ultimilor ani a demonstrat faptul că dat fiind mediul actual global de securitate, modul tradițional de a interveni cu forțe militare – de la operații de menținere a păcii la uzul unilateral al forței armate - nu mai este suficient. Forțele militare au demonstrat totuși că nu au capacitatea necesară de a îndeplini în condiții foarte bune operații de înlăturare a dezastrelor naturale, asistență umanitară sau operații de reconstrucție post-conflict. Este tot mai evident faptul că organizații militare și civile au devenit dependente unele de celelalte în găsirea soluțiilor viabile pentru rezolvarea tipurilor de operații enumerate mai sus. Această realitate trebuie însă pusă în operă de o manieră înțeleaptă și cu evitarea duplicărilor.

Din aspectele prezentate în lucrare este clar că NRF deține puterea militară de a interveni pentru îndeplinirea unui spectru foarte larg de misiuni. Desigur, trebuie ținut cont de procesul de readaptare a compunerii, dimensiunii, gradului de rapiditate în intervenție, misiunilor care se dorește a fi aplicat acestei structuri militare. Există pericolul ca odată ce acest proces, apreciat acum ca fiind temporar, să se fi derulat și finalizat, conceptul NRF să piardă tocmai acele caracteristici care-l fac acum atât de necesar operațiilor strict, sau tradițional militare, măcar în perspectiva unui viitor predictibil<sup>6</sup>. NRF rămâne o structură militară foarte mobilă, cu o forță militară considerabilă, adaptată tehnologic provocărilor actuale care se poate autosuține în teatrul de operații pentru cel puțin 30 de zile, iar toate aceste caracteristici nu trebuie neglijate sau minimalizate într-o analiză.

Se apreciază că EU deține la acest moment, prin EUBGs, capabilitățile necesare de a răspunde convenabil pentru managementul unei crize civile. Această capacitate nu este la nivelul pe care țările europene membre îl pot oferi, dar este la acest moment o soluție în ceea ce privește intervenția în domeniul unui răspuns rapid pentru o potențială criză civilă. Temeiul pentru acest gen de acțiune constă în dimensiunea civilă a ESDP care a fost discutată și agreată la Consiliul European din 2000 desfășurat la Feira, Portugalia. Această dimensiune civilă poate fi folosită în operații conduse de EU sau ca parte a unor misiuni mai mari ale ONU și poate acoperi cinci zone de interes: poliție, aplicarea legii, administrație civilă, protecție civilă și monitorizare. Aceste zone de interes pot fi lărgite prin organizarea multifuncțională a capabilităților de managementul crizelor civile astfel încât să se constituie grupuri de experți pe diferite domenii de intervenție, funcție de necesități. Consiliul European a confirmat faptul că echipe civile de răspuns și elemente de poliție din aceste capabilități de managementul crizelor civile pot fi dislocate rapid atunci când situația impune.

Pentru ca EU să poată interveni cu eficiență în operații rapide și de mare amploare de răspuns la crizele civile, se consideră că este nevoie de îmbunătățirea procesului de luare a deciziei, o fundamentare mai bună a conceptelor, o structură organizațională mai performantă și o capacitate mărită de a planifica operații cu grad ridicat de complexitate. Se constată că pe aceste direcții de eficientizare a intervențiilor EU în operații de răspuns la crizele civile, în mod tradițional, militarii au

---

<sup>6</sup> Robert Bell, Sisyphus and the NRF, NATO review, Autumn, 2006.

expertiza necesară dar manifestă o oarecare retință în angajarea lor în asemenea operații, oriunde în lume.

Sunt unele opinii conform cărora capacitatea EU de a interveni în operații de răspuns la crizele civile poate fi îmbunătățită în două moduri. Unul din acestea este de a interveni gradual cu forțe militare de răspuns rapid la crize și transformarea progresivă a EUBGs în structuri cu o componentă exclusiv civilă, caz în care sintagma „Grupuri Tactice de Luptă” trebuie reconsiderată, o posibilă denumire a acestora putând fi Capacitate Civilă de Răspuns Rapid (Civilian Rapid Response Capability – CRRC)<sup>7</sup>. În acest fel, opțiunea militară a EU rămâne sub forma unor structuri militare naționale sau multinaționale, constituite ad-hoc și care să fie dislocate în zona de operații, așa cum s-a procedat în cazul operațiilor din Republica Democratică Congo sau Ciad. Un alt mod este de a combina EUBGs cu deja existentele elemente de capabilități civile de planificare și conducere, pentru a crea o capabilitate europeană interagenții cu adevărat întrunită și multinațională. Se apreciază că această opțiune se poate aplica relativ ușor și poate conduce la o foarte bună cooperare civili-militari. Se va putea astfel apela la elemente civile care să fie dislocate foarte devreme în zona de operații, beneficiind de structuri de protecția forței deja existente și antrenate.

Oricare din cele două moduri de acțiune va fi aplicat, rezultatul va fi eliberarea de responsabilități a multor efective de militari care sunt angajate acum în operații de securitate, stabilitate și reconstrucție ce presupune prezența lor în teatrele de operații pentru o lungă perioadă de timp și pentru care nu au cea mai potrivită pregătire și instruire. Strict apreciind realitatea, forțele militare nu pot doar prin ele însele să creeze guverne care să funcționeze, nu pot crea forțe de securitate interne sau să genereze economii prospere. Pentru toate acestea este nevoie de asistența specializată a agențiilor civile. Implicarea și acțiunea agențiilor civile conduce la disponibilizarea unui mare număr de militari pentru operații militare de mare intensitate sau angajament. Pentru a demonstra aceasta e nevoie doar de un exemplu simplu: forțele militare care asigură securitatea echipelor teritoriale de reconstrucție și de instruire a forțelor locale de securitate din Afganistan și Irak ar putea fi înlocuite cu forțe de poliție sau jandarmerie, transformând întreaga echipă într-o forță nonmilitară, poate mai credibilă pentru localnici și punând la dispoziția comandanților un număr apreciabil de militari pentru acțiuni efective de luptă.

Dacă tipul acesta de separare a responsabilităților și delimitare a eforturilor s-ar pune în practică, se apreciază că efectele vor fi benefice până la nivel strategic deoarece, la acest moment, resursele militare ale multor țări și organizații internaționale – de planificare operațională, de luare a deciziei, logistice - sunt angajate în operații de securitate, stabilitate și de reconstrucție, unde efortul și expertiza civililor este obligatorie. În Statele Unite spre exemplu, se caută de câțiva ani soluții în acest domeniu prin încercarea de a crea o forță civilă de răspuns, în special pentru Afganistan și Irak, sub auspiciile Oficiului de Coordonare pentru Reconstrucție și Stabilitate din cadrul Departamentului de Stat. Succesul acestei inițiative este însă limitat până în acest moment, de aceea se consideră că dacă EU va

---

<sup>7</sup> \*\*\* Defense News, October 8, 2007.

acționa pentru tranziția EUBGs spre capabilități civile ori civil-militare de răspuns pentru intervenția în managementul crizelor, poate deveni lider în acest domeniu.

În concluzie, se poate aprecia că o soluție pentru a face cât mai eficient răspunsul la provocările mediului de securitate actual, la complexitatea conflictelor care sunt în derulare și care se pot declanșa în viitor, ar fi aceea de a crea două seturi distincte de capabilități, una preponderent civilă și una preponderent militară, cu separarea clară a responsabilităților și delimitarea modului de relaționare reciprocă. Fundamentul unei asemenea abordări ar putea fi capabilitățile și expertiza în domeniul civil al EU și în domeniul militar al NATO. La aceasta trebuie adăugate dorința națiunilor de a folosi eficient resursele proprii, capacitatea de a acționa a celor două organizații și dialogul deschis și eficient.

# ROLUL O.S.C.E. ÎN SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR REFERITOARE LA PROTECȚIA DREPTURILOR OMULUI

**Dr. Ion DRAGOMAN\***  
**Alin BODESCU\*\***

*In 1990, after a long era of confrontation and division on the old continent, in Paris was signed, under the motto: „A new era of Democracy, Peace and Unity”, the Charter of Paris for a new Europe. Among other objectives, the signatory states undertook to observe the respect for human rights and fundamental freedoms, their promotion and protection representing the very first obligation of each government. Respect for those rights and freedoms will have been the only thing to guarantee the limited manifestation of the discretionary power in state, the freedom, justice and peace necessary for social development. At almost two decades since it signed the Charter, OSCE, along with other fora, continues to consolidate and uphold the democracy as the only system in which the human rights are of a capital importance.*

**Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa** își are originea în eforturile pentru organizarea unei conferințe pentru crearea unui sistem paneuropean de dialog între Estul și Vestul Europei (la care participau 33 de state europene, mai puțin Albania, dar și SUA și Canada) inițial pentru legitimarea status-quo-ului politic și teritorial instaurat la sfârșitul celui de-al doilea război mondial dar extins treptat la o problematică dinamică, de inspirație occidentală, care avea în vedere necesitatea schimbărilor pe cale pașnică în Europa prin deschidere și destindere între blocurile occidental și cel răsăritean<sup>1</sup>. După ani întregi de negocieri și consultări în patru mari domenii (politic și de securitate – „coșul I”; economic, tehnico-științific și protecție a mediului – „coșul II”; cooperarea umanitară – „coșul III”; urmările în viitor – follow-up) s-a adoptat în 1975 Actul Final al CSCE, o adevărată Cartă a relațiilor intereuropene care a asigurat transformarea Conferinței în „Procesul” de la Helsinki, desfășurat în continuare prin reuniunile general europene de la Belgrad (1978), Madrid (1980-1983) și Viena (1988-1989); prin documentul de la Viena s-a declanșat un adevărat mecanism al dimensiunii umane, convocându-se Conferința asupra dimensiunii umane a CSCE, cu reuniuni succesive la Paris (1989), Copenhaga (1990) și Moscova (1991) care au făcut posibilă adoptarea în noiembrie 1990 a Cartei de la Paris pentru o nouă Europă, care, la rândul ei, a permis instituționalizarea diferitelor organisme ale Conferinței și Documentul de la Helsinki din 1992 intitulat „Sfidările schimbării” până la Documentul de la Budapesta din 1994 „Către un parteneriat autentic într-o nouă eră” în care s-a convenit transformarea forumului general-european în organizație a celor 54 de state-membre având în vedere activitățile, structurile și mecanismele permanente de care deja dispunea.

Față de această evoluție spectaculoasă pe parcursul a peste trei decenii trebuie să facem două precizări. Prima se referă la faptul că dimensiunea umană a „coșului trei” a fost introdusă pe agenda Conferinței la insistența statelor occidentale, în pofida obiectivelor de „securitate” și „cooperare” stabilite inițial și susținute de țările

---

\* Profesor universitar, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

\*\* Doctorand, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

<sup>1</sup> G. Onișoru, *Relații internaționale*, Editura Fundației România de Măine, București, 2007, p. 92-93.

comuniste, nefiind posibil în acel moment ca statele aflate sub influența URSS să adere la sistemul deja existent de protecție a drepturilor omului aflat sub egida Consiliului Europei; perpetuarea divizării continentului a influențat decisiv formarea unui sistem paralel de protecție a drepturilor omului, acceptat atât de lumea capitalistă cât și de cea socialistă care, o dată instituționalizat, va continua să progreseze și după încheierea războiului rece. A doua precizare se referă la faptul că documentele OSCE nu sunt tratate internaționale și nu au caracter juridic, ceea ce rezultă din dispoziția referitoare la trimiterea actelor respective la Secretarul general ONU dar fără a fi supuse înregistrării conform art.102 al Cartei ONU ci numai pentru a circula cu document oficial, constituind însă angajamente politice, liber asumate de statele participante, menite să protejeze valori de interes major pentru aceste state; îndeplinirea acestor angajamente este asigurată prin instituirea unor mecanisme de supraveghere la fel de eficiente ca și acelea de control jurisdicțional, ceea ce înseamnă că documentele OSCE au creat treptat standardele europene post-comuniste în domeniul drepturilor omului, apreciate ca fiind mai convingătoare decât standardele mondiale ori decât convențiile la care statele europene sunt părți împreună cu alte state ale lumii<sup>2</sup>. Vom constata dacă lucrurile stau sau nu așa după examinarea succintă a câtorva documente OSCE cu prevederi referitoare la protecția drepturilor omului.

Documentul cel mai important în acest domeniu în Actul Final al CSCE din 1975 este Declarația celor 10 principii care guvernează relațiile reciproce dintre statele participante care reafirmă angajamentul lor în favoarea păcii, securității și dreptății, angajament care reflectă interesele și aspirațiile popoarelor, constituind o răspundere prezentă și viitoare, întărită de experiențele trecutului; se precizează că toate principiile au o importanță primordială și vor fi aplicate în mod egal și fără rezerve, fiecare din ele interpretându-se ținând seama de celelalte. În ceea ce ne interesează, în afara principiului VIII referitor la egalitatea în drepturi a popoarelor și dreptul popoarelor de a dispune de le însele, este esențial principiul VII cu privire la respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, inclusiv a libertății de gândire, conștiință, religie sau convingere pentru toți fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie, statele promovând și încurajând exercitarea efectivă a drepturilor și libertăților civile, politice, economice, sociale, culturale și altele care decurg toate din demnitatea inerentă persoanei umane și sunt esențiale pentru libera și deplină sa dezvoltare; în acest cadru, statele participante recunosc și respectă libertatea individului de a profesa și practica, singur sau în comun, religia sau convingerea acționând după imperativele propriei sale conștiințe iar cele pe teritoriul cărora există minorități naționale vor respecta dreptul persoanelor minoritare la egalitate în fața legii, le vor acorda posibilitatea deplină de a se bucura în mod efectiv de drepturile omului și libertățile fundamentale și, în acest mod, vor proteja interesele lor legitime în acest domeniu. Principiul VIII mai obligă statele europene să recunoască importanța universală a drepturilor omului și libertăților fundamentale, a căror respectare este un factor esențial al păcii, justiției și bunăstării necesare pentru a asigura dezvoltarea relațiilor amicale și a cooperării între ele ca și între toate statele, fapt pentru care se angajează la respectarea în mod constant a acestor drepturi și

---

<sup>2</sup> A. Năstase, *Drepturile omului, religie a sfârșitului de secol*, IRDO, București, 1992, p.115.

libertăți în relațiile lor reciproce, străduindu-se, individual și în comun, inclusiv în cooperare cu ONU să promoveze respectarea universală și efectivă a lor; de asemenea, Declarația confirmă dreptul individului de a cunoaște drepturile și îndatoririle sale în acest domeniu și de a acționa în consecință, precum și angajamentul statelor de a acționa în acest domeniu în conformitate cu scopurile și principiile Cartei ONU și cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, îndeplinindu-și obligațiile așa cum sunt enunțate în declarațiile și acordurile internaționale, inclusiv Pactele internaționale referitoare la drepturile omului prin care ar putea fi legate. Actul final din 1975 conține referiri la unele drepturi și libertăți specifice atât în documentele referitoare la securitate și dezarmare (coșul I) cât și în cele privind cooperarea (coșul II) dar mai ales în ceea ce privește domeniul umanitar (coșul III) acesta din urmă fiind sistematizat în patru mari probleme și anume contactele umane, informația, cooperarea culturală și cooperarea /schimburile în domeniul educației<sup>3</sup>.

Adoptată sub deviza „O nouă eră de democrație, pace și unitate”, Carta de la Paris pentru o nouă Europă din 1990 a proclamat sfârșitul erei de confruntare și divizare a continentului, eliberarea de moștenirea trecutului și angajarea nestrămutată în favoarea democrației întemeiate pe drepturile omului și libertățile fundamentale, pe prosperitate prin libertate economică și echitate socială, pe o securitate egală pentru toate țările<sup>4</sup>. În edificarea, consolidarea și întărirea democrației ca unic sistem de guvernământ în Europa, statele semnatare s-au obligat să urmărească următoarele linii directoare:

- drepturile omului și libertățile fundamentale sunt inerente tuturor ființelor umane, inalienabile și garantate prin lege, promovarea și protecția lor constituind prima îndatorire a guvernului, respectarea lor reprezentând o garanție esențială în fața unui stat cu puteri excesive iar înfăptuirea și exercitarea lor deplină constituind baza libertății, dreptății și păcii;

- guvernul democratic se întemeiază pe voința poporului exprimată periodic prin alegeri libere și corecte iar democrația are ca fundament respectarea persoanei umane și a statului de drept, reprezentând cea mai bună garanție a libertății de expresie, a toleranței față de orice grupuri ale societății și a egalității șanselor pentru fiecare persoană;

- democrația, prin caracterul său reprezentativ și pluralist, presupune responsabilitate față de electorat, obligația autorităților de a se conforma legii și executarea imparțială a justiției, nimeni nefiind deasupra legii;

- afirmarea dreptului oricărui individ, fără discriminare la libertatea de gândire, conștiință și religie sau de convingere, libertatea de expresie, libertatea de asociere și de întrunire pașnică, libertatea de mișcare, că nimeni nu va fi supus unei arestări sau dețineri arbitrare, unei torturi sau oricărui alt tratament sau pedepse crude, inumane ori degradante, și că fiecare are în plus dreptul de a-și cunoaște și de a-și face respectate drepturile, de a participa la alegeri libere și corecte, de a fi judecat în mod

---

<sup>3</sup> Vezi textul Actului Final de la Helsinki din 1975 în A. Năstase, *Documente fundamentale ale dreptului internațional și relațiile internaționale*, 1a, RAMO, București, 1997, p.123.

<sup>4</sup> Mon.of. nr. 181/1991.

echitabil și public dacă este acuzat de comiterea unui delict, de a avea individual sau în asociere o proprietate și de a exercita activități individuale precum și de a se bucura de drepturi economice, sociale și culturale;

- afirmarea protecției identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a minorităților naționale, persoanele aparținând acestor minorități având dreptul de a exprima liber, prezerva și dezvolta această identitate, fără nici o discriminare și în condițiile unei depline egalități în fața legii;

- asigurarea dreptului fiecăruia de a se bucura de apărarea efectivă, pe plan național și internațional împotriva oricărei violări a drepturilor sale;

- declararea ca bază de edificare a noii Europe a respectării depline a acestor principii, statele semnatare ale Cartei cooperând și acordându-și sprijin reciproc pentru a face ireversibile cuceririle democratice.

Prevederile Cartei de la Paris din 1990, inclusiv cele din domeniul dimensiunii umane și din Documentul suplimentar privind procedurile și modalitățile organizatorice de aplicare instituționalizată, vor fi detaliate în deciziile de la Helsinki din 1992 care crează mecanismele de conducere și control ale OSCE, trasând orientări pentru realizarea unei comunități a statelor libere și democratice de la Vancouver la Vladivostok pentru a face față noilor amenințări prin adoptarea unui program de întărire a capacității de acțiune concentrată a OSCE și de intensificare a cooperării în folosul democrației, prosperității și asigurării drepturilor egale de securitate; deși regimurile totalitare luaseră sfârșit și avuseseră loc numeroase transformări pozitive în noua compunere a OSCE în 53 de state, (Cehoslovacia nu se dezmembrase încă), moștenirea trecutului rămânea încă puternică în 1992, țările membre confruntându-se cu serioase dificultăți și dezamăgiri, toate acestea impunând o nouă dimensiune a organizației. Angajamentul statelor suverane nou apărute după dezmembrarea URSS, Iugoslaviei (și mai târziu a Cehoslovaciei) de a adera la valorile comune ale OSCE, inclusiv în ceea ce privește drepturile și libertățile fundamentale ale omului reprezintă baza participării și cooperării la organizația paneuropeană și piatra unghiulară pentru dezvoltarea viitoare a societăților statale, fiind considerată conștiința colectivă a comunității respective; de aceea, Declarația la nivel înalt de la Helsinki din 1992 precizează că angajamentele asumate în domeniul dimensiunii umane constituie subiecte de preocupare directă și legitimă a tuturor statelor participante și nu aparține exclusiv afacerilor interne ale statului respectiv căci protejarea și promovarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și întărirea instituțiilor democratice continuă să fie baza vitală a securității noastre atotcuprinzătoare<sup>5</sup>. Documentul avertizează că trăiam atunci în perioada perspectivelor dar și a instabilității și securității, declinul economic, tensiunea socială, naționalismul agresiv, intoleranța, xenofobia și conflictele etnice amenințând stabilitatea iar violarea gravă a angajamentelor asumate în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, inclusiv a celor privind animozitățile naționale, constituia o amenințare specială pentru dezvoltarea pașnică a societății, în particular în noile democrații, ceea ce înseamnă că era încă mult de făcut în edificarea unor societăți democratice și

---

<sup>5</sup> Documentele Conferinței la nivel înalt pentru Securitate și Cooperare în Europa din 1992 (Declarație și deciziile) au fost publicate în Mon.of. nr. 312/1992.



pluraliste în care diversitatea să fie pe deplin protejată și respectată în practică și că libertatea și toleranța trebuiau încă să fie învățate și practicate.

Într-adevăr, Conferința din 1992 de la Helsinki evidențiază că pentru prima dată în ultimele decenii, aveam de făcut față războiului în zona CSCE, înregistrându-se noi conflicte armate și masiva utilizare a forței pentru a realiza hegemonia și pentru expansiuni teritoriale, pierderile de vieți omenești, suferințele umane și numărul uriaș de refugiați fiind cele mai grele de la cel de-al doilea război mondial, la fel cu deteriorarea patrimoniului cultural și distrugerea dezastruoasă a proprietăților. Profund îngrijorată de aceste evoluții, comunitatea OSCE a căutat să atenueze suferințele și să caute soluții pe termen lung crizelor apărute, stabilind un program cuprinzător de acțiuni coordonate care-i va conferi instrumente suplimentare pentru abordarea tensiunilor înainte ca violența să izbucnească și controlarea crizelor regretabile care ar putea să apară; iar în timpul conflictelor, toate eforturile vor fi îndreptate spre asigurarea satisfacerii și respectării angajamentelor umanitare, alinarea suferințelor prin încetarea umanitară a focului și facilitarea acordării de asistență sub supravegherea internațională, în special pentru ameliorarea situației victimelor și refugiaților. Această nouă abordare se bazează pe conceptul atotcuprinzător al securității, care leagă menținerea păcii de respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, făcând din CSCE un forum de dialog, negociere și cooperare, cu misiunea de a stabili direcția și a impulsiona modelarea noii Europe; transformarea conferinței în Forum nu era doar declaratorie ci era doar primul pas în direcția constituirii OSCE, Deciziile de la Helsinki fiind esențiale în instrumentalizarea instituționalizată pentru promovarea și supravegherea schimbărilor ca și în operaționalizarea și eficientizarea sistemului de protecție a drepturilor omului, adăugând noi dimensiuni cadrului organizatoric deja existent și care fusese perfecționat deja prin crearea Adunării Parlamentare a CSCE sau prin implicarea mai activă a opiniei publice și a organizațiilor neguvernamentale de promovare a democrației, statului în drept și drepturilor omului.

În ceea ce privește Deciziile de la Helsinki din 1992, Conferința le-a sistematizat în zece capitole: Întărirea structurilor și instituțiilor CSCE; Înalțul Comisar al CSCE pentru Minorități Naționale; Alerta timpurie, prevenirea conflictelor și supravegherea crizelor (inclusiv misiuni de anchetă și de raportori și operațiuni CSCE de menținerea a păcii), reglementarea pașnică a diferendelor; Relații cu organizații internaționale, relația cu state ne participante, rolul organizațiilor neguvernamentale; Forumul CSCE pentru securitate prin cooperare; Dimensiunea umană; Cooperarea economică; Mediul înconjurător; CSCE și cooperarea regională și transfrontalieră; Mediterana; Programul de sprijinire coordonată a statelor participante recent admise; Hotărâri administrative. Primul capitol reafirmă și dezvoltă structurile și instituțiile CSCE care fuseseră deja stabilite prin Carta de la Paris și Documentul suplimentar dezvoltator de la Praga din 1990 și care aveau atribuții generale în toate domeniile de activitate ale organizației și anume: Consiliul, format din miniștrii afacerilor externe ai statelor participante, ca forum central pentru consultări politice regulate în cadrul procesului CSCE; Comitetul Înalților Funcționari, cu misiunea de a pregăti lucrările Consiliului, de a aplica hotărârile sale și de a examina problemele curente; Mecanismul de urgență pentru convocarea CIF în situații extraordinare;

Reuniuni ale statelor participante, ținute la doi ani în sistemul „follow-up”; Secretariatul CSCE care acordă sprijin administrativ Consiliului și CIF, difuzează documente membre și furnizează informații particularilor, statelor neparticipante și altor organizații; Centrul de Prevenire a Conflictelor de la Viena, cu rolul de asista Consiliul în aplicarea măsurilor de încredere și securitate (CSBM), cu propriul Comitet consultativ (compus din reprezentanții statelor) și Secretariat; Biroul pentru alegeri libere de la Varșovia, având misiunea de a facilita contactele și schimbul de informații privind alegerile din statele participante; Reuniuni de experți privind instituțiile democratice și minoritățile naționale.

Acest sistem structural și instituțional a fost perfecționat prin dispozițiile capitolului I din Deciziile de la Helsinki din 1992 astfel: instituționalizarea reuniunilor șefilor de stat sau de guvern la doi ani, cu ocazia conferințelor de examinare, pentru stabilirea priorităților și indicarea orientărilor la cel mai înalt nivel politic; precizarea rolului conferințelor de examinare care vor preceda reuniunile șefilor de stat sau de guvern, de examinare a tuturor activităților CSCE (inclusiv în drepturile omului) și pregătirea documentului decizional (hotărârile urmând a fi luate după regula „consens minus unu”); întărirea misiunii Consiliului ca organ central de guvernare a CSCE, între reuniunile acestuia agentul său fiind CIF, care se poate reuni și ca Forum economic; asigurarea coerenței acțiunilor CSCE prin funcția Președintelui în exercițiu de coordonare și consultare pe probleme curente, ajutat de Troică (formată din Președintele în exercițiu, predecesorul și succesorul său), Grupuri ad-hoc de orientare (create de la caz la caz) și Reprezentanți personali (cu mandat clar și precis pentru o criză sau un conflict). Capitolul al doilea al Deciziilor din 1992 introduce postul de Înalt Comisar al OSCE pentru minoritățile naționale<sup>6</sup> care va acționa sub egida CIF ca instrument de prevenire a conflictelor într-un stadiu cât mai timpuriu posibil, prin declanșarea unei „alerte timpurii” sau a unei „acțiuni timpurii” atunci când încălcările drepturilor minorităților ar putea degenera în conflict<sup>7</sup>. Dacă în capitolele III-V și VII-XII sunt doar dispoziții indirecte referitoare la drepturile omului, în cel de-al șaselea, dedicat dimensiunii umane, se are în vedere consolidarea cadrului cooperării statelor participante pentru protecția democrației, supremației legii și respectarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului prin corelarea mecanismului privind dimensiunea umană<sup>8</sup> cu noile structuri și instituții ale CSCE, prin creșterea rolului Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (BIDDO), rezultat din transformarea Biroului pentru alegeri libere de la Varșovia<sup>9</sup> și prin angajamente sporite în domeniile dimensiunii umane referitoare la reuniunile de experți (desfășurate în fiecare an de BIDDO când nu are loc conferința de examinare), la

---

<sup>6</sup> T. Burgenthal, R. Weber, *Dreptul internațional al drepturilor omului*, Editura All, București, 1995, p. 119.

<sup>7</sup> Despre alerta timpurie, prevenirea conflictelor și managementul crizelor, vezi *OSCE Handbook*, second Edition, Viena, 1996, p. 16, cu referire la misiunile din Kosovo (1992-1993), Skopie (1992-1995), Georgia (1992-1995), Moldova (1993-1995), Tadjikistan (1993-1993), Estonia (1992-1994), Letonia (1993-1995), Ucraina (1994-1995), Bosnia Herțegovina (1995), Cecenia (1995).

<sup>8</sup> V. Marcu, *Mecanisme internaționale de protecție a drepturilor omului*, Editura Sigma Plus, 1998, p. 221.

<sup>9</sup> C. Jura, *Drepturile omului*, Editura C. H. Beck, București, 2006, p.168.

seminariile CSCE privind dimensiunea umană<sup>10</sup>, la minoritățile naționale, populații indigene, toleranță și nediscriminare, muncitori imigranți, persoane refugiate și deplasate, drept internațional umanitar, democrația la nivel local și regional, naționalitate, pedeapsa capitală, libertatea mijloacelor de informare în masă, educație, elaborarea de orientări care să faciliteze aplicarea efectivă a legislației interne în problemele drepturilor omului legate de angajamentele CSCE.

Reuniunea forumului general-european de la Budapesta din decembrie 1994 a consacrat noua denumire de Organizație pentru Securitate și Cooperare în Europa, referirile la drepturile omului fiind făcute atât în Declarația „Către un parteneriat real într-o nouă eră” cât și în Deciziile de la Budapesta, schimbarea denumirii menținând în totalitate caracterul angajamentelor deja asumate, statutul organizației și al instituțiilor sale. În Declarație se evidențiază atât rolul central al OSCE în constituirea unei comunități sigure și stabile, unite și libere, cu un rol cardinal în întâmpinarea sfidărilor secolului XXI, cât și necesitatea intervenției în cazul încălcărilor și libertăților fundamentale ale omului, ale persistenței intoleranței și practicării discriminării împotriva minorităților. Iar în Deciziile de la Budapesta din 1994 sunt prevăzute măsuri de perfecționare a mecanismului OSCE de protecție a drepturilor omului în capitolul I referitor la întărirea OSCE (transformarea Consiliului CSCE în Consiliul Ministerial al OSCE, a CIF în Consiliul Superior cu reuniuni la Praga de cel puțin două ori pe an și a Comitetului permanent în Consiliul Permanent, toate aceste organe îndeplinind cele zece funcții ale organizației<sup>11</sup>), în capitolul II „Problema regională” (promovarea asistenței umanitare în Nogorno-Karabakh, Georgia și Moldova), în capitolul IV „Codul de conduită privind aspectele politico-militare ale securității” (evidențind relația dintre menținerea păcii și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și angajamentul statelor de a nu-și utiliza forțele armate în scopul de a limita exercitarea pașnică și legală a drepturilor fundamentale și civice ale omului de către persoane acționând atât individual cât și în numele unor grupuri) ori în capitolul IX referitor la dimensiunea economică (care subliniază rolul Forumului economic al OSCE ca instanță de dezbatere a drepturilor economice și de protecție a mediului).

Esențial pentru îmbunătățirea respectării angajamentelor OSCE în domeniul drepturilor omului era capitolul VIII al Deciziilor de la Budapesta referitor la „Dimensiunea umană”, stabilindu-se că problematica acesteia va fi analizată regulat de către Consiliul Permanent care va fi informat de către Președintele în exercițiu asupra cazurilor grave de violare a libertății și demnității umane, inclusiv pe baza

---

<sup>10</sup> Vezi lista reuniunilor CSCE privind dimensiunea umană în Anexa IV din *OSCE Handbook*.

<sup>11</sup> Este vorba de: 1) aplicarea normelor și standardelor pentru edificarea spațiului comun de securitate; 2) asigurarea aplicării depline în practică a tuturor angajamentelor OSCE; 3) funcționarea OSCE pe baza regulii consensului ca forum de consultare, cuprinzător și deschis tuturor, de decizie și de cooperare; 4) întărirea relațiilor de bună vecinătate prin încheierea de acorduri bilaterale și regionale; 5) întărirea diplomației preventive; 6) dezvoltarea capacităților de gestionare a crizelor, menținere a păcii și prevenire a conflictelor; 7) controlul armamentelor dezarmare și măsuri de creștere a încrederii și securității; 8) drepturile omului și libertățile fundamentale și alte domenii ale dimensiunii umane; 9) constituirea unei economii de piață puternică; 10) întărirea capacității OSCE pentru a face față noilor sfidări și riscuri.

informațiilor oferite de BIDDO, a rapoartelor și recomandărilor Înaltului Comisar pentru Minorități Naționale sau a rapoartelor șefilor de misiune OSCE și informațiilor din statul implicat ori din partea organizațiilor neguvernamentale. Noi angajamente de cooperare s-au luat în domeniile consacrate ale dimensiunii umane și anume statul de drept, pedeapsa cu moartea, prevenirea torturii, minorități naționale, romi și sinti, toleranța și nediscriminarea, muncitori migranți și migrația, drept internațional umanitar, libertatea de expresie și presa liberă, libertatea de mișcare, contactele umane și moștenirea culturală<sup>12</sup>. Luând în considerare progresele înregistrate ca urmare a aplicării Programului de sprijin coordonat de ultimii ani, s-a decis ca acesta să continue, BIDDO și Secretarul General organizând reuniuni și seminarii pentru a permite statelor membre să-și îndeplinească mai bine angajamentele dimensiunii umane în vederea îmbunătățirii nivelului de experiență, cunoaștere și expertiză; utilizarea experților în cadrul programului de lucru coordonat a fost un mod eficient de întărire a rolului BIDDO pentru a răspunde cererilor de consultanță formulate de noile state independente privind democratizarea.

Și în Declarația Reuniunii OSCE la nivel înalt de la Lisabona din 1996 privind un model comun și atotcuprinzător de securitate pentru Europa secolului XXI se reafirmă că respectarea drepturilor omului se află în continuare la baza concepției OSCE de democrație și a procesului de democratizare, mai ales că între problemele acute din cadrul dimensiunii umane se află continuele violări ale drepturilor omului, cum ar fi migrația involuntară și lipsa unei depline democratizări, amenințările la adresa presei independente, fraudele electorale, manifestările de naționalism agresiv, rasism, șovinism, xenofobie și antisemitism; considerând că libertatea, democrația și cooperarea între statele și popoarele participante stau la baza securității comune, șefii de stat sau de guvern au subliniat că diversitatea OSCE reprezintă sursa puterii sale de a înfrunța sfidările prin mijloace proprii și în înțelegere cu alte organizații internaționale, specificul abordării OSCE fiind acela al securității prin cooperare bazată pe democrație, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și statului de drept, economiei de piață și justiției sociale, cu excluderea oricărei tentative de dominare dar cu implicarea profundă a încrederii reciproce și reglementării pașnice a diferendelor<sup>13</sup>, în conformitate cu Convenția de conciliere și arbitraj din cadrul OSCE din 1992. Tot ca un specific al abordării OSCE este și faptul că problematica practicii drepturilor omului impregnează toate mecanismele sale, chiar dacă într-un mod indirect, inclusiv în Forumul de cooperare în domeniul securității, Forumul economic, Cadrul de Control al armamentelor, dezarmării și neproliferării, Cooperarea în zona Mediteranei dar și cu alte state neparticipante și ca organizații internaționale<sup>14</sup>.

Spre deosebire de subsistemul Consiliului Europei care abordează protecția drepturilor omului dintr-o perspectivă mai juridică ori acela al UE care pune accentul pe instituții și mecanisme supranaționale, subsistemul OSCE, mai cuprinzător sub aspectul numărului de state participante și cu implicații extraregionale (America de

---

<sup>12</sup> A. Năstase, *op. cit.*, p. 244.

<sup>13</sup> *Idem*, p. 265.

<sup>14</sup> Cum s-a întâmplat și în timpul Preșidenției României la OSCE în anul 2001, în criza macedoneană.

Nord, Mediterana, Orientul Îndepărtat al Federației Ruse), are în vedere corelațiile dintre securitate, cooperarea economică și libertățile democratice, dezvoltând în mod progresiv un mecanism original al dimensiunii umane. Reunirea subiectului drepturilor omului tratat în Actul Final de la Helsinki ca o componentă a „coșului I” (vezi supra) cu temele de contacte umane specifice coșului III a generat „dimensiunea umană” a OSCE al cărui organism a devenit tot mai eficace în cazurile de nerespectare a angajamentelor asumate, după cum o demonstrează măsurile OSCE din fosta Iugoslavie, din Estul Europei, din Spațiul Baltic, din Caucaz și din Asia Centrală<sup>15</sup>. În prezent, acest mecanism constă într-un proces de negociere, mediere și investigație declanșat de o plângere a statelor membre și care presupune mai multe etape de negocieri multilaterale, misiuni de experți și raportori, operațiuni de menținere a păcii cu asentimentul statelor interesate și cu implicarea BIDDO și ICMN; în situații grave se aplică regula „consens minus unu”, misiunea putând fi organizată prin decizia Consiliului Superior al OSCE. În multe din teatrele de conflict sau de criză regăsim alături organisme ale OSCE, UE și Consiliului Europei, ceea ce demonstrează caracterul complementar al subsistemelor europene de protecție a drepturilor omului. De altfel, documentele OSCE precizează că marile sarcini care stau în fața organizației impun relații mai bine definite și contacte mai strânse cu organizații internaționale și cu state neparticipante deoarece succesul eforturilor de edificare a unor ordine pașnice și democratice durabile și de supraveghere a procesului schimbării reclamă un aport mai structurat substanțial din partea grupurilor, persoanelor individuale, statelor și organizațiilor din afara procesului OSCE.

### **Bibliografie**

- [1] \*\*\*Actul Final de la Helsinki din 1975 în A. Năstase, *Documente fundamentale ale dreptului internațional și relațiile internaționale*, 1a, RAMO, București, 1997.
- [2] \*\*\*Documentele Conferinței la nivel înalt pentru Securitate și Cooperare în Europa din 1992 (Declarație și deciziile) în Mon.of. nr. 312/1992.
- [3] \*\*\**OSCE Handbook*, second Edition, Viena, 1996.
- [4] BURGENTHAL, T., R. Weber, *Dreptul internațional al drepturilor omului*, Editura All, București, 1995
- [5] DUȚĂ, P. D., *Istituții de Securitate, operațiuni*, vol. 2, Editura Tehno Media, 2006, p. 9-137.
- [6] JURA, C., *Drepturile omului*, Editura C. H. Beck, București, 2006.
- [7] MARCU, V., *Mecanisme internaționale de protecție a drepturilor omului*, Editura Sigma Plus, 1998.
- [8] NĂSTASE, A., *Drepturile omului, religie a sfârșitului de secol*, IRDO, București, 1992.
- [9] ONIȘORU, G., *Relații internaționale*, Editura Fundației România de Măine, București, 2007.

---

<sup>15</sup> P. D. Duță, *Istituții de Securitate, operațiuni*, vol. 2, Editura Tehno Media, 2006, p. 9-137.

# CONCURENȚA ECONOMICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI ROMÂNIA

**Dr. Eduard IONESCU\***

O economie de piață este de neconceput fără concurență. În cadrul unui sistem bazat pe economia de piață, concurența este benefică în primul rând, pentru consumatori, dar și pentru producători. Primii au posibilitatea de a-și satisface necesitățile de consum, potrivit gusturilor și posibilităților lor financiare, în vreme ce producătorii sunt stimulați să producă mai bine și mai eficient.

Existența unui mediu concurențial determină o alocare a resurselor către agenții economici cei mai eficienți. Acesta este un fapt de care profită societatea în ansamblul său. Se poate spune că, datorită concurenței, se realizează o selecție naturală a întreprinzătorilor. Această selecție nu poate fi lasată la voia întâmplării. De-a lungul timpului, s-a simțit nevoia ca statul să intervină, prin impunerea unor reguli de desfășurare a concurenței economice, reguli de pe urma carora să beneficieze atât consumatorii cât și competitorii. Acesta a fost motivul pentru care, într-o economie eminentemente liberală (SUA) a fost adoptată pentru *prima oară în lume – o lege antitrust (Sherman Act, 1890)*. În prezent, legislația americană în acest domeniu se bazează pe trei acte normative : Legea Sherman (1890), Legea Clayton (1914) și Legea Comisiei Federale de Comerț (1914). În decursul anilor, acestor legi le-au fost aduse unele adăugiri, îmbunătățiri și amendamente.

## **Concurența în Uniunea Europeană**

**În Uniunea Europeană**, legislația privind protecția concurenței se bazează pe articolele 85 și 86 din Tratatul de la Roma; practica în domeniu a fost dezvoltată prin deciziile Comisiei Europene și prin hotărârile Curții Europene de Justiție. Din acest punct de vedere, atât Statele Unite, cât și Uniunea Europeană practică o aplicare paralelă a legislației în domeniul concurenței, atât la nivel național (statal), cât și la nivel internațional (federal).

Comisia Europeană și autoritățile naționale din domeniul concurenței din toate statele membre UE cooperează prin intermediul *Rețelei Europene din domeniul concurenței (ECN)*, în cadrul căreia : se informează reciproc cu privire la noi cazuri și decizii, își coordonează investigațiile, acolo unde este necesar, se sprijină reciproc în cadrul investigațiilor, fac schimb de probe. În felul acesta se stabilește un mecanism eficient pentru sancționarea companiilor care se implică în practici tranfrontaliere ce limitează concurența. Principalul obiectiv al ECN este să asigure aplicarea unitară a legislației UE privind concurența, pe întreg teritoriul UE. În cadrul ECN există grupuri de specialiști în anumite sectoare, care discută probleme legate de concurență și promovează o abordare comună. În acest mod, ECN permite autorităților ce se

---

\* Conferențiar universitar, Facultatea de Finanțe și Bănci, Universitatea Spiru Haret

ocupa de concurență să-și pună laolaltă experiența și să identifice cele mai bune practici în domeniu.<sup>1</sup>

Politicile concurențiale europene se bazează pe un cadru legislativ comunitar, promovat în esență de **Tratatul Comisiei Europene**, respectiv **articolele 81-90**, precum și pe legislația secundară în domeniu, concentrându-se pe patru domenii principale de acțiune, respectiv :

- eliminarea acordurilor restrictive ale concurenței și a abuzului de poziție dominantă (ex.: înțelegeri încheiate între întreprinderi concurente pentru a fixa anumite prețuri);

- controlul fuziunii firmelor (concentrărilor economice);

- liberalizarea sectoarelor economice considerate sensibile din punct de vedere concurențial ;

- monitorizarea și controlul ajutoarelor de stat (ex.: interzicerea acordării de subvenții menite să mențină în activitate firme deficitare, fără perspective de redresare).<sup>2</sup>

**Articolul 81 alin.(1) din Tratatul CE interzice :**

**a. orice înțelegeri între întreprinderi ;**

**b. orice înțelegeri ale asociațiilor de întreprinderi ;**

**c. orice practici concertate, care**

- **pot aduce atingere comerțului dintre statele membre și**

- **au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în interiorul pieței comune.**

**Articolul 82 din Tratatul CE interzice folosirea în mod abuziv, de către una sau mai multe întreprinderi, a poziției dominante deținute pe piața internă sau pe o parte semnificativă a acesteia, în măsura în care poate fi afectat comerțul dintre statele membre. Simpla deținere a unei poziții dominante nu este interzisă, ci doar folosirea abuzivă a unei asemenea poziții.**

Principala reglementare comunitară în materie de concentrări economice este **Regulamentul Consiliului (CE) nr.139/2004 privind controlul concentrărilor între întreprinderi.**

Concentrările economice care îndeplinesc anumite criterii sunt considerate concentrări economice de “dimensiuni comunitare” și trebuie să fie autorizate *ex-ante* de către Comisia Europeană.

#### Situația 1

O operațiune de concentrare economică are “dimensiune comunitară” dacă :

- a) cifra totală de afaceri combinată, realizată la nivel mondial de toate întreprinderile implicate, depășește 5.000 milioane EUR și

- b) cifra totală de afaceri realizată în mod individual în Comunitate de cel puțin două dintre întreprinderile implicate depășește 250 milioane EUR, cu excepția cazurilor în care fiecare dintre întreprinderile implicate realizează mai mult de două treimi din cifra sa totala de afaceri la nivel comunitar într-unul și același stat membru.

---

<sup>1</sup> Ghidul “Politica UE în domeniul concurenței și consumatorul”, publicat de CE, 2006, p.6.

<sup>2</sup> Ghidul “Politica de concurență în Europa și cetățeanul”, publicat de Comisia Europeană , Luxembourg, 2002, pp.7-8

## Situația 2

Operațiunea de concentrare economică, care nu atinge pragurile prevăzute mai sus, are dimensiune comunitară dacă :

a) cifra totală de afaceri combinată, realizată la nivel mondial de toate întreprinderile implicate, depășește 2.500 milioane EUR ;

b) în fiecare din cel puțin trei state membre, cifra totală de afaceri combinată, realizată de toate întreprinderile implicate, depășește 100 milioane EUR ;

c) în fiecare din cel puțin trei state membre care sunt incluse la lit. b), cifra totală de afaceri a cel puțin două dintre întreprinderile implicate depășește 25 milioane EUR și

d) cifra totală de afaceri realizată în Comunitate de către fiecare din cel puțin două dintre întreprinderile implicate depășește 100 milioane EUR, cu excepția cazurilor în care fiecare dintre întreprinderile implicate realizează mai mult de două treimi din cifra sa totală de afaceri la nivel comunitar într-unul și același stat membru.<sup>3</sup>

O concentrare economică ce se situează sub pragurile de minimis comunitare rămâne supusă obligației de notificare la autoritatea națională de concurență, dacă îndeplinește condițiile prevăzute în legislația națională în materie de concurență.

Aceste reguli se aplică tuturor fuziunilor, indiferent unde în lume sunt localizate sediul social, cel operațional, activitățile sau capacitățile de producție ale companiilor care fuzionează. Aceasta deoarece chiar și fuziunile dintre companii situate în afara U.E. pot afecta piețele din UE, dacă respectivele companii fac afaceri în Uniune. Comisia Europeană poate examina și fuziunile supuse atenției sale de către autoritățile naționale competente în materie de concurență din statele membre UE.

Este esențial ca firmele care concurează pe piață să opereze în condiții de egalitate deplină. Confruntate cu comerțul liber dintre statele membre UE și cu deschiderea pentru concurență a serviciilor publice, autoritățile naționale vor uneori să folosească resurse publice pentru a promova anumite activități economice sau a proteja industriile naționale. Acordarea acestor resurse este cunoscută sub denumirea de ajutor de stat.

**Ajutorul de stat** poate denatura concurența corectă și efectivă între companiile din statele membre și poate afecta economia, motiv pentru care Comisia Europeană îl monitorizează. O companie care primește sprijin de la stat dobândește un avantaj nemeritat față de concurenții săi. Din acest motiv, **Tratatul CE interzice în general ajutorul de stat** cu excepția cazului în care acesta este justificat de rațiuni de dezvoltare economică generală. Pentru a asigura respectarea acestei interdicții și aplicarea uniformă a exceptărilor pe întreg teritoriul U.E., Comisia Europeană are sarcina de a urmări respectarea regulilor UE în materie de ajutor de stat. Într-o primă etapă trebuie să stabilească dacă o companie a primit ajutor de stat, ceea ce se întâmplă atunci când asistența acordată îndeplinește următoarele condiții :

- a existat o intervenție a statului sau prin intermediul resurselor statului care poate îmbraca o varietate de forme (ex.fonduri nerambursabile, scutiri de dobanzi și

<sup>3</sup> Ghidul "Regulile de concurență comunitare aplicabile în România după 1 ianuarie 2007", publicat de Consiliul Concurenței, 2006, pp.21-25



impozite, garanții, deținerea de către stat a întregii companii sau a unei părți a acesteia sau furnizarea de bunuri și servicii în condiții preferențiale etc.);

- intervenția poate afecta comerțul dintre statele membre ;
- intervenția conferă un avantaj celui care o primește pe o bază selectivă, de exemplu anumitor companii sau sectoare industriale sau companiilor amplasate în anumite regiuni ;

- concurența a fost sau poate fi distorsionată.

Măsurile cu caracter general nu sunt considerate drept ajutor de stat deoarece nu sunt selective și se aplică tuturor companiilor indiferent de mărimea lor, de amplasare sau de sectorul de activitate. Astfel de măsuri sunt cele generale privind impozitarea sau legislația privind ocuparea forței de muncă.<sup>4</sup>

În prezent, legislația comunitară în domeniul ajutorului de stat este reprezentată de art.87, 88 și 89 din Tratatul de la Amsterdam<sup>5</sup>, precum și de regulamente-cadru (ex.: regulamentul de exceptare pe categorii).

Tratatul CE enumeră o listă de situații posibile în care se poate acorda ajutor de stat. De-a lungul anilor, Comisia Europeană a adoptat un cadru legislativ clar privind măsurile de ajutor de stat care sunt în interesul comun al Uniunii Europene și, prin urmare, permise. Aceasta vizează dezvoltarea regiunilor dezavantajate, promovarea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM), cercetarea și dezvoltarea (R&D), protecția mediului, instruirea, ocuparea forței de muncă și cultura. Cele mai controversate tipuri de ajutor de stat care fac obiectul unor investigații aprofundate din partea Comisiei Europene sunt ajutoarele pentru salvare și restructurare, tranzacțiile financiare între stat și companiile sale publice care implică un ajutor și ajutorul acordat companiilor din anumite sectoare sensibile, cum sunt siderurgia, construcțiile de nave și industria autovehiculelor. În special, ajutorul pentru salvarea și restructurarea companiilor aflate în dificultate financiară poate permite unei companii aflate în pragul falimentului să continue să funcționeze, de regula pe socoteala concurenților ei și a angajaților acestora. Chiar și locurile de muncă menținute în compania care beneficiază de ajutor de stat sunt adesea nesigure.

Comisia a adoptat regulamente ce reflectă o creștere a atenției acordate marilor companii care practică comerțul pe întreg teritoriul UE. De obicei, aceste companii dețin cote mari de piață, iar sprijinul pe care statul îl acordă în favoarea lor afectează într-o manieră mai semnificativă concurența și comerțul. Aceste noi regulamente introduc reguli mai stricte privind eforturile pe care marii beneficiari trebuie să le facă pentru a-și finanța supraviețuirea. De exemplu, în viitor, marile companii trebuie să suporte ele însele 50% din costul propriei restructurări. Ajutorul care nu contribuie la îndeplinirea nici unuia din obiectivele acceptate de către U.E. nu poate fi permis. Exemple de ajutoare de stat care nu îndeplinesc condițiile de compatibilitate sunt

---

<sup>4</sup> Ghidul "Politica Uniunii Europene în domeniul concurenței și consumatorul" publicat de Comisia Europeană, 2006, p.15.

<sup>5</sup> Tratatul de la Amsterdam, adoptat de șefii de stat și de guvern ai Uniunii Europene la 16-17 iulie 1997, semnat la 2 octombrie 1997 și intrat în vigoare la 1 mai 1999, a amendat Tratatul de la Maastricht, fără însă al înlocui. Scopul lui inițial a fost de a asigura capacitatea de acțiune a UE și după extinderea spre est. Reforma profundă a eșuat însă, făcând necesare alte măsuri (Tratatul de la Nisa și Constituția Europeană).

ajutorul general pentru investiții destinat marilor companii situate în afara unor regiuni dezavantajate bine definite, ajutorul pentru export și ajutorul de operare.

### **Concurența în România**

După data aderării României la Uniunea Europeană, piața românească a devenit parte componentă a pieței unice europene, iar operatorii economici din România intră în concurență directă cu operatorii din celelalte state membre, fiind obligați să respecte regulile în materie de concurență și ajutor de stat aplicabile la nivelul Uniunii Europene.

În acest context, rolul Consiliului Concurenței este acela de a menține și consolida o economie de piață funcțională cu respectarea reglementărilor privind concurența și ajutorul de stat.

Începând cu 1 ianuarie 2007, domeniul concurenței este reglementat în continuare de Legea concurenței nr.21/1996, republicată și de legislația secundară adoptată de Consiliul Concurenței, care a rămas în vigoare și după data aderării. Acestea vor continua să fie aplicabile practicilor/operațiunilor care afectează concurența pe piața românească. În plus, autoritatea națională de concurență a dobândit competența de a aplica direct regulile comunitare în materie de concurență (art.81-83 din Tratatul CE și legislația secundară adoptată de instituțiile europene). După aderare, Consiliul Concurenței acționează în cadrul ECN – Rețeaua Europeană a Concurenței, alături de Comisia Europeană și de autoritățile naționale de concurență din toate statele membre ale UE.

Domeniul ajutorului de stat este reglementat la nivel național de OUG nr.117/21.12.2006 privind procedurile naționale în domeniul ajutorului de stat, precum și de regulile comunitare, respectiv art.87-89 din Tratatul CE și legislația secundară adoptată de instituțiile europene.

**Legea concurenței are ca scop protecția, menținerea și stimularea concurenței și a unui mediu concurențial normal, în vederea promovării intereselor consumatorilor.**

Prețurile produselor și tarifele serviciilor și lucrărilor se determină în mod liber prin concurență, pe baza cererii și a ofertei. Prețurile și tarifele practicate în cadrul unor activități cu caracter de monopol natural sau al unor activități economice stabilite prin lege, se stabilesc și se ajustează cu avizul Ministerului Economiei și Finanțelor, cu excepția celor pentru care, prin legi speciale, sunt prevăzute alte competențe.

În sectoarele economice sau pe piețele unde concurența este exclusă sau substanțial restrânsă prin efectul unei legi sau datorită existenței unei poziții de monopol, Guvernul poate, prin hotărâre, să instituie forme corespunzătoare de control al prețurilor pentru o perioadă de cel mult 3 ani, care poate fi prelungită succesiv pe durate de câte cel mult un an, dacă împrejurările care au justificat adoptarea respectivei hotărâri continuă să existe.

Pentru sectoare economice determinate și în împrejurări excepționale, precum: situații de criză, dezechilibru major între cerere și ofertă și disfuncționalitate evidentă a pieței, Guvernul poate dispune măsuri cu caracter temporar pentru combaterea creșterii excesive a prețurilor sau chiar blocarea acestora. Asemenea măsuri pot fi

adoptate prin hotărâre pentru o perioadă de 6 luni, care poate fi prelungită succesiv pentru durate de câte cel mult 3 luni, cât timp persistă împrejurările care au determinat adoptarea respectivei hotărâri.

Intervenția Guvernului se face cu avizul Consiliului Concurenței.

Noile competențe de aplicare directă a regulilor de concurență cuprinse în Tratatul de instituire a Comunității Europene impun accentuarea eforturilor depuse de autoritatea română de concurență pentru promovarea și aplicarea corespunzătoare a regulilor comunitare în domeniu.

În acest sens, o prioritate a Consiliului Concurenței pentru perioada următoare este consolidarea *vizibilității* instituției în mediul de afaceri și în rândul autorităților publice, precum și al altor instituții active ale vieții economice și sociale (asociații profesionale, ONG-uri, autorități naționale de reglementare), prin acțiuni specifice de protecție a concurenței, de promovare a culturii concurenței, prin dialogul permanent cu mediul de afaceri și cu mass-media.

### **Bibliografie**

[1] Ghidul “Politica de concurență în Europa și cetățeanul”, publicat de Comisia Europeană, Luxembourg, 2002.

[2] Ghidul “Regulile de concurență comunitare aplicabile în România după 1 ianuarie 2007”, publicat de Consiliul Concurenței, 2006.

[3] Ghidul “Politica Uniunii Europene în domeniul concurenței și consumatorul” publicat de Comisia Europeană, 2006 publicat de Consiliul Concurenței, 2006.

# INSTITUȚIILE ȘI ORGANIZAȚIILE CU ATRIBUȚII PE LINIA PROTECȚIEI CIVILE ÎN ROMÂNIA, ACTORI DE SECURITATE PE PLAN INTERN

**Dr. Virgil SURDEANU\***  
**Pavel BĂLTARU\*\***

*The study is going to support and argument the fact that the civil protection organizations in Romania can be considered “actors” of security, through the missions and the activities they organize.*

În Strategia de securitate națională a României se arată că „scopul strategiei vizează atât prevenirea și contracararea pericolelor generate de mediul internațional, cât și garantarea stării de securitate internă, în ansamblul său, a siguranței personale și securității comunităților.

Strategia de securitate națională urmărește:

- identificarea oportună și contracararea pro-activă a riscurilor și amenințărilor; prevenirea conflictelor și managementul eficient al riscurilor, al situațiilor de criză și al consecințelor lor; participarea activă la promovarea democrației și construcția securității și prosperității în vecinătatea României și în alte zone de interes strategic; transformarea instituțiilor și îmbunătățirea capacităților naționale.

*În plan extern*, realizarea lor este condiționată de: reconstrucția și dinamizarea cooperării transatlantice; consolidarea relațiilor de parteneriat strategic; promovarea democrației și asigurarea păcii și stabilității în zonele de interes strategic; sprijinirea activă a comunităților românești din arealul istoric, a românilor de pretutindeni, pentru păstrarea identității naționale și culturale.

*În plan intern*, condițiile îndeplinirii acestor deziderate sunt: exercițiul deplin al drepturilor și libertăților democratice; stabilitatea politică; maturizarea spiritului civic și participarea activă a societății civile la procesul de guvernare; asigurarea armoniei interetnice și interconfesionale; modernizarea infrastructurii critice; menținerea stabilității sistemului financiar-bancar și a pieței de capital; protejarea resurselor naturale și a mediului.

În același document sunt prezentate *riscurile și amenințările* care pot pune în pericol securitatea internă, respectiv „...o serie de fenomene grave, de natură geofizică, meteo-climatică ori asociată, provenind din mediu sau reflectând degradarea acestuia, inclusiv ca urmare a unor activități umane periculoase, dăunătoare sau iresponsabile. Între acestea, se pot înscrie: catastrofele naturale sau alte fenomene geo- sau meteo-climatice grave (cutremure, inundații, încălzirea globală și alte modificări bruște și radicale ale condițiilor de viață); tendința de

---

\* Profesor universitar, Facultatea de Geografie, a Universității “Babeș – Bolyai” din Cluj – Napoca.

\*\* Locotenent colonel, Inspectoratul pentru Situații de Urgență “Avram Iancu ” al Județului Cluj.

epuizare a unor resurse vitale; catastrofele industriale sau ecologice având drept consecințe pierderi mari de vieți omenești, perturbarea substanțială a vieții economico-sociale și poluarea gravă a mediului pe teritoriul național și în regiunile adiacente; posibilitatea crescută a producerii unor pandemii.”

*Securitatea internă* reprezintă ansamblul activităților de *protecție, pază și apărare a locuitorilor, comunităților umane, infrastructurii și proprietății* împotriva amenințărilor asimetrice de factură militară sau non-militară, precum și a celor generate de *factori geo-fizici, meteo-climatici ori alți factori naturali, care pun în pericol viața, libertățile, bunurile și activitățile oamenilor și ale colectivităților, infrastructura și activitățile economico-sociale, precum și alte valori, la un nivel de intensitate și amploare mult diferit de starea obișnuită.*

Securitatea internă privește *siguranța cetățeanului și securitatea publică, securitatea frontierelor și cea a transporturilor, protecția infrastructurii critice și cea a sistemelor de aprovizionare cu resurse vitale.*

Sarcina asigurării securității interne este complexă și interdependentă. Ea implică responsabilități din partea unui număr mare de instituții și agenții. Aceste responsabilități revin preponderent: administrației publice și structurilor de securitate și ordine publică, *precum și celor care se ocupă cu protecția civilă, securitatea frontierelor și garda de coastă; structurilor de informații, contrainformații și securitate; organismelor de prevenire a spălării banilor și de control al importurilor și exporturilor strategice.*

Din cele prezentate mai sus, rezultă, că în plan intern, cetățeanul și nevoile sale sunt în centrul atenției în ceea ce privește, siguranța și securitatea, atât în caz de conflict armat, cât și în situația manifestării celorlalte riscuri și amenințări prezentate. Gestionarea eficientă a acestora, presupune un răspuns specializat și profesionist, din partea instituțiilor de *protecție civilă* din România.

*Obiectivul fundamental al protecției civile în România îl constituie realizarea capacității naționale de răspuns, necesară și adecvată pentru asigurarea prevenirii populației în cazul producerii atacurilor executate de un eventual agresor terestru, aerian sau maritim, precum și în cazul iminenței producerii unor dezastre naturale sau tehnologice, să asigure protecție populației în caz de dezastre și/sau conflict armat, să participe la planificarea, pregătirea, organizarea, și conducerea eficientă a acțiunilor de intervenție pentru înlăturarea efectelor acestora.*

*Protecția civilă este componentă a sistemului securității naționale și reprezintă un ansamblu integrat de activități specifice, măsuri și sarcini organizatorice, tehnice, operative, cu caracter umanitar și de informare publică, planificate, organizate și realizate, în scopul prevenirii și reducerii riscurilor de producere a dezastrelor, protejării populației, bunurilor și mediului împotriva efectelor negative ale situațiilor de urgență, conflictelor armate și înlăturării operative a urmărilor acestora și asigurării condițiilor necesare supraviețuirii persoanelor afectate. Activitatea de protecție civilă este de interes național, are caracter permanent și se bazează pe îndeplinirea obligațiilor ce revin, potrivit legii, autorităților administrației publice centrale și locale, celorlalte persoane juridice de drept public și privat române precum și persoanelor fizice.*

Misiunea principală a protecției civile din România este de a asigura cetățenilor săi, bunurilor materiale individuale și colective ale acestora, valorilor de patrimoniu și factorilor de mediu siguranță și protecție împotriva efectelor dezastrelor naturale și/sau acțiunilor militare pe timp de pace, criză și război, prin respectarea strictă a drepturilor omului, într-un stat național, suveran, independent, unitar și indivizibil, angajat activ în procesul de integrare europeană și euro-atlantică, în condițiile unui regim politic bazat pe democrație constituțională, sub strict control democratic civil asupra sistemului protecției civile.

În aceste condiții, sistemul național al protecției civile din România trebuie să fie pregătit, încă din timp de pace și normalitate, să-și ridice capacitatea de intervenție în situații de urgență ori criză și să acționeze în situații de conflict militar cu capacitatea completă pentru asigurarea prevenirii și protecției populației, bunurilor materiale, animalelor, valorilor de patrimoniu și factorilor de mediu, precum și să fie în măsură să participe, cu toate resursele umane, tehnice, materiale și financiare de care dispune, pentru înlăturarea efectelor dezastrelor și/sau a conflictelor militare.

*Răspunsul protecției civile*, în caz de dezastre și/sau acțiuni militare, cuprinde un ansamblu de măsuri și acțiuni succesive, prin utilizarea componentelor acționale ale *Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență*, voluntarilor de protecție civilă, existente la pace, precum și, în unele cazuri de dezastre majore, a structurilor profesionale care se vor constitui prin completare și mobilizare.

Aceste importante categorii de forțe sunt sprijinite de serviciile publice de ambulanță, spitalele de urgență și secțiile de urgență organizate pe lângă spitalele din rețeaua medicală națională, institutul și secțiile de medicină legală, alte servicii publice, poliția, Oficiul Național pentru Refugiați, jandarmeria română, precum și forțe și mijloace din cadrul Ministerului Apărării Naționale.

Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență în România, are în componere:

- a) comitete pentru situații de urgență;
- b) Inspectoratul General pentru Situații de Urgență;
- c) servicii publice comunitare profesionale pentru situații de urgență;
- d) centre operative pentru situații de urgență;
- e) comandantul acțiunii.

Comitetele pentru situații de urgență sunt:

- a) Comitetul Național pentru Situații de Urgență;
- b) comitetele ministeriale și ale altor instituții publice centrale pentru situații de urgență;
- c) Comitetul Municipiului București pentru Situații de Urgență;
- d) comitetele județene pentru situații de urgență;
- e) comitetele locale pentru situații de urgență.

După cum se poate observa, componentele Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență, sunt o îmbinare de organisme ale administrației publice centrale (Comitetul Național pentru Situații de Urgență, comitetele ministeriale și ale altor instituții publice centrale pentru situații de urgență), ale administrației publice locale (Comitetul Municipiului București pentru Situații de Urgență, comitetele județene pentru situații de urgență, comitetele locale pentru situații de urgență) și

instituții specializate, cu misiuni de protecție civilă (Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, servicii publice comunitare profesioniste pentru situații de urgență).

Această componentă a Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență, dar și modul în care acționează aceste componente, ne permite să afirmăm că instituțiile și organizațiile cu atribuții pe linia protecției civile în România, sunt actori de securitate pe plan intern, deoarece :

- acționează pentru protecția cetățenilor și bunurilor acestora, în situații de risc sub strict control democratic civil;
- au o permanentă capacitate de reacție eficientă și adecvată la riscurile existente și probabile la adresa securității individuale și colective a populației civile;
- acționează unitar și permanent sub coordonarea Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, (ca organ de specialitate din subordinea Ministerului Administrației și Internelor), pentru asigurarea activităților de prevenire și gestionare a situațiilor de urgență;
- joacă un rol activ în dezvoltarea cooperării cu structurile similare ale altor state, pentru a susține întărirea încrederii și stabilității.

### **Bibliografie**

[1] \*\*\***Strategia de securitate națională a României** - România Europeană, România Euro-Atlantică: pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură și prosperă, București, 2006.

[2] \*\*\*Hotărâre nr. 547 din 9 iunie 2005, pentru aprobarea Strategiei naționale de protecție civilă, Guvernul României, publicată în Monitorul Oficial Nr. 600 din 12 iulie 2005.

[3] \*\*\*Legea nr. 15 din 28.02.2005, pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 21/2004 privind Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență. Publicată în Monitorul Oficial nr. 190 din 07.03.2005.

# CADRUL DOCTRINAR GENERAL ȘI SPECIFIC AFERENT INTEGRĂRII OPERAȚIONALE DE PLIN A ARMATEI ROMÂNIEI ÎN NATO

**Dr. Emil CHEȚE\***  
**Aurelian RAȚIU\*\***

*It is obvious that nowadays it is tended towards more and more modern armies, equipped with high-technology weapons and technique, high mobility and fire power, well-trained personnel, well-balanced leaders regarding the heroic model (meaning traditionalism and glory) and that of a military manager (concerned with rational and scientific leadership of military actions).*

*A modern army is an army capable to carry out a modern doctrine by means of that the weapons and the technique, both those at present and those it will be equipped with in the future, should be used in such a way that the effectiveness of military actions would be highly increased.*

*For the Romanian army, the transformation implies the acceptance and implementation of new doctrinaire concepts, of technology evolution, of the principles of the military organization's theory (being small, flexible, highly mobile, professionalized and interoperable at all levels), of research and education developed and experienced by NATO or other modern states for the purpose of safeguarding the basis of capabilities, and justifying the fundamental advantages granted by them within the modern and multidimensional fighting area.*

## **1. Coordonate ale transformării**

Sfârșitul „Războiului Rece” a dat spațiului euroatlantic și proximității sale imediate posibilitatea unor noi configurații geopolitice și geostrategice, edificării unei arhitecturi mai ample și mai stabile de securitate. În general, perioadele de profunde schimbări sociale sau instituționale, așa cum a fost și aceasta sunt însoțite de creșterea evidentă a interesului asupra componentelor „hard” ale societății. Armata este o astfel de componentă care poate reprezenta un obstacol în calea schimbărilor sau dimpotrivă, un instrument al schimbărilor. Sociologul Morris Janowitz consideră că, alături de cele două trenduri majore ale societății moderne (extinderea participării politic; dezvoltarea industrială), o a treia serie a schimbărilor se referă la războiul modern și la transformarea forțelor armate<sup>1</sup>.

Este evident faptul că, se tinde spre armate din ce în ce mai moderne, dotate cu armament și tehnică de înaltă tehnologie, cu o mare mobilitate și putere de foc, cu personal foarte bine pregătit, cu lideri echilibrați privind modelul eroic (semnificând tradiționalismul și gloria) și cel al managerului militar (preocupat de conducerea rațională și științifică a acțiunilor militare).

O armată modernă este o armată capabilă să aplice o *doctrină modernă* prin care armamentul și tehnica, atât a celor care sunt în înzestrare în prezent, cât și a celor cu care va fi înzestrată în viitor, să fie utilizate în așa fel, încât eficacitatea acțiunilor militare să fie mult crescută.

---

\* General de brigadă (r.) profesor universitar, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

\*\* Căpitan asistent universitar doctorand, Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” Sibiu

<sup>1</sup> Apud, Ioan Nicu Sava, (coord), *Armata și societatea*, Editura INFO-TEAM, București, 1998, p.30.



În ultimele deceniu, organismul militar a parcurs un amplu proces de reformă, modernizare și restructurare – conceptele inițiale, în scopul creării unor capacități de apărare credibile și eficiente, apte să răspundă modificărilor majore din mediul internațional și să asigure îndeplinirea cerințelor impuse de integrarea deplină a României în Alianța Nord-Atlantică și în Uniunea Europeană. Acest proces complex a beneficiat de sprijin din partea NATO, a statelor aliate și partenerilor strategici.

Transformarea Armatei României – conceptual actual – este concepută în corelație cu procesul de transformare a Alianței, urmărind „*asigurarea capacității necesare Armatei României de a promova și proteja interesele naționale în fața riscurilor și amenințărilor curente, aflate în dezvoltare și a celor viitoare, îndeplinirea angajamentelor în planul securității și apărării, asumate de țara noastră în cadrul NATO, precum și față de alte organisme internaționale*”<sup>2</sup>.

Drept consecință, transformarea reprezintă o componentă și în același timp, o consecință a adaptării *conceptual-doctrinare* (a conținutului strategiilor de securitate, militare, departamentale, a celor ce abordează managementul riscurilor și amenințărilor) și a *structurilor militare* (mod de organizare, număr de personal) la noile condiții ale mediului de securitate și la noile misiuni și sarcini pe care trebuie să le îndeplinească forțele militare ale unei organizații internaționale sau armate naționale.

*Transformarea* înseamnă o schimbare susținută, deseori la scară largă și coerentă, care urmărește realizarea obiectivului strategic de a crea sau menține un avantaj în cadrul competiției sau de a anihila avantajul unui adversar nou sau deja existent<sup>3</sup>.

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, *schimbarea* și transformarea se definesc una prin cealaltă: schimbarea presupune – a modifica, a preschimba, a înlocui, a (se) transforma, a reforma, a (se) preface; a da unui lucru altă formă, alt aspect etc., iar *transformarea* – a (se) metamorfoza, a (se) preface, a (se) schimba, a deveni, a modifica; a (a-și) schimba înfățișarea, a da sau a căpăta alt aspect, altă formă.

Departamentul american al apărării (DoD) definește *transformarea*<sup>4</sup> ca „*un proces care modelează natura în schimbare a competiției și cooperării militare prin noi combinații de concepții, capacități, oameni și organizații, care exploatează avantajele națiunii noastre și asigură protecția împotriva vulnerabilităților noastre asimetrice, pentru a susține poziția noastră strategică, care contribuie la întărirea păcii și stabilității în lume*”.

Prin documentul MC 324/1 din 2004, NATO definește transformarea ca „*un proces continuu și pro-activ care implică inovatoarea dezvoltare și integrare a unor*

---

<sup>2</sup> *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2007, p. 6.

<sup>3</sup> John Garstka, *The transformation challenge*. În: „NATO Review”, Nr.1 Spring, 2005, pe <http://www.nato.int/docu/review/2005/issue1/english/special.html>. accesat 12.12.2007.

<sup>4</sup> Apud, Ronald O'Rourke, *Defense Transformation: Background and Oversight Issues for Congress*, CRS Report for Congress, Updated 9 Noiembrie 2006, pe <http://www.fas.org/sfp/crs/natsec/RL32238.pdf>, p. 6, accesat 14.08.2008.

*noi capacități pentru o mai mare eficacitate și îmbunătățirea interoperabilității forțelor NATO și a partenerilor”<sup>5</sup>.*

De asemenea, *transformarea* este definită de către unul cei care au implementat acest concept și în Armata României „*un proces de adaptare pozitivă și proactivă la exigențele și provocările mediului geopolitic și geostrategic, o reacție elaborată la transformările previzibile și/sau imprevizibile din spațiul adiacent, la restricțiile, cerințele și oportunitățile care apar în domeniile la care ne raportăm.*”<sup>6</sup>

Impulsul pentru transformare poate varia. În anumite cazuri, transformarea este stimulată de deteriorarea rapidă a poziției organizației în competiție cu altele, iar în alte cazuri, transformarea reprezintă o oportunitate. Motorul transformării NATO îl reprezintă contextul schimbărilor ce se produc în societate, trecerea de la era industrială la era informației, schimbările în fizionomia și filozofia ducerii războiului, precum și amenințările asimetrice.

Astfel, coordonatele transformării, din punctul nostru de vedere sunt: *transformarea militară, transformarea apărării și transformarea în domeniul managementului apărării.*

*Transformarea militară* a NATO constă, de asemenea, în transferul către celelalte state aliate a inovațiilor *doctrinare*, tehnologice și structurale, a așa numitei „*revoluții în afaceri militare*” care a schimbat modul de planificare și desfășurare a operațiilor militare.

Pentru Armata României *transformarea militară* presupune acceptarea și implementarea noilor strategii și concepte *doctrinare*, a evoluției tehnologiei, a principiilor teoriei organizării militare, a cercetării și învățământului dezvoltate și experimentate de NATO, UE sau de alte armate moderne, în scopul asigurării bazei de *capabilități*, și justificarea avantajelor fundamentale pe care le conferă acestea (îmbunătățirea eficienței și a gradului de interoperabilitate a forțelor) în spațiul de luptă modern și multidimensional.

Punct focal al transformării trebuie să fie dezvoltarea și întărirea capacităților. Acest lucru se poate realiza tocmai prin inovare și schimbare tocmai la nivelul celor patru componente principale ale capacității: *proces, formele de organizare, oameni și tehnologii.*

*Transformarea apărării*<sup>7</sup> presupune corelarea conceptelor, organizațiilor și evoluției tehnologiei în scopul asigurării bazei de capacități necesare îndeplinirii scopurilor propuse. Transformarea apărării pentru României trebuie să ia în calcul noile orientări strategice ale procesului de planificare a apărării prin care trece Alianța și să se desfășoare în complementaritate cu acesta.

Transformarea apărării este mai mult decât dobândirea de noi echipamente și adoptarea de noi tehnologii. Cuprinde mai degrabă procesul de gândire creativă, în scopul unei mai bune funcționări integrate a instituțiilor cu responsabilități în domeniul

<sup>5</sup> Apud, *Allied Command Transformation - Chiefs of Transformation Conference*, Norfolk, 11-13 decembrie 2007, slide 15, accesat la 14. 08. 2008. <http://transnet.act.nato.int/WISE/TNCC/07COTC/2007COTCBR0/12DecAMACT>.

<sup>6</sup> Eugen Bădălan, *Înțelegerea transformării*, București, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2006, p.57.

<sup>7</sup> *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2007, p. 7.

securității naționale, o conlucrare mai bună a aliaților și livrarea de noi tehnologii și concepte operaționale în scopul creării unui avantaj al NATO și al statelor membre împotriva actualilor și potențialilor adversari.

Din perspectiva scopului urmărit, domeniul de aplicare al transformării apărării urmărește trei mari direcții: *relațiile din interiorul sistemului militar, relațiile interdepartamentale și internaționale* (multinaționale), și *transformarea în modul de a lupta*.

De ce este nevoie de transformarea apărării? Continua amenințare reprezentată de rețelele teroriste, extremismul etnic și religios, lipsa resurselor strategice și proliferarea Armelor de Distrugere în Masă (WMD), ne obligă să accelerăm eforturile pentru atenuarea acestora. De asemenea, adepții ideii că transformarea este necesară au identificat cinci argumente<sup>8</sup>:

- noile tehnologii fac posibilă transformarea de noi capacități militare;
- transformarea este necesară pentru a face față apariției provocărilor asimetrice de securitate;
- transformare este obligația pentru a realiza (păstra) pe termen lung superioritatea într-un război convențional,
- lipsa unui concurent militar egal la nivel global sau regional - pentru NATO (statutul de membru NATO pentru România) creează o oportunitate de a investi în transformare la un nivel al riscului acceptabil.
- transformare va fi mai puțin costisitoare pe termen lung decât încercarea de acțiune reactivă la amenințările asimetrice sau de a păstra superioritatea prin modernizări curente a capacităților.

*Transformarea la nivelul managementului apărării* presupune schimbări în următoarele cinci domenii<sup>9</sup>: identificarea cerințelor, planificarea resurselor pe bază de programe, achiziții, managementul financiar-contabil și managementul resurselor umane.

Obiectivul general al *managementului apărării* îl constituie optimizarea procesului de alocare și utilizare a resurselor destinate sistemului de apărare în scopul îndeplinirii angajamentelor asumate de către România în cadrul NATO și UE, în concordanță cu procesul de transformare al instituțiilor implicate în domeniul apărării.

Cadrul doctrinar general pentru abordarea problematicii privind atingerea obiectivelor de modernizare a Armatei României pentru integrarea deplină în NATO și UE, este oferit de *procesul de management integrat al apărării*.

Pentru buna desfășurare a acestui sistem integrat, trebuie să interacționeze eficient următoarele sisteme, care se identifică cu primele trei domenii de transformare la nivelul managementului apărării:

- sistemul de emiteră a cerințelor, coordonat de Consiliul de Supraveghere a Cerințelor;

---

<sup>8</sup> Apud, Ronald O'Rourke, *Defense Transformation: Background and Oversight Issues for Congress*, CRS Report for Congress, Updated 9 Noiembrie 2006, pe <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL32238.pdf>, p. 21, accesat 14.08.2008.

<sup>9</sup> *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2007, p. 11.

➤ sistemul de planificare, programare, bugetare și evaluare, coordonat de Consiliul de Planificare a Apărării;

➤ sistemul de management al achizițiilor pentru apărare, coordonat de Consiliul de Achiziții.

### 1. Cadrul general al transformării

În viziunea sistemică, societatea, se prezintă ca un sistem social global, structurat în subsisteme care la rândul lor constituie sisteme de sine stătătoare cu structuri, mecanisme și funcții proprii. Din cadrul oricărui sistem social global, cele mai importante sisteme parțiale, respectiv subsisteme, sunt: sistemul politic, sistemul economic, *sistemul militar*, sistemul juridic, sistemul informațional etc.

*Armata* este componenta de bază a subsistemului militar și se află într-un ansamblu complex de relații cu celelalte subsisteme în realizarea sarcinilor și misiunilor specifice.

În România, armata reprezintă o importantă instituție a statului, investită cu misiuni complexe de apărare a independenței, suveranității, integrității și unității teritoriale a țării și garantarea democrației constituționale în țară. În plus, prin integrarea României în NATO și UE, sporesc responsabilitățile sale în domeniul securității regionale și nu numai. Ca urmare, armata sa va trebui să fie în măsură să îndeplinească atât misiunile constituționale ce îi revin în plan intern, cât și gama de misiuni internaționale diverse – de la cele de natură umanitară la cele privind managementul crizelor și combaterea terorismului internațional<sup>10</sup>.

Democratizarea societății și tranziția est-europeană a fost percepută uneori ca un proces de asimilare a valorilor democrației doar la nivelul societății civile și politice. Ceea ce a fost o eroare. Acest proces s-a desfășurat atât în armată, ca instituție și subsistem al sistemului social, cât și în relațiile dintre aceasta și societatea civilă.

Din întreaga varietate a subiectelor armată-societate cea mai mult abordată a fost relația civil-militar, iar în cadrul acesteia, *controlul democratic* asupra armatei.

În țara noastră, problematica relațiilor dintre armată și societate a fost analizată în contextul mai larg al transformării structurilor de securitate și apărare, atribuindu-se o atenție deosebită<sup>11</sup>:

- divizării clare a rolurilor autorităților statului;
- supervizării guvernamentale pe timp de pace a militarilor prin miniștrii civili;
- supervizării armatei de către parlamente;
- percepției și înțelegerii clare a controlului democratic de către civili și militari.

Instituționalizarea controlului democratic civil presupune *transformarea cadrului legislativ, stabilirea instituțiilor publice implicate* în controlului democratic și conștientizarea *rolului societății civile în realizarea controlului* asupra armatei – *controlul civil*.

<sup>10</sup> Cf. Constantin Moștoflei, Nicolae Dolghin, Petre Duțu, *Raporturile dintre armată și societate în procesul integrării europene și euro-atlantice a României*, București, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității de Apărare, 2005, p. 5.

<sup>11</sup> Marian Zulean, *Armata și societatea în tranziție*, București Editura Tritonic, 2003, p.34.

Controlul *democratic* al armatei reprezintă o serie de concepte, proceduri, legi, standarde și tradiții prin care se exercită autoritatea politică civilă asupra forțelor armate ale unei țări.

Astfel, *controlul democratic asupra armatei* poate fi definit ca ansamblul prerogativelor, conferite de Constituție și legi, instituțiilor și autorităților politice (democratic alese sau legal instituite) de a stabili cadrul normativ și doctrinar privind organizarea, funcționarea și responsabilitățile organismului militar, de a-i fixa limitele de acțiune, precum și de a verifica modul în care activitatea acestuia este conformă dispozițiilor legii și hotărârilor autorităților competente.

Fundamentarea *cadrului legislativ privind controlul democratic civil asupra armatei* își are originile în Constituția României și în Legea nr. 45/ 1994 privind apărarea națională. Constituția, prin articolul 118, stipulează că armata este *exclusiv subordonată voinței poporului în scopul garantării suveranității, independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale*. Legea apărării naționale completează Constituția și definește principiile fundamentale ale modului în care se execută apărarea națională, structura sistemului național de apărare și atribuțiunile autorităților publice privind apărarea. Alte legi organice, precum: Legea nr. 473/2004 privind planificarea apărării, Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare, Legea nr. 477/2003 privind pregătirea economiei naționale și a teritoriului pentru apărare, Legea nr. 415 din 27 iunie 2002 privind organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării, Legea nr. 346/2006 din 21/07/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării și după îndelungi târăgănări Lege nr. 453 din 1 noiembrie 2004 pentru aprobarea (cu modificări) Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență și altele, completează cadrul legislativ privind relațiile dintre armată și societate și organizarea apărării.

*Instituții publice implicate în controlul democratic civil*. În conformitate cu Constituția, toate cele trei puteri publice, executivă, legislativă și judecătorească, au atribuțiuni de monitorizare și supraveghere a armatei.

*Controlul civil*. În cadrul democrațiilor contemporane, societatea politică și societatea civilă – ca entități valorice fundamentale – se intercondiționează. De asemenea democrația presupune separarea puterilor în stat. Astfel, instituțiile politice statale exercită controlul formal (direct) asupra forțelor armate, prezentat mai sus, dar cu toate acestea, o societate democratică presupune existența unor mecanisme informale și a unor instituții non-statale pentru realizarea *controlului civil indirect*. Menirea acestui control, este ca și a celui direct exercitat de societatea politică, de a garanta că armata și forțele armate își păstrează în orice circumstanțe locul și rolul constituțional în asigurarea securității și apărării naționale (colective)<sup>12</sup>.

Deși, societatea civilă autohtonă este una tânără, neexperimentată în practicarea metodelor democratice și insuficient conturată, după 1989 s-au afirmat multiple elemente caracteristice acesteia, constituite din sindicate, ligi, fronturi, asociații patronale, organizații nonguvernamentale, grupări etc.

---

<sup>12</sup> Cf. Gheorghe Diaconescu, Floarea Șerban, Nicolae Pave, *Controlul democratic asupra armatei în România*, București, Editura Enciclopedică, 1996, p. 185.

Integrarea deplină a României în NATO determină *înscrierea politicii de securitate națională în politica de securitate a comunității euroatlantice* și dobândirea unui caracter pro-activ mai pronunțat. Pe cale de consecință, responsabilitățile României nu se mai limitează la politici care asigură apărarea teritoriului național, ori la diplomația preventivă, ci și la politici care promovează „mai îndrăzneț” interesele României și care sprijină stabilitatea globală în orice regiune în care NATO are interese. De asemenea, cadrul de angajare pro-activă solicită o combinație complexă de politici, instrumente juridice și acțiuni ce trebuie realizată atât prin eforturi doctrinare, normative și organizatorice interne, cât și prin activitatea desfășurată în cadrul structurilor de securitate internațională, având capacitatea de a anticipa, preîntâmpina, preveni și combate eficient noile riscuri și amenințări.

Răspunsul la actualul mediu de securitate, complex și interconectat, conferă o importanță deosebită existenței unei *concepții de translatate a politicilor și strategiilor de securitate*, a unei capacități de analiză în domeniile politic și militar, posibilități reale de culegere și prelucrare a informațiilor și reacție promptă pe baza unor concepte doctrinare comune. Forma cea mai concludentă de finalizare a unei concepții de acest gen o constituie securitatea colectivă și apărarea colectivă.

Alianța Nord-Atlantică continuă să urmeze vasta abordare a securității stipulată în Conceptul Strategic din 1999 și în Directiva Politică Generală și să desfășoare misiunile fundamentale de securitate pe care și le-a stabilit, și anume de stabilitate și de sprijin, de apărare, de management al crizelor, de parteneriat și consultanță. Politica NATO de parteneriate, dialog și cooperare a fost reafirmată cu ocazia Summit-ului de la București (2-4 aprilie 2008) constituind o componentă esențială a obiectivelor și sarcinilor Alianței. „*Salutăm progresul realizat de la ultimul nostru Summit la Riga, cu privire la întărirea politicii NATO de parteneriate și cooperare și ne reafirmăm angajamentul de a continua eforturile în această privință*”<sup>13</sup>.

Apărarea colectivă va rămâne scopul primordial al Alianței, esența strategiei și politicii de securitate, exprimată de articolul 5 din Tratatul de la Washington, reprezentând angajamentul tuturor statelor de a se apăra reciproc de o agresiune externă.

Politica de securitate și apărare are la baza un ansamblu unitar de principii, direcții de acțiune și modalități de realizare a obiectivelor strategice, în vederea promovării valorilor și intereselor naționale, stipulate în Strategia de Securitate Națională a României, document care oferă *bazele operaționale* ale colaborării sistematice cu organizațiile de securitate și apărare din care România face parte, cu statele aliate, partenere și prietene.

Pentru acest prim deceniu al secolului al XXI-lea *obiectivele politicii de apărare* a României, așa cum reies din Planul strategic al Ministerului Apărării sunt cel puțin patru: consolidare statutului României ca stat membru NATO și UE – dezvoltarea unui profil strategic adecvat în cadrul acestor organizații, transformarea

---

<sup>13</sup> *Bucharest Summit Declaration, Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Bucharest on 3 April 2008*, Paragraful nr. 30, <http://www.nato.int/docu/pr/2008/p08-049e.html>, accesat la 10.04.2008.

organismului militar pentru dezvoltarea unei capacități de apărare credibile, moderne și eficiente, întărirea controlului democratic și civil asupra armatei și perfecționarea mecanismelor de realizare a acestuia și consolidarea statutului României de contributor la securitatea regională și globală.

### **3. Elemente specifice privind angajamentele Armatei României la sarcinile și misiunile NATO**

Primul demers pe care conducerea NATO îl întreprinde față de statele candidate, după momentul invitării este solicitarea ca statele respective să prezinte oficial o *Declarație de intenție*, care să cuprindă angajamentul național față de perspectiva statutului de viitor membru al NATO. În capitolul VIII al acestei declarații, prezentată de România conducerii Alianței în decembrie 2002, după invitația din noiembrie 2002, se prevedea că România își menține angajamentul de a înfăptui cu bună credință standardizarea și interoperabilitatea cu NATO.

Astfel, accesarea în noua structură politico-militară presupune, cu atât mai mult în această perioadă de integrare deplină, îndeplinirea unor obiective, criterii și condiții care să definească gradul de competitivitate cu structurile NATO.

Pentru realizarea interoperabilității depline a forțelor dislocabile (operaționalizate), în condițiile desfășurării de acțiuni militare comune împreună cu celelalte țări din NATO se au în vedere următoarele aspecte:

- însușirea doctrinelor fundamentale, privind organizarea și atribuțiile statelor majore la diferite niveluri, precum și modul de pregătire și desfășurare a operațiilor de către forțele multinaționale;

- aplicarea standardelor și procedurilor de lucru NATO, în vederea utilizării unui limbaj operațional comun capabil să asigure participarea efectivă a forțelor noastre militare la diverse activități militare;

- adaptarea procesului de instruire la cel aplicat în NATO și corespunzător cerințelor operațiilor militare moderne;

- folosirea sistemului unic NATO privind simbolistica militară și folosirea harților standardizate;

- adaptarea doctrinelor, a manualelor și a instrucțiunilor militare, din punctul de vedere al procedurilor de operare, în conformitate cu standardele NATO și al lecțiilor învățate;

- inițierea unui program de schimb de informații și cooperare pentru pregătirea forțelor declarate.

Actualul statut al României, de membru *de jure* al Alianței Nord-Atlantice oferă nu numai garanții de securitate și stabilitate, dar și *noi responsabilități și misiuni* care decurg din acesta.

Respectarea angajamentelor asumate de România în cadrul Alianței Nord-Atlantice, prin operaționalizarea și integrarea forțelor destinate NATO constituie principalul argument pentru care țara noastră participă, în pofida dificultăților economice și financiare cu care se confruntă, în mod activ și eficient la misiuni NATO de diverse tipuri (de tip articol 5, gestionarea crizelor și a conflictelor, combaterea terorismului, a efectelor catastrofelor și a dezastrelor, asigurarea stabilității regionale și globale), chiar și în afara teritoriului național.

Pentru îndeplinirea acestor misiuni, și a celor pentru combaterea și eradicarea noilor provocări, NATO are nevoie de la statele membre, de structuri operaționalizate, evaluate și certificate conform procedurilor și criteriilor stabilite de conducerea Alianței. Operaționalizarea forțelor destinate NATO, este atribut național și reprezintă „*un ansamblu de măsuri, cu caracter anual, prin care forțele destinate NATO parcurg gradual etape ale realizării capabilităților operaționale, în vederea îndeplinirii standardelor specifice fiecărei structuri*”<sup>14</sup>. Evaluarea și certificarea/validarea forțelor, prin care se stabilește capacitatea operațională a acestora, se realizează împreună cu aliații, și structurile de conducere.

Obiectivul operaționalizării forțelor destinate NATO îl reprezintă realizarea unor capabilități militare care trebuie puse la dispoziția NATO, la timpul și locul potrivit, pentru executarea unor operații eficiente punându-se accent pe dislocarea și mobilitatea lor, angajarea eficientă în luptă, comandă și control, susținerea logistică, supraviețuirea și, nu în ultimul rând, interoperabilitatea și protecția forțelor.

Pentru structurile armatei române, ordinul Statului Major General *S/SMG -12 din 2005* detaliază graficul de operaționalizare și evaluare a acestora până în anul 2012. Evaluarea în cadrul Forțelor Terestre se face în conformitate cu Instrucțiunile CREVAL/Combat Readines Evaluation, cuprinzând mai multe etape iar desfășurarea unui exercițiu (aplicație în teren) de tip DEMEX/ROMEX încheierea procesului de pregătire și operaționalizare al acestora.

În contextul procesului de transformare a Alianței, dominat de extinderea ariei preocupărilor din domeniul securității și apărării naționale, la rezolvarea problemelor preponderent de sorginte regională și universal, devine o prioritate definitorie, iar România și armata sa, înțelege o astfel de exigență și acționează în consecință, prin asigurarea *simultană a apărării teritoriului național și îndeplinirea angajamentelor asumate față de NATO, UE, alte organizații de securitate și coaliții la care a consfințit să ia parte.*

Pentru a îndeplini aceste misiuni, Armata trebuie să fie în măsură să asigure, simultan, apărarea teritoriului statului român și îndeplinirea angajamentelor asumate față de organisme internaționale la care este parte.

Apărarea teritoriului statului român se realizează prin:

- răspuns militar la o agresiune armată;
- gestionarea unei crize de securitate;
- sprijinirea organelor administrației publice centrale și locale, pe timpul gestionării situațiilor de criză, potrivit legii.

Îndeplinirea angajamentelor asumate față de organisme internaționale se realizează prin:

- realizarea Obiectivelor forței/Force Goals – FGs, asumate în cadrul Alianței și a Obiectivelor majore/Headline Goals – HGs, stabilite în cadrul Catalogului UE de forțe și capabilități 2007;
- implementarea Pachetului de capabilități, conform PCC;

---

<sup>14</sup> Niculae Tabarcia, *Responsabilitatea noastră este viitorul Armatei României*. În Observatorul Militar, Nr. 21 (30 mai - 5 iunie), 2007, p. 9.



- participarea la procesul de planificare a apărării, în cadrul Alianței Nord-Atlantice;

- participarea la Forța de răspuns a NATO/NATO Response Force – NRF;
- participarea la Grupurile tactice de luptă ale UE/European Union Battle Groups – EU BGs;
- participarea la operații multinaționale<sup>15</sup>.

Dinamica pachetului de forțe va fi dezvoltată în cadrul negocierilor cu NATO și UE privind *propunerilor de forțe*, pe baza evaluărilor naționale și a solicitărilor structurilor de conducere militară aliate și ale uniunii.

Armata României va dispune de un pachet unic de forțe care va viza: realizarea unui raport optim între unitățile luptătoare, de sprijin de luptă și de sprijin logistic; proiectarea unei forțe modulare, letale, interschimbabile, compatibile, dislocabile și sustenabile; baza pentru rotația forțelor; constituirea de forțe corespunzătoare pentru misiuni speciale; realizarea de capacități adecvate pentru extinderea forței – mobilizare, instruire, echipare etc.

Aspectele *cantitative* ale angajamentelor României pentru punerea la dispoziția NATO a unor forțe vor include structuri din toate categoriile de forțe, precum și unități de sprijin de luptă și sprijin logistic, în măsură să participe la întregul spectru de misiuni aliate<sup>16</sup>:

- structură actuală din rândul *Forțelor Terestre*, pentru operații cu durată limitată (6 luni), constă în 2 batalioane luptătoare și forțe de sprijin și în teatrele de operații vor fi menținuți simultan maximum 2000 de militari, iar la nivelul anilor 2015, România va fi în măsură să pună la dispoziția Alianței 1 divizie și 1 brigadă luptătoare, în următoarele variante: 1 divizie și 1 brigadă luptătoare, timp de 6 luni, fără asigurarea rotirii, sau 2 brigăzi luptătoare, angajate în operații diferite/aceeași operație, timp de 6 luni, fără asigurarea rotirii, sau 3 batalioane în operații diferite/aceeași operație, până la 12 luni, asigurându-se rotirea la 6 luni;

- contribuția maximă a *Forțelor Aeriene*, pentru o singură participare cu durata de 3 luni, fără capacitatea de rotație, se compune din: 4 MiG-21 Lancer pentru apărare antiaeriană; 1 pluton EOD; 1 Baterie V-SHORAD; 3 elicoptere IAR-330 SOCAT pentru operații de căutare-salvare; 1 elicopter IAR-330 Puma pentru evacuare medicală; 10 elicoptere IAR-330; 1 aeronavă de transport C-130 susținută pentru o perioadă nedeterminată; 1 Escadrilă MiG-21 Lancer A/S;

- unitățile *navale* ale României destinate NATO vor fi, în principiu, disponibile pentru întreaga gamă de misiuni a Alianței. Contribuția forțelor navale pentru *operații de intensitate redusă* (în afara Mării Negre) este de 2 fregate, începând cu anul 2005, pentru o perioadă de 6 luni. Capabilitățile operaționale ale fregatelor se limitează la supraveghere, interdicție maritimă și operații antisubmarin. Din 2007 se asigură 1 corvetă, 1 dragor/vânător de mine și 1 Companie de Infanterie Marină. În *operații de intensitate ridicată* forțelor navale române vor participa cu: o fregată tip 22 modernizată, începând cu 2009; o fregată tip 22 modernizată, începând cu 2010. Aceste nave pot fi dislocate pentru o perioadă de 6 luni și vor fi din nou disponibile

<sup>15</sup> Statul Major General, *Doctrina Armatei României*, București, 2007, pp.19-21.

<sup>16</sup> Cf. *Strategiei de transformare a Armatei României*, București, 2005, pp.11-12.

pentru o nouă dislocare după un interval de 12 luni. Pentru asigurarea unui sprijin logistic adecvat se va solicita asistență externă.

De asemenea, cerințele operaționale au crescut din punct de vedere *calitativ*, ceea ce impune structurilor puse la dispoziție să continue procesul de implementare a unor politici și standarde noi, realizarea de eforturi sporite din punct de vedere financiar și al cercetării științifice, precum și implementarea cerințelor suplimentare privind capacitățile, îndeosebi capacitățile facilitate de rețea, C<sub>4</sub>I<sub>2</sub>SR (Comandă, Control, Comunicații, Computere, Informații, Interoperabilitate, Supraveghere și Recunoaștere), dar mai ales cele referitoare la operații bazate pe efecte.

În cadrul *Angajamentelor de la Praga* (Praga Capabilities Commitment – PCC) prin care statele membre se implică în creșterea capacităților puse la dispoziția Alianței, România participă cu un pachet important de capacități, care vor putea contribui la reducerea decalajelor și a deficiențelor identificate de autoritățile militare NATO în domenii precum: transport aerian, cercetare, vânători de munte, poliție militară, supraveghere și avertizare timpurie, capacități de război electronic, protecție NBC, asigurare medicală. De asemenea, România și-a manifestat intenția de a contribui la proiectele multinaționale din cadrul procesului de îmbunătățire a capacităților NATO.

Un alt demers al României este de a participa la procesul de planificare a apărării colective a perimetrului NATO și a fiecăruia dintre membrii Alianței, potrivit articolului 5 din Tratatul de la Washington. De asemenea trebuie făcute eforturi pentru trecerea de la o planificare *bazată pe amenințările* cunoscute, la una mai flexibilă și adaptabilă, la o *planificare bazată pe capacități* și pe *efectele* viitoarelor operații, prin aplicarea întregii game de mijloace militare și nonmilitare și în scopul contracarării unei largi varietăți de amenințări existente și potențiale.

Participarea Armatei României la Forța de Răspuns a NATO (NRF) se înscrie în cadrul demersurilor aliate de constituire a unor capacități de reacție rapidă. Contribuția României la NRF s-a concretizat până în prezent prin angajarea cu elemente specializate, constând în structuri de sprijin de luptă, de valoare maxim pluton. În vederea contribuției la atingerea capacității operaționale depline a forței, pentru NRF 8 (ianuarie - iulie 2007) România a crescut oferta de forțe cu un batalion de artilerie. România s-a angajat, de asemenea, să reia contribuția la nivel de batalion la rotația 6 a Forței de Răspund (NRF 11: iulie 2008 - ianuarie 2009)<sup>17</sup> și să o mărească până la nivelul unui comandament de brigadă și un batalion de infanterie mecanizată pentru 20013<sup>18</sup> – NRF 20 (ianuarie 2013 - iulie 2013)

---

<sup>17</sup> Raport privind activitatea desfășurată de Ministerul Apărării în anul 2007, p.6. pe [http://www.mapn.ro/legislatie/bilant\\_MAp2007.doc](http://www.mapn.ro/legislatie/bilant_MAp2007.doc), accesat 14.08.2008.

<sup>18</sup> <http://www.nato.int/issues/commitment/docs/080325-romania.pdf>.

## TRANSFORMAREA ARMATEI ROMÂNIEI LA NIVELUL MANAGEMENTULUI APĂRĂRII. RESURSELE UMANE

**Aurelian RAȚIU\***

*The general objective of the defence management is set up by the improvement of the process of granting and turning to account the resources designed for the defence system for the purpose of carrying out the liabilities assumed by Romania within NATO and the European Union, in accordance with the transformation process of those institutions involved in the defence field.*

*The transformation at the level of the defence management implies changes within the following five domains: the management of human resources, the identification of the requirements, the planning of resources according to programmes, acquisitions and financial, book-keeping management.*

*The transformation process in the field of human resources will aim at the following specific objectives: the reorganization of effective forces according to personnel categories; the modernization of the human resources management within the Romanian army; remodelling the military education.*

Este cunoscut faptul că Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și Uniunea Europeană parcurg un amplu proces de transformare, în majoritatea domeniilor de activitate, pentru a face față noilor provocări la adresa securității, dar și la alte vulnerabilități, riscuri, și amenințări care se manifestă în mediului internațional actual, în general asimetrice. Prevenirea și contracararea acestora constituie o responsabilitate comună a statelor membre ale organizației și ale uniunii. Având în vedere statutul României de membru cu drepturi depline al acestor organizații, considerăm că procesul de transformare a Armatei României reprezintă o necesitate firească ce decurge din noile orientări strategice și din angajamentele, sarcinile și misiunile NATO și ale Uniunii Europene .

Obiectivul principal al *procesului de transformare* l-a constituit și îl constituie, realizarea unei armate de mici dimensiuni, flexibilă, cu mare mobilitate, profesionalizată, înzestrată cu echipamente moderne, interoperabilă pe toate planurile, conceptual, operațional și tehnic, cu celelalte armate ale statelor membre NATO și capabilă să-și îndeplinească toate misiunile; finalizarea lui necesitând, însă, eforturi mari, cu toate că rezultatele obținute până în prezent nu pot fi minimalizate.

Intensificarea procesului de transformare în domeniul resurselor umane din Armata României a impus noi abordări, în consonanță cu necesitatea de a proiecta un sistem mai performant de management al resurselor umane, în raport cu nevoile actuale și de perspectivă ale procesului de restructurare și operaționalizare ale structurilor armatei și în scopul asigurării interoperabilității depline în acest domeniu cu armatele statelor membre NATO și UE.

Managementul resurselor umane reprezintă unul din domeniile principale vizate de transformarea sistemului militar românesc în contextul integrării depline în Alianța

---

\* Căpitan asistent universitar doctorand, Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” Sibiu

Nord-Atlantică și Uniunea Europeană. Acest fapt, a determinat o abordare modernă privind valorizarea omului și a potențelor sale în cadrul organismului militar, a necesitat, de asemenea, pe lângă elaborarea conceptelor teoretice, stabilirea cadrului legal de organizare și desfășurare a întregii munci de personal pe baza unor legi, ordine și reglementări clare care să fie cunoscute și aplicate, atât de comandanți și structurile de resurse umane, cât și de personalul ce compune organizația militară.

*Strategia de transformare a Armatei României* (2007) stabilește obiectivul general al transformării în domeniul resurselor umane recomandând dezvoltarea unui sistem modern de management al acestora, capabil să asigure menținerea competitivității instituției militare pe piața forței de muncă, creșterea gradului de adecvare a calității personalului la misiunile specifice, amplificarea capacității de reacție sistemică la solicitările mediului de securitate și economico-social, iar *Concepția privind modernizarea managementului resurselor umane în Armata României*, București, 2007, vizează, printr-un management al resurselor umane modern, remodelarea cadrului instituțional, astfel încât să se asigure, pe de o parte un management competitiv, motivant, transparent și generator de performanță pentru personalul militar, iar pe de altă parte utilizarea eficientă, dezvoltarea și menținerea în sistemul militar a unei resurse umane performante.

Procesul de transformare în domeniul resurselor umane va urmări îndeplinirea următoarelor obiective specifice: *restructurarea efectivelor pe categorii de personal; modernizarea managementului resurselor umane în Armata României; remodelarea învățământului militar.*

Trecerea de la o armată bazată preponderent pe o structură de cadre militare, la o armată suplă, cu o structură piramidală, în care ponderea să fie formată de soldații și gradații profesioniști, cu întărirea rolului și locului ofițerului trebuie să fie preocuparea noastră prioritară în această etapă. În prezent, structura personalului nu reprezintă ponderile necesare pe categorii de personal pentru îndeplinirea corespunzătoare a misiunilor unităților și comandamentelor și nu se încadrează nici în limitele ponderilor din armatele țărilor membre ale Alianței Nord-Atlantice sau Uniunii Europene, din care facem și noi parte.

Conform înregistrărilor de personal, în structurile armatei se aflau încadrate la începutul anului 2007 un număr de 88.174 de persoane, din care<sup>1</sup>: *personal militar* = 65.439 (74,2%) și *personal civil* = 22.735 (25,8%)

**În totalul personalului militar, structura pe categorii se prezintă astfel:**

**a) ofițeri = 14.388 (22%)**

**b) maiștri militari și subofițeri = 23.068 (35,2%)**

**c) soldați și gradați voluntari = 27.983 (42,8%)**

Comparând această structură cu cea existentă în armatele moderne (detalii în tabelul nr. 1 și *figura nr. 1* rezultă următoarele caracteristici:

▪ ponderea personalului civil este în jurul mediei existente în armatele străine analizate;

---

<sup>1</sup> \*\*\* Statul Major General, *Concepția privind dinamica de personal în Armata României*, București, 2007, p. 7.

▪ ponderea cadrelor militare este de peste 50% în totalul personalului militar, contrar situației existente în armatele analizate;

▪ ponderea ofițerilor în totalul personalului militar (22%) depășește pe cea maximă din Marea Britanie (16%), fiind aproape dublă față de media din aceste armate;

▪ ponderea soldaților și gradaților voluntari este redusă cu circa 5-10% față de cea existentă în majoritatea armatelor analizate.

Tabelul nr. 1

	Ofițeri		Subofițeri și M.M.		S.G.V.		Civili
<b>Marea Britanie</b>	<b>6.2%</b>	33.440	<b>22.9%</b>	47.410	<b>60.9%</b>	126.160	<b>30.2%</b> 89.440
<b>Belgia</b>	<b>2.5%</b>	5.000	<b>37.5%</b>	15.000	<b>50%</b>	20.000	<b>10.6%</b> 4.750
<b>Germania</b>	<b>0.8%</b>	39.700	<b>36.4%</b>	133.300	<b>52.8%</b>	38.000	<b>26.2%</b> 130.000
<b>Italia</b>	<b>0%</b>	19.000	<b>23.5%</b>	44.650	<b>66.5%</b>	126.350	<b>18.5%</b> 43.000
<b>România</b>	<b>2%</b>	14.388	<b>32.5%</b>	23.068	<b>42.8%</b>	27.983	<b>25.8%</b> 22.735

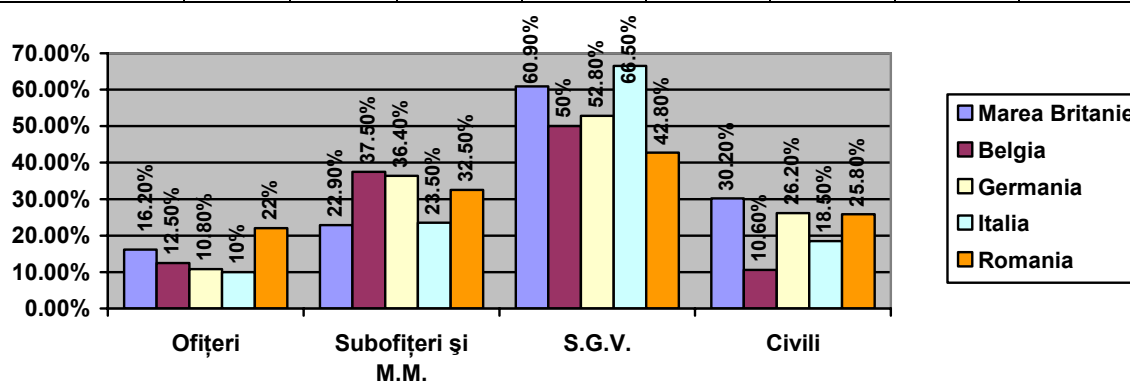


Figura nr. 1 Structura de personal în unele armate moderne la începutul anului 2007

Față de situația actuală, pentru ajungerea la efectivele stabilite pentru sfârșitul anului 2008: 75.000 militari și 15.000 civili (total 90.000), ar trebui luate măsuri pentru:

- Menținerea numărului de ofițeri;
- Creșterea numărului de subofițeri cu cca 3.000;
- Creșterea numărului de soldați și gradați voluntari cu cca 7.000;
- Scăderea numărului de civili cu 7500.

Cu toate acestea nu se ajunge la o structură a personalului similară cu cea existentă în armatele moderne, întrucât: ponderea ofițerilor deși mai scade (19,1%), va fi mult peste media din aceste armate (între 10% în Italia și 16% în Marea Britanie), iar ponderea soldaților și gradaților voluntari va fi sub 50%.

Detalii privind structura de personal a Armatei României sunt prezentate în tabelul nr. 2. și figura nr. 2.

Tabelul nr. 2

Categoriile personal	Structura la 01.01.2007		Structura la 31.12.2008*	
Ofițeri	14.388	22%	14.288	19.1%
Maiștri militari și subofițeri	23.068	35.3%	25.962	34.6%
Soldați și gradați voluntari	27.983	42.8%	34.750	46.3%
<b>TOTAL MILITARI</b>	<b>65.439</b>	<b>74.2%</b>	<b>75.000</b>	<b>83.3%</b>
Civili	22.735	25.8%	15.000	16.7%
<b>TOTAL</b>	<b>88.174</b>	<b>100.0%</b>	<b>90.000</b>	<b>100.0%</b>

\* Datele reprezintă efectivele potrivit Concepției „Forța Obiectiv – 2007, revizuită fundamental

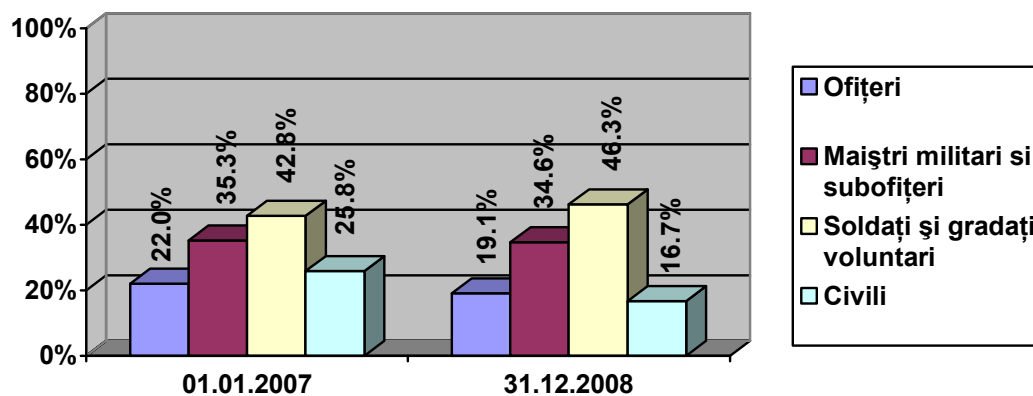


Figura nr. 2. Structura de personal a Armatei României

Evoluția managementului resurselor umane din Armata României continuă în sensul compatibilității numărului de posturi prevăzut prin statele de organizare (la 01.01.2007 numărul de posturi era de 100.615, fără structurile medicale și DGIA, iar numărul total al personalului înregistrat în bazele de date era de 88.174<sup>2</sup>) și efectivele solicitate prin Strategia de transformare a Armatei României – 2007, care prevede un număr de 90.000 posturi la sfârșitul anului 2009. Este evident că trebuie reprojectate toate structurile armatei pentru a se respecta această limită. Structura pe categorii de personal și corpuri propusă pentru a asigura cerința compatibilității cu structurile armatelor moderne este prezentată în Tabelul nr. 3. și figura nr.5. Acesta presupune stabilirea următoarelor ponderi a categoriilor de personal în totalul celor 90.000 posturi:

Personal militar = 75.000 (83,3% din totalul personalului) din care:

- 11.250 (15%) ofițeri;
- 25.500 (34%) maiștri militari și subofițeri;
- 38.250 (51%) soldați și gradați voluntari.

Personal civil = 15.000 (16,7% din totalul personalului).

Tabelul nr. 3

Detalii	Ofițeri	MM+SOF	SGV	Total militari	Civili	TOTAL
Numeric	11.250	25.500	38.250	<b>75.000</b>	15.000	<b>90.000</b>
%	15%	34%	51%	<b>83.3%</b>	16.7%	<b>100%</b>

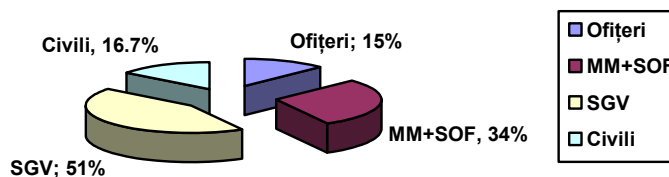


Figura nr.3: Structura de personal stabilită

<sup>2</sup> Cf. *Concepției privind dinamica de personal în Armata României*, București, 2007, pp. 8-9.

La data de 01.03.2007, conform *Concepției privind dinamica de personal în Armata României*, București, 2007, existau în structurile Armatei un număr de 14.252 ofițeri, 22.954 maiștri militari și subofițeri, 29.292 soldați și gradăți voluntari și 17.451 salariați civili<sup>3</sup>. Ca urmare, pentru asigurarea ponderii de 51% a soldaților și gradăților voluntari în totalul de 75.000 de posturi de personal militar, 34% maiștri militari și subofițeri și 15% ofițeri, reproiectarea structurii de forțe va presupune o reducere substanțială a numărului de ofițeri de la 14.252 la 11.250, a personalului civil de la 17.451 la 15.000, pe de o parte, și creșterea numărului posturilor de maiștri militari și subofițeri de la 22.954 la 25.500 și o creștere pronunțată a numărului posturilor de soldați și gradăți voluntari de la 29.292 la 38.250, pe de altă parte. Situația comparativă între existentul de personal și proiecția propusă este prezentată în Tabelul nr. 4. și figura nr. 6.

Această structură pe categorii de personal, suprapusă peste structura de forțe, conduce la modificări esențiale atât în structura de personal a unităților și comandamentelor, cât și în misiunile și atribuțiile fiecărei categorii în parte și crează premisele trecerii de la prima etapă a transformării, derulată în perioada 2005-2007, *etapa finalizării restructurărilor de bază*, la următoarea etapă, planificată să se desfășoare în perioada 2008-2015, *etapa integrării operaționale în NATO și Uniunea Europeană*.

Tabelul nr. 4

	Ofițeri	MM+SOF	SGV	Total militari	Civili	TOTAL
<b>EXISTENT</b> 01.03.2007	14.252	22.954	29.292	<b>66.498</b>	17.451	<b>83.949</b>
<b>PROPUS</b> 31.12.2009	11.250	25.500	38.250	<b>75.000</b>	15.000	<b>90.000</b>
Excedent/Deficit	<b>3.002</b>	<b>-2.546</b>	<b>-8.958</b>	<b>-8502</b>	<b>2.451</b>	<b>-6051</b>

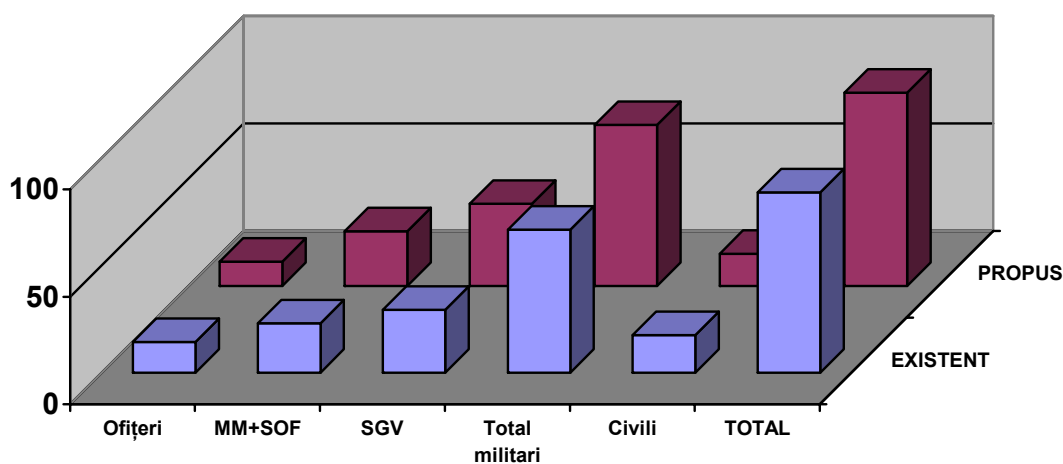


Figura nr. 4: Situație comparativă între structura existentă și cea propusă

Structura propusă îndeplinește caracteristicile de bază existente în armatele moderne, respectiv:

<sup>3</sup> *Ibidem*, p. 9.

– ponderea ofițerilor în totalul personalului militar este sub limita maximă existentă în unele armate și aproape de media calculată la nivelul celor moderne;

– deținerea majorității în totalul personalului militar (51%) de către soldați și gradați voluntari;

– raportul între ofițeri și maiștri militari și subofițeri, deși nu ajunge la 1/3, se înscrie între 1/2 și 1/3;

– ponderea de 16,7% a personalului civil în totalul efectivelor armatei, este în limitele existente în alte armate străine.

Modernizarea sistemului de management al resurselor umane trebuie să continue prin adaptarea cadrului normativ din domeniul resurselor umane la standardele și cerințele integrării depline în NATO și UE, prin atragerea și generarea resurselor umane cu potențial ridicat pentru profesia militară, prin asigurarea transparenței, corectitudinii și șanselor egale în activitățile de management și de promovare în cariera militară a întregului personal (implementarea managementului cariere individuale), și proiectarea structurilor cu stabilirea unei repartiții pe grade, în cadrul categoriilor de personal militar, care să corespundă modelului piramidal de alocare a posturilor în structurile militare. „Piramida posturilor” sau „curba ideală” asigură punerea în aplicare a politicilor de promovare în cariera militară, bazată pe competență, șanse egale și competiție, prin controlarea fluxurilor de intrare, de ieșire și de promovare în gradul următor, în scopul menținerii ponderii stabilite pentru fiecare grad militar.

Întregul proces de transformare și remodelare a învățământului militar are ca obiective realizarea unui sistem suplă, eficient și economic, în acord cu necesarul și cerințelor de formare și dezvoltare profesională a personalului armatei, conform nevoilor operaționale, precum și compatibilizarea deplină a învățământului militar românesc cu învățământul național și cu cel din spațiul euroatlantic, concomitent cu promovarea și dezvoltarea valorilor și tradițiilor Armatei României. Acest aspect poate fi detaliat într-un alt studiu sau chiar într-un proiect de cercetare distinct, dar credem că prioritar, ar fi elaborarea „*Concepției transformării învățământului militar*” corespunzător cerințelor impuse de viitoarea structură și dotare a armatei, precum și „*dezvoltarea și modernizarea bazei tehnico-materiale a învățământului, cu accent pe informatizarea și implementarea învățământului la distanță și a unor specializări care să corespundă nevoilor actuale de instruire a ofițerilor în domeniul tehnico-ingineresc*”<sup>4</sup>.

Concluzia majoră la care am ajuns este că, deși sistemul de management al resurselor apărării din Armata României a trecut, în ultimii ani, printr-un lung șir de schimbări profunde, cu un caracter pozitiv de necontestat, perfecționarea acestuia trebuie să continue, astfel încât să aducă sistemul aproape de cerințele moderne din domeniu și să acopere, în practică, intențiile decidenților politici și militari referitoare la planificarea apărării și la nivelul de ambiție privind structura de forțe din Armata României.

---

<sup>4</sup> *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2007, p. 20.



Date fiind condițiile concrete ale țării noastre, apreciez că, pentru micșorarea decalajelor care ne despart, din perspectiva tuturor domeniilor managementului apărării, de celelalte țări membre ale NATO, este imperios necesară finanțarea cercetării științifice în domeniile științei, tehnicii și tehnologiei de vârf, care să poată impulsiona progresul general al cunoașterii și practicii militare, al artei militare în general și creșterea performanțelor tehnicii și sistemelor militare, prin utilizarea integrală și optimă a tuturor resurselor umane, financiare, materiale, tehnologice și informaționale.

În noul context creat după aderarea României la NATO și UE, coordonatele transformării se concentrează pe capacități care să îmbunătățească abordarea bazată pe efecte. Capacitățile împreună cu programe de experimentare (simulare) vor reprezenta testul pentru validarea viitoarelor concepte de modernizare care urmează a fi implementate. Noile concepte vor fi transpuse în cerințe și planuri, prin intermediul procesului de planificare a apărării și, care vor fi incluse în programe de instruire stabilite în contextul desfășurării operațiilor bazate pe efecte, la structurile operaționale, pentru întregul spectru de angajamente internaționale asumate de România.

### **Bibliografie**

- [1] \*\*\* *Strategia de Securitate Națională a României*, București, 2007.
- [2] \*\*\* *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2007.
- [3] BARBU Victor, *Managementul Resurselor Umane ale Apărării în procesul de pregătire a armatei României în vederea aderării la NATO*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007.
- [4] BĂDĂLAN Eugen, *Înțelegerea transformării*, București, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2006.
- [5] DUȚU Petre, *Perspective în evoluția armatelor naționale*, București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2007.
- [6] SAVA Ioan Nicu, (coord), *Armata și societatea*, Editura INFO-TEAM, București, 1998.

# DE LA SECURITATEA UMANĂ CĂTRE CEA NAȚIONALĂ PRIN CEA COLECTIVĂ

Mirela ATANASIU\*

*At the beginning of the 3rd millennium, 'security' concept got new values, ways and means being increasingly used in the same phrase with the development one. They are a full package, neither can exist one without another, can't have development into an insecure environment and also can have security into an undeveloped one. Whose development and security? The answer is simple. Peoples are the core element needed to be protected by the surrounding environment and even by their self-destructive nature. So, human built more or less evolved systems to assure a balance between some peoples' interests and risks, threats or vulnerabilities especially in the globalization context.*

*These defensive systems were built at different levels: individual, national and collective and all try to reach the same target: their security, their country's security or their organization security.*

Securitatea este un drept fundamental al ființei umane. Ea reprezintă o stare în care pericolele și condițiile care ar putea provoca daune fizice, psihice sau materiale sunt controlate într-o manieră care permite apărarea sănătății și bunăstării indivizilor și a comunității umane<sup>1</sup>.

Securitatea va reprezenta întotdeauna un concept în curs de dezvoltare și tehnologizare de către om pentru binele și propriul său interes. Astăzi, toate discuțiile despre securitate necesită încorporarea dimensiunii umane. Inexistența fricii sau amenințării au devenit cuvinte cheie ale abordării securității umane. Aceasta este o formă de securitate sau „securitatea centrată pe individ” sau „securitate cu față umană”, care plasează ființa umană, înaintea statelor, drept punct central al considerărilor de securitate. Securitatea umană pune în evidență relația complexă și adesea ignoratele legături dintre dezarmare, drepturile omului și dezvoltare.

## 1. Evoluții ale conceptului de securitate

De la conceptele de pace pozitivă, enunțat de Johan Galtung, și cel de pace stabilă, al lui Kenneth Boulding, și de la definiția lui Walter Lippmann, care afirma că „o națiune este în siguranță în măsura în care nu se află în pericolul de a trebui să sacrifice valori esențiale, dacă dorește să evite războiul și, poate, atunci când este provocată, să și le mențină, obținând victoria într-un război”<sup>2</sup>, definiția securității a suferit multe modificări de-a lungul timpului. Ian Bellany scrie că „securitatea, în sine, este o relativă absență a războiului” combinată cu un nou introdus factor psihologic, reprezentat de „o relativ solidă convingere că nici un război care ar putea

---

\* Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Doctorand în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”

1 Gl. bg. dr. Traian PIGUI, Colocviu Strategic nr. 10, august 2004, supliment al Revistei Impact Strategic, Editura Universității Naționale de Apărare, p.1.

2 Walter Lippman, Discord and Collaboration. Essays on International Politics, 1962.

avea loc nu s-ar termina cu o înfrângere” iar Laurence Martin subliniază dimensiunea economică: „securitatea este asigurarea bunăstării viitoare”. În anii '60, bunăstarea era considerată ca fiind rezultatul direct și neproblematic al creșterii economice, însă teoriile sociale și economice ulterioare au infirmat această ipoteză, considerând că la fel de importanți sunt și factorii culturali și psihologici. Securitatea rămâne, totuși, o problema esențială a existenței societății umane, iar definiția sa este subiectul cel mai important și în documentele oficiale ale unor organizații internaționale.

### ***1.1. De la securitatea axată pe statul-națiune la securitatea umană***

În ultimii ani, conceptul de securitate a fost extins de la domeniul militar la alte domenii dar nu s-a putut obține o definiție general acceptată din cauza naturii securității. De aceea, Charles Schultz apreciază: „Conceptul de securitate națională nu duce în sine la o formulare clară și precisă. El se referă la o vagă varietate de riscuri, despre a căror probabilitate avem prea puține cunoștințe și la unele contingente a căror natură de-abia putem să o percepem”.<sup>3</sup>

Securitatea tuturor oamenilor de pe glob este tot mai interconectată odată cu globalizarea fluxurilor de bunuri, servicii și finanțe. Liberalizarea politică și democratizarea deschid noi oportunități creând în același timp linii de falie, precum instabilitățile politice și/sau economice și conflictele dintre state. Mai mult de 800.000 de oameni își pierd anual viețile în mod violent. În lume, există mai mult de 2,8 miliarde de victime ale sărăciei, sănătății precare, analfabetismului sau altor boli. Conflictele și sărăcia se inter-relaționează astfel încât aceste insecurități necesită o abordare integrată.

Securitatea umană completează securitatea națională, urmărește dezvoltarea umană și îmbunătățește drepturile omului. Aceasta completează securitatea națională prin latura sa centrată pe om adresându-se riscurilor la adresa securității neluate în considerație în cadrul național, urmărind riscurile adresate individului lărgiște dezvoltarea focalizându-se pe „creștere și echitate” iar respectarea drepturilor omului reprezintă un principiu fundamental al acestui tip de securitate<sup>4</sup>.

### ***1.2. Securitatea colectivă – modalitate de asigurare a securității naționale și umane***

La începutul secolului XXI, situația geopolitică și geostrategică a suferit schimbări profunde și dramatice cu unele consecințe esențiale asupra securității colective și securității naționale a statelor și capacității lor de protejare a intereselor naționale, întrucât lumea a devenit mai complexă și mai interdependentă, iar fenomenul globalizării este ireversibil. În acest context, pentru succesul inițiativelor de asigurare a securității se impune cu stringență o cooperare multidimensională a organizațiilor internaționale și regionale de securitate, folosindu-se dialogul într-un

---

3 Charles SCHULTZ, Conținutul economic al securității naționale, Foreign Affaires, 1973.

4 Final Report of the Commission on Human Security, Chapter 1 “Human Security Now”, Commission on Human Security, New York, 2003, p. 2.

cadru organizat și o afirmare plenară și puternică a acțiunilor organizațiilor internaționale interguvernamentale.

Pactul Societății Națiunilor a făcut un pas important în direcția limitării războiului prin rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor dintre statele lumii, scop în care au apărut mai multe tratate, convenții și pacte, în care se menționează acceptul statelor de a nu recurge la război decât în anumite situații determinate "procedural". Dar Carta Organizației Națiunilor Unite, redactată la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, reprezintă actul de naștere al unui sistem de securitate colectivă, semnată la 26 iunie 1945, la San Francisco, exprimând aspirațiile de pace ale umanității.

Înființarea ONU, ca organizație internațională interguvernamentală, al cărei mandat are vocație globală, deschide posibilitatea afirmării și dezvoltării dreptului internațional ca instrument al menținerii și consolidării păcii și securității în lume, al prevenirii și soluționării conflictelor. Totuși, cele trei principii din Actul Final de la Helsinki (și în Carta de la Paris, din anul 1990, semnată de cei 34 de șefi de stat sau de guvern) nu sunt încă recunoscute formal de guvernele statelor din afara Europei.

Securitatea națională a statelor se poate, astfel, asigura prin integrarea acestora în sisteme de securitate colectivă, prin armonizarea securității interne cu cea externă și aranjamentele regionale și internaționale de securitate. Ca tendință, proiecția stabilității și securității pe plan regional și zonal va depinde, din ce în ce mai mult, de dinamica utilizării cadrului de securitate prin cooperare, ca treaptă superioară a securității colective, concretizate în aranjamentele regionale de securitate. Astăzi, s-a consolidat formula structurilor și organizațiilor de securitate interconectate, ONU, NATO, OSCE și UE, care au adoptat împreună un asemenea tip de securitate. ONU a decis să treacă la reforma principiilor sale de bază și a structurii sale organizaționale ca urmare a schimbării radicale a sistemului relațiilor internaționale, la fel și NATO, care a trecut la un nou concept de securitate. Nici OSCE nu rămâne neschimbată și a optat pentru dezvoltarea unor noi mecanisme de asigurare a securității naționale, subregionale, regionale și globale, fundamentate pe prevenirea conflictelor, creșterea rolului instrumentelor diplomatice și a capacităților de management al crizelor.

În consecință, securitatea națională are, în ultimii ani, tendință de globalizare, căci politica internațională de securitate și dezvoltare se află în principala competență a ONU, care se sprijină pe acțiunile unor organizații internaționale și regionale. Și în spațiul euroatlantic, s-a reconstruit sistemul de securitate prin adoptarea noilor principii și transformarea instituțiilor de verificare și/sau impunere a respectării lor. Cu toate acestea, încă mai există fenomene de instabilitate și criză, de fragmentare și izolare a unor state cum au fost, de exemplu, în Bosnia-Herțegovina, Kosovo, Macedonia și, mai nou, provinciile Abhazia și Osetia de Sud.

## **2. Noi concepte de securitate în mediul geostrategic și geopolitic actual**

În anii Războiului Rece, în mod frecvent, ONU nu a putut să desfășoare acțiuni preventive eficiente, dar după aceea Organizația a impus un nou concept, cel al "diplomației preventive" și, treptat, s-au propus, dezbătut și întreprins acțiuni preventive. În mod progresiv, declarațiile preventive de intenție au căpătat un impact

real, manifestându-se o voință de cooperare internațională în direcția prevenirii conflictelor și o renaștere a ONU în diferitele sale servicii și organisme.

Eforturile ONU de prevenire a conflictelor încep să-și arate rezultatele pozitive datorită voinței de cooperare a tuturor statelor. Statele pot, prin guvernele lor, să folosească instrumentele existente pentru a-și consolida securitatea națională prin pârgھیile ONU, dacă știu să le folosească în mod corespunzător, căci ele pot să acționeze în cadrul ONU pentru rezolvarea unor situații de criză, intervenind în procesul de decizie al Organizației. S-a dovedit de nenumărate ori că facilitățile ONU de prevenire a conflictelor sunt foarte avansate și nici o organizație de securitate nu ajunge la acest nivel.

Prin Departamentul pentru Problemele Umanitare al ONU se întreprind misiuni de mediere în statele implicate în scopul prevenirii și atenuării conflictelor.

Rezoluțiile ONU în problemele Irakului și fostei Iugoslavii se datorează drepturilor omului și dreptului umanitar care au fost înscrise în documentele internaționale. Din nefericire, rezoluțiile ONU nu au oprit escaladarea conflictelor menționate, dar evoluția evenimentelor demonstrează că, în lipsa acestora, conflictele și suferințele oamenilor, provocate de ele, ar fi fost mai grave.

În condițiile în care numărul conflictelor interne a crescut, acțiunile teroriste continuă, amenințările la adresa securității naționale influențează statele vecine și pot să destabilizeze o zonă sau o regiune și chiar pacea mondială, se impune cu necesitate cooperarea internațională în domeniul securității.

Experiența acumulată de ONU în domeniul interzicerii agresiunii armate și al măsurilor de limitare a recurgerii la forță, al drepturilor omului și al menținerii păcii, stă la baza asigurării securității naționale prin securitate colectivă. Astfel, în conformitate cu Carta ONU, Consiliul de Securitate poate utiliza mecanismul de realizare a funcției de menținere a păcii și securității internaționale prin intermediul căruia se asigură și securitatea națională a statelor membre ONU. Pentru aceasta este nevoie, în primul rând, de consensul statelor din Consiliul de Securitate realizat pe baza respectării Dreptului internațional și, în primul rând, a dreptului internațional umanitar.

În actuala arhitectură globală de securitate și conjunctură internațională, sunt necesare soluții în menținerea integrității tuturor statelor naționale asigurând totodată coeziunea și integrarea lor. Se impune, așadar, o politică globală de securitate prin acțiuni eficace și eficiente de intervenție oportună pentru a preveni și a opri desfășurarea conflictelor, prin extirparea/eradicarea cauzelor acestor conflicte, ca de exemplu: sărăcia cruntă, mizeria economică, corupție, injustiție socială, crima organizată, agresiunea politică. Prin aceste acțiuni întreprinse de ONU ar crește încrederea statelor în aceasta și, pe această bază, se poate crea o politică și o etică nouă în relațiile internaționale, bazată în primul rând pe justiție, cu tot mai mulți adepți. În acest proces de "umanizare" a lumii, un rol de primă importanță ar trebui să îl joace dreptul internațional, deoarece fără justiție și legalitate nu poate să dăinuiască în nici o comunitate.

În cadrul ONU, se prefigurează anumite reforme care vor transforma operațiunile acesteia într-o funcție principală a Organizației, executată coerent, din punct de vedere organizatoric, și eficient. Se are în vedere, totodată, asigurarea

securității naționale a statelor prin securitatea colectivă, instituționalizând anumite proceduri complexe cu caracter preventiv și de asistență a statelor, în care au loc conflicte, în vederea trecerii de la starea conflictuală la pace ceea ce presupune: prevenirea crizelor, operații de menținere a păcii și operații de consolidare a păcii. Se vor organiza, de către ONU, misiuni de pace credibile și cu mijloace adecvate pentru îndeplinirea eficace și cu succes a misiunilor ONU. De asemenea, s-au proiectat deja mecanisme pentru desfășurarea rapidă a forțelor de pace, în termen de 30 de zile, în scopul unei intervenții oportune și prevenirii reizbucnirii războiului/conflictului. Se vor modifica sistemul și procedurile logistice (de achiziții și de finanțare) în vederea desfășurării rapide a forțelor în zona de conflict.

În organizarea securității europene s-a urmărit crearea unui sistem de securitate multietajat (UE, OSCE, NATO și ONU), iar angajarea pe un nivel sau mai multe se va face în funcție de specificul sarcinilor de securitate concrete. Astăzi, s-a ajuns la înțelegerea necesității corelării și îmbunătățirii cooperării între diferitele organizații de securitate.

Principalii factori de influențare a edificării unui sistem eficace și eficient de securitate europeană sunt următorii: evoluția UE și disensiunile care apar între membrii acesteia; competiția și disensiunile dintre NATO și UE; tendința ca interesele naționale ale unor state occidentale să prevaleze asupra celor comune; posibilitatea ca securitatea să fie evaluată de pe poziții ideologice și nu financiare și lipsa unei diviziuni corecte a muncii între statele Uniunii Europene. Gradul de interoperabilitate pe care s-au edificat relațiile între NATO și UE definește conținutul capacității europene colective de gestionare a crizelor și de rezolvare a stărilor conflictuale.

În același timp, s-a ajuns la concluzia că UE trebuie să aibă și o componentă militară credibilă, ancorată în "multilateralismul efectiv" al atribuțiilor Uniunii Europene în domeniul securității pentru ca aceasta să poată deveni un actor de securitate legitim, efectiv și credibil.

În acest cadru, OSCE ocupă un loc important printre organizațiile internaționale și instituțiile de securitate europeană prin aria largă de participare și implicare, prin abordarea holistică a securității, prin instrumentele folosite în prevenirea conflictelor, prin dialogul descris și luarea deciziilor în consens.

OSCE va fi obligată în viitor să-și asume noi responsabilități în acțiunile de prevenire și combatere a terorismului și în cele de securitate și management al frontierei. În acest sens, se impun măsuri urgente și eforturi conjugate, o cooperare mai fermă și eficace a structurilor de securitate colectivă.

Prin dezvoltarea Politicii Europene de Securitate și Apărare se consolidează contribuția Uniunii Europene la construirea păcii și securității internaționale, așa cum arată principiile Cartei Națiunilor Unite. În plus, UE este de acord cu responsabilitatea primordială a Consiliului și construirea păcii și securității internaționale, precum și necesitatea cooperării UE cu ONU și OSCE.

În noua Strategie de securitate a UE, adoptată în anul 2003, se specifică foarte clar că "Uniunea Europeană este un actor global" și trebuie să-și asume responsabilități și în domeniul securității globale. În acest document de maximă importanță se arată că: Europa a devenit "ținta și baza" amenințărilor teroriste; conflictele regionale din imediata vecinătate și din zone mai îndepărtate creează

oportunități pentru crima organizată, instabilitatea statală poate conduce chiar la colapsul statelor; crima organizată reprezintă o amenințare la adresa securității.

În ultimele decenii, se consideră prea vagi și sunt puse sub semnul întrebării conceptele de conflict intern sau extern, definițiile popoarelor, națiunilor și minorităților, iar unele principii tradiționale (suveranitatea națională, inviolabilitatea frontierelor și principiul nonintervenției) sunt puse la grea încercare de emergența drepturilor omului și ale minorităților și de acceptarea tot mai frecventă a intervenției umanitare și a principiului auto-determinării popoarelor. Așa s-a întâmplat în țările fostei Iugoslavii, unde toate principiile conduitei internaționale au fost sacrificate și încălcate brutal. Acolo, comunitatea internațională nu a susținut consecvent nici principiul auto-determinării, nici cel al inviolabilității frontierelor și nici principiul nerecurgerii la folosirea forței și nici nu a încercat să pună în acord unul din aceste principii cu celelalte. Dacă ar fi existat o modalitate de a armoniza aceste principii s-ar fi putut "diminua șansele improvizațiilor atât de nefericite și de caracteristice implicării comunității internaționale în rezolvarea crizei iugoslave".

Recent, într-un interviu acordat publicației franceze *Le Figaro*, ministrul apărării din Serbia, Dragan Sutanovac, declara că Occidentul se aștepta ca riposta Belgradului să fie una armată și foarte violentă după autoproclamarea independenței Kosovo dar, pentru prima dată, s-a schimbat politica adoptând calea diplomatică prin lansarea recursului diplomatic la ONU pentru reglementarea conflictului. Tot demnitarul sârb a considerat că „dacă Serbia ar fi procedat așa și în trecut, ar fi fost evitate războiul și destrămarea Iugoslaviei”.

Războiul din Irak, declanșat de coaliția condusă de SUA, în 2003, este astăzi o criză, la nivelul Organizației Mondiale, manifestată prin pozițiile diferite adoptate de principalii actori (SUA și Marea Britanie de o parte și Germania, Franța, Rusia și China, de cealaltă parte), nu numai în Consiliul de Securitate al ONU, ci și în NATO și UE. Criza a scos în evidență existența unor opinii diferite fundamentale, cu privire la viziunea principalelor state membre ale ONU asupra: direcției în care ar trebui să evolueze sistemul internațional de securitate; rolul ONU, NATO și UE în asigurarea securității internaționale; ordinea de priorități a problemelor pe care trebuie să le rezolve comunitatea internațională; rolul comunității internaționale în reconstrucția Irakului; viitorul UE și orientării sale față de SUA și NATO.

În noul mediu de securitate, rolul ONU în politica de securitate internațională a slăbit considerabil, pentru că actuala organizare a Consiliului de Securitate nu mai reflectă realitățile politice, SUA impunându-se ca singura superputere. Totodată, ONU și respectiv Consiliul de Securitate al acesteia nu mai pot să evite posibilitatea respingerii prin veto a unor decizii. În aceste circumstanțe, SUA și aliații lor au ajuns la forța necesară restructurării ordinii mondiale, redefinirii rolului ONU și a Consiliului de Securitate.

Aplicarea dreptului internațional depinde de voința statelor și, în primul rând, de voința celor mai puternice state, însă, din nefericire, nici o autoritate judiciară nu controlează legalitatea deciziilor unui stat, unui grup de state sau a Consiliului de Securitate al ONU.

## Concluzii

La începutul mileniului al III-lea, asigurarea securității statului, societății și persoanei, a culturii umane în întregime, depinde nu doar și nu într-atât de obiectul și subiectul în ansamblu. Cu alte cuvinte, procesul de asigurare al securității oricărui obiect, inclusiv a întregii planete, trebuie să fie globalizat, adică globalizarea trebuie să devină un factor major în realizarea securității și tranziției spre o dezvoltare durabilă. Argumentele prezentate nu indică caracterul de sistem al asigurării securității prin dezvoltarea durabilă, deoarece aspectele globale, regionale, național – teritorial și local sunt unite într-un tot întreg sistemic, dar pe baza unor imperative planetare. Securitatea este concepută prin prisma riscurilor, amenințărilor și provocărilor la adresa ei pe niveluri de asigurare: individual, național, colectiv sau global.

Statele naționale rămân subiecte de drept internațional, dar se dovedește că, în complexitatea lumii contemporane, este din ce în ce mai greu ca fiecare dintre ele să-și ofere și să-și asigure, eficient și de sine stătător, răspunsuri adecvate tuturor problemelor cu care se confruntă. Pentru aceasta ele se asociază, ad-hoc sau pe termen lung, în vederea rezolvării unor subiecte comune. Acest lucru nu este nou. El s-a produs dintotdeauna, dar niciodată nu a avut o valoare integratoare ca în epoca globalizării. În multitudinea acestora, securitatea și apărarea constituie un segment deosebit de bine conturat.

În ceea ce privește securitatea individului, constatăm că este mai ușor să asigurăm securitatea lucrurilor decât a ființelor umane, care implică factori precum: viața, sănătatea, statutul, starea materială sau chiar libertatea dintre care unii nu pot fi înlocuiți cu nimic. Nu există posibilitatea asigurării securității generale, totale pentru toți indivizii unei societăți și nici măcar securitate integrală pentru un anumit individ sau anumite categorii de indivizi, deoarece în permanență apar riscuri noi, imprevizibile care nu au fost luate în calcul inițial la stabilirea măsurilor de securitate sau apar chiar noi laturi ale securității umane care necesită a fi protejate (securitate psihologică, emoțională, de imagine etc.).

Întotdeauna va exista o disensiune între cei care consideră ca bază asigurarea securității de la întreg spre părți și ceilalți care susțin ideea asigurării securității de la parte spre întreg, adică, în primul caz, prin asigurarea securității statului-națiune/coalitiei de state/regiunii ca prin aceasta să se asigure securitatea fiecărui individ ce își duce existența pe teritoriul respectiv iar, în cel de-al doilea, prin acoperirea nevoilor de securitate individuale încercând să cuprindă un areal cât mai mare până la nivel național, regional sau global. Este greu să concluzionezi că interesele individului primează celor ale societății sau invers. Rămâne un subiect de dezbătut, dar rămâne o certitudine faptul că prin cooperare, prin unirea eforturilor tuturor celor care pot contribui la asigurarea securității pe diferite areale, atât indivizii, cât și societățile beneficiază de rezultatele securizante.

## Bibliografie

[1] **Constituția României** modificată și completată prin Legea de revizuire nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003.



[2] **Strategia Națională privind dezvoltarea economică durabilă**, Monitorul Oficial nr.297/2000.

[3] **Carta albă a Programului pentru integrarea europeană**, București, 1994.

[4] **Carta Albă a Securității și Apărării Naționale**, București, 2004.

[5] **Strategia națională de dezvoltare economică a României pe termen mediu**, adoptată de Guvernul României la 16 martie 2000.

[6] **Strategia de Securitate Națională a României**, București, 2007.

# SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI COMUNITATEA DE INFORMAȚII ÎNTR-O SOCIETATE DEMOCRATICĂ

**Dr. Paul HURMUZ\***

## **Introducere**

O comunitate de informații reprezintă ansamblul agențiilor, serviciilor, instituțiilor sau departamentelor care într-un stat desfășoară activități specifice de informații destinate a furniza un suport decizional factorilor politici abilitați, indiferent dacă aceasta este instituționalizată sau nu prin lege.

Pentru ca activitatea să se desfășoare într-o logică unitară și după un control concertat, în unele state au fost create comunități sau consilii care să se ocupe nemijlocit de problemele de securitate națională.

În sensul instituționalizării prin lege, o comunitate de informații ca organizație cu funcția de gestionare a componentei informaționale a securității naționale este, prin definiție, mult mai eficientă decât un sistem de informații, întrucât raporturile între structurile sale componente nu sunt bazate pe forță, ci pe rațiuni sociale. Pentru fundamentarea și aplicarea politicii generale a statului, comunitatea de informații asigură elaborarea unor estimări integrate asupra factorilor de risc, amenințărilor și potențialelor pericole (agresiuni) la adresa securității naționale, prin centralizarea informațiilor de către structura coordonatoare, permițând o riguroasă apreciere a realităților, depistarea componentelor războiului informațional și elaborarea soluțiilor sau variantelor strategice și tactice de contrainformații pentru toți membrii comunității informative.

De asemenea, are capacitatea de a fixa obiectivele activității de informații pe termen mediu și lung, de a dezvolta posibilitățile de informare și exprimare, de a asigura dezvoltarea operațională și analitică a operațiunilor secrete de informații, de a lărgi sfera de acțiune, conjugând și integrând activitățile de informații cu acțiunile militare, diplomatice și polițienești.

Totodată, comunitatea de informații oferă cadrul legal adecvat și necesar cooperării între structurile componente și îmbunătățirii bazelor de date și de cercetare în materie de securitate națională, al depolitizării analizei informațiilor și includerii în analiză a aspectelor alternative.

Obiectivul fundamental al înființării Comunității Naționale de Informații (CNI) din România îl constituie potențarea securității naționale, concomitent cu susținerea acțiunilor Președintelui și ale Guvernului în activitatea de politică internă și externă. Mediul intern și internațional de securitate cunoaște astăzi o dinamică de mare amploare și complexitate.

Prin realizarea Comunității Naționale de Informații s-a demarat un proces real de reformă și de adaptare la noul mediu de securitate, în care activitatea de gestionare

---

\* Colonel, Direcția Informații Militare

eficientă a informațiilor în domeniul securității devine o componentă fundamentală în reducerea constantă și semnificativă a vulnerabilității națiunii. Reforma se impune a fi de natură conceptuală, managerială și instituțională.

Comunitatea Națională de Informații este o componentă specializată a Consiliului Suprem de Apărare a Țării (CSAT), permițându-i acestuia o gestionare performantă, unitară și coerentă a domeniului securității naționale.

Fără a încerca să facă o abordare exhaustivă a problematicii, această lucrare își propune să pună în evidență o serie de aspecte privind:

- conceptul de Comunitate Națională de Informații (CNI);
- modele de comunități de informații;
- managementul riscurilor și avertizarea timpurie oferite de Comunitatea Națională de Informații decidenților politici.

## **I. Conceptul de comunitate de informații**

Sintagma *comunitate de informații* aparține sistemului politic anglo-saxon, dezvoltat de marile puteri europene după modelul britanic. Ea reprezintă o organizație de o tipologie specifică, cu funcția de a gestiona informațiile necesare apărării valorilor și intereselor unor națiuni, clădită pe instituții (organe de stat specializate) prin care statul își fundamentează cognitiv și acțional, în beneficiul națiunii pe care o gestionează, propriile decizii în politica de securitate națională și este capabil să elaboreze strategii de securitate națională.

Modelul anglo-saxon s-a generalizat în perioada războiului rece, permițând abordarea problemelor manageriale și funcționale ale structurilor de informații la nivel național, dar și posibilitatea ținerii sub control a activității de culegere de informații, atât în țară cât și în străinătate.

Modelul a fost urmat atât de către țările Commonwealth-ului cât și de către celelalte țări occidentale, dar și de Statele Unite ale Americii care au creat un model adecvat, adaptându-l în permanență noilor situații geopolitice.

Comunitatea de informații este organizată de stat în virtutea funcției sale - de gestionare în materie de siguranță națională, iar raționalitatea ei socială este construită de națiune. Viabilitatea ei depinde de capacitatea societății de a legitima regimuri politice democratice, obligându-le astfel să desfășoare activități conforme necesităților de apărare a propriilor valori și interese și de a nu dezvolta amenințări și agresiuni la adresa altor state sau națiuni *fără* un suport internațional legal.

Modelul clasic al comunității de informații cuprinde un serviciu de informații interne, un serviciu de informații externe și, după caz, un serviciu sau o structură de informații militare.

Folosirea sintagmei "intelligence community" a rămas specifică țărilor de limbă engleză și a fost pusă în valoare în perioada Războiului Rece. În timp, această expresie a ajuns să cuprindă recunoașterea treptată și deseori doar parțială de către occidentali a faptului că activitatea de informații constituie un sistem de cuprindere națională și, într-o anumită măsură, o entitate națională care trebuie condusă, coordonată și gestionată asemenea unei resurse naționale.

### ***1.1 Organizarea și funcționarea comunităților de informații din diferite state***

Orice comunitate de informații constituie un ansamblu al structurilor sau organelor de informații publice și secrete ale unui stat, integrate, din rațiuni sociale,

printr-un act normativ cu putere de lege, cu funcția de a gestiona, prin cooperare, unitar, coerent și eficient, informațiile concludente, oportune, pertinente, relevante și utile pentru securitatea națională. O astfel de organizație este coordonată, de regulă, de către cel mai înalt demnitar al statului respectiv (președinte, prim-ministru) și condusă nemijlocit, de către organe colective sau de către șeful principalului serviciu de informații din acel stat și controlată de societatea civilă prin mecanismele oferite de sistemul democratic de organizare socială.

Astfel concepută, comunitatea de informații oferă instituțiilor statului capacitatea de a deține controlul asupra activităților de căutare, obținere, prelucrare, transmitere și punere la dispoziția factorilor de decizie a informațiilor cu relevanță pentru securitatea statului, dar și a cetățeanului, în vederea prezervării și afirmării stării de securitate a națiunii respective. În același timp, obligă statul și instituțiile sale să se concentreze asupra informațiilor relevante pentru apărarea intereselor națiunii pe care o gestionează, dar și pentru prevenirea și contracararea oricăror amenințări sau agresiuni la adresa acesteia.

Deși există un model recunoscut și general acceptat, fiecare stat suveran dispune astăzi de propria comunitate de informații, construită în funcție de capacitatea și de interesele proprii. De aceea, în actualul context geopolitic și geostrategic ființează comunități de informații proprii fiecărui stat suveran, care au principii comune de organizare și funcționare, dar și caracteristici specifice, date de obiectivele pe care le urmăresc, de modalitățile de realizare a acestora, cât și de caracterul imprimat procesului informațional. Lipsa de echivalență a acestor comunități de informații este expresia raționalității sociale cu care au fost înrudite.

În statele cu democrații consolidate (Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Canada, Austria, Israel, Germania, Franța, Suedia, Elveția etc.), comunitățile de informații sunt expresia necesităților sociale privind cunoașterea, prevenirea și contracararea amenințărilor și agresiunilor la adresa valorilor și intereselor naționale și sunt definite ca organizații publice cu funcții de gestionare integrată a informațiilor secrete. De aceea, sunt recunoscute și acceptate de către societatea civilă, fiind considerate o importantă componentă a realizării stării de securitate a națiunii respective. Însă, până în prezent, singurul stat care a integrat într-un cadru normativ special expresia comunitate de informații este S.U.A., potrivit unui ordin al Președintelui. În celelalte țări, aceasta există de jure, în virtutea legislației în vigoare și a atribuțiilor înalților demnitari ai statului în materie de securitate națională.

În țările cu regimuri comuniste (China, Coreea de Nord, Cuba), serviciile de informații sunt puternic legate de serviciile de securitate ale statului, având ca principală misiune căutarea și obținerea informațiilor necesare menținerii și consolidării puterii politice. Aici s-au creat și funcționează, de regulă, servicii paralele, controlate de partidul unic aflat la putere dar și de statul comunist, servicii care, de cele mai multe ori, devin concurente. Ele controlează, practic, întreaga viață socială, neputând fi controlate de societatea civilă.

În țările cu regimuri dictatoriale (Libia), activitatea serviciilor de informații este orientată, în principal, către securitatea persoanelor aflate la putere și lupta împotriva opoziției interne. De aceea, ele au caracter de structuri oculte, întrucât sunt organizate, controlate și conduse de către statul sau partidul unic aflat la putere, deținător, prin excelență, al monopolului informației, și sunt folosite ca poliție politică, în scopul menținerii la putere, al consolidării puterii sau al agresiunii altor state. Dictatorii

efectuează, de regulă, o selecție riguroasă a personalului serviciilor de informații și de securitate pentru a preveni infiltrarea agenților externi sau ai opoziției interne.

În statele lumii a treia, serviciile de informații sunt integrate sau cooperează strâns cu cele de securitate și, mai ales, de poliție. Sarcinile acestora se confundă cu cele ale poliției, având ca obiectiv prioritar apărarea și menținerea puterii politice.

Ca organizație dar și ca sistem integrat de instituții, comunitatea de informații cuprinde atât structuri autonome sau departamentale de informații, cu componente de căutare, de culegere, de analiză și de transmitere a acestora în funcție de competențe, dar și structuri sau servicii de securitate, cu organisme proprii de informații și cu structuri specializate în activități speciale, de sprijin informațional.

De regulă, comunitatea de informații a unui stat este coordonată direct de către șeful statului (președinte) sau șeful executivului (prim-ministru), ale căror prerogative implică și răspunderea nemijlocită pentru organizarea și executarea măsurilor specifice legate de securitatea națională.

Pentru coordonarea acestei activități, șeful statului sau șeful executivului dispun de organisme consultative care poartă denumiri diferite de la stat la stat – comitet de consilieri, grup de cooperare, comitet de coordonare a informațiilor etc.

Organismul specializat în coordonarea comunității de informații participă nemijlocit la exercitarea autorității de securitate națională. El este îndrituit să consilieze permanent factorii de decizie politică, să elaboreze documente informative pentru factorii decizionali abilitați, precum și analize și previziuni vizând amenințările și pericolele, posibilele agresiuni la securitatea națională, fiind autorizat, în același timp, să susțină și să promoveze interesul național în cadrul dialogurilor cu structurile similare din alte state.

Conducerea executivă nemijlocită aparține unor organe colective specializate, cu drept de decizie în materie de informații sau unei singure persoane, numită, de regulă, dintre șefii celei mai importante componente a comunității de informații.

Persoana care asigură conducerea operativă a unei comunități de informații îndeplinește și funcția de consilier principal al șefului statului sau executivului în materie de informații privind securitatea națională.

O comunitate de informații completă și viabilă, cu reale posibilități informaționale ofensiv-defensive, este structurată pe servicii de informații și servicii speciale.

Serviciile de informații au ca funcție căutarea și culegerea de date, analiza acestora și transformarea lor în informații necesare pentru strategia politică, economică și militară a unui stat.

În cele mai multe cazuri, o comunitate de informații are ca suport servicii de informații organizate pe structuri militare. În general, în compunerea unui serviciu de informații intră structuri specializate în căutarea, culegerea și exploatarea informațiilor, precum și servicii logistice. Cele mai eficiente și puternice dispun și de structuri specializate în acțiuni speciale sau așa numitele acțiuni de sprijin informativ, desfășurate prin mijloace și procedee tipice acțiunilor de luptă (culegerea de informații prin luptă).

Organele de culegere de informații sunt interfața între serviciul de informații și surse și au ca responsabilitate contactarea surselor și transmiterea informațiilor necesare.

Organele de exploatare de informații sunt, de regulă, repartizate în structuri regionale, după zona de influență sau interes, și în structuri funcționale, după o tematică specială – terorism, arme nucleare etc. Acestea sunt direct răspunzătoare de exploatarea și difuzarea informațiilor. În general, în țările cu tradiție militară germanică organele de culegere și exploatare formează o entitate aparte, iar în cele cu tradiție militară engleză, culegerea și exploatarea conlucrează în subdiviziuni geografice sau funcționale.

Unele din serviciile de informații, aparținând în special superputerilor sau unor puteri regionale (S.U.A., Rusia, Israel, etc), care au imprimat activității specifice un caracter ofensiv, dispun de servicii speciale pentru executarea acțiunilor speciale sau a acțiunilor clandestine desfășurate în scopul influențării evenimentelor în folosul propriilor interese. Acestea desfășoară așa numita activitate de sprijin informațional și acțiuni clandestine în domeniul spionajului sau al luptei antiteroriste. Caracterul legal al acestor servicii speciale, precum și al activităților desfășurate de acestea, fac obiectul unor discuții aprinse în toate țările democratice. De obicei, existența lor nu este recunoscută oficial, iar activitățile se situează, adesea, în afara cadrului legal. Aceste servicii sunt structurate, de regulă, în cadrul unor birouri tehnice, compuse din specialiști care răspund de punerea la dispoziția organelor de culegere sau de exploatare a informațiilor, a mijloacelor tehnice necesare (arme speciale concepute pentru diferite tipuri de misiuni, material electronic etc.) sau subunități speciale, cu caracter permanent sau temporar, care culeg informații prin mijloace specifice luptei armate. Cele mai multe servicii de informații (precum cele din Marea Britanie, China, Rusia etc.) nu dispun de servicii speciale și se folosesc în activitatea de sprijin informațional de forțele militare speciale.

### ***1.2 Tipologii de comunități de informații***

Toate statele dispun de structuri de informații integrate într-un cadru unitar de culegere și gestionare a informațiilor de interes național și care vizează propria securitate.

Pentru argumentare, am ales câteva modele de comunități de informații aparținând unor state.

#### **Statele Unite ale Americii**

Actuala structură a comunității de informații din Statele Unite ale Americii se compune din organisme specializate în gestionarea resurselor umane și materiale, în evaluarea integrată a surselor de insecuritate, amenințărilor sau posibilelor agresiuni, în stabilirea strategiilor operaționale specifice și de ansamblu, în conducerea ansamblului de structuri departamentale și agenții autonome, cu competențe bine definite. Structura comunității de informații a Statelor Unite ale Americii este următoarea:

##### **A. Conducerea comunității de informații:**

1. Directorul Național pentru Informații (DNI) - este sprijinit în activitatea sa de Biroul Directorului (ODNI) și Consiliul Național pentru Informații (CNI).

2. Consiliul Național pentru Informații (CNI) - elaborează evaluări naționale de informații pentru guvern, inclusiv puncte de vedere alternative ale unor componente ale comunității de informații. De asemenea, evaluează activitatea de

culegere și producție a întregii comunități cât și cerințele și resursele necesare pentru activități.

B. Structuri pentru culegerea informațiilor:

1. Agenția Centrală de Informații (CIA) — agenție independentă, subordonată președintelui SUA prin DNI, responsabilă de culegerea informațiilor din exterior precum și de conducerea activității de contrainformații.

**În cadrul Departamentului Apărării:**

2. Agenția de Informații a Apărării (DIA) - conduce sistemul atașajilor apărării și mijloacele de culegere a informațiilor din surse umane (HUMINT), în plus este responsabilă de analiza informațiilor din toate sursele.

3. Agenția pentru Securitate Națională (NSA) - culege informații din surse SIGINT.

4. Agenția Națională de Informații Geospațiale (NGA) - utilizează surse IMINT.

5. Oficiul Național pentru Cercetare Strategică (NRO) - culege informații folosind sateliții.

6. Serviciul de Informații al Forțelor Navale (ONI).

7. Serviciul de Informații al Forțelor Terestre (AI).

8. Serviciul de Informații al Forțelor Aeriene (AFI).

9. Serviciul de Informații al Forțelor de Infanterie Marină (MCI).

**Ultimele patru servicii au doar rol de analiză a informațiilor.**

**În cadrul Departamentului de Stat:**

**10. Biroul pentru Informații și Cercetare (BIR).**

În cadrul Departamentului Justiției:

11. Biroul Federal de Investigații (FBI).

12. Administrația pentru Interzicerea Drogurilor (DEA).

**În cadrul Departamentului pentru Energie:**

13. Oficiul pentru Informații și Securitate Națională (OIS).

În cadrul Departamentului Trezoreriei:

14. Serviciul Secret (SS).

15. Oficiul pentru Sprijinul Activității de Informații (OIS).

**Departamentul pentru Securitatea Teritoriului Național cu:**

16. Serviciul de Informații al Pazei de Coastă.

17. Direcția Analiza Informațiilor și Protecția Infrastructurii.

**Marea Britanie** (alături de Franța) sunt principalele țări ale noii arhitecturi de securitate din Europa.

Conducerea serviciilor de informații din MAREA BRITANIE este atributul Guvernului, iar controlul se execută de către Parlament.

A. Conducerea comunității de informații:

1. Prim ministrul - răspunde de problemele generale de informații și contrainformații prin Secretarul Cabinetului.

2. Ministrul de interne - răspunde direct de Serviciul de Securitate (Security Service-MI5).

3. Ministrul de externe - răspunde direct de Serviciul Secret de Informații (Secret Intelligence Service - MI6).

4. Ministrul apărării - răspunde direct de Serviciul de Informații al Apărării (Defence Intelligence Staff - DIS).

5. Comitetul Ministerial pentru Serviciile de Informații (Ministerial Committee on the Intelligence) are ca responsabilitate principală implementarea politicii de restructurare permanentă a serviciilor de informații. Președintele ISC este prim ministrul iar membri sunt: adjunctul prim ministrului, miniștrii de interne, ai apărării, de externe și de finanțe.

#### B. Coordonarea serviciilor de informații:

1. Comitetul Întrunit pentru Informații (Joint Intelligence Committee - JIC) răspunde de stabilirea priorităților privind culegerea de informații, evaluarea rezultatelor activității de informații precum și urmărirea modului în care serviciile de informații lucrează ca un tot unitar. JIC este alcătuit din factori de decizie ai Ministerului de Externe, Ministerului Apărării, Ministerului de Finanțe, șefii celor trei servicii de informații (MI5, MI6 și DIS), șeful Grupului de Evaluare, Coordonatorul Activității de Informații și, când este cazul, reprezentanți ai altor ministere (Ministerul de Interne, Ministerul Comerțului și Industriei).

2. Coordonatorul Activității de Informații - este structura însărcinată cu sprijinirea JIC în îndeplinirea atribuțiilor privind stabilirea priorităților în culegerea de informații la nivel național.

3. Grupul de Evaluare - este structura însărcinată cu sprijinirea JIC în îndeplinirea atribuțiilor de evaluare a rezultatelor activității de informații.

4. Comitetul Secretarilor Permanenți pentru Serviciile de Informații (PSIS) - este structura însărcinată cu coordonarea JIC și analizarea solicitărilor de fonduri înaintate de către serviciile de informații, solicitări pe care le prezintă miniștrilor care hotărăsc nivelul finanțării.

#### C. Controlul serviciilor de informații:

Controlul se realizează de către Comitetul pentru Informații și Securitate (Intelligence and Security Committee) care are responsabilități în controlul finanțării, administrării și politicilor serviciilor de informații.

#### D. Structuri de culegere a informațiilor:

1. Serviciul de Securitate (Security Service - MI5) își desfășoară activitatea pe baza Security Service Act 1989 și 1996. Directorul său se află sub autoritatea ministrului de interne, iar în anumite situații are drept de acces direct la prim ministru.

2. Serviciul Secret de Informații (Secret Intelligence Service - MI6) își îndeplinește sarcinile prin culegerea de informații din surse umane și tehnice precum și prin intermediul schimbului de informații cu servicii similare străine.

3. Centrul de Comunicații Guvernamentale (Government Communications Headquarters - GCHQ) asigură departamentele guvernamentale și comandamentele militare cu informații culese prin SIGINT, în conformitate cu sarcinile stabilite de JIC. GCHQ răspunde și de elaborarea codurilor și procedurilor menite asigurării secretului comunicațiilor guvernamentale.

4. Serviciul de Informații Militare (Defence Intelligence Staff- DIS) a fost creat în 1964 prin reunirea serviciilor de informații ale celor trei categorii de forțe ale armatei și a Biroului Întrunit de Informații pentru a forma un organism integrat, capabil să deservescă cu informații Ministerul Apărării, categoriile de forțe ale armatei și alte departamente guvernamentale. DIS este parte integrantă a Ministerului Apărării și este fondat pe aceleași principii ca orice organ central al Ministerului



Apărării constituind un element esențial al comunității serviciilor de informații britanice.

## **Franța**

A. Organisme cu rol de coordonare:

1. Comitetul Permanent de Coordonare pentru Informații și Securitate - este cea mai importantă instituție cu rol coordonator în domeniul securității naționale, fiind condusă de președintele țării.

2. Secretariatul General al Apărării Naționale (SGDN) - este instituția cu rol de coordonare și informare a președintelui în probleme militare și de apărare.

B. Structuri pentru culegerea informațiilor:

1. Direcția Generală a Securității Externe (DGSE) - conform legii sale de organizare și funcționare, din 1982, DGSE are în competență obținerea și valorificarea informațiilor de securitate națională din afara țării, precum și contraspionajul extern, DGSE se află în structura Ministerului Apărării dar, practic, este subordonată președintelui.

2. Direcția Informațiilor Militare (DRM) - a fost înființată în 1990, în urma funcționării defectuoase a informațiilor militare în timpul războiului din Golf. Este un serviciu de informații militar (spionaj militar) care trebuie să susțină cu informații politica de apărare și securitate a statului francez.

3. Direcția Supravegherii Teritoriului (DST) - este serviciul de contrainformații și securitate internă, având și putere executivă. Face parte din Ministerul de Interne dar, ca și DGSE este subordonat președintelui.

4. Informațiile Generale (RG) - serviciul axat pe securitate internă și antiterorism.

5. Direcția Centrală a Poliției Teritoriale (DCPT) - parte a Ministerului de Interne, tot cu atribuții de securitate și informații/contrainformații interne dar altele decât cele ale DST.

6. Direcția pentru Protecția și Securitatea Apărării (DPSD) - este un serviciu de contrainformații militare, cu rol de a asigura securitatea întregului sistem de apărare francez.

7. Biroul 2 - Informații Militare este un serviciu simultan de informații și contrainformații care acoperă întreaga structură militară franceză.

8. Grupul Interministerial de Control — este instituția care, în pofida titlaturii prețioase, asigură întreaga parte tehnică și tehnologică a activității informative.

9. Grupul de Control Radio-electronic - este tot un organism tehnic de comunicații, interceptări și control al spectrului radio.

## **Italia**

A. Organisme cu rol de coordonare:

1. Comitetul Interministerial pentru Informații și Securitate (CIIS) - este prezidat de președintele Consiliului de Miniștri și este compus din miniștrii de interne, externe, de justiție, de finanțe și al industriilor. Atribuția fundamentală a acestui consiliu este aceea de a elabora orientările generale, majore ale politicii de informații, de a evalua necesarul de informații și obiectivele majore urmărite în diverse domenii.

2. Comitetul Executiv pentru Serviciile de Informații și Securitate (CESIS) - este condus tot de către președintele Consiliului de Miniștri, fiind compus din șeful

Statului Major, secretarul general al Ministerului de Externe, șeful Poliției, șeful Gărzii Financiare, directorii Serviciului de Informații și Securitate Militară (SISMI) și Serviciului de Informații și Securitate a Democrației (SISDE), secretarul CESIS. Secretariatul CESIS coordonează activitatea SISMI și SISDE.

B. Structuri pentru culegerea informațiilor:

1. Serviciul de Informații și Securitate Militară (SISMI) - înființat în 1978 ca urmare a restructurării comunității de informații are următoarele componente:

- Diviziunea apărare – Securitate Militară și Contraspionaj;
- Diviziunea Cercetare - Informații Externe;
- Diviziunea Analiză.

2. Serviciul de Informații și Securitate a Democrației (SISDE)- înființat tot în anul 1978 în urma legii cu privire la reforma serviciilor secrete. Este un serviciu preponderent axat pe contrainformații, fără putere executivă.

3. Oficiul Central pentru Investigații Generale și Operațiuni Speciale (UCIGOS), înființat în 1978 dar fără să fi avut un predecesor ca în cazul celorlalte două servicii. Este subordonat Ministerului de Interne, având funcții informative foarte variate și, în plus, posibilitatea de a face cercetări penale în cooperare cu SISMI și SISDE.

## **Israel**

Israel este statul căruia i se atribuie cele mai performante, ofensive și penetrante servicii de informații din întreaga lume. Această realitate se bazează, în primul rând, pe asigurarea unui secret total al întregii activități desfășurate, precum și pe masa enormă de informații furnizate de diaspora evreiască din întreaga lume. Rolul serviciilor de informații este de a asigura "prima alertă" în caz de agresiune militară sau teroristă împotriva statului sau împotriva conaționalilor săi.

### ***A. Organisme cu rol de coordonare:***

Comunitatea de informații este structurată în jurul unei organizații-cadru, specializată în informații și activități speciale, numită oficial Institutul Central de Informații și Activități Speciale și, curent, Institut ("Mosad"), care operează cu toate categoriile de informații ce privesc securitatea statului și are capacitatea de a finaliza orice acțiune prin servicii speciale, numite "Komemiut" sau "Matsada", responsabile pentru acțiuni clandestine în domeniul spionajului sau al luptei antiteroriste.

Alături de acesta ființează, în secret, tot ca organizație autonomă, Serviciul General de Securitate ("SABAK"), cu atribuții pe linie de securitate (a statului, militară și antiteroristă) și contraspionaj.

B. Structuri pentru culegerea informațiilor:

Comunitatea de informații integrează și structuri de informații (servicii) departamentale, potrivit competențelor. Ministerul Apărării are în subordine structuri de informații militare, pe categorii de arme, integrate, la rândul lor, într-un serviciu de informații militare strategice, numit Serviciul de Informații Militare Strategice ("AGAF MODIIN"), care este, de fapt, statul-major general israelian.

Ministerul de Interne are în subordine Centrul de Cercetări și Planificare Politică.

Comunitatea de informații din Israel are un caracter ofensiv-defensiv și se definește ca o importantă resursă de putere a națiunii evreiești și ca un

element hotărâtor în asigurarea ființei și securității statului într-o zonă geostrategică extrem de predispusă la agresiuni externe.

### **III. Rolul și locul serviciului de informații militare în cadrul comunității naționale de informații**

Serviciul de informații militare ocupă un loc important în cadrul Comunității Naționale de Informații alături de celelalte structuri de profil: Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Protecție și Pază, serviciul de informații al Ministerului Administrației și Internelor.

Una dintre preocupările serviciului de informații militare vizează o mai bună relaționare cu celelalte componente ale Comunității de Informații care să conducă la eliminarea paralelismelor și să faciliteze o mai corectă distribuție a resurselor umane, financiare și logistice. Totodată prin materialele informative puse la dispoziția Oficiului pentru Informații Integrate, din cadrul CNI, furnizează factorilor de decizie informații de calitate și analize integrate pentru fundamentarea celor mai bune politici de securitate națională.

În conducerea și organizarea oricărei activități militare și militaro-politice la nivel strategic, un rol important revine serviciului de informații militare, care are sarcina de a asigura informarea oportună a organelor de conducere asupra evoluțiilor fenomenului militar și militaro-politic internațional care ar putea afecta interesele externe, suveranitatea și integritatea statului în vederea fundamentării optime a strategiei de realizare a obiectivelor. El oferă informații care contribuie la fundamentarea strategiilor, tacticilor și doctrinelor.

Serviciul de informații militare constituie elementul-cheie al procesului de asigurare informațională a organelor strategice de *decizie* (conducerea militară și militaro-politică a statului) și de *execuție* (organe centrale ale Ministerului Apărării Naționale, Statului Major General, statelor majore ale categoriilor de forțe ale armatei, marilor unități de arme întrunite și de arme).

**Rolul** Serviciului de Informații Militare se concretizează în trei direcții principale: - cunoașterea;- prevenirea;- contracararea.

În acest scop serviciul de informații militare desfășoară o activitate continuă de culegere de informații și de informare a beneficiarilor asupra tuturor evoluțiilor fenomenului militar și militaro-politic internațional care ar putea afecta interesele externe, suveranitatea și integritatea statului. Serviciul de informații militare se află permanent în stare *gata de luptă* îndeplinind o serie de misiuni, prin desfășurarea unor activități specifice:

- conducerea și coordonarea cercetării strategice;
- organizarea cercetării strategice;
- centralizarea, prelucrarea și exploatarea informațiilor;
- asigurarea informării oportune;
- prevenirea surprinderii unei agresiuni armate care ar pune în pericol integritatea și suveranitatea statului;
- asigurarea informativă la război a organelor militare de conducere de la nivel strategic și operativ.

În cadrul acestei activități sunt vizate următoarele aspecte:

- descoperirea amenințărilor militare și non-militare la adresa României;
- cunoașterea evoluțiilor politice, militare, economico-financiare, sociale, ecologice în țările din vecinătatea României;

- realizarea unor activități și acțiuni speciale;
- elaborarea de propuneri privind colaborarea cu guvernele altor state, coordonarea activității de informații și contrainformații externe cu diverse alte agenții de informații.

Cerințe care se impun activității de culegere de informații strategice sunt:

- realizarea într-o concepție unitară a tuturor acțiunilor specifice, atât în timp de pace, cât și în timp de criză sau război;
- satisfacerea integrală și de calitate a nevoilor informative cu date informative încă din timp de pace, despre statele ce pot deveni potențial agresor;
- procurarea, procesarea, centralizarea, exploatarea/analiza și diseminarea oportună a tuturor datelor și informațiilor;
- asigurarea unui flux permanent de informații politico-militare, atât pe verticală, cât și pe orizontală;
- protejarea riguroasă a surselor, forțelor și mijloacelor proprii folosite în activitatea de culegere de informații strategice, prin luarea celor mai eficiente măsuri de compartimentare și conspirativitate a muncii speciale și de respectare a secretului tuturor acțiunilor operativ-informative; activitatea de avertizare devine una din misiunile de bază ale serviciului de informații militare. Ea vizează trei niveluri: strategic, operativ și tactic, care asigură prevenirea surprinderii prin punerea la dispoziția factorilor politici, politico-militari și comandanților a unui volum corespunzător de informații, care să le permită să adopte contramăsuri în timp util;
- racordarea la rigorile impuse de activitatea de intelligence la nivelul Alianței Nord Atlantice, stabilirea unor raporturi foarte bune cu serviciile de informații militare ale țărilor membre NATO, ale altor state, care asigură un schimb oportun și reciproc avantajos de informații;
- lărgirea sferei de cuprindere cu informații, alături de aspectele de ordin militar și politico-militar o atenție importantă acordându-se riscurilor nemilitare, asimetrice, fiind vizate îndeosebi acțiunile teroriste, traficul cu armamente și produse speciale, crima organizată, etc.

#### **IV. Implicații ale coordonării unitare a activității de informații**

Existența unui cadru normativ care să definească principiile, orientările strategice și metodologiile de coordonare și desfășurare a activității informative în România creează o armonizare pe mai multe planuri.

Este orientată utilizarea, în mod unitar și coerent, a conceptelor de bază ale muncii de informații, precum: informația pentru securitatea națională, valorile de securitate națională, necesitățile naționale de securitate, interesele naționale de securitate, sistemul național de securitate, sistemul securității naționale, activitatea de informații pentru securitate, sistemele tehnice pentru activități informative și contrainformative de securitate, resursele informaționale, sursele de informații, estimările informative naționale de securitate, producătorii (emitenții) informațiilor pentru securitate, comunicarea informațiilor pentru securitate, disfuncțiile de securitate, vulnerabilitățile de securitate, stările de pericol pentru securitate, factorii de risc pentru securitatea națională, amenințarea la adresa securității naționale, agresiunea la adresa securității naționale, atacul informațional, operațiunea informațională, campania informațională, agresiunea informațională, războiul informațional, relațiile publice etc.

De asemenea, este administrată în mod eficient integrarea în sistemul național al comunității de informații, care permite coordonarea unitară de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării; execuția descentralizată sau independentă acțională sau, potrivit competențelor stabilite prin lege: complementaritatea care asigură cuprinderea întregii arii de amenințări la adresa securității naționale; cooperarea, colaborarea și conlucrarea, care presupune ca organele abilitate să se afle în raporturi de conlucrare pentru documentarea și valorificarea informațiilor ce aduc atingere securității naționale; accesul și valorificarea datelor și informațiilor de către decidenți, potrivit competențelor funcționale ale acestora; protecția reciprocă și necondiționată a surselor și emitentului de informații; interdependența, care presupune ca organele abilitate să realizeze un schimb reciproc de informații deplin și libere în vederea asigurării securității naționale; munca pe domenii, probleme, medii, obiective și spații, potrivit responsabilităților stabilite prin lege; elaborarea și aplicarea unor proceduri și reglementări interne unitare privind organizarea și desfășurarea activității informative; formarea într-o concepție unitară, a personalului specializat în culegerea, procesarea, transmiterea și valorificarea informațiilor de siguranță națională; exercitarea unui control parlamentar direct și unitar asupra tuturor componentelor comunității de informații și participarea acestora, potrivit competențelor, la elaborarea estimărilor informative privind securitatea națională.

Comunitatea Națională de Informații și componentele sale au responsabilitatea elaborării estimărilor și desprinderii concluziilor necesare fundamentării politicii naționale de securitate, a doctrinelor operaționale, a planurilor și programelor pe domenii de realizare a siguranței naționale și a necesităților de resurse umane și materiale care trebuie alocate.

### **Concluzii**

La final aș dori să subliniez că pentru a evita confuziile în privința terminologiei, este necesar a se face distincția între comunitatea de informații a unui stat (Intelligence Community) și ansamblul serviciilor specializate în domeniul securității și siguranței naționale, care reprezintă totalitatea organismelor cu competență în această sferă, însă, fără o conducere și coordonare unitară, fiecare acționând în funcție de atribuțiile specifice, așa cum, până anul trecut, funcționa și în România.

Spre deosebire de un sistem informativ, comunitatea de informații este organizată de stat în virtutea funcției sale de gestionar al valorilor, necesităților și intereselor naționale fundamentale în materia securității naționale. Aceasta se află în serviciul națiunii, care trebuie să-i asigure resursele umane și materiale necesare îndeplinirii misiunilor cu care a fost investită prin lege. Ea permite abordarea complexă a problemelor manageriale și funcționale ale structurilor de informații care o compun, evitarea paralelismelor și orientarea unitară a activității de căutare, obținere, prelucrare, comunicare și valorificare a informațiilor cu relevanță pentru securitatea statului, comunității și cetățeanului.

Comunitatea de informații asigură coordonarea unitară a modului de desfășurare a activității de informații de către structurile (serviciile) specializate și de îndeplinire a atribuțiilor comune și specifice. Fiecare structură specializată are posibilitatea să furnizeze, potrivit competențelor cu care este investită de lege, informații oportune, obiective, independente de considerentele sau tendințele politice

și bazate pe toate sursele relevante aflate la dispoziție.

Totodată, structurile specializate își pot acorda reciproc sprijinul și garanțiile necesare bunei organizări și desfășurării a activității lor și pot iniția și derula programe, proiecte sau operațiuni, de informații în probleme de interes național și pe domenii de realizare a securității naționale, în care atribuțiile lor sunt complementare.

În aceeași măsură practica arată că serviciile de informații se află, într-un proces permanent de reorganizare, redistribuire a sarcinilor pe domenii de interes, adăugarea unor noi compartimente sau redimensionarea celor existente.

De cele mai multe ori, ținând seama că structurile organizatorice ale serviciilor de informații din multe țări sunt secrete, până la aflarea pe anumite căi a acestor structuri, ele suferă modificări sau chiar schimbări esențiale.

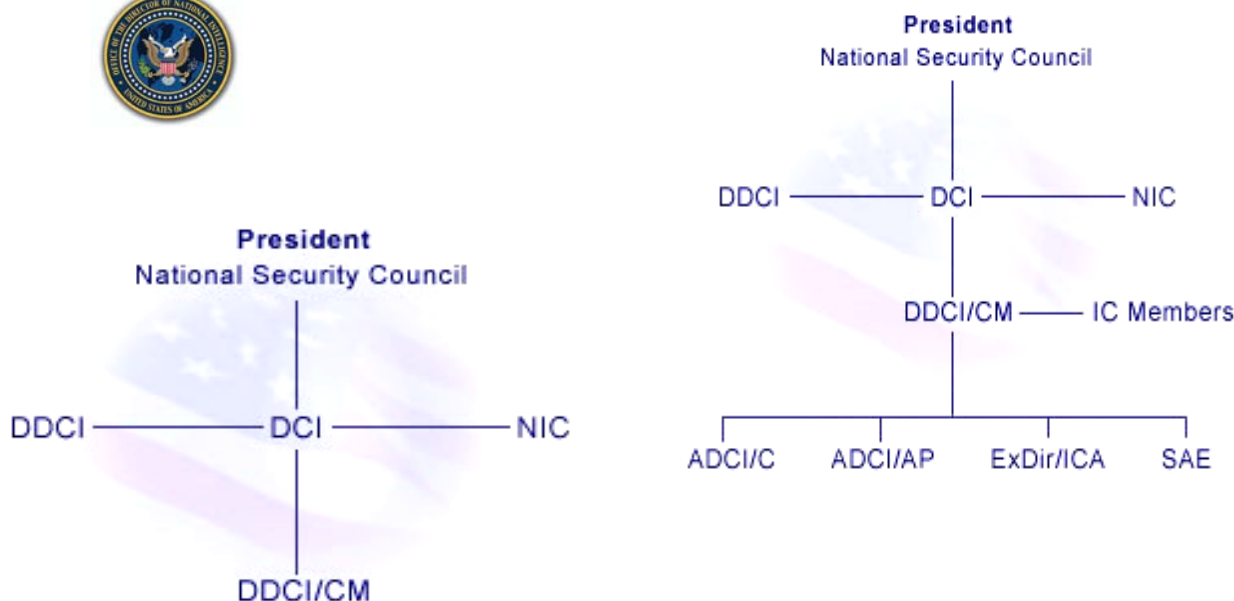
Durata de viață a structurii organizatorice a unui serviciu de informații este de 3-5 ani, după care apar modificări de esență. Dar chiar și în acest interval apar cosmetizări: o nouă misiune, un compartiment în plus, o reajustare a subordonării etc.

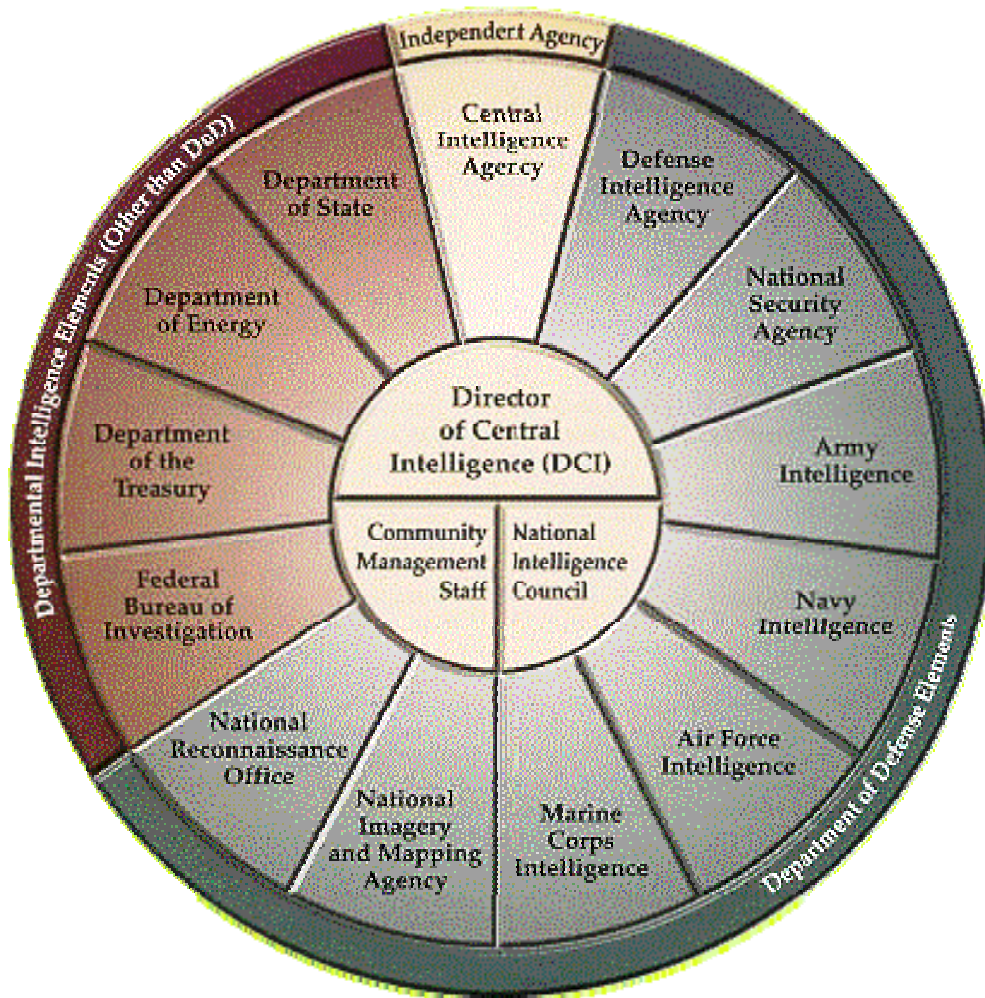
Apariția și dezvoltarea unor conflicte militare clasice, de amploare este tot mai redusă și de aceea cercetarea potențialilor inamici și evaluarea clasică a amenințărilor pare perimată. Noțiunea de inamic în sensul pur militar al cuvântului trebuie extinsă, dacă nu abandonată, iar intențiile agresive ale adversarilor potențiali trebuie să cuprindă sferele vieții economico-sociale, culturale, etnice, religioase, etc.

Marile puteri vor desfășura acțiuni de cercetare pentru a-și apăra propriile interese globale sau regionale, în timp ce statele mici și mijlocii pentru apărarea integrității naționale.

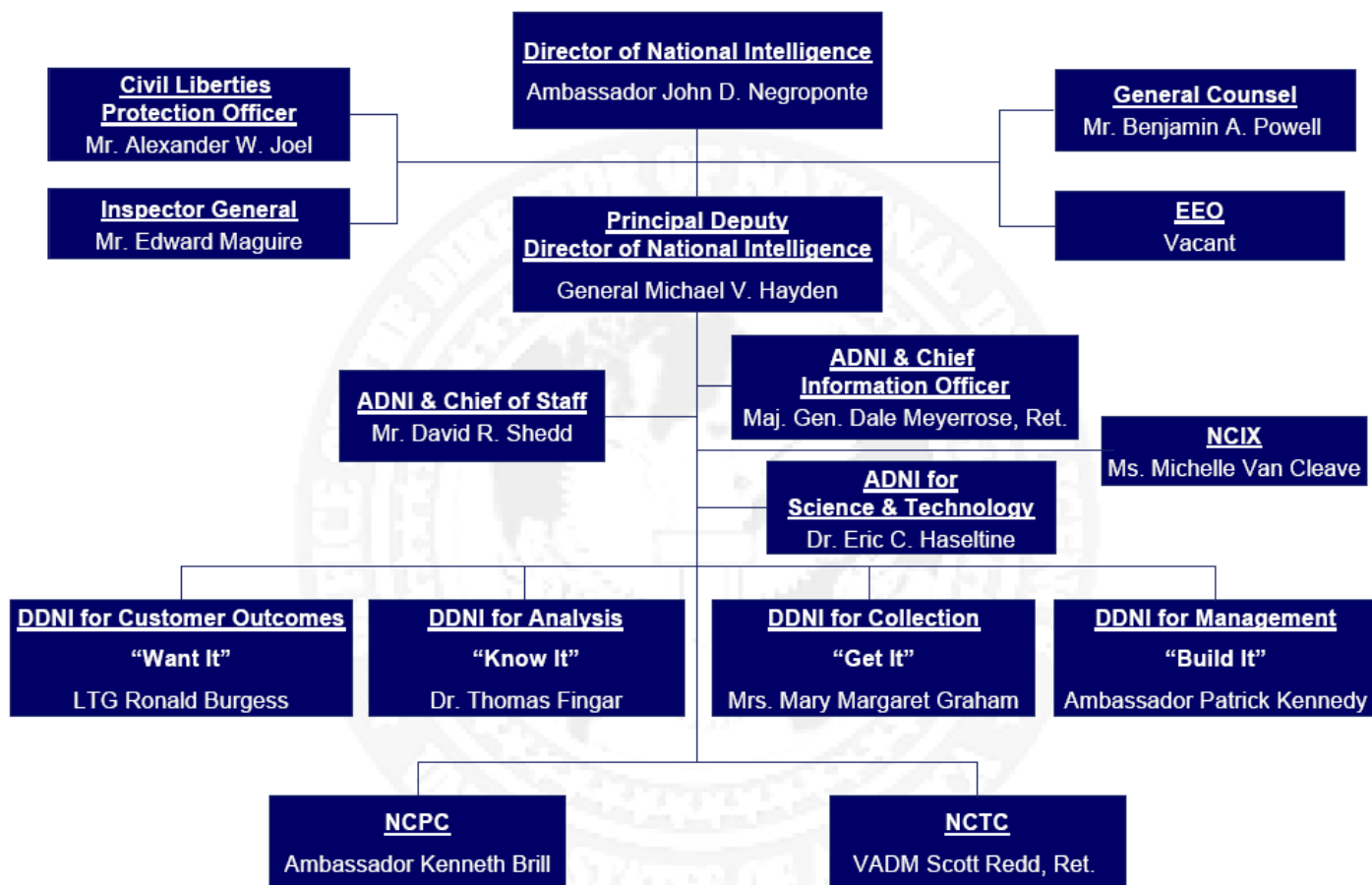
Asigurarea statutului de națiune liberă, independentă, demnă și egală, reclamă ca țara noastră să gestioneze totalitatea fenomenelor și evoluțiilor cu impact direct sau indirect asupra tuturor instituțiilor vitale ale statului. A statului român ca entitate bine definită. Această necesitate impune existența unei comunități informative corect articulate, care să coordoneze, într-o concepție unitară întreaga activitate informativă din România.

### Comunitatea de Informații din SUA



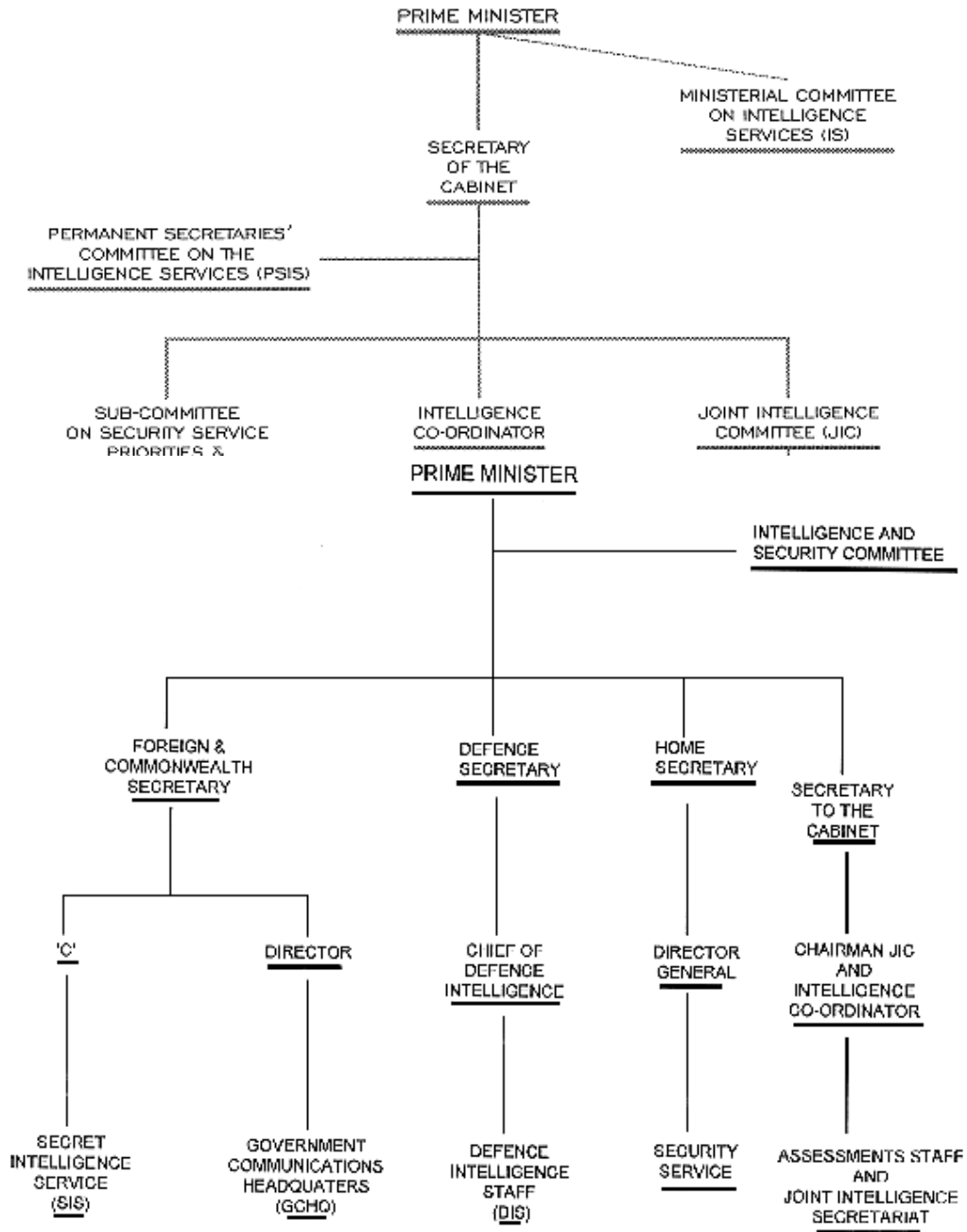


## COMUNITATEA DE INFORMAȚII DIN SUA

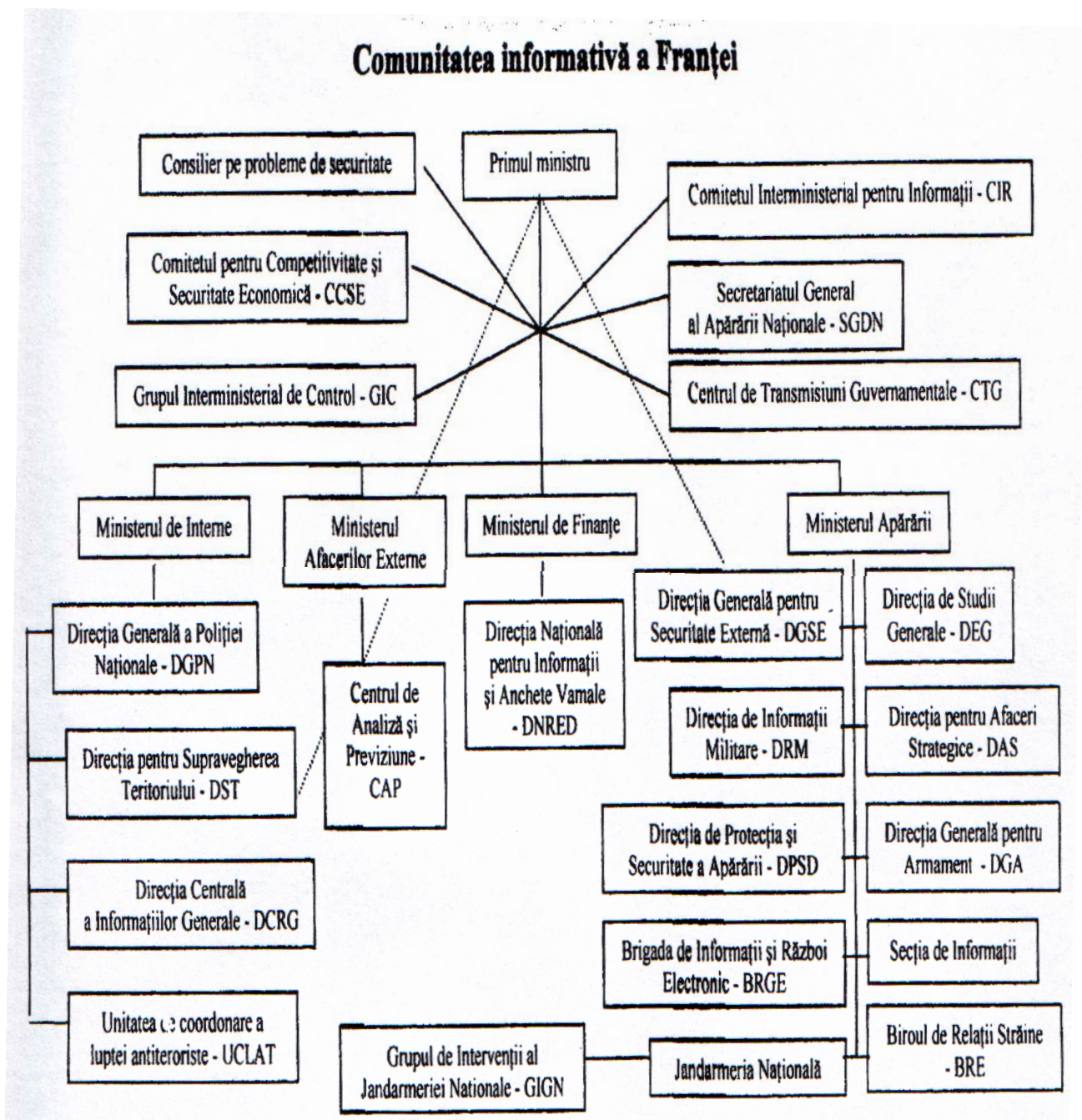




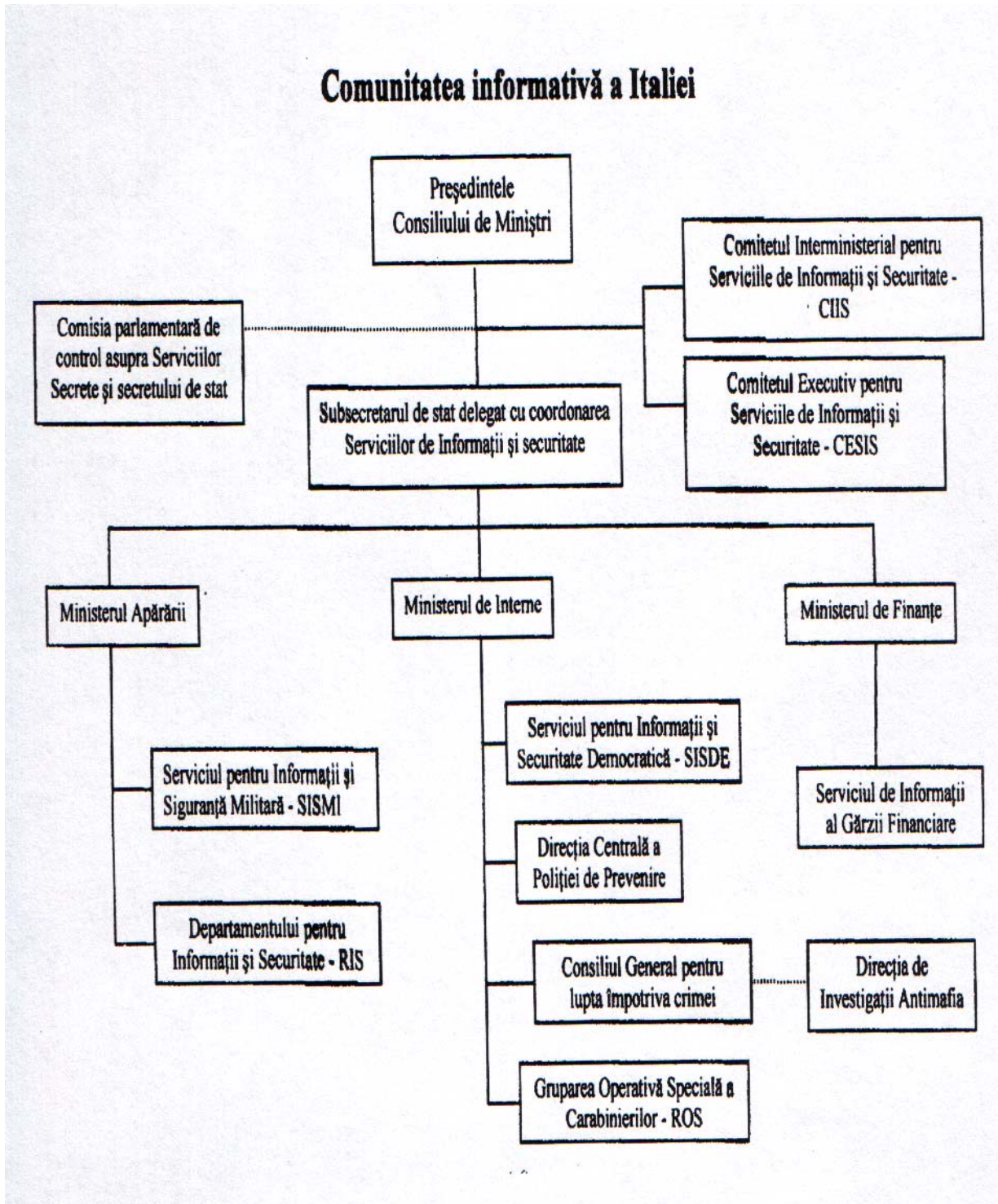
# COMUNITATEA DE INFORMAȚII DIN MAREA BRITANIE



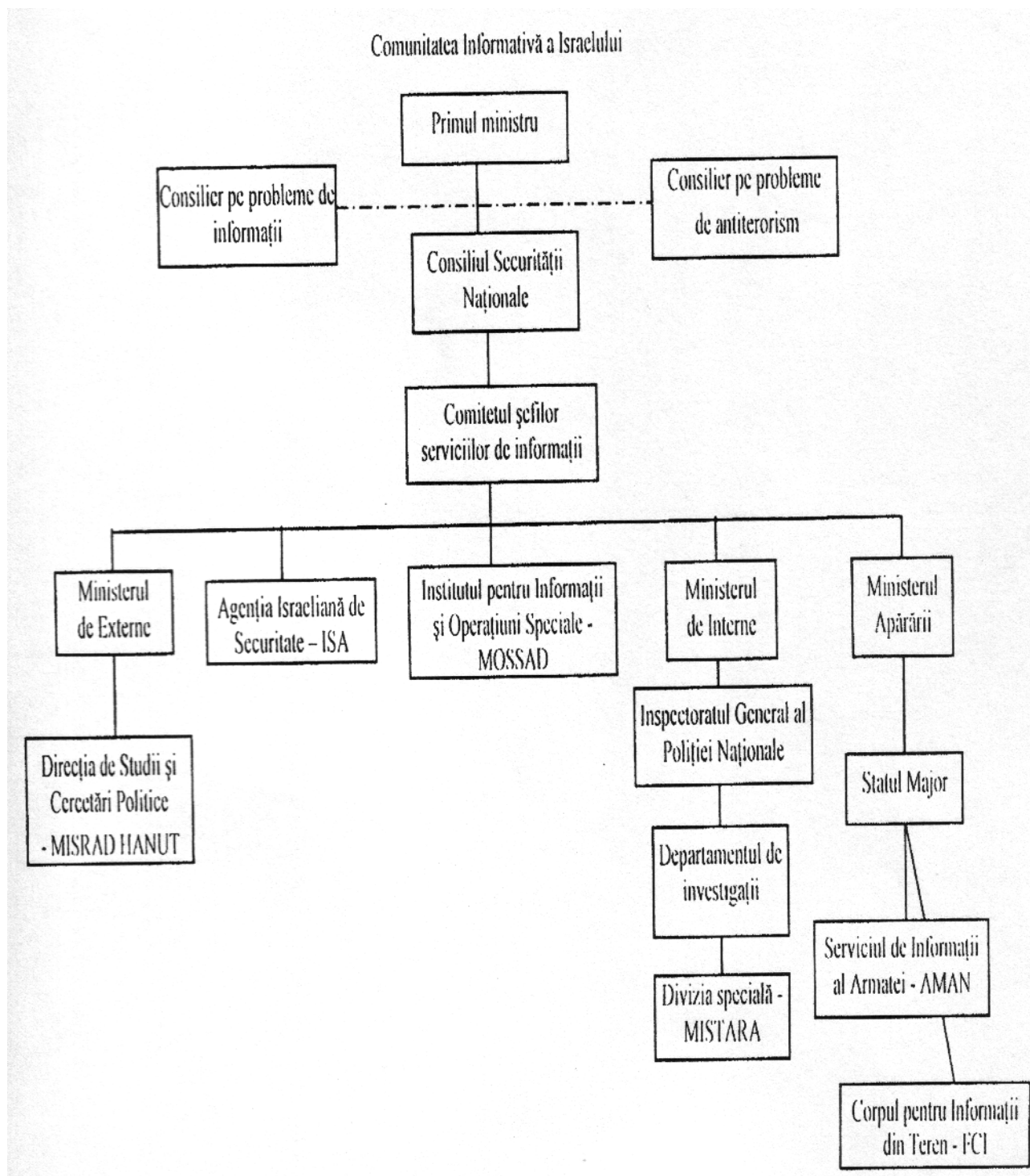
## COMUNITATEA DE INFORMAȚII DIN FRANȚA



## COMUNITATEA DE INFORMAȚII A ITALIEI



## COMUNITATEA DE INFORMAȚII A ISRAELULUI



## GEORGIA – PARTE INTEGRANTĂ A AREALULUI POLITIC, ECONOMIC ȘI CULTURAL EUROPEAN

**Claudiu Ionel PASĂRE\***  
**Flaviu George PREDESCU\*\***

*Georgia is at an important stage in its centuries-old history. Georgia regained its independence in 1991, after seven decades of occupation. Since then, it has undergone a period characterized by internal conflicts supported from outside of Georgia, and by political and economic instability. Nevertheless, the people of Georgia have made an unequivocal decision to build a democratic and free state that ensures the rule of law, human rights, security, prosperity of its citizens and a free market economy. Relations between the EU and Georgia started in 1992 just after Georgia regained its sovereignty in the wake of the break-up of the Soviet Union. The Rose Revolution of November 2003 once again demonstrated that democracy and liberty are part of the Georgian traditional values that are of vital necessity to the people of Georgia. Georgia, as an integral part of the European political, economic and cultural area, whose fundamental national values are rooted in European values and traditions, aspires to achieve full-fledged integration into Europe's political, economic and security systems. Georgia aspires to return to its European tradition and remain an integral part of Europe.*

Din cele mai vechi timpuri teritoriul dintre Marea Neagră și cea Caspică a fost arena multor acțiuni militare. Mărul discordiei pentru această punte de uscat l-au reprezentat zăcămintele. Ca dovadă a acestui fapt stau scrierile istorice care menționează că în Munții Caucaz se exploata aurul, argintul, cuprul și fierul. Este de la sine înțeles că în perioadele în care comerțul cu zăcăminte nu era cunoscut se prefera acapararea forțată a acestora, care constituiau surse vitale pentru dezvoltarea și expansiunea marilor formațiuni, imperiile. Acest lucru a fost și este valabil și în prezent.

După cuceririle din timpul războaielor napoleoniene și anexarea unor noi teritorii, Imperiul Țarist se extinde foarte mult. Dintre toate regiunile cea mai instabilă va rămîne zona dintre Marea Neagră și Marea Caspică, Caucazul, așa cum recunoaște și G. Parker. "Din cauza atitudinii ostile a populației din zona de frontieră, procesul de consolidare a graniței s-a concentrat multă vreme pe linia râului Terek în regiunea Caucazului de Nord. Ulterior, în secolul al XIX-lea, Rusia declanșa cucerirea zonei transcaucaziene pretextând venirea în ajutorul regatului Georgiei, confruntat cu două pericole, Imperiul Otoman și cel Persan. În 1804 Rusia anexa Georgia și, pentru protejarea acestei noi provincii, în 1830, imperiul își va stabiliza granița avansată pe râul Aras. Ostilitatea crescândă a popoarelor caucaziene va necesita însă deplasarea de masive forțe militare rusești pe această graniță"

În acel moment a fost început o nouă filă din istoria Georgiei care nu a fost scrisă nici până în ziua de astăzi. Treptat protectoratul rusesc s-a transformat în ocupație rusească,

---

\* Absolvent al Colegiului Superior de Securitate Națională, doctorand în cadrul Academiei Naționale de Informații.

\*\* Absolvent al Colegiului Superior de Securitate Națională, doctorand în cadrul Academiei Naționale de Informații.

Rusia reușind astfel până la 1864 să includă în componența sa toate regatele ce intrau în componența Georgiei și vor numi această provincie din sudul "Gruzia", care era importantă, pentru Imperiul Țarist (baza economiei interne) iar mai târziu pentru Uniunea Sovietică, datorită resurselor de cărbuni, minereuri de mangan, producția de oțel, de automobile, ciment, hârtie, țesături de lână și bumbac, produse alimentare și petrochimice, producția vinicolă (ocupa primul loc în Uniunea Sovietică).

La Uniunea Sovietică va fi anexată forțat în urma protestelor liderilor georgieni privitor la proiectul lui Stalin din 6 octombrie 1992 care prevedea că Georgia nu va intra separat, ca stat aparte (cum se dorea la Tbilisi) în componența viitoarei Uniuni, ci ca parte componentă a Federației Transcaucaziene. "Autoritățile bolșevice concepeau Republica Transcaucaziană ca pe o structură ce urma să țină din scurt liderii rebeli de la Tbilisi, care, în virtutea specificului național, georgian, a importanței economice și locului strategic al Georgiei în configurația regiunii, pretindeau un rol aparte în zona Caucazului".

Odată cu destabilizarea situației din Uniunea Sovietică, la 9 aprilie 1991 Georgia își declară independența după aproape două secole de dominație rusă. Rusia și-a păstrat și astăzi interesul pentru această țară. Influența care vine din partea sa asupra acestui teritoriu este încă destul de puternică. Aceasta se datorează și faptului că Georgia este încă un stat tânăr și se confruntă, din păcate, cu multe probleme care sunt cauze ale modului în care a fost supusă practicilor imperiale rusești. Ca efecte ale acestora sunt conflictele din Abhazia și Osetia de Sud. Prin intermediul acestor conflicte Rusia rămâne actorul important în regiune reușind în cele din urmă să își păstreze influența. Acest fapt afectează desfășurarea evenimentelor într-un ritm normal și independent de interesele rusești ceea ce se ilustrează foarte bine și în gradul de dezvoltare al țărilor din regiune printre care și Georgia. Prin urmare orice analiză a acestui spațiu trebuie să țină cont de interesele rusești pentru a depista acele forțe care ar putea împiedica integrarea în structurile internaționale a statelor din zonă, inclusiv Georgia, precum și procesul de dezvoltare a lor.

Un aspect pe care îl considerăm a fi foarte important este cel al resurselor energetice din bazinul caspic. Importanța lor se explică și prin numărul în creștere a actorilor care sunt cointeresați în exploatarea lor. De exemplu Uniunea Europeană, nu era preocupată de problema resurselor energetice până la penultimul și ultimul val de aderare, prin care a primit în componența sa mai întâi zece țări, și mai târziu, România și Bulgaria. Până în acel moment erau suficiente resursele proprii, acum însă observăm că există o tendință de alăturare a Statelor Unite ale Americii pentru a reuși să acceseze noi resurse. Prin aceasta se explică și interesul pe care îl manifestă față de conflictele din Georgia. Până nu demult uitată de cei mai importanți actori internaționali, Georgia, revine brusc în vizor. Există acest motiv temeinic și vital pentru ei, resursele energetice, iar importanța Georgiei, se explică în cazul ecuației date prin faptul că va reprezenta teritoriul de transit a două conducte ce vor asigura exploatarea și transportarea resurselor din bazinul caspic spre Occident. În același timp însă, există și miza internaționalizării Mării Negre, care ține și de rezolvarea conflictelor din Georgia. Internaționalizarea Mării Negre ține atât de înlăturarea problemelor ce reprezintă o amenințare pe plan internațional, după cum am menționat mai devreme, și totodată o posibilitate de a influența evoluția către democrație a Orientului Mijlociu, lucru realizabil

prin intermediul mecanismelor și alianțelor construite de Europa și Statele Unite, dar a căror eficacitate se va reflecta doar în cazul unei stabilități în regiunea extinsă a Mării Negre.

Însă cea mai mare problema o reprezintă influența Rusiei în Caucaz. Rusia luptă pentru menținerea influenței sale pe orice căi. De aceea Rusia încearcă să controleze conflictele din Caucaz și împiedică implicarea actorilor internaționali. Aceste conflicte "înghețate" care de fapt sunt soluții "înghețate" reprezintă un semn al influenței rusești. După modul în care au evoluat aceste conflicte, după felul în care Rusia s-a implicat și după maniera în care se încearcă reglementarea lor, este evident că sunt cele mai paradoxale conflicte, dacă am putea să le numim așa. Doar în cadrul conflictelor din spațiul ex-sovietic se realizează misiuni pacificatoare sub auspiciile Federației Ruse fără implicarea altor forțe militare.

### **Apariția și evoluția conflictelor din Oseția de Sud și Abhazia**

#### *Oseția de Sud*

În timp ce Georgia își manifesta tot mai puternic tendința de separare de URSS, Oseția de Sud aspira la o despărțire de Georgia. Acest fapt a provocat un conflict violent în decembrie 1989. Intervenția trupelor Ministerului sovietic de Interne a calmat spiritele. Situația se va agrava după ce Parlamentul Oseției de Sud va declara în septembrie 1990 regiunea ca fiind republică autonomă, lucru ce va deranja Georgia și o va determina să anuleze în decembrie 1990 această hotărâre. Cu o lună mai târziu, Moscova intervine și anulează ambele decizii, agravând și mai mult situația prin faptul că nu va oferi nici o soluție de compromis. În acest context, georgienii implică formațiunile de miliție în aplicarea deciziei de anulare a statutului de republică autonomă a Osetiei de Sud. Conflictul va reîncepe în 1991 în semn de apărare a osetinilor față de acțiunile georgienilor. Osetinii vor reuși să apere timp de un an de zile capitala Osetiei de Sud, Tshinvali, după care va interveni iarăși Moscova. În 1992 are loc un referendum privind alipirea regiunii la Federația Rusă și reunirea cu Oseția de Nord la care osetinii au votat în proporție de 99% în favoarea acestei decizii. Moscova preferă însă să introducă forțe de menținere a păcii decât să ia o măsură atât de radicală. Astfel în iunie 1992 este luată o hotărâre de comun acord între Boris Elțin, Președintele Federației Ruse în acel moment, și Eduard Șevardnadze, Președintele Consiliului de Stat georgian, de demarare a operațiunilor de menținere a păcii sub auspiciile Federației Ruse. Forțele de menținere a păcii au fost dislocate în jurul orașului Tshinval în iunie 1992, numărul militarilor fiind de 1500 dintre care un batalion de trupe rusești, unul georgian și unul al miliției osetine. Situația nu se schimbă prea mult în perioada următoare. Anul alegerilor parlamentare însă va reprezenta o nouă etapă a conflictului.

În 2003 are loc Revoluția Trandafirului, ca semn de protest față de rezultatele alegerilor parlamentare, care au fost considerate a fi false. În urma protestelor pașnice Eduard Șevardnadze demisionează și în ianuarie 2004, locul său va fi luat de Mikhail Saakașvili, etichetat ca fiind omul americanilor.

Această schimbare de putere a influențat și situația din cadrul celor două conflicte. După ce conducerea de la Tbilisi a reușit să obțină controlul asupra celei de-a treia regiuni secesioniste, Republica Adjaria, datorită faptului că Moscova și-a retras "omul său", Aslan Abasidze, care se afla la conducerea acesteia, campaniile militare

au fost reluate împotriva separatiștilor osetini, însă datorită susținerii rusești armata georgiană a fost nevoită să se retragă.

Situația rămâne la fel de tensionată și în ciuda faptului că Rusia a vegheat asupra conflictului prin prezența "pacifcătorilor ruși".

### *Abhazia*

O situație mai dificilă a fost în cazul Abhaziei. În comparație cu Osetia de Sud, Abhazia avea o importanță mai mare pentru Georgia, atât ca număr de locuitori (în cazul Osetiei de Sud- 100.000 de locuitori, iar Abhazia- 540.000 de locuitori), și totodată ca poziționare strategică, pe litoralul Mării Negre în partea de nord-vest a Georgiei. Structura etnică a populației din regiune era următoarea: 18% - abhazi, 47% - georgieni, armeni - 18%, ruși - 13%.

Conflictul abhaz a fost provocat de tendința autorităților locale de a se separa de Georgia, prin declararea Abhaziei de către Sovietul Suprem al Abhaziei drept republică independentă a Uniunii Sovietice și independentă față de Georgia (cea mai recentă tentativă, pentru că pe parcursul istoriei au mai existat tendințe de separare față de Georgia). În vara anului 1992 guvernul georgian hotărăște dislocarea a 2000 de militari cu scopul de a proteja calea ferată și alte câteva căi de comunicație. La 14 august 1992 sunt declanșate lupte crâncene, soldate cu peste 200 de morți și sute de răniți. Această etapă a conflictului a luat sfârșit prin soluția de compromis oferită de georgieni, în urma căreia în noul Consiliu Suprem: 28 de locuri au fost rezervate abhazilor, 26 de locuri, georgienilor și 11 - restului de 35% din populație. Minoritatea abhază nu s-a mulțumit cu reprezentarea disproporțională.

Spre deosebire de conflictul osetian, cel abhaz este caracterizat de o implicare mult mai mare din partea forțelor ruse. Alături de abhazi au luptat mulți veterani ruși, cazaci și mercenari ruși.

Doar unul dintre cele patru acorduri de încetare a focului au fost respectate, ultimul. Prin faptul că abhazii au reușit să învingă clar forțele armate georgiene, ei au reușit să forțeze majoritatea populației georgiene să părăsească regiunea asigurându-se astfel că nu va mai exista o potențială forță partizană. Aceasta era o situație avantajoasă doar pentru abhazi ceea ce a condus la semnarea unui acord care a fost menținut. Vulnerabilitatea celorlalte însă consta în nedeterminarea statutului Abhaziei. De exemplu la 27 iulie 1993, Rusia reușește să aducă cele două părți la Soci și să semneze un acord de încetare a focului, fiind îngrijorată de "bunăstarea rușilor care locuiau în Abhazia" și "îndemnată de rapoarte ale escaladării continue". Acest acord prevedea dezarmarea ambelor părți, care trebuie să fie secundată de retragerea trupelor georgiene din Abhazia și reîntoarcerea guvernului legitim în capitala Suhumi". A fost creată și o comisie, formată din membri ai celor trei părți implicate, care trebuia să monitorizeze implementarea acordului, dar deoarece statutul politic al Abhaziei nu a fost stabilit prin acord, ambele părți au ignorat prevederile ce țineau de dezarmare. Ținând cont și de faptul că Georgia era implicată și în conflictul din Osetia de Sud, forțele abhaze au profitat de situație pentru a redeclanșa conflictul, utilizând echipament care a fost declarat prin acord inutilizabil. Ofensiva abhază a fost foarte puternică, reușind izgonirea populației georgiene din regiune și o victorie clară asupra



forțelor georgiene. Doar amenințările Moscovei de a impune sancțiuni economice au reușit să stabilizeze situația.

Situația în regiune rămâne încordată atâta timp cât se observă clar că nici una din părți nu pare să fie dispusă pentru a face compromisuri, fapt care a împiedicat autoritățile ruse și ONU să aplice soluțiile de reglementare care încercau să respecte principiul integrității teritoriale a Georgiei.

### *Între spionaj și aliați...*

Georgia este un aliat important al SUA și UE pentru realizarea planurilor lor în regiune iată de ce se explică tensiunile create în jurul acestor țări.

În septembrie 2006, autoritățile georgiene au reținut patru ofițeri ruși sub acuzația de spionaj. Acest incident a avut consecințe grave asupra relațiilor ruso - georgiene. Președintele Federației Ruse, Vladimir Putin a convocat o reuniune de urgență cu miniștrii, conducătorii forțelor armate, și șefii serviciilor secrete în cadrul căreia s-au dezbătut posibilitățile de a răspunde acestei provocări din partea Georgiei. Ofițerii ruși odată ajunși la Moscova au fost decorați. Tot ce înseamnă georgian sau avea legătură cu Georgia a fost supus unor represalii drastice. În acest sens, este foarte relevantă declarația ambadorului Georgiei la Moscova, Zurbas Pataradze, care "a dezvăluit într-un interviu acordat Agenției "Interfax" că peste 800 de cetățeni georgieni fuseseră expluzați din Moscova, St. Petersburg și alte câteva orașe mari. Potrivit lui Pataradze, Kremlinul are o listă cu 2100 de cetățeni georgieni, pe care îi va expulza drept represalii într-o primă etapă".

Afacerea "spionilor ruși", a fost în același timp o altă dispută dintre SUA și UE împotriva Rusiei. În articolul "Rusia și Georgia în pragul unui conflict militar", autorul articolului Vladimir Alexe, face o mică descriere a relațiilor dintre SUA și Rusia. El consideră că o caracteristică pentru relațiile dintre cele două state la moment este principiul "ochi pentru ochi, dinte pentru dinte", situație cunoscută și în perioada războiului rece.

În legătură cu acest conflict (al "spionilor ruși") Serghei Lavrov, ministrul rus de externe, a declarat: "Suntem foarte îngrijorați de retorica virulentă anti-rusă desfășurată de liderii georgieni, care prezintă Rusia ca pe un inamic public". El a evidențiat faptul că această atitudine a autorităților de la Tbilisi s-a intensificat după ce Mikhail Saakașvili a vizitat Washingtonul. Motivul de îngrijorare pentru Moscova îl reprezintă înțelegerea de intensificarea dialogului dintre Georgia și NATO și faptul că această înțelegere ar putea cuprinde și prevederi secrete.

De cealaltă parte SUA și Marea Britanie s-au opus prin veto în Consiliul de Securitate al ONU unei rezoluții care acuză Georgia de "provocare" în scandalul spionilor ruși. Ca și pentru staționarea trupelor Georgiei în trecătoarea Kodor, teritoriu care aparține Abhaziei", argumentul lui Sean McCormack, purtătorul de cuvânt al Departamentului de Stat, fiind conform aceleiași surse următorul: "Washingtonul nu consideră cele două probleme atât de importante încât să merite atenția Națiunilor Unite. Rusia și Georgia pot soluționa conflictul între ele, pe calea dialogului și tratativelor". Georgia a cedat totuși și a eliberat ofițerii ruși.

### *Cronologia conflictului dintre Georgia și Oseția de Sud*

1989, noiembrie – Oseția își proclamă autonomia față de Republica Sovietică Socialistă Georgiană.

1990, decembrie – Georgia și Oseția de Sud au intrat în conflict armat. Acesta durează până în 1992.

1996, noiembrie – Oseția de Sud își alege președintele.

2001, decembrie – Eduard Kokoiti, președintele Republicii cere Moscovei să recunoască independența Oseției de Sud și să accepte integrarea sa în spațiul teritorial rusesc.

2006, noiembrie – În cadrul unui referendum, populația Oseției de Sud decide separarea teritoriului de Georgia. Comunitatea internațională (SUA, UE, OSCE, CoE, NATO) a condamnat în termeni duri organizarea proceselor electorale din Oseția de Sud, evidențiind caracterul contraproductiv al unor asemenea acțiuni, și a respins în mod categoric rezultatul acestora. La rândul-i, Georgia a considerat acest act ca un plan al Rusiei pentru declanșarea unui conflict armat.

2006, decembrie - Duma de Stat a Federației Ruse a adoptat în unanimitate o rezoluție care face apel la executivul rus pentru a recunoaște aspirațiile de independență ale Osetiei de Sud, liber exprimate cu ocazia referendumului menționat. Promovat în paralel cu o rezoluție similară pe Abhazia, documentul reflectă evoluția politicii Rusiei față de conflictele înghețate din spațiul exsovietic.

2007, martie - cu prilejul discursului anual privind starea națiunii, președintele georgian M. Saakashvili a criticat utilizarea la nivelul discursului oficial al unor state și organizații internaționale a sintagmei „conflictul georgiano-osetin”, apreciind că acest concept reprezintă o „invenție a ideologilor imperiali”. Totodată, liderul georgian a exprimat disponibilitatea țării sale de a iniția relații oficiale cu guvernul sud-osetin al lui D. Sanakoev, pro-Tbilisi, instalat la Kurta. Într-un interviu acordat presei la 15 martie 2007, adjunctul ministrului rus al afacerilor externe, Grigori Karasin, a criticat Georgia pentru sprijinul fățiș pe care îl acordă „guvernelor alternative” ale Abhaziei și Osetiei de Sud. La aceeași dată, regimul separatist de la Tskhinvali a respins oferta Georgiei de acordare a unei autonomii extinse regiunii, conform criteriilor europene.

2007, aprilie – aprobarea unei legi de către Parlamentul georgian prin care se înființează o administrație temporară în Oseția de Sud.

2007, iunie – separatiștii susțin că Georgia a atacat capitala Thinvali, cu focuri trase de lunetiști și tiruri de mortieră. Georgia a respins acuzațiile.

2007, octombrie – OSCE mediază negocieri între Georgia și Oseția de Sud dar acestea eșuează.

2008, martie – După declararea independenței Kosovo, Oseția de Sud cere comunității internaționale să-i recunoască independența. În aceeași lună, Parlamentul de la Moscova cere președintelui Dimitri Medvedev recunoașterea independenței regiunilor Oseția de Sud și Abhazia, ca urmare a încurajărilor venite din partea NATO pentru candidatura și aderarea Georgiei la Organizație.

2008, aprilie – NATO respinge la summit-ul de la București Planul de aderare la organizație pentru Georgia și Ucraina. Georgia propune Oseției de Sud un plan de împărțire a puterii. Acesta nu este acceptat.

2008, august – au loc lupte între trupele georgiene și forțele separatiste osețe.

*August 2008 – Cine a declanșat războiul?*

Relațiile dintre Georgia și Rusia s-au încins în primăvara anului 2008, la summit-ul NATO de la București, când Georgiei i-a fost refuzat MAP (planul de aderare la NATO) în primul rând din cauza conflictelor înghețate cu Abhazia și Oseția.

Oficialii georgieni i-au acuzat de-a lungul vremii pe ruși că întretin acest conflict înarmându-i pe separatiști și oferindu-le cetățenia rusă.

Mai mulți comentatori politici și analiști de politică externă, vorbeau despre iminența unui conflict militar în Caucaz. Cert este că inevitabilul s-a produs, iar opinia publică internațională, preocupată de Jocurile Olimpice de la Beijing, și-a mutat atenția spre Georgia și cele două regiuni separatiste, Abhazia și Oseția de Sud. Într-un interviu acordat CNN, președintele georgian, Mihail Saakașvili, a declarat că “de la reprimarea revoluției anticomuniste din Ungaria anului 1956, de la invadarea Cehoslovaciei din 1968 și de la ocuparea Afghanistanului din anii 80, Rusia nu și-a mai permis o asemenea invazie militară. În același context, liderul de la Tbilisi a declarat că Georgia, doar se apără și că a luat, deja, legătura cu secretarul general al NATO, Jaap de Hoop Schaeffer. În aceeași zi, ministrul de externe al Federației Ruse, Serghei Lavrov declara la Moscova că “răspunsul militar rus, vine ca o consecință a agresiunii georgiene și că are ca scop impunerea păcii”. În concluzie, și Rusia se apără. Dar iată cum au evoluat evenimentele:

2008, 7 august – Oseția de Sud anunță că a fost atacată cu tiruri de armă, lansate de pe teritoriul georgian. Autoritățile au anunțat că atacul s-a soldat cu 20 de răniți.

2008, 8 august – la ora locală 6.30 (7.30, ora României), Georgia a lansat o ofensivă militară asupra capitalei Oseției de Sud, Thinvali. Rusia reacționează trimițând trei avioane care bombardează satul Kareli din Georgia, aflat în vecinătatea Oseției de Sud. Președintele Georgiei, Mihail Saakașvili a susținut că atacul rusesc s-a soldat cu 30 de morți, în timp ce armata rusă a declarat că 21 de soldați și-au pierdut viața. Kremlinul a amenințat că acțiunile agresive ale Georgiei vor genera un răspuns din partea Rusiei. Organizația Națiunilor Unite a convocat o reuniune de urgență pe fondul conflictelor, iar SUA și Uniunea Europeană au decis organizarea unei misiuni comune pentru încetarea violențelor.

2008, 9 august – Întrunit în ședință extraordinară, Parlamentul Georgian decretează starea de război pentru 15 zile, în timp ce Rusia anunță că a preluat controlul orașului Thinvali din mâinile georgienilor. Avioanele rusești au atacat ținte militare din centrul orașului georgian Gori, iar bombele au atins și zonele rezidențiale, atacul fiind soldat cu 60 de morți, conform declarațiilor autorităților din Tbilisi.

Premierul rus, fost președinte al Federației, Vladimir Putin, a declarat, în aceeași zi că Georgia a dat “o lovitură mortală” integrității sale teritoriale și își va recăpăta cu greu suveranitatea asupra Oseției de Sud, după atacarea acestui teritoriu. Totodată, Putin a denunțat “politica criminală” a guvernului Georgian și a calificat legitimă și necesară acțiunea Rusiei în Oseția de Sud. În același context, premierul a calificat drept “catastrofă umanitară” situația populației din regiunea separatistă pro rusă.

Autoritățile ruse și separatiștii din Oseția de Sud au declarat că, de la începerea conflictului, au murit peste 1.400 de civili, pe când Georgia a avansat cifra de 92 de

morți. Delegația Statelor Unite și a Uniunii Europene, căreia i s-a adăugat și OSCE (Organizația pentru Securitate și Cooperare în Uniunea Europeană), s-a deplasat în Georgia pentru oprirea violențelor.

Evenimentele din Georgia nu au rămas fără reacții de peste Ocean. În urma unei ședințe de lucru cu oficialii CIA, la sediul central din Langley, președintele SUA, George W. Bush a făcut apel pentru respectarea integrității teritoriale a Georgiei. De asemenea, oficiali americani apreciau că forțele militare ruse de la granița Georgiei se ridică la 5.000 de soldați. În Europa, cancelarul german Angela Merkel a făcut apel la un acord de încetare a focului imediat și necondiționat în Caucaz și a solicitat revenirea forțelor armate în pozițiile ocupate înainte de declanșarea conflictului, insistând asupra respectării integrității teritoriale a Georgiei. Aflat la președinția rotativă a Uniunii Europene, Nicolas Sarkozy, președintele Franței, a solicitat o reuniune de urgență a liderilor statelor Uniunii Europene pe tema conflictului.

2008, 10 august – Georgia a anunțat retragerea din Oseția de Sud și a cerut Rusiei încetarea focului. În aceeași zi, autoritățile georgiene anunțau că forțele ruse intervin pe două fronturi: dinspre republica separatistă Abhazia, prin defileul Kodori, și prin Oseția de Sud, atacând orașul georgian Gori.

### **Concluzii**

Uniunea Europeană nu este indiferentă la evoluția situației din Georgia însă este limitată când este iminentă împreunarea identităților și comunităților variate. Această limită survine ca urmare a transformării conflictului într-un conflict etnic. Analizând cronologia evenimentelor, putem spune că în vara acestui an, cele mai mari temeri cu privire la amenințările la adresa securității regionale au fost confirmate. În ceea ce privește România, cu ocazia summit-ului NATO de la București din luna aprilie a acestui an, țara noastră a susținut acordarea Planului de aderare (MAP) Georgiei și Ucrainei. Ca urmare a conflictului din Caucaz, s-a înființat Comisia NATO-Georgia ceea ce poate conduce la un cadru oficial de cooperare.

Țările riverane Mării Negre sunt obligate să coopereze activ și eficient, să promoveze măsuri destinate creșterii încrederii în regiune și să-și îndeplinească cu bună credință obligațiile privind reducerea armamentelor convenționale și retragerea forțelor militare staționate ilegal pe teritoriul altor state.

Evoluțiile din Georgia au demonstrat faptul că orice conflict “înghețat” poate fi reactivat în orice moment. Evenimentele de la începutul lunii august, au constituit faza acută în care s-a ajuns la folosirea forței de către un stat împotriva altui stat. Așa numitele “conflicte înghețate” au fost menținute într-un regim de stagnare aparentă, fiind, de fapt, un mijloc de presiune asupra statului pe al căror teritoriu se află. Este foarte clar că soluția rezolvării acestor conflicte, se găsește în dreptul internațional.

Problema resurselor energetice a remarcat și importanța geo-strategică a Georgiei. Teritoriul său este traversat de oleoductul Baku-Tbilisi-Ceyhan (inaugurat în 2006), prin urmare stabilitatea este cel mai important factor acum, deoarece atât investițiile costisitoare care au fost făcute la realizarea acestui proiect sunt importante, dar mai importante sunt resursele energetice. Conducta Baku-Tbilisi-Erzurum, cunoscută și sub denumirea Shakh-Deniz, transportă gaz de la zăcămintele de la Shakh Deniz din Marea Caspică la Erzurum, în Turcia.

Poziționarea geografică a Georgiei care stă în calea acestor conducte de transport a resurselor din Marea Caspică către țările Occidentale, adică dușmanul Rusiei, iarăși îi oferă o importanță deosebită. Georgia reprezintă un coridor energetic esențial spre Occident și alături de alte state de tranzit, are obligația de a garanta siguranța conductelor de petrol și gaze care pornesc din zona azeră a Mării Caspice. De la Tbilisi, capitala Georgiei, conductele se îndreaptă spre sus, în Turcia, iar de acolo, spre Occident. Conductele au o mare importanță pentru Uniunea Europeană pentru că reduce dependența de livrările ruse și nu traversează teritoriul rus.

Din această perspectivă am încercat să înțelegem ceea ce se întâmplă pe teritoriul georgian de la căderea Uniunii Sovietice, care corespunde cu apariția conflictelor etnice din Abhazia și Oseția de Sud.

Odată cu tendințele occidentalilor de a se implica în exploatarea resurselor energetice din Marea Caspică se schimbă și caracterul conflictelor. Ele vor avea menirea de acum înainte să submineze stabilitatea în regiune pentru a împiedica realizarea aceluia "coridor energetic" atât de necesar pentru UE și SUA.

### **Bibliografie**

[1] \*\*\*Revista științifică trimestrială a Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate a Universității naționale de Apărare "Carol I", "*Impact Strategic*", Editura Universității naționale de Apărare "Carol I", Nr. 1 [18]/ 2006.

[2] \*\*\*Occasional Paper, no 70, Institute for Security Studies, European Union, 2007.

[3] DEGERATU Constantin, TOMA Gheorghe, LITEANU Traian - Excurs în funcționarea structurilor de securitate, Editura A.N.I., 2007.

[4] PARSONS Robert – Georgia after war: the political landscape, 2008

### **Surse internet**

[5] [www.ziua.net](http://www.ziua.net)

[6] [www.bbc.ro](http://www.bbc.ro)

[7] [www.rusialazi.ro](http://www.rusialazi.ro)

[8] [www.newsru.com](http://www.newsru.com)

[9] [www.cia.gov](http://www.cia.gov)

[10] [www.ro.wikipedia.org](http://www.ro.wikipedia.org)

[11] [www.opendemocracy.net](http://www.opendemocracy.net).

## RELAȚIA NATO – UE

Daniel MARIN\*

### Repere cronologice

Problema raporturilor dintre UE și NATO s-a pus încă de la apariția, în 1999, a Politicii Europene de Securitate și Apărare, în condițiile în care preluarea funcțiilor UEO de către UE a dus implicit la preluarea acquis-ului de către UE. În 1999, fiecare dintre cele două entități a recunoscut, la cel mai înalt nivel, importanța cooperării UE-NATO<sup>1</sup>.

Încă de la început, relația dintre UE și NATO a fost una cu totul specială: deși gradul ridicat de apartenență comună la cele două organizații ar fi trebuit să faciliteze dialogul și cooperarea reciprocă, în realitate, relația a evoluat greoi și cu mari eforturi pentru surmontarea diverselor divergențe. Relația a fost și mai dificilă deoarece ambele structuri se aflau în 1999 la momente de răscruce în existența lor, UE având ambiții politice și de securitate (inclusiv militare), NATO continuând să se confrunte cu probleme legate de rațiunea sa de a fi în condițiile dispariției inamicului din timpul Războiului Rece.

Statele membre UE aveau să se împartă destul de rapid în două grupări: un grup de state, în frunte cu Franța, care vedeau o relație mai mult formală, preponderent în plan operațional, între UE și NATO, și un al doilea grup, în frunte cu Marea Britanie, care vedea o relație UE-NATO mult mai substanțială. În esență, primul grup dorea constituirea unei identități europene în materie de securitate și apărare în cadrul UE și în afara NATO, iar cel de al doilea concepea această identitate prin înlocuirea și apoi amplificarea ESDI din cadrul NATO cu PESA.

Rezultatul acestor orientări a fost, în opinia de atunci a specialiștilor, o relație UE-NATO materializată doar în plan operațional și cu puține șanse de a se dezvolta și pe alte paliere.

Din punct de vedere al principalelor jaloane ale istoriei UE-NATO, anul 1999 a marcat Summit-ul NATO de la Washington, în care s-au recunoscut pentru prima dată ambițiile UE în materie de securitate și apărare, urmat de Summitul UE de la Helsinki, care declara că UE se va angaja militar acolo unde NATO decide să intervină. În 2000, la Nisa, liderii UE agreează un set de aranjamente, care prevedeau mecanismele de consultare cu state terțe, inclusiv cu statele europene NATO, nemembre UE, în situație de rutină și în situații de criză.

Odată cu permanentizarea structurilor instituționale ale PESA, din 2001, încep contactele regulate UE-NATO, la nivel de secretariate, pentru încheierea aranjamentelor permanente (securitate, acces la capacități NATO etc). Turcia, Franța și Grecia se află în centrul discuțiilor contradictorii pe tema aranjamentelor permanente, denumite „Berlin Plus”. Tergiversarea acestora face posibilă îndeplinirea obiectivului intermediar în decembrie 2001 - operaționalizarea parțială a PESA. Din

---

\* **Maior, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

<sup>1</sup> Este vorba despre Summitul NATO de la Washington și de Consiliul European de la Helsinki

2001, aranjamentul de la Sevilla prevede extinderea prevederilor de la Nisa și pentru Canada. În cursul anului continuă negocierile pe marginea acordurilor „Berlin Plus”, însă acordul politic devine posibil doar la sfârșitul anului.

Încheierea formală a Acordurilor „Berlin Plus”, în martie 2003, a stabilit bazele cooperării între cele două organizații în domeniul gestionării crizelor și era de așteptat să urmeze o dezvoltare a cooperării și în alte domenii de interes comun.

Denumirea acordurilor își are originea în precedentele acorduri dintre NATO și Uniunea Europei Occidentale, prin care se permitea UEO să folosească resurse și capacități militare „separabile dar nu separate” ale Alianței în derularea unor operații militare. Acordurile „Berlin Plus” au la bază patru caracteristici majore: UE are acces asigurat la capacitățile de planificare ale NATO, presupuziția că resursele și capacitățile pre-identificate sunt disponibile, acces la opțiunile de comandă europene, inclusiv în perspectiva rolului adjunctului comandantului suprem al forțelor aliate în Europa (D-SACEUR), existența de acorduri privind securitatea informațiilor între cele două organizații<sup>2</sup>. Au existat rezerve serioase la nivelul UE, care nu a dorit să abordeze în dialogul cu NATO decât probleme de natură militară.

Încercările NATO de a extinde dialogul și asupra altor domenii (de exemplu planificarea urgențelor civile, lupta împotriva terorismului) au rămas, cel puțin deocamdată, fără răspuns din partea UE. Tot în 2003 au avut loc și primele operațiuni militare, dintre care „Concordia”, în Macedonia, s-a desfășurat în baza Acordurilor „Berlin Plus” (UE a recurs la capacități NATO).

În decembrie 2003 Consiliul European a luat decizia constituirii până în 2006, a structurilor de planificare la care se va recurge pentru operațiunile conduse de UE și decide asupra ordinii acestora: 1) SHAPE; 2) comandamente naționale; 3) celula civil-militară a UE, respectiv Comandamentul operațional UE.

În 2004 începe cea de a doua operațiune tip „Berlin Plus”, „Althea”, în Bosnia și Herțegovina, prin preluarea de către UE a SFOR de la NATO. Concordia în Macedonia și Althea în Bosnia erau, la acel moment, singurele operațiuni militare planificate și desfășurate cu recurgerea la capacitățile Alianței. Ambele operațiuni au fost preluate de UE de la NATO (Amber Fox, respectiv SFOR), ceea ce a facilitat în mare măsură tranziția în bune condiții a autorității de la NATO către UE. Cele două operațiuni au demonstrat că aranjamentele „Berlin Plus” funcționează corect și că acestea au viabilitate. Mai mult, în planificarea operațiunii Althea, ambele entități au aplicat cu consecvență lecțiile învățate în urma operațiunii Concordia din Macedonia.

Pe de altă parte, până în prezent, din punct de vedere practic „Berlin Plus” a însemnat preluarea unor operațiuni NATO de către UE, unde transferul ca atare și dispunerea în teatru a personalului nu a pus probleme deosebite. Aranjamentele respective prevăd posibilitatea ca UE să recurgă la mijloace ale Alianței, deci adevăratul test al viabilității aranjamentelor va fi atunci când UE va decide să trimită o misiune „de la zero” cu mijloace ale Alianței (fapt care nu s-a petrecut până acum). Aceasta ridică o problemă a „Berlin Plus”, respectiv limitarea geografică de facto a relației în discuție doar la spațiul balcanic.

---

<sup>2</sup> Gourlay, C 2004, "European Union Procedures and Resources for Crisis Management", In *International Peacekeeping*, Voi. 11, No.3, pp. 404-21, (online Ingenta Connect).

În 2004 are loc și primul exercițiu comun UE-NATO, CME/CMX 04. Sunt în curs de definire aranjamentele reciproce dintre UE și NATO privind reprezentarea (UE la SHAPE, NATO la EUMS). În primăvara lui 2004 este supus discuțiilor și aprobării conceptul de „Battle groups” (grupuri tactice de luptă) și au început schimburile de vederi cu NATO pe marginea relației dintre forța de răspuns a NATO și forța de răspuns rapid a UE (incluzând problema capacităților militare implicate în dezvoltarea acestor proiecte).

Dialogul UE-NATO a funcționat destul de bine, desigur, în condițiile unei agende comune destul de limitate și axate aproape exclusiv pe operațiuni sau exerciții comune. Anul 2004 a demonstrat că există limite ale aranjamentelor „Berlin Plus” și că o nouă criză în relațiile UE-NATO este posibilă, datorită formatului reuniunilor UE-NATO. Mulțumită acordurilor încheiate cu NATO, UE a continuat să conducă operații „la scară mică” cu scenarii diverse EUFOR (RD Congo, 2006); EUFOR (Ciad, din 2008).

Franța și Grecia (sprijinite de o mare parte din statele membre UE) vor includerea Ciprului și Maltei la reuniunile NAC-COPS, în timp ce Turcia nu este de acord. Rămâne de văzut în ce măsură decizia de începere a negocierilor de aderare cu Turcia va fi de natură să schimbe fundamental poziția acestei țări în dosarul relațiilor UE-NATO.

UE și NATO au potențialul și par a fi parteneri logici pentru a dialoga și pe tema zonelor adiacente Europei (vecinătatea UE). În acest caz, se poate observa că ambii actori și-au dezvoltat relații separate, paralele și calitativ diferite cu Rusia și Ucraina, pe direcția est. Mai mult, pe direcția sud nici nu se poate imagina un dialog UE-NATO pentru simplul motiv că UE nu va accepta discuții pe tema mediteraneană în absența Maltei și Ciprului (cel puțin aceasta este motivația oficială).

La începutul lunii octombrie a acestui an, mai exact în zilele de 1 și 2 octombrie, a avut loc Reuniunea Informală a Miniștrilor Apărării din țările membre ale Uniunii Europene, care s-a desfășurat la Deauville, în Franța. Pe agenda de lucru a reuniunii au figurat discuții referitoare la posibile misiuni ale UE și operațiile militare sub egida Uniunii Europene aflate în curs de desfășurare (EUFOR-ALTHEA în Bosnia Herțegovina, EUFOR-CIAD și RCA-REPUBLICA CENTRAFICANĂ, EUMM-recenta misiune de monitorizare în Georgia). Intenția Uniunii Europene este de a reduce treptat numărul militarilor care acționează în Bosnia Herțegovina în cadrul misiunii EUFOR-ALTHEA prin transferarea atributelor acestora către autoritățile naționale.

Uniunea Europeană se va concentra în această țară doar pe probleme care țin de apărarea ordinii publice, poliție civilă, monitorizare sau consiliere și va păstra un număr redus de militari, aceasta fiind de fapt și dorința autorităților bosniace. Decizia finală referitoare la menținerea sau încheierea misiunii EUFOR-ALTHEA urmând a fi luată pe 10 noiembrie la Bruxelles, în cursul următoarei reuniuni a miniștrilor europeni ai apărării. În ceea ce privește misiunea din Ciad s-a pus problema ca statele care participă în prezent la misiunea EUFOR din Ciad să rămână în continuare și sub egida Națiunilor Unite; găsindu-se modalități viabile de a se transfera misiunea sub egida ONU, fără a se pune în pericol realizările obținute până în prezent de UE în această regiune.



## Abordări conceptuale

În ultimii zece ani, am fost martorii înființării, dezvoltării și perfecționării unor organisme ca de exemplu, Comitetul Militar al UE, Statul Major Militar al UE, Agenția Europeană de Apărare etc. care au stimulat în mod gradual, dar necesar, dezvoltarea unor structuri intrinseci de apărare, aflate la baza acestei organizații extraordinar de complexe, care este Uniunea Europeană.

Edificarea Europei în domeniul securității și apărării are obiective foarte explicite, ce sunt cuprinse în tratatele ce guvernează UE și se referă la o politică comună de apărare care să ducă la o apărare comună.

NATO și UE sunt doi dintre principalii actori ai securității și apărării europene, un subiect de-a dreptul transcendent pentru europeni.

Acest subiect apare din ce în ce mai mult în dezbaterile internaționale și se referă la două idei diferite: Europa Apărării și ceea ce cunoaștem noi drept „Forțele Europene”. O astfel de preocupare intelectuală este, în contextul schimbării scenariilor strategice actuale, o reflecție despre căutarea unei noi identități pentru cele două instituții cheie ale securității mondiale: NATO care trece printr-un proces de transformare nesfârșit, și UE care este adepta unor niveluri multiple de cooperare internă în domeniul apărării, în pofida dificultăților întâmpinate de procesul de ratificare a tratatului de la Lisabona, începând de la votul Irlandei.

Relația NATO-UE este, în opinia mea, pivotul unei apărări europene viabile. Două sunt caracteristicile relevante în această relație: „clauza solidarității” și „apărarea reciprocă”. Prima obligă statele membre ale UE să ajute țările care sunt supuse atacurilor teroriste sau care suportă dezastre naturale sau cauzate de om. Lupta împotriva terorismului este prezentată ca o situație ce trebuie rezolvată în comun, în timp ce obiectivele civile și militare ale misiunilor PESA sunt relaționate cu inițiativele de combatere a terorismului, inclusiv cu sprijinul acordat țărilor terțe care sunt angajate în activități de combatere a terorismului în propriile teritorii. Această nouă abordare este demnă de reținut deoarece niciunul din tratatele amendate după Tratatul de la Nisa nu menționa explicit acest obiectiv.

Al doilea aspect, stipulează că țările membre furnizează în mod automat sprijin și asistență țărilor care au suferit o agresiune armată pe teritoriul național. Desigur, această obligație nu afectează „natura specifică” a politicii de securitate și apărare a statelor membre sau a altor acorduri semnate cu NATO cu privire la apărarea colectivă. Cu alte cuvinte, NATO rămâne piatra de hotar a Apărării Europene. Progresul în domeniul apărării comune este însă o preocupare complexă, pe termen lung, având în vedere că apărarea reprezintă fundamentul suveranității naționale.

Apărarea Europeană nu este, prin definiție, și nici nu trebuie să fie o alternativă la NATO: amândouă sunt compatibile, se sprijină una pe alta, pot și trebuie să coexiste.

Reușita în evoluția acestei relații se bazează pe cooperarea politică autentică la cel mai înalt nivel a țărilor participante, având ca obiective dezvoltarea unor mijloace militare comune, care să ofere credibilitate și vizibilitate unei astfel de cooperări politice. Puterea unei structuri militare multinaționale nu rezidă numai în capacitățile sale operaționale, ci și în numărul statelor care o sprijină permanent.

Un succes în acest domeniu îl constituie Eurocorps, cel mai important element al capacităților militare europene. Certificat de NATO ca High Readiness Force (forță cu nivel înalt de pregătire) și ca NATO Reaction Force (Forță de Reacție a NATO), Comandamentul Eurocorps este cel mai important element al capacităților militare europene. Având o compunere multinațională (5 state cadru: Franța, Germania, Belgia Luxemburg și Spania care-și împart comanda și responsabilitățile), Eurocorps este disponibil deopotrivă pentru UE și NATO. Celor 5 state amintite mai sus li se adaugă Polonia, Austria, Grecia și Turcia prezente permanent cu ofițeri în personalul Eurocorps, la care se vor adăuga state precum: Italia, SUA și desigur România, care au formulat cereri de participare la personalul Eurocorps.

Forța Eurocorps stă în diversitatea lui.

Într-o lume complexă și din ce în ce mai globalizată, Eurocorps ar putea fi un instrument militar eficient care să ajute Uniunea Europeană să-și îndeplinească obiectivul de a-și consolida rolul de putere globală, contribuind cu capacitățile sale, în cadrul Cartei Națiunilor Unite, la efortul european de promovare a libertății, drepturilor omului, securității, stabilității și mai ales a păcii.

Ca stat membru al NATO și UE, România participă activ la inițiativele Agenției Europene de Apărare, pornind de la nevoia de valorificare cât mai eficientă a resurselor disponibile pentru realizarea propriilor capacități militare, în strânsă legătură cu evoluțiile ce au loc în cele două organizații.

În declarația Summit-ului NATO de la București din primăvara acestui an se arată la punctul 14: *„Recunoaștem valoarea pe care o aduce o apărare europeană mai puternică și mai capabilă, în măsură să furnizeze capacități cu care să răspundă provocărilor cu care atât NATO cât și UE se confruntă. De aceea, sprijinim eforturi care să se susțină reciproc pentru atingerea acestui scop. Succesul unor astfel de eforturi prezente și viitoare, necesită un angajament sporit pentru a asigura metode eficiente de conlucrare. Prin urmare, suntem hotărâți să îmbunătățim parteneriatul strategic NATO-UE, conform celor agreeate de ambele noastre organizații, pentru o cooperare mai strânsă și o eficiență sporită, precum și pentru a evita duplicări inutile, într-un spirit de transparență și cu respectarea autonomiei celor două organizații. O Uniune Europeană mai puternică va contribui în continuare la securitatea noastră comună.”*

Prezent la Reuniunea Informală a Miniștrilor Apărării din țările membre NATO desfășurată la Budapesta în perioada 9-10 octombrie a.c., ministrul apărării, domnul Teodor Meleșcanu a subliniat importanța implementării deciziilor summitului NATO de la București referitoare la sistemul aliat de apărare, astfel încât întreg teritoriul statelor membre să beneficieze de același nivel de protecție.

Țările membre ale celor două organizații, alocă în principal acestora aceleași pachete de capacități, a căror dezvoltare se bazează pe o planificare și o coordonare strânsă la nivel național, în funcție de propriile interese și necesități de realizare a capacităților de apărare.

Participarea la dimensiunea militară a UE și participarea în cadrul Alianței Atlanticului de Nord nu trebuie văzute, așa cum am mai spus, ca obiective de sine stătătoare, ci mai degrabă ca instrumente importante de susținere a politicii naționale de securitate și apărare. Din această perspectivă, este necesară corelarea mai strânsă a

acțiunilor noastre în cadrul acestor organizații cu strategiile naționale relevante, cum ar fi nivelul național de ambiție privind dezvoltarea capabilităților de apărare și angajamentul României de participare la operațiile și misiunile internaționale.

## RISCURI CONTEMPORANE ÎN VIZIUNEA NATO ȘI UE

Marius - Constantin RALEA\*

Mihai DEMIAN\*\*

*Today's security challenges include a plethora of complex and evolving dangers, including international terrorism, the proliferation of weapons of mass destruction (WMDs), failed states, stalemated but unremitting conflicts, organised crime, cyber-threats, energy shortages, environmental degradation and its associated security risks, natural and man-made disasters, pandemics and many others. Facing these threats effectively will require wide-ranging partnership and strong synergy between NATO and the European Union (EU).*

*The North Atlantic Council and the Political Security Committee of the EU should already be meeting frequently to map out a common strategy and to ensure that they have liaison arrangements on the ground. Indeed, this bottom-up approach to cooperation, driven by immediate operational requirements, might help foster a closer working relationship between NATO and the EU when it comes to other issues as well.*

*The question for NATO is whether it can reinterpret Article 5 to guarantee Alliance solidarity and an organized collective response to these new threats, or whether those responses will be essentially left to bilateral arrangements between the United States and individual Allies or, alternatively, to arrangements among the various members of the European Union.*

### **Keynote: NATO, UE**

În mod tradițional Alianța Nord-Atlantică este principalul garant al securității în spațiul euroatlantic și mondial. Astfel în noul mediu de securitate alianța este într-o continuă schimbare. Totuși trebuie să amintim faptul că spre deosebire de alte alianțe și coaliții, NATO este mai puternic încheșat atât din punct de vedere politic cât și militar. Alături de valorile comune și de asemănarea regimurilor politice, factorul mai sus menționat îi asigură o stabilitate mai mare în fața divergențelor dintre aliați sau a provocării reprezentate de terorismul islamic în special.

Dispariția vechilor amenințări cum ar fi pericolul sovietic, a determinat printre altele un proces de reformulare a obiectivelor și de remodelare a structurilor NATO, accentul punându-se din ce în ce mai mult pe combaterea terorismului, a proliferării armelor de distrugere în masă, pe cooperarea cu foștii adversari, managementul crizelor, impunerea păcii și operațiunile militare<sup>1</sup>.

După atentatele din 11 septembrie 2001, alianța a invocat articolul 5, de Asistență Mutuală, din Tratatul de la Washington. NATO a decis să facă schimb de informații cu autoritățile americane, să ofere sprijin militar, să permită survolul spațiului aerian al statelor membre și să ofere acces la facilitățile sale logistice. SUA și aliații au apreciat că terorismul internațional și proliferarea armelor nucleare sunt principalele amenințări la adresa ordinii și păcii mondiale. NATO și partenerii săi

---

\* Academia Forțelor Terestre, Sibiu.

\*\* Academia Forțelor Terestre, Sibiu.

<sup>1</sup> Lumea 2005

consimt să-si concentreze eforturile în sensul contracarării acestor noi riscuri și amenințări.

Scopul esențial al alianței este deci de a proteja și gestiona libertatea și securitatea tuturor membrilor săi prin mijloace politice și militare în conformitate cu principiile Cartei Națiunilor Unite. Bazată pe valorile comune ale democrației, drepturile omului și supremația legii, Alianța a acționat încă de la formarea sa, pentru formarea unei ordini pașnice, juste și durabile în Europa și în afară.

Alianța are următoarele funcții de securitate fundamentale<sup>2</sup>:

- Să ofere una din bazele indispensabile pentru realizarea unui mediu de securitate stabil în Europa, bazat pe întărirea instituțiilor democratice și a angajamentului față de soluționarea pașnică a diferendelor, în care nici o țară nu ar putea intimidă sau constrânge vreo națiune europeană sau să-și impună hegemonia prin amenințarea cu forța sau utilizarea forței.
- Să servească drept forum transatlantic pentru consultări între aliați asupra oricăror probleme care afectează interesele lor vitale, incluzând acele evoluții care ar crea riscuri pentru securitatea membrilor și pentru o coordonare corespunzătoare a eforturilor acestora în domenii de interes comun.
- Să descurajeze și să realizeze apărarea față de orice amenințare cu agresiunea împotriva teritoriului național al oricărui stat membru.
- Să mențină echilibrul strategic în Europa.

Deci este tot mai evident faptul că NATO se constituie, pe zi ce trece, într-un generator de securitate cu valențe globale. Stabilitatea din zona euro-atlantică își extinde aria de influență tot mai mult și asupra celorlalte spații strategice, cuprinse adesea de tensiuni și conflicte numeroase, situații de criză, pericolul escaladării nucleare, al diseminării armelor de nimicire în masă, iar aplicarea prevederilor Conceptului Strategic al NATO de la Praga extinde aria de acțiune a Alianței, și cu aceasta securitatea, la alte spații.

Valențele globale de securitate ale NATO sunt date, în principal, de:

- Locul și rolul esențial în noua structură globală de securitate și demografică;
- Conceptul strategic și misiunile adoptate la Praga;
- Remodelarea sa ca instituție de securitate prin cooperare;
- Capabilitatea reală de obținere și menținere a echilibrului mondial;
- Extinderea competențelor și mecanismelor de securitate comunitare;
- Sporirea capacității de proiecție planetară a forțelor, a celei operaționale, logistice și de susținere în teatru;
- Lupta sa cu terorismul internațional și proliferarea ANM;
- Atragerea partenerilor la acțiuni în sprijinul păcii;
- Afirmarea ca furnizor de expertiză în domeniul securității;
- Continuarea politicii ușilor deschise.

Deducem din multitudinea posibilităților de care dispune Alianța la începutul acestui mileniu că are capacitatea reală de a-și aduce, în viitor, contribuția la edificarea păcii și securității internaționale și la restabilirea acestora, în caz de nevoie,

---

<sup>2</sup> Paul Dănuț Duță, *Instituții de securitate (parte generală)*, Ed. Techno Media, Sibiu 2006.

oriunde în lume. Dovedind în continuare realism și pragmatism politic, mobilitate și flexibilitate, NATO va avea, în viața internațională, un rol de factor de echilibru și cooperare, de stabilitate, un aport substanțial la securitatea internațională.

### **Lupta împotriva terorismului prioritate majoră a NATO**

Dezvoltare a relațiilor NATO cu țările partenere a constituit un punct major al agendei Summit-ului Alianței de la Istanbul. Obiectivul inițial al politicii NATO privind Parteneriatul era în trecut acela de a elimina barierele dintre foștii adversari și a contribui la construirea securității prin dialog și cooperare. Obiectivele Parteneriatului din ziua de astăzi sunt mult mai ambițioase întrucât țările partenere sunt în prezent angajate, alături de NATO, în confruntarea cu provocările de securitate ale secolului al XXI-lea și în special cu lupta tot mai acerbă împotriva terorismului internațional, punându-se accent în special pe campaniile de anihilare a terorismului islamic.

Lupta comună împotriva terorismului a antrenat dezvoltarea Parteneriatului. În fiecare domeniu, fie că este vorba de desfășurarea misiunii de menținere a păcii, fie de contracararea noilor amenințări la adresa securității noastre comune cum ar fi terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă, partenerii joacă un rol important în formularea și implementarea răspunsului NATO la aceste noi provocări. În același timp, consilierea și asistența oferită de NATO prin mecanismele Parteneriatului a devenit indispensabilă în vederea sprijinirii partenerilor în abordarea unor aspecte importante ale procesului de reformă.

Întrucât NATO reprezintă un actor extrem de important în domeniul securității, este firesc ca partenerii să dorească să dezvolte o relație strânsă cu Alianța. Dar, în același timp, Parteneriatul trebuie să constituie în continuare o ofertă atractivă pentru parteneri și să-i sprijine în atingerea aspirațiilor lor.

În primul rând, echilibrul relației dintre aliați și parteneri s-a modificat când șapte dintre foștii parteneri: Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, România, Slovacia și Slovenia au devenit aliați. Pentru prima dată, NATO are mai mulți membri (26) decât parteneri (20). De aceea, aliații trebuie să fie pregătiți să-și asume un rol și mai activ, astfel încât să ofere în continuare un Parteneriat vibrant, care va face posibilă re-examinarea priorităților pe care ar trebui să le urmărim împreună în cadrul acestuia.

În al doilea rând, partenerii reprezintă un grup foarte divers. Acesta include atât țări importante din punct de vedere strategic din Caucaz și Asia Centrală, cât și țări europene occidentale neutre. Toate aceste țări au nevoi și aspirații de securitate foarte diferite, ceea ce face ca prioritățile și obiectivele pe care le urmăresc prin Parteneriat să varieze. Parteneriatul trebuie să fie îndeajuns de flexibil pentru a putea ține cont de acest lucru.

În al treilea rând, Parteneriatul trebuie să țină pasul cu propria transformare a NATO. Lupta împotriva terorismului reprezintă în prezent una dintre prioritățile majore ale Alianței. Atacurile de pe 11 septembrie 2001 împotriva Statelor Unite au condus la invocarea pentru prima dată de către NATO a Articolului V. Chiar în ziua următoare, 46 de membri ai EAPC au condamnat în mod necondiționat atacurile asupra New York-ului și Washington-ului și s-au angajat să întreprindă toate

eforturile necesare pentru a combate plaga terorismului. Întrucât partenerii înșiși au devenit victime ale atacurilor teroriste, aceștia împărtășesc ambiția NATO de a întări cooperarea în lupta împotriva terorismului.

Activitatea practică în acest domeniu continuă prin Planul de Acțiune al Parteneriatului împotriva Terorismului<sup>3</sup> (PAP-T). Acesta este conceput pentru a promova și facilita cooperarea între țările EAPC prin consultări politice și programe concrete desfășurate sub auspiciile EAPC și PFP. Acesta oferă un cadru în care partenerii pot coopera cu NATO în combaterea amenințării terorismului. Acesta include dezvoltarea capacităților de apărare împotriva atacurilor teroriste, cum ar fi protecția populației civile împotriva armelor de distrugere în masă. De asemenea, PAP-T cuprinde activități de antrenament și exerciții în domeniul combaterii terorismului. Totodată, aliații și partenerii s-au angajat în vederea asigurării securității fizice și a distrugerii în siguranță a munițiilor excedentare și a armelor mici și ușoare, cum ar fi lansatoarele de grenade și rachetele portabile.

Fondul Mutual al PFP oferă sprijin practic partenerilor în gestionarea consecințelor rezultate în urma desfășurării reformei apărării. Proiectele sunt finanțate în mod voluntar și acoperă arii cum ar fi distrugerea în siguranță a stocurilor excedentare de mine anti-personal, arme mici și ușoare și rachete. Până în prezent, au fost distruse mai mult de două milioane de mine anti-personal, iar aliații au donat mai mult de 13 milioane de euro pentru proiecte în Asia Centrală, Europa de Sud-est și Ucraina. În acest fel, Albania, Moldova și Tadjikistan au reușit să-și îndeplinească obligațiile privind Convenția de la Ottawa, tratatul internațional din 1997 pentru interzicerea minelor terestre.

Partenerii au participat la peste 90 de cursuri oferite de Colegiul de Apărare al NATO de la Roma, Italia, și Școala Shape din Oberammergau, în Germania. Începând din 1999, zece Centre de Instruire PFP au fost înființate în 5 țări partenere și 5 țări membre NATO. Această rețea NATO și națională de instruire oferă cursuri și material de instruire pentru a sprijini o înțelegere comună a politicii și procedurilor și a promova realizarea interoperabilității.

Pentru a sprijini acest vast program de cooperare, partenerii sunt reprezentați la sediul NATO din Bruxelles de personal civil și militar. Personalul militar din țările partenere este de asemenea prezent la două dintre comandamentele strategice ale NATO, Comandamentul Aliat pentru Operații din Mons, Belgia, și Comandamentul Aliat pentru Transformare din Norfolk, Virginia, în Statele Unite. Personalul NATO din Kiev și Moscova oferă un sprijin suplimentar programelor de cooperare ale Alianței cu Ucraina și Rusia. Aliații analizează în prezent o serie de opțiuni privind îmbunătățirea legăturii și a aranjamentelor de comunicare cu toți partenerii din Caucaz și Asia Centrală. În plus, partenerii pot trimite interni pentru a lucra cu personalul internațional la sediul central al NATO din Bruxelles.

Desigur, setul de instrumente al PFP evoluează permanent pentru a răspunde nevoilor și aspirațiilor aliaților și partenerilor. În prezent, se află în stadiul de pregătire un Plan de Acțiune pentru Construirea Instituțiilor de Apărare pentru a veni

---

<sup>3</sup> Vezi *Working with Partners to fight terrorism* de Osman Yavuzalp, publicat în numărul din primăvara anului 2003 al Revistei NATO.

în sprijinul dezvoltării unor instituții militare eficiente, supuse controlului democratic. Mai mult decât atât, nu există nici o îndoială că perfecționarea va continua pentru a reflecta schimbările produse în componența NATO și a Parteneriatului pentru Pace și pentru a contribui la asigurarea securității aliaților și a partenerilor.

Deci pentru a aborda noile amenințări și a îndeplini întreaga gamă a misiunilor Alianței, conducătorii NATO s-au angajat să întărească capacitatea militară a acestei organizații. Forțele aliate trebuie să fie capabile să se deplaseze rapid oriunde este nevoie de ele și să desfășoare operațiuni la mari distanțe și în timp îndelungat, inclusiv într-un mediu în care s-ar putea confrunța cu amenințări de natură nucleară, biologică sau chimică.

Dacă partenerii doresc să contribuie la cele mai dificile misiuni conduse de NATO, atunci ei trebuie să dispună în teren forțe care sunt apte să îndeplinească aceste cerințe. Procesul de Analiză și Planificare (PARP) este de foarte mult timp vehiculul pregătirii contribuțiilor partenerilor la misiuni prin dezvoltarea capacităților corespunzătoare bazate pe standardele NATO. Acest proces a început să semene mult cu propriul Proces de Planificare a Apărării al NATO și trebuie să continue în acest fel pentru a oferi certitudinea că partenerii sunt capabili să contribuie în modul cel mai eficient posibil la misiuni.

Implicarea Alianței în Afganistan constituie probabil cel mai puternic exemplu al modului în care NATO a acționat în ultimii ani pentru combaterea terorismului și pentru ajutorare statele afectate de acest fenomen să se dezvolte și să devină „mici democrații”. Începând din august 2003, Alianța a condus Forța Internațională de Asistență de Securitate (ISAF) pentru a sprijini asigurarea păcii și stabilității în Afganistan și pentru a oferi garanția că această țară nu va mai fi niciodată folosită ca bază pentru teroriști.

Acțiunile desfășurate în Afganistan, departe de aria tradițională a NATO, subliniază atât motivele pentru care Parteneriatul este deosebit de important pentru Alianță, cât și motivele pentru care Alianța trebuie să acorde mai multă atenție nevoilor partenerilor săi din Asia Centrală. În prezent, opt parteneri participă la misiune, mulți dintre aceștia punând la dispoziție forțe specializate valoroase, cum ar fi cele de poliție militară și echipele de deminare. Aceste capacități sunt în general de mică anvergură, dar reprezintă o parte importantă a unei structuri echilibrate de forțe, care reprezintă cheia succesului oricărei operații.

Partenerii din Asia Centrală au fost deosebit de utili în asigurarea logisticii forțelor ISAF întrucât echipamentele trebuie să traverseze câteva țări partenere înainte de a ajunge în Afganistan. Relațiile dezvoltate prin Parteneriatul pentru Pace au pus bazele acordurilor bilaterale încheiate de aliați privind tranzitul materialelor prin aceste țări și staționarea forțelor și a materialelor logistice pe teritoriul acestora.

Totodată, diversitatea etnică a Afganistanului, face ca unii parteneri din Asia Centrală să aibă influență asupra actorilor locali importanți, pe care o pot folosi în sprijinul atingerii obiectivelor ISAF. Ca rezultat al acestor variați factori, statele din Asia Centrală, odată considerate la periferia spațiului euro-atlantic, reprezintă acum o regiune importantă din vecinătatea Alianței, iar Parteneriatul reflectă această importanță sporită.



În al patrulea rând, Parteneriatul trebuie să rămână deschis pentru noi membri. Atât Bosnia-Herțegovina, cât și Serbia și Muntenegru și-au exprimat limpede dorința de a fi incluse în Parteneriat. Alianța a arătat clar că pentru atingerea acestui scop, acestea vor trebui să îndeplinească condițiile stabilite de NATO, între care o importanță deosebită o are cooperarea cu Tribunalul Internațional pentru Crimele din fosta-Iugoslavie, de la Haga.

În al cincilea rând, Parteneriatul trebuie să continue să-și îndeplinească funcția inițială și să ofere un forum pentru consultările cu partenerii asupra acestor probleme de primă importanță în cadrul preocupărilor de asigurare a securității. Parteneriatul are la dispoziție o serie de mecanisme pentru organizarea întâlnirilor între aliați și parteneri, sau a grupurilor mai restrânse cu o componentă variabilă, în funcție de subiectele puse în discuție. Atractivitatea pe care aceste diferite mecanisme o au pentru aliați și parteneri trebuie menținută.

Politica Alianței în lupta împotriva terorismului s-a dovedit destul de importantă în schimbarea mediului internațional de securitate. Prin promovarea interoperabilității politice și militare, Parteneriatul a ajutat la crearea unei adevărate culturi euro-atlantice de securitate, caracterizată de o voință puternică a aliaților și partenerilor de a acționa împreună în confruntarea cu provocările de securitate de importanță critică.

### **Terorismul islamic și revizuirea conceptului strategic al NATO**

Ținând cont de faptul că la ora actuală obiectivul strategic al terorismului islamic este acela de a se confrunța cu universalitatea și a permanentiza amenințarea, Alianța a decis să se adapteze conceptual, structural și acțional la noile realități. Un tablou sumbru, care nu poate fi ignorat, a fost conturat la Praga de către Secretarul general al NATO, care a constatat că, pe termen mediu, omenirea se va confrunța cu cinci pericole majore, între care și multiplicarea și diversificarea actelor de terorism, ca și proliferarea fără precedent a armelor de distrugere în masă. Momentul începerii procesului de remodelare a fost dat, se știe, la summit-ul praghez, când Alianța și-a revizuit conceptul strategic, pentru a răspunde cu capabilități adecvate noilor riscuri și a putea îndeplini întreaga gamă de misiuni solicitate de acesta. Motivarea oficială a transformării și adaptării sale este demonstrarea „hotărârii noastre de a ne proteja populația, teritoriul și forțele proprii de orice atac armat, inclusiv a unui atac terorist ce ar fi declanșat din exterior”<sup>4</sup>. Noul demers strategic se regăsește particularizat în direcțiile de acțiune stabilite de Consiliul Nord-Atlantic, în noiembrie 2002, referitoare la: aprobarea concepției apărării împotriva terorismului, a implementării a cinci inițiative de apărare împotriva armelor de distrugere în masă, întărirea capacității de apărare împotriva atacurilor la sistemele informatice, ca și examinarea opțiunilor pentru abordarea de o manieră adecvată a amenințărilor crescânde ale unui atac cu rachete împotriva forțelor armate, teritoriului și a centrelor populate a țărilor NATO.

Organizație de apărare colectivă, instituția Euro-Atlantică a început adaptarea la situația geopolitică și geostrategică actuală, consolidarea apărării interne, luarea de

---

<sup>4</sup> *Tratat de Știință Militară*, vol. II, Ed. Militară, 2001.

măsurile hotărâte de descurajare, apărare și protecție a membrilor săi, crearea de structuri de comandă mult mai flexibile, de capacități de desfășurare rapidă în dispozitiv, de susținere a operațiilor la distanță și timp îndelungat, într-un mediu provocator. De aici și concluziile unor lideri și analiști militari că NATO și alte organizații Euro-Atlantice „cu vocație politică, economică și de securitate au inițiat ample procese de schimbare, în sensul adaptării propriilor structuri la noile realități socio-economice și politice, cu consecințe importante atât asupra actualilor, cât și a viitorilor membri”<sup>5</sup>.

Forța de reacție a NATO, una din componentele fundamentale ale acestui proces modelator și flexibil, va putea, după completa sa operaționalizare, să îndeplinească o gamă largă de misiuni, inclusiv din sfera cea mai periculoasă: a amenințării teroriste și a răspândirii armelor de nimicire în masă. Experiența dobândită de statele Alianței în domeniul cooperării antiteroriste transatlantice din timpul războiului din Irak oferă o bună bază de plecare pentru abordarea în comun a noilor operațiuni din domeniu. Avem în vedere, aici, reușitele în acordarea accesului, în porturile și aeroporturile statelor membre, al trupelor americane și aliate angajate în operațiuni antiteroriste, trimiterea de elemente din Forțele Navale în estul Mediteranei, de elemente din Forța Aeriană, de Prevenire a NATO sau a unor aeronave AWACS în SUA pentru supravegherea aeriană a teritoriului și transmiterea de informații la centrele de control.

Procesul amplu de reformare structurală, funcțională, acțională și de conducere a NATO demarat la Praga include soluțiile cele mai eficiente de combatere a noilor amenințări și riscuri asimetrice, teroriste. În condițiile în care SUA și-a diminuat prezența militară în Europa Occidentală, Alianța a trecut la remodelarea sistemelor militare proprii, a preluat și dezvoltat noi misiuni, legate de managementul crizei în afara articolului 5, iar în interiorul său se face simțită o tendință de reorganizare a structurilor și sistemului.

NATO acționează, în colaborare cu UE, spre a-și îmbunătăți capacitățile puse la dispoziție prin Planul de acțiuni privind capacitățile europene, cu acordarea de sprijin reciproc și respectarea autonomiei ambelor organizații. În dublul spațiu identitar al Europei, UE își dezvoltă, dincolo de orice divergențe, propria politică de securitate și apărare pentru gestionarea crizelor, capacității de acțiune adecvate, potrivit inițiativelor de la Praga și Copenhaga, a acordurilor NATO-UE de la Berlin plus și al celui din martie 2003 privind securitatea informațiilor, ceea ce asigură complementaritatea deficitului european de forțe și capacități, consolidarea pilonului european al Alianței, garanție a stabilității legăturii transatlantice și a reușitei în confruntarea cu terorismul. Pentru securitatea spațiului comun sunt foarte importante eforturile UE de a-și întări capacitățile de realimentare în aer, de luptă fără pilot (UAV), în muniții ghidate de precizie, ca și cele de protecție împotriva armelor NBC.

Motivată de pericolul terorist, Alianța realizează, în termenii cei mai pragmatici, o îmbunătățire a relațiilor sale pe această linie cu partenerii strategici (UE și Federația Rusă), cu statele membre ale PRP și dialogului mediteranean. Aceasta din urmă va integra, se pare, la Istanbul, în programul său, Israelul și alte șase state

---

<sup>5</sup> *Impact strategic* nr. 3-4/2003

arabe. În relația cu Rusia, Alianța trece dincolo de orice divergențe politice și ideologice pentru a fonda o strategie comună de acțiune în domeniu.

Miniștrii apărării din statele NATO reușiți în iunie 2003 la Bruxelles, consideră că noile capacități ale organizației vor conduce sau sprijini operațiuni acolo unde Alianța hotărăște, pentru a se asigura securitatea colectivă și apărarea colectivă. Pachetul de reforme adoptate de aceștia cuprinde aspecte ca: eliminarea armelor de distrugere în masă, creșterea mobilității forțelor Alianței, îmbunătățirea capacităților convenționale și edificarea unor capacități de comunicare sigure, care vor permite Organizației Nord-Atlantice să combată eficient terorismul și armele de nimicire în masă.

Consiliul Nord-Atlantic a pus un accent mai apăsător pe necesitatea sporirii interesului pentru combaterea pericolelor armelor chimice și biologice. De asemenea a atacat frontal chestiunea luptei cu terorismul, a prevenirii proliferării armelor de nimicire în masă și cooperării în domeniul apărării împotriva rachetelor, iar pe plan practic folosirea de către aliații europeni a avioanelor rusești de cursă lungă.

### **UE și strategia de luptă împotriva terorismului**

Asemeni celorlalte organizații internaționale și UE joacă un rol deosebit de important pe scena securității internaționale. Astfel, UE definește amenințările cu care se confruntă societatea internațională ca fiind capacitățile cele mai imediat deținute de adversari, care pot fi folosite pentru a exploata vulnerabilități. Dacă în timpul Războiului Rece, amenințarea nucleară era pericolul frontal cu care se confruntau omenirea<sup>6</sup>, în momentul de față pe lângă această amenințare își face loc și amenințarea teroristă care pe zi ce trece îmbracă noi și noi forme devenind greu de descoperit și de combătut. Astfel, acțiunile teroriste, crima organizată, fundamentalismul religios (s-ar putea face o paralela între regimul Taliban din Afganistan și regimul islamic din Iran), traficul de droguri, epidemiile etc. sunt cele mai plauzibile manifestări ale insecurității europene. Toate aceste fenomene au dus la descoperirea unor vulnerabilități la care este supusă UE. Am putea spune că din punct de vedere politico-militar Europa mileniului al III-lea s-ar confrunța cu o serie de vulnerabilități cum ar fi:

- menținerea unor zone cu grad ridicat de risc pentru securitatea europeană;
- existența unor crize nesoluționate ce prezintă pericolul reizbucnirii unor conflicte sângeroase (Kosovo, Cipru, Albania, Bosnia și Herțegovina, Zona Transnistreană a Republicii Moldova, Caucaz);
- dispute interne de natură etnică sau religioasă, ce pot degenera în conflicte (Macedonia, Serbia, Bosnia, și Herțegovina);
- internaționalizarea unor dispute interne, în special de natură etnică și socială (Kosovo, Franța);
- revendicări teritoriale sau de altă natură ce tensionează relațiile dintre statele implicate (Grecia și Turcia, Grecia și Macedonia, Albania și Grecia, România și Ucraina);

---

<sup>6</sup> Grudzinski van Ham, *A Critical Approach to European Security*, Pinter, Londra, New York, 1999, p. 65.

- tendințe autonomiste ale unor grupări etnice (albanezii, maghiarii) cumulate cu tentativele unor state de a elabora acte normative cu valoare (aplicare) transfrontalieră și discriminatorii pe criterii etnice sau de altă natură;
- dificultățile pe care le întâmpină unele state în procesul tranziției;
- existența unor minorități etnice (precum albanezii din Kosovo și Macedonia, minoritatea turcă din Grecia și Bulgaria, kurzii din Turcia, ungurii din Voivodina și România) active din punct de vedere politic și care se consideră oprimate de populația majoritară din statele respective;
- pătrunderea și extinderea fundamentalismului islamic, îndeosebi cel radical (Bosnia și Herțegovina, Kosovo și chiar în sud-estul Bulgariei);
- influența unor zone cu grad ridicat de instabilitate (Orientul Mijlociu, republicile caucaziene, autoproclamata Republică Transnistreană);
- tendențele unor state de a deveni lideri zonali (Grecia , Turcia);
- tendențele federației Ruse de refacere a sferelor de influență pierdute după încheierea Războiului Rece și atragerea la Uniunea Rusia-Belarus a republicii Moldova și Ucraina;
- existența unor dispute și a unor pretenții ale Ucrainei privind platoul continental al Mării Negre;
- creșterea importanței Mării Negre în procesul de redefinire a noilor zone de influență;
- intensificarea amenințărilor de natură non-militară la adresa siguranței naționale a statelor din zonă (crimă organizată, terorism transfrontalier, trafic ilegal de droguri și armament, imigrația ilegală);

Menținerea unor riscuri și apariția altora noi relevă transformările prin care trece Europa în urma încheierii Războiului Rece și încercarea țărilor de a-și redefini poziția în noul cadru creat. Astfel, teoreticienii militari au grupat amenințările la adresa securității și apărării, din punct de vedere european, în trei categorii:

- terorismul internațional, ca amenințare strategică, el fiind legat de mișcările religioase fundamentaliste care au cauze deosebit de complexe;
- proliferarea armelor de nimicire în masă, ca o importantă amenințare la adresa păcii și securității țărilor și popoarelor în urma răspândirii tehnologiei rachetelor purtătoare care pot cădea în mâinile unor grupări teroriste de dimensiuni mici;
- existența unor structuri statale slabe și amplificarea crimei organizate, ca factor de întărire a poziției crimei organizate în peisajul internațional.

Pe lângă aceste amenințări evidente și directe se configurează amenințările indirecte, netradiționale și asimetrice cum ar fi:

- dependența energetică, Europa fiind cel mai mare importator de petrol și gaze naturale, majoritatea furnizorilor aflându-se în zona Golfului, Rusia sau Africa de Nord, importurile de energie situându-se la un procent de 50% și urmând să crească, până în 2030, la 70%.
- acțiunile individuale sau colective de accesare ilegală a sistemelor informatice;
- agresiunea economico-financiară;
- provocarea deliberată a catastrofelor ecologice;

Politica actuală de contracarare a vulnerabilităților la adresa securității și apărării mondiale gravitează în jurul ideii de stopare a conflictelor inter și intrastatale, gruparea statelor în organizații internaționale, menite să asigure un climat satisfăcător de securitate și apărare.

Statistic, în perioada 1990-2000 au avut loc, pe plan mondial, un număr de 56 conflicte armate majore, localizate în 44 de zone diferite. Cele mai multe sau produs în perioada 1990-1994, perioadă în care numărul acestora s-a situat între 30 și 33, cel mai mic număr înregistrându-se în anii 1996 și 1997<sup>7</sup>.

Întrucât terorismul internațional (inclusiv ideologia acestuia) constituie, în prezent, una dintre cele mai mari amenințări la adresa securității, a păcii, a stabilității și a valorilor democratice ale comunității internaționale și, în special, o amenințare directă la adresa cetățenilor europeni, a statelor membre ale UE, a democrației și a statului de drept, valori pe care este fondată Uniunea Europeană, și având la bază și aceste vulnerabilități Parlamentul European a pus bazele unei strategii pe termen lung pentru combatere a terorismului internațional și în special a celui islamic.

Această strategie prezintă mijloacele aflate la dispoziția Uniunii Europene în domeniul acțiunii sale externe de combatere a terorismului<sup>8</sup>:

- evidențiază natura multiplă a reacțiilor disponibile pentru Uniunea Europeană în domeniul acțiunii externe de combatere a terorismului și necesitatea ca statele membre să unifice și să utilizeze în mod coerent instrumentele lor politice, preventive și represive, cooperarea poliției și a justiției, a serviciilor secrete și a comunicațiilor și toate celelalte tipuri de reacții solicitate și sprijinite de Națiunile Unite și care fac parte dintr-o strategie multilaterală;
- reiterează, prin urmare, propunerea sa de a face politica antiteroristă a Uniunii mai coerentă și mai efektivă, în relațiile sale cu terțe țări prin:
  - consolidarea dialogului politic în acest sens, în special cu acele țări cu care Uniunea Europeană și/sau statele sale membre au încheiat sau negociază acorduri de asociere sau de cooperare,
  - sprijinul politic și comercial și ajutorul pentru dezvoltare acordat țărilor islamice moderate, atât în privința luptei împotriva terorismului cât și pentru reformele sociale, politice și economice aplicate în acele țări;
  - ridicarea pe o nouă treaptă a dialogului și a cooperării în lupta împotriva terorismului cu partenerii majori ai Uniunii (Israel, Japonia, Australia, Canada, Rusia etc.) și, în mod special, cu Statele Unite, care reprezintă prima linie în lupta împotriva terorismului, fără afectarea nivelului de protecție a drepturilor omului în nicio împrejurare;
  - promovarea consensului internațional pentru adoptarea Convenției mondiale privind terorismul internațional și dezvoltarea Strategiei împotriva terorismului adoptată de Adunarea Generală;
  - cerința ca toate țările terțe cu care Uniunea întreține relații să semneze și să ratifice cele 16 instrumente universale ale Națiunilor Unite privind combaterea

<sup>7</sup> <http://www.swp-berlin.org/cpn>

<sup>8</sup> [http://europa.eu.int/comm/external\\_relations/mepp](http://europa.eu.int/comm/external_relations/mepp)

terorismului ca și Protocolul opțional la Convenția ONU împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante;

- aplicarea strictă a clauzei antiterorism ca și aplicarea clauzei drepturilor omului inclusă în acordurile cu țări terțe, fără modificări „ad hoc” care să le îndepărteze de la substanța lor;

- întreruperea relațiilor politice și comerciale cu statele care persistă în neîndeplinirea obligațiilor lor față de Comisia Națiunilor Unite împotriva terorismului;

- stabilirea unui Cod de conduită interinstituțional pentru relațiile externe ale Uniunii, propus de Parlamentul European încă din 2002;

- consolidarea cooperării cu organizațiile regionale și internaționale care joacă un rol-cheie în menținerea păcii și a securității mondiale, în primul rând Națiunile Unite (în special Consiliul de securitate și Comisia sa împotriva terorismului și Oficiul Națiunilor Unite privind Drogurile și Criminalitatea) OSCE, Consiliul Europei și NATO;

- promovarea și aplicarea strictă a Rezoluției Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite 1540 (2004), pentru a împiedica actorii neguvernamentali și statele care nu fac parte din Tratatul de neproliferare a armelor nucleare să cumpere arme nucleare, chimice sau biologice, în urmărirea strategiei UE împotriva proliferării armelor de distrugere în masă pentru dezvoltarea și susținerea noilor inițiative privind dezarmarea nucleară și revitalizarea Conferinței ONU privind dezarmarea;

- ridicarea pe o treaptă superioară a cooperării în ce privește schimbul de informații și cooperarea între serviciile de securitate și serviciile secrete, inclusiv serviciile secrete militare și autoritățile polițienești, judiciare și vamale ale statelor membre, inclusiv cu SitCen, Frontex, Europol, Interpol și Eurojust și diversele autorități competente la nivel european, Coordonatorul pentru politici antiteroriste Gijs De Vries și Comisarul responsabil pentru justiție, libertate și securitate, Franco Frattini; întărirea protocoalelor de securitate și a interoperabilității prin menținerea activităților serviciilor secrete și a agențiilor de aplicare a legii strict separate, așa cum se stipulează în numeroase constituții naționale și cu condiția să se asigure supravegherea parlamentară și judiciară,

- organizarea de reuniuni regulate (cel puțin o dată pe an), cu participarea ministerelor corespunzătoare din statele membre, a Comisarului responsabil pentru justiție, libertate și securitate, a Coordonatorului pentru politici antiteroriste al Uniunii și a șefilor Europol, Eurojust, SitCen și Frontex, și care să fie dedicate exclusiv subiectului combaterii terorismului internațional;

- promovarea unui consens mondial privind nevoia de a pune capăt serviciilor bancare și altor forme de paradisuri fiscale opace, folosite de teroriști pentru a masca tranzacțiile financiare;

- implementarea Protocolului privind armele de foc și a Programului de acțiune al ONU privind armele mici și ușoare;

- consolidarea unității militare împotriva terorismului prin pregătire și alte măsuri;

- o creștere a competențelor Europol pentru asigurarea faptului că rolul pe care acesta îl joacă în lupta împotriva terorismului este unul eficient;
- consolidarea cooperării cu Statele Unite în ceea ce privește schimbul de informații și cooperarea între serviciile secrete și de securitate ca și între autoritățile polițienești, judiciare și vamale;
- consolidarea cooperării forțelor speciale ale statelor membre cu cele ale țărilor terțe;
- evidențiază necesitatea unei mai mari cooperări și coordonări cu Statele Unite în lupta împotriva terorismului internațional, punând accentul pe necesitatea protejării principiilor fundamentale privind drepturile omului;
- evidențiază necesitatea creșterii competențelor și a resurselor disponibile pentru Coordonatorul pentru politici antiteroriste al UE (cu o referire specială la resursele neadecvate care îi sunt puse la dispoziție), pentru ca munca să poată avea un impact mai mare și o mai mare vizibilitate;
- invită Comisia și Consiliul, pentru a face Curtea Penală Internațională (CPI) mai acceptabilă și mai realistă, să includă actele de terorism în jurisdicția acesteia, deoarece acestea constituie crime împotriva umanității;
- invită Consiliul, Comisia și guvernele statelor membre să întreprindă acțiuni practice eficiente în urmărirea interzicerii organizațiilor teroriste;
- consideră că este esențial să se încurajeze o mai mare stabilitate în afara Uniunii, prin folosirea tuturor instrumentelor disponibile, a programelor și a mijloacelor în limita acțiunii externe, inclusiv:
  - noul instrument de stabilitate, care trebuie să ofere o nouă bază juridică pentru ajutorul pe termen lung în domeniul luptei împotriva terorismului, a neproliferării armelor de distrugere în masă, a luptei împotriva crimei organizate, a dezarmării convenționale și a securității umane; reamintește declarația prezentată de Comisie privind măsurile împotriva terorii, anexată la instrumentul de stabilitate, în care Comisia afirmă că măsurile împotriva terorismului finanțate de acel instrument vor respecta obligațiile privind drepturile omului și legislația umanitară legată de acestea și Comisia va monitoriza conformitatea din partea țărilor destinate;
  - sprijinul, după ce acest instrument intră în vigoare, acordat strategiei de întrajutorare elaborată de Comisie pentru a ajuta țările terțe să facă față amenințării teroriste, atât prin programele Politicii europene de vecinătate (ENPI), instrumentul pentru stabilitate cât și prin canalizarea asistenței împotriva terorismului în toate programele sale de asistență, conform solicitării Consiliului European;
  - extinderea strategiei menționate în toate domeniile de acțiune externă ale Uniunii și la toate programele majore de ajutor pentru dezvoltare, cu excepția celor pentru ajutor umanitar, care prin natura lor sunt necondiționate;
  - întărirea folosirii mecanismului de reacție rapidă militară și civilă;
  - Consiliul și Comisia trebuie să se asigure că atenția față de victimele terorismului devine o piatră de hotar în politica Uniunii din acest domeniu,

aceasta dându-le siguranța că sunt ascultate, informate și că primesc toată asistența;

- crearea unui oficiu similar în contextul noii Strategii a ONU împotriva terorismului, menit să ofere asistență tuturor victimelor terorismului, indiferent de cetățenia lor;
- invită Comisia să prezinte cât mai curând cu putință un comunicat care să stabilească programele de asistență existente și mecanismele pentru a reduce și a face față amenințărilor la adresa securității Uniunii și a cetățenilor, inclusiv, în special, propunerile și recomandările de îmbunătățire a eficienței și coerenței programelor de asistență ale Uniunii;
- invită statele membre să contribuie mai mult la o evaluare integrată a amenințării la scară comunitară, prin creșterea fluxului de informații către Centrul Situațional al Secretariatului Consiliului UE; invită statele membre să mărească numărul personalului și resursele puse la dispoziția Centrului Situațional și să utilizeze mai mult evaluările unice combinate ale terorismului, care includ informații privind amenințările externe și informații de la serviciile interne de securitate și EUROPOL;
- recomandă adoptarea măsurilor care să conducă la stabilirea unei noi formațiuni a Consiliului, incluzând miniștri de afaceri externe și miniștri de interne, atunci când se discută despre lupta împotriva terorismului;
- recomandă aplicarea prevederilor Tratatului UE privind PESC aplicate în lupta împotriva terorismului și a Declarației privind lupta împotriva terorismului care a fost adoptată de Consiliul European din 25 martie 2004, a Planului de acțiune adoptat de Consiliul European din 21 septembrie 2001 și a Strategiei împotriva terorismului, care a fost adoptată de Consiliul European la reuniunea sa din 14-15 decembrie 2005, prin adoptarea de măsuri precum:
  - elaborarea comună a planurilor de contingență pentru a face eficientă clauza de solidaritate pentru asistență reciprocă care a fost adoptată de Consiliul European din 25 martie 2004,
  - utilizarea, acolo unde este necesar, a operațiunilor specifice militare sau polițienești în baza PESC, ca parte a reacției Uniunii la terorism,
  - adaptarea la noile sarcini ale cooperării permanente structurate și ale unităților de luptă prevăzute în Protocolul 23,
  - abrogarea regulii de unanimitate privind unele domenii ale cooperării judiciare și polițienești în probleme penale.

### **NATO și UE pe un front comun**

Experiențele prin care a trecut Uniunea Europeană în deceniul trecut a dovedit faptul că diplomația clasică nu mai face față noilor provocări de natură teroristă la adresa securității europene. Conflictul din Kosovo, iar mai nou atentatele de la Madrid și Londra au fost fermentul unei reforme instituționale substanțiale a organizațiilor europene de securitate. Cele mai semnificative schimbări au survenit în mecanismele instituțional-decizionale ale NATO și UE, în timp ce ONU, OSCE și Consiliul Europei fiind organizații consensuale și profund diferențiate în privința



intereselor naționale nu au reușit decât parțial sau deloc să se reformeze. Aceste organizații vor continua să ofere un sprijin politic și umanitar eforturilor mult mai nuanțate ale NATO și Uniunii Europene în privința gestionării securității europene, cu atât mai mult cu cât provocările la adresa securității devin din ce în ce mai puțin convenționale. Aceste motive ne fac să insistăm asupra NATO și UE, mai precis asupra parteneriatului transatlantic (majoritatea statelor membre ale NATO sunt membre ale UE) în redefinirea securității europene la începutul secolului al XXI-lea.

Securitate europeană la această oră nu poate fi concepută fără existența Alianței nord-atlantice și implicit a relației speciale care leagă America de Nord de Europa, chiar dacă în anumite ocazii s-au manifestat fisuri diplomatice între aliații transatlantici.

În ultimii ani, NATO și UE au trecut printr-un proces de reformă (consolidare) internă și lărgire spre est. În bună parte, aceste două elemente se sprijină pe principiile adoptate de liderii Alianței în aprilie 1999, chiar în toiul crizei din Kosovo. Printre cele mai importante elemente introduse de Noul Concept Strategic al NATO adoptat la Summit-ul de la Washington din aprilie 1999<sup>9</sup>:

- Apărarea colectivă a membrilor săi – prevedere în acord cu art. 5 din Tratatul Nord-Atlantic;
- Capacitățile militare – în scopul de a întări Alianța acestea trebuie să fie mai mobile, mai bine susținute, mai rezistente și mai capabile să răspundă la întregul nou spectru de misiuni ale NATO;
- Noi misiuni – Alianța trebuie să se adapteze la noul spectru de amenințări la adresa intereselor comune ale NATO: conflicte regionale (precum cele din Bosnia și Kosovo), proliferarea armelor de distrugere în masă și amenințări transnaționale, precum terorismul, justificarea intervențiilor *out-of-area*;
- Noi membri – accent pe menținerea politicii „ușilor deschise”, bazată pe art. 10 din Tratatul Nord-Atlantic și angajamentul aliaților privind politica de lărgire, ca parte a unei strategii de întărire a păcii și stabilității; în acest sens, a fost stabilit un Plan de Acțiune pentru Aderare;
- Parteneriate întărite – confirmă eforturile Alianței de a dezvolta parteneriate întărite cu scopul de a crește transparența și încrederea reciprocă în chestiuni privind securitatea și întărirea capacității aliaților și partenerilor de a acționa împreună;
- Capabilitățile Europene – subliniază dezvoltarea unei Identități Europene de Securitate și Apărare ca un necesar element de reforma, permițând partenerilor europeni să aibă o contribuție mai mare la securitatea europeană.

Cea mai mare schimbare survenită în activitățile NATO după sfârșitul Războiului Rece este implicarea sa în soluționarea conflictelor, restaurarea păcii și construirea stabilității în regiunile de criză. Actualmente, NATO conduce trei operațiuni complexe de sprijinire a păcii: în Afganistan, Bosnia și Herțegovina și

---

NATO Summit: The New Strategic Concept, *Office of the Press Secretary*, Washington, DC, April 24, 1999, [http://www.state.gov/www/regions/eur/nato/fs\\_990424\\_nato\\_strategy.html](http://www.state.gov/www/regions/eur/nato/fs_990424_nato_strategy.html)

Kosovo. În aprilie 2003, NATO și-a transferat atribuțiile sale în privința operațiunilor din FYROM Uniunii Europene<sup>10</sup>.

În viziunea Alianței, prăbușirea Iugoslaviei și crizele care i-au urmat au constituit primul exemplu euro-atlantic al provocărilor la adresa securității ale secolului al XXI-lea. Lecțiile învățate în Bosnia-Herțegovina, Kosovo și în FYROM (Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei) sunt considerate foarte relevante pentru orice tip de acțiune militară a NATO în afara ariei și au fost puse în practică în Afganistan<sup>11</sup>. Motivația acestor noi amenințări este legată în bună măsură de ceea ce analiștii occidentali denumesc prin fenomenul statelor eșuate.

Una dintre problemele cele mai importante cu care se confruntă Alianța este acuta preponderență a *leadership*-ului american atât ca pondere politico-militară, cât și din punct de vedere tehnologic și al sarcinii bugetare. America a dorit mereu ca Europa să joace un rol mai semnificativ în cadrul NATO, să împartă mai egal sarcinile în interiorul NATO. Europeanii s-au complăcut cel mai adesea cu preponderența americană și au preferat ca la adăpostul umbrelei Washingtonului să-și dezvolte prosperitatea economică. Partenerii transatlantici și-au semnalat ocazional ambivalența reciprocă. Pe de o parte, America dorește ca aliații săi europeni să cheltuiască mai mult pe apărare, să poarte o porțiune mai mare din povara apărării colective și să-și asume o responsabilitate mai mare pentru menținerea stabilității în Europa. Pe de altă parte, SUA a reacționat împotriva unui pilon european puternic care acționează independent și separat de NATO și de parteneriatul cu America.<sup>12</sup> Pe de altă parte, Franța, în virtutea tradiției gaulliste și-a semnalat frecvent poziția sa împotriva hegemoniei americane, încercând să-și convingă aliații europeni să realizeze o forță europeană de apărare separată de NATO și *leadership*-ul american. Totuși, în fața lipsei de putere și de voință a politicii europene, Franța a dat înapoi, recunoscând ocazional supremația americană. Este cazul sprijinirii active a intervenției NATO împotriva Iugoslaviei cu ocaziei crizei din Kosovo. Puterile pe care s-a sprijinit întotdeauna politica externă americană în interiorul NATO au fost Marea Britanie și Germania. Ambițiile Franței au fost mereu temperate de aceste state. În virtutea aceleiași ambivalențe, SUA au susținut construcția europeană, chiar în materie de PESC și PESA, însă numai cu condiția ca noile structuri instituționale să nu pună în pericol coerența și convergența Alianței. Cu alte cuvinte, SUA sunt dispuse să pună la dispoziția UE disponibilitățile militare ale NATO (*military assets*), în schimbul menținerii comenzii și controlului american.

Una dintre dilemele cu care s-a confruntat Alianța pe parcursul a mai bine de un deceniu a fost problema supraviețuirii instituționale. Adepții școlii realiste nu au conferit prea multe șanse NATO. Modelul realiștilor prezice sfârșitul alianțelor atunci când încetează să mai fie nevoie de apărare comună. Percepțiile amenințării se schimbă radical atunci când balanța de putere se schimbă (în cazul NATO prin trecerea de la un sistem bipolar la o hegemonie strategică americană), iar membrii nu

<sup>10</sup> NATO Briefing: Building Peace and Stability in Crisis Regions, <http://www.nato.int/docu/briefing/crisis-management-e.pdf> (20.11.2003).

<sup>11</sup> *Ibidem*.

<sup>12</sup> Douglas Eden, NATO and the Atlantic Relationship, in Douglas Eden (edit.), *Europe and the Atlantic Relationship: Issues of Identity, Security and Power*, MacMillan Press Ltd, 2000, p.13.

se mai tem de un inamic sau nu mai simt nevoia să rămână împreună. În al doilea rând, dependența de o Mare Putere a unui stat mic cade în declin odată cu diminuarea nevoii de garanții de securitate. În al treilea rând, sprijinul domestic pentru continuarea calității de membru scade pe măsură ce interesele economice, politice și diplomatice se redirecționează spre alte sectoare, regiuni sau motivații ideologice<sup>13</sup>.

Alte impedimente serioase pentru continuarea relației transatlantice esențiale pentru securitatea europeană la începutul secolului al XXI-lea sunt legate de faptul că instituționalizarea PESA și creșterea din ce în ce mai puternică a profilului UE pe plan internațional sunt văzute atât de unele cercuri de la Bruxelles cât și de la Washington ca fiind tentative de a echilibra SUA pe plan mondial. Reacțiile Franței și Germaniei la adresa intervenției americane în Irak pot fi interpretate ca manifestări ale unui Real-Politik încă prezent în politicile externe ale statelor europene. Pe de altă parte, politica externă americană este percepută ca fiind din ce în ce mai unilaterală. Între acțiunile unilaterale întreprinse de SUA în ultimii ani reținem: neplata obligațiilor la fondurile ONU; opoziția la adresa creării unei Forțe Europene de Reacție Rapidă, precum și la adresa Curții Penale Internaționale<sup>14</sup>; aplicarea unor reguli de extraterritorialitate conturare dreptului internațional; acțiunea militară independentă și unilaterală împotriva așa-ziselor „state bandit” cum este cazul Afganistanului și Irakului, eșecul de a semna Tratatul privind Minele Antipersonal; decizia de a nu ratifica Acordul Kyoto; decizia din 1998 a Senatului american de a respinge Tratatul Comprehensiv privind Interzicerea Testelor Nucleare (CTBT)<sup>15</sup>.

În balanța cu aceste perspective pesimiste asupra viitorului relației transatlantice, se interpune viziunea liberal-instituționalistă, care susține că succesul NATO se extinde dincolo de rațiunile militare. În primul rând, statele membre și cele aspirante vor să beneficieze de pe urma câmpului hegemonic (de vreme ce împărtășesc aceleași valori liberale), apoi nivelul de instituționalizare aduce beneficii în termeni de stabilitate continentală, prevenire și management al conflictelor, coordonarea politicilor de securitate națională. Nu în ultimul rând, NATO reflectă existența unei comunități de națiuni care împărtășesc valori democratice, practică consultanța reciprocă și luarea colectivă a deciziilor și vor să crească atracția celor valori și practici<sup>16</sup>.

Cea mai importantă dimensiune a Alianței rezidă din relațiile acesteia cu Uniunea Europeană. Relația dintre cele două este considerată critică pentru succesul managementului crizei, așa cum relevă Secretarul-General al NATO, lordul George Robertson. Atunci când UE și NATO au acționat separat, fără coordonare și fără relații bine structurate cu alte organizații, s-au produs eșecuri în soluționarea conflictelor. Răspunsul occidental la criza bosniacă a fost marcat, spre exemplu, de

---

<sup>13</sup> Charles-Philippe David, Will NATO live to celebrate its 100<sup>th</sup> birthday, in Charles-Philippe David, Jacques Léversque, *The Future of NATO: Enlargement, Russia, and European Security*, McGill-Queen's University Press, 1999, p.8.

<sup>14</sup> Paradoxal, Curtea Penală Internațională a fost un proiect american.

<sup>15</sup> Christopher Coker, *Globalisation and Insecurity in the Twenty-first Century: NATO and the Management of Risk*, Adelphi Paper 345, Oxford University Press.

<sup>16</sup> Douglas Eden, *Op. Cit.*, p.15.

confuzie și competiție între două structuri instituționale (NATO și UE), conflictul manifestându-se inclusiv în privința structurilor de comandă și control<sup>17</sup>. NATO și UE au stabilit relații formale în ianuarie 2001, dar scopul real l-a constituit adoptarea la 16 decembrie 2002 a „Declarației UE-NATO asupra PESA”. De atunci, UE a negociat cu NATO o serie de documente cunoscute sub denumirea de pachetul „Berlin-Plus”, care au făcut posibilă tranziția responsabilității în privința menținerii păcii în FYROM (1 aprilie 2003) dinspre NATO spre UE, fiind astfel consfințită una dintre primele manifestări ale Politicii Europene de Securitate și Apărare.

Aranjamentele Berlin-Plus au ca scop evitarea duplicării resurselor și cuprind patru elemente: asigurarea accesului UE la planificarea operațională a NATO; prezumția disponibilității capacităților și bunurilor comune ale NATO pentru acțiunile UE; opțiuni de comandă europeană pentru operațiunile conduse de UE, inclusiv dezvoltarea rolului pilonului european; adaptarea sistemului de planificare a apărării NATO pentru a încorpora forțele disponibile pentru operațiunile UE la nivel strategic într-o celulă UE la SHAPE în Mons (Belgia) și la nivel regional la AFSOUTH în Napoli (Italia)<sup>18</sup>.

---

<sup>17</sup> Anthony Forster, William Wallace, „Common Foreign and Security Policy”, in Helen Wallace, William Wallace (edit.), *Policy-Making in the European Union*, Oxford University Press, Oxford, 1996.

<sup>18</sup> *NATO Briefing: Building Peace and Stability in Crisis Regions*, <http://www.nato.int/docu/briefing/crisis-management-e.pdf>

# PRINCIPALELE ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE DE SECURITATE ȘI ROLUL LOR ÎN ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA OPERAȚIILOR MULTINAȚIONALE

Petru PAH\*

*The international organisations represent the most important forces in coordinating the actions and the cooperation between different fields, such as the political, economic, social, military or cultural.*

*The study of international organisations, as analysis units, provide a different perspective over the security environment, widening the research area and giving new dimensions to a certain phenomena, like, for example, globalization and terrorism. The number of organisations and their role, have increased significantly, becoming an important element of the international system, especially after the Second World War. The activity of these organisation is diverse, and their analysis – complex, if not difficult, due to their great number and to their diverse typology.*

Termenul de „organizații internaționale” a intrat relativ recent atât în limbajul comun, cât și în cel științific. În ultima parte a secolului XIX, în literatura de specialitate erau folosite adesea concepte precum „sindicatul public internațional”, „biroul internațional” sau „comisia internațională”. Sintagma „organizații internaționale” a fost, probabil, introdusă în jurul anului 1867, în discursul științific al juristului scoțian James Lorimer, iar 13 ani mai târziu, publicistul german Constantin Frantz afirma că federalismul reprezintă principiul de existență al organizațiilor internaționale. Consacrarea definitivă a termenului este datorată lucrării lui Walter Schücking „Organizațiile lumii”, publicată în anul 1908, și a ghidului „Uniunile internaționale publice” al lui Paul S. Reinsch, din 1911<sup>1</sup>.

Convenția Ligii Națiunilor<sup>2</sup>, semnată în anul 1924, recunoaște indirect existența organizațiilor internaționale în Art.23, care sugerează crearea unor organizații internaționale specializate, pentru promovarea cooperării internaționale. Mai mult, Art.24 folosește concepte precum „birou internațional” sau „comisie internațională” pentru organizațiile existente la acel moment, subliniind astfel, voluntar sau nu, importanța creării unor noi organizații internaționale. Ambele articole definesc vocația de organizație universală a Ligii Națiunilor.

Mai târziu, după cel de-al Doilea Război Mondial, în Preambulul Cartei Națiunilor Unite, este recunoscută existența unei organizații internaționale propriuzise: semnatarii „*stabilesce în acest fel o organizație internațională numită Națiunile Unite*”<sup>3</sup>.

Începând cu această perioadă de cristalizare conceptuală, au fost dezvoltate trei principale curente ce definesc rolul organizațiilor internaționale ca instrumente, ca

---

\* Locotenent colonel doctorand, U.M. 02565 Cluj Napoca

<sup>1</sup> RITTBERGER, Volker și BERNHARD Zangl, International Organizations. Polity, Politics and Policies, Palgrave Macmillan, Hampshire, 2006, p. 5

<sup>2</sup> The Covenant of the League of Nations, 1924, <http://www.yale.edu/lawweb/avalon>

<sup>3</sup> The Charter of the United Nations, 1945, <http://www.un.org/aboutun/charter>.

arene și, în fine, ca actor. Adesea, organizațiile internaționale sunt văzute ca instrumente prin care statele își urmăresc propriile interese, iar procesul decizional reflectă, în primul rând, interesele celor mai puternici membri. Ca arenă, organizațiile internaționale sunt similare unui „*loc de joacă*”<sup>4</sup>, și nu unui instrument al politicii statale, iar ca instituții, sunt forme ale unei diplomații de conferință, unde statele pot face schimb de informații, pot condamna sau justifica anumite acțiuni și își pot coordona strategiile politice naționale. Într-un cadru larg, se poate afirma că o organizație internațională, ca subiect al unui acord internațional ce o creează, pe de o parte, are statut de persoană juridică, cu capacitatea de a posedea, dobândi sau transfera proprietate, de a încheia contracte, de a participa la acorduri internaționale cu state sau alte organizații internaționale și de a urmări scopuri specifice prin mijloace legale, și, pe de altă parte, are drepturi și responsabilități create prin legislația internațională sau acordul respectiv.

**Organizațiile internaționale de securitate** se disting de celelalte organizații prin aceea că își au originile în consensul statelor de a coopera în probleme de reducere a violenței și realizare a păcii și securității, prin folosirea unei largi game de acorduri și mecanisme.

Sintetizând, putem afirma că există cel puțin patru seturi de sarcini pe care organizațiile internaționale de securitate le pot îndeplini:

- promovarea dialogului de securitate și gestionarea crizelor ca sarcini de bază destinate stabilirii și/sau menținerii păcii;

- crearea de sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce, destinate reducerii pericolelor ce decurg din activitățile militare, sau pe capacități comune pentru misiuni de pace;

- promovarea standardelor democratice și respectarea drepturilor omului ca scopuri în sine;

- promovarea securității prin mecanisme economice, întărind atât prosperitatea, cât și interdependența actorilor, și prin abordări cooperative ale riscurilor și provocărilor, inclusiv terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă.

Analiza statutului și rolului organizațiilor internaționale de securitate poate fi realizată din perspectiva durabilității și eficienței. Durabilitatea se referă la persistența peste timp a modelelor de comportament, ce reflectă conformarea rutinizată la regulile organizației, iar eficiența la comportamentul actorilor ghidați de regulile și normele acesteia. Aceste două criterii operaționalizează importanța instituțională a organizației, în fapt, fiind vorba, pe de o parte, despre capacitatea organizației de a rezista în fața provocărilor externe, iar pe de altă parte, despre gradul de respectare a regulilor și normelor de către membrii săi.

Din punctul de vedere al teoriei aplicate în analiza organizațiilor internaționale, realismul și neorealismul nu acordă importanță existenței organizațiilor internaționale de securitate, acestea fiind considerate doar modalități de camuflare a intereselor statelor sau forumuri necesare obținerii acordului asupra anumitor aspecte de securitate al statelor mai slabe. De asemenea, se consideră că organizațiile internaționale nu au nici o influență asupra comportamentului marilor puteri, acestea

---

<sup>4</sup> Apud RITTBERGER, Volker și Bernhard ZANGL, *op. cit.*, 2006, p. 6.

din urmă preferând acțiunea unilaterală. Din perspectiva neorealistă, există un singur tip de organizație, anume *alianța*, fiind respins tocmai criteriul eficienței organizațiilor internaționale. În ceea ce privește criteriul durabilității, ambele curente îl consideră irelevant și, chiar dacă o astfel de organizație durează în timp, ea este privită ca fiind lipsită de conținut.

În sistemul internațional, organizațiile de securitate pot fi considerate *comunități de securitate*. Acest concept a fost dezvoltat în anul 1957 de către Karl Deutsch, care l-a definit drept un grup ce a devenit integrat, dobândind un simț al comunității însoțit de practice instituționale formale sau informale suficient de puternice pentru a asigura activitatea pașnică a membrilor grupului pe o perioadă de timp lungă<sup>5</sup>. Existența acestui tip de comunitate este caracterizată și prin următoarele caracteristici:

- inexistența planurilor militare ale unui membru față de ceilalți;
- existența unor valori politice compatibile;
- existența capacității guvernelor de a reacționa rapid și fără violență, cu mijloacele corespunzătoare, la problemele ce intervin în desfășurarea activității;
- existența unui comportament predictibil al tuturor membrilor;
- existența unor programe comune de instruire și schimb de personal, a acordurilor bi și multilaterale, a personalului multinațional în structurile de comandă etc.

Așadar, în cadrul sistemului mondial, organizațiile internaționale de securitate sunt cele mai complexe forme de cooperare guvernamentală internațională, deoarece domeniul cărora acestea se adresează este unul polivalent. „*Actualele realități și tendințe strategice în securitatea globală și regională impun o interconectare a principalelor instituții de securitate, pentru realizarea unei acțiuni concertate, care să exploateze optim complementaritatea acestora și să activeze capacitățile lor anticipativ-preventive*”<sup>6</sup>.

Securitatea nu înseamnă doar securitate militară, ci, dimpotrivă, planurile sale de manifestare includ atât sfera militară, cât și pe cea nonmilitară (politică, economică, socială, culturală, ecologică etc.), de la nivelul individului uman la cel al întregii lumi. Fie că respectiva organizație internațională este explicit una de securitate, prin titulatura sa sau prin Carta de înființare (cum sunt, de exemplu, OSCE și NATO), fie că una dintre funcțiile sale este aceea de a asigura securitatea statelor membre și cetățenilor lor într-unul sau mai multe dintre domeniile vieții sociale (cum ar fi Uniunea Europeană), organizațiile internaționale de securitate par a deține cea mai mare pondere în sistemul mondial.

Pentru a delimita cele mai importante organizații internaționale de securitate, pot fi stabiliți prin convenție următorii cinci indicatori principali, aleși în funcție de elementele de bază ale unei organizații de acest tip:

- elemente ce reflectă existența obiectivă a organizației:
- scop declarat în sfera securității;

---

<sup>5</sup> Apud EMMERSON, Donald K., *Security, Community, and Democracy in Southeast Asia*, Japanese Journal of Political Science nr. 6/2005, pp. 165-185, p. 170, [http://iis-db.stanford.edu/pubs/20988/Emmerson\\_JJPS\\_2005.pdf](http://iis-db.stanford.edu/pubs/20988/Emmerson_JJPS_2005.pdf).

<sup>6</sup> Doctrina armatei României, București 2007, art.8.

- arie de acoperire;
- număr de membri;
- elemente ce reflectă forța de impunere pe plan internațional a organizației:
  - numărul marilor actori ai lumii (Statele Unite ale Americii, Germania, Marea Britanie, Franța, China, Japonia, India, Brazilia, Rusia<sup>7</sup>) care sunt membri ai respectivei organizații;
  - numărul misiunilor de pace pe termen mediu și lung (durata de peste șase luni) în care organizația este implicată în momentul realizării analizei.

De asemenea, mai pot fi introduși în analiză și următorii indicatori: buget, numărul personalului angajat, numărul acordurilor și tratatelor de cooperare cu alte state și organizații internaționale etc.

Urmărind acești indicatori, observăm că „ierarhia” organizațiilor internaționale de securitate existentă la nivelul cunoașterii comune are un puternic substrat științific. Astfel este confirmat faptul că ONU, NATO, UE și OSCE reprezintă cele mai importante organizații internaționale de securitate.

Conform teoriei relațiilor internaționale, criteriile ce stau la baza acestei clasificări sunt: suprafața, numărul populației, produsul intern brut, produsul intern brut/cap de locuitor, cheltuielile militare. Astfel reiese că cei mai importanți actori ai lumii sunt: SUA, UE, China, Japonia, India, Brazilia și Rusia. Întrucât UE este o organizație internațională, am aplicat aceleași criterii și statelor ce o compun, rezultând că Germania, Marea Britanie și Franța sunt cei mai importanți actori europeni.

Se observă că doar primele patru organizații răspund la cele cinci criterii principale stabilite prin convenție, acestea fiind cele mai importante organizații internaționale de securitate. Celelalte patru, alese pentru analiză datorită ariei mari de acoperire, nu răspund la criteriile referitoare la forța de impunere pe plan internațional a organizației, ceea ce le face organizații internaționale de securitate de importanță secundară.

Este evident că această metodă pentru determinarea celor mai importante organizații internaționale de securitate suportă îmbunătățiri, însă analiza perspectivelor de evoluție ale acestora nu poate fi realizată fără o minimă delimitare a organizațiilor al căror viitor este important pentru sistemul mondial, întrucât numărul total al acestora este mult prea ridicat.

**Organizația Națiunilor Unite (ONU).** Înființată la 26 iunie 1945 și devenită efectivă la 24 octombrie 1945, Organizația Națiunilor Unite și-a stabilit ca principal scop de a feri generațiile viitoare de flagelul războiului, prin unirea forțelor membrilor ei, în vederea menținerii păcii și securității internaționale, prin garantarea că forța armată nu va mai fi folosită decât în interesul comun și prin stabilirea între state a unor relații de bună vecinătate și de toleranță. *„Principalul for internațional este obiectul unor încercări de reformă care vizează, atât relansarea rolului său în*

---

<sup>7</sup> Conform teoriei relațiilor internaționale, criteriile ce stau la baza acestei clasificări sunt: suprafața, numărul populației, produsul intern brut, produsul intern brut/cap de locuitor, cheltuielile militare. Astfel reiese că cei mai importanți actori ai lumii sunt: SUA, UE, China, Japonia, India, Brazilia și Rusia. Întrucât UE este o organizație internațională, am aplicat aceleași criterii și statelor ce o compun, rezultând că Germania, Marea Britanie și Franța sunt cei mai importanți actori europeni



*reglementarea raporturilor internaționale, cât și adaptarea sa la noile provocări la adresa securității mondiale*”<sup>8</sup>.

În ceea ce privește *pacea și securitatea internațională*, de la crearea sa, ONU a fost adesea chemată să prevină disputele ce s-ar fi putut transforma în conflicte armate, să convingă părțile opozante să folosească masa de discuții, și nu forța armată, sau să ajute la restabilirea păcii în cazul declanșării vreunui conflict. În cursul anilor '90, au apărut schimbări majore în pattern-urile conflictului, peste 90% dintre conflicte desfășurându-se în interiorul statelor, și nu între ele. Din acest motiv, ONU a reconstruit o nouă gamă de instrumente, accentuând prevenirea conflictelor, adaptând continuu operațiunile de menținere a păcii, implicând organizațiile internaționale și întărind construirea păcii post-conflictuale.

Confruntat cu conflicte caracterizate de violență etnică (în Somalia, Ruanda și fosta Iugoslavie), Consiliul de Securitate al ONU a renunțat la desfășurarea operațiunilor între anii 1995 și 1997, însă crizele profunde din Congo, Africa Centrală, Timorul de Est, Kosovo, Sierra Leone și Etiopia-Eritreea au determinat, în ultimii ani, reluarea misiunilor de menținere a păcii. Experiența anilor trecuți a făcut ca ONU să se concentreze mai mult ca niciodată pe construirea păcii și pe sprijinirea structurilor ce o vor consolida. Tot această experiență a arătat că menținerea păcii, în sensul evitării conflictului militar, nu este suficientă pentru stabilirea unei păci sigure; o asemenea securitate poate fi realizată numai prin ajutorul acordat țărilor pentru a favoriza dezvoltarea economică, justiția socială, protecția drepturilor omului, buna guvernare și desfășurare a procesului democratic.

O altă coordonată importantă a activității ONU este *susținerea dezvoltării economice și sociale* a statelor lumii. Deși aproape toți indivizii umani asociază această organizație cu problemele păcii și securității, ONU se ghidează după următorul principiu: *pacea și securitatea durabile sunt posibile numai dacă este asigurată bunăstarea economică și socială a oamenilor din toată lumea*.

Multe dintre transformările economice și sociale globale din ultimele cinci decenii au fost semnificativ influențate de activitatea ONU, ce și-a asumat rolul de centru mondial pentru construirea încrederii și a stabilit prioritățile și scopurile cooperării internaționale pentru a asista țările în tranziție și a dezvolta un mediu economic global de susținere.

În același timp, fiecare agenție ONU este implicată într-o anumită măsură în *protecția drepturilor omului*. În timp, ONU a extins gradual legea, pentru a cuprinde standardele specifice femeilor, copiilor, persoanelor cu handicap, minorităților, muncitorilor emigranți și altor grupuri vulnerabile, acum protejate de practicile discriminatorii. Acțiunile ONU în sprijinul drepturilor omului se înscriu în zona campaniilor educaționale și a programelor naționale de instruire și consultanță tehnică.

În ultimul deceniu, războaiele civile au devenit o cauză centrală a situațiilor de criză și, de când a coordonat pentru prima dată *operațiunile de asistență umanitară* în Europa după cel de-al Doilea Război Mondial, ONU a fost însărcinată de comunitatea internațională să *răspundă la dezastrele naturale sau produse de om* ce depășesc

---

<sup>8</sup> Doctrina armatei României, București 2007, art.9

capacitatea autorităților naționale. Înalțul Comisariat ONU pentru Refugiați oferă protecție internațională și asistență pentru peste 22 de milioane de refugiați, în timp ce Programul Mondial pentru Hrană furnizează o treime din asistența de urgență. De asemenea, ONU încearcă și *reducerea vulnerabilității țărilor la dezastre*, prin Programul pentru Dezvoltare, ce acționează pe două fronturi: pe de o parte, asistența imediată acordată victimelor, iar pe de altă parte, strategiile de prevenire a apariției urgențelor. Strategiile de prevenire a conflictelor și dezastrelor se adresează cauzelor de bază ale războiului într-o manieră comprehensivă. Ele favorizează securitatea, creșterea economică, guvernarea democratică și respectul pentru drepturile omului – ceea ce rămâne cea mai bună protecție împotriva dezastrelor naturale sau provocate de om.

Deși ONU a obținut până în prezent unele rezultate importante în traducerea în viață a obiectivelor înscrise în Cartă, în activitatea organizației s-au făcut simțite, totuși, un șir de neajunsuri, de neîmpliniri.

În cadrul ONU, imposibilitatea de a rezolva o serie de diferende internaționale a determinat crearea unei metode și a unor instrumente care să permită organizației să contribuie la prevenirea agravării conflictelor internaționale.

În acest fel s-au născut ***operațiile pentru menținerea păcii (Peace keeping Operations)***, care constau în amplasarea unor forțe militare sau paramilitare ale ONU într-o zonă în care a izbucnit sau poate izbucni un conflict internațional cu scopul de a înlesni soluționarea lui pașnică precum și aplicarea soluției la care s-a ajuns.

S-au făcut referiri la operațiile de menținere a păcii ca la ” *o instituție implicată în zona cenușie dintre soluționarea pe cale pașnică și forța militară* ”.

Operațiile de menținere a păcii contribuie la gestionarea conflictului. Din punct de vedere conceptual, aceste operații se încadrează undeva între soluționarea pașnică și constrângerea colectivă. Scopul primordial al menținerii păcii trebuie să rămână acela de a realiza și menține încetarea ostilităților.

De când Consiliul de Securitate este organismul responsabil de menținerea păcii și securității internaționale în cadrul ONU, operațiile de menținere a păcii sunt inițiate prin rezoluțiile acestuia. În circumstanțe certe, Adunarea Generală poate stabili o operație de menținere a păcii.

De la căderea zidului Berlinului în anul 1989, ONU a întreprins o serie de schimbări semnificative în modul în care desfășoară operațiile de menținere a păcii. Plecând de la observatori, în principal neînarmați, ori cu armament ușor și misiuni de menținere a păcii, s-au folosit oportunitățile oferite de noul mediu strategic pentru a disloca forțe multidimensionale, multinaționale, care să extindă rolul său de promovare a păcii și stabilității.

Experiențele din ultimii ani au dus la revizuirea metodelor și capacităților. În plus, ONU recunoaște că pentru multe operațiuni complexe poate fi necesară asistența organizațiilor regionale ori a altor autorități cu capacități specifice.

ONU, ca organizație mondială numărând în prezent 192 state are șansa de a deveni în viitor o instituție internațională de securitate eficientă, în măsura în care va persista în reformă, în care vor fi investite în ea mijloacele necesare dar se vor face și investiții în schimbare, așa cum se arată în Raportul secretarului general al ONU din

7 martie 2006, intitulat „Investind în Națiunile Unite: pentru o organizație mai puternică oriunde în lume“.

Perspectiva organizației internaționale de securitate numărul unu este deosebită, privită prin prisma capitalului său uman. Acesta va avea noi competențe, sporite, și un profesionalism real, va urma un parcurs profesional mai diversificat. Structurile departamentale ale ONU vor fi reorganizate, iar capacitatea de gestionare a cadrelor întărită.

În viziunea organizației asupra securității colective în secolul XXI, transformarea ONU într-un instrument eficient pentru prevenirea conflictelor va necesita stabilirea anumitor priorități politice și instituționale, ca: prevenirea terorismului, combaterea proliferării armelor nucleare, chimice și biologice, reducerea riscului de război, folosirea forței în anumite condiții stabilite de Consiliul de Securitate etc.

### **Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)**

Necesitatea stabilirii unei forme instituționalizate de cooperare între state s-a făcut puternic simțită mai ales în perioada 1945-1949, când, deși țările din Europa Occidentală și-au diminuat sistemele de apărare, conform înțelegerilor din timpul celui de-al doilea Război Mondial, URSS-ul ducea o politică expansionistă și nu dădea nici un semn că ar intenționa să reducă puterea forțelor sale armate. În plus, impunerea unor regimuri nedemocratice, mai ales, în centrul și estul Europei, amenințările la adresa suveranității Norvegiei, Greciei și Turciei, blocada Berlinului, ca și violarea drepturilor și libertăților omului în multe dintre țările lumii au constituit un motiv întemeiat pentru luarea unor decizii în acest sens.

Prin *Tratatul Atlanticului de Nord* (1949) este creată o asocieră de state suverane, o alianță de apărare colectivă. NATO, construită pe baza acestui Tratat, este o organizație interguvernamentală ai cărei membri își păstrează integral suveranitatea și independența și care oferă un forum de consultare asupra problemelor politice și militare, dar și non-militare ce pot afecta securitatea statelor membre.

NATO este o alianță politică și de apărare care asigură succesul în menținerea păcii și prevenirea războiului, eficiența diplomației preventive și gestionarea cu succes a crizelor: capacitatea sa de apărare are drept scop descurajarea agresiunii sau oricărei alte forme de presiune, iar dispozitivul său militar se bazează pe principiul că țările membre trebuie să mențină colectiv o apărare adecvată pentru descurajarea agresiunii și pentru ași păstra integritatea teritorială și a restabili pacea.

Pentru realizarea politicii de securitate și de păstrare a ordinii la nivel internațional, au fost stabilite următoarele mijloace principale:

- menținerea unui potențial militar suficient pentru a preveni războiul și pentru a asigura o apărare eficientă;

- capacitate globală de a gestiona crize ce pun în pericol securitatea membrilor Alianței;

- promovarea activă a dialogului cu alte țări;

- înțelegere a securității europene în termenii cooperării, mai ales pentru a face să avanseze tratativele legate de controlul armamentelor și dezarmarea.

Alianța acționează pentru realizarea unei noi arhitecturi de securitate europeană prin amplificarea complementarității NATO cu OSCE, UE, UEO și Consiliul European.

Sprijinul NATO pentru coordonarea, dar și coordonarea însăși, a organizațiilor internaționale a fost întotdeauna o funcție prioritară a existenței sale. În timpul Războiului Rece, NATO a acționat, în primul rând, ca o organizație de apărare colectivă, centrată pe Articolul 5 al Tratatului de la Washington. În același timp, NATO nu a fost preocupată de acțiunile non-Art. 5, precum menținerea păcii.

În viziunea Alianței, în actualele condiții, este mai puțin probabilă o agresiune asupra teritoriului țărilor membre, riscurile provenind, mai curând, din consecințele nefavorabile ale stărilor de instabilitate generate de gravele dificultăți economice, sociale și politice prezente în multe țări ale Europei Centrale și de Est. *„Din perspectiva evoluției conturate în decursul ultimilor ani și din cea a dinamicii conceptului strategic, rezultă, că se va continua procesul de transformare și adaptare a NATO la noile realități, în direcția asumării de misiuni specifice unui organism cu responsabilități globale în domeniul securității”*<sup>9</sup>. Mijloacele prin care Alianța acționează în spiritul politicii sale de securitate pentru menținerea păcii vor continua să includă și:

- controlul crizelor care afectează securitatea membrilor săi;
- capacitatea militară capabilă să prevină războiul și să asigure o apărare eficace;
- pârghiile politice favorizante dialogului cu celelalte țări și căutarea activă a căilor pentru o abordare cooperantă a securității europene

La sfârșitul Războiului Rece, a devenit evident că, deși nu mai exista pericolul unei invazii militare la scară largă, s-au dezvoltat noi riscuri legate de posibila instabilitate a anumitor părți ale Europei.

Din 1989, schimbările politice profunde care au avut loc în Europa Centrală și de Est, au schimbat radical mediul de securitate în care Alianța Nord-Atlantică acționează pentru realizarea obiectivelor sale.

Pe baza noului concept strategic al Alianței, adoptat în 1991 de către șefi de stat și de guvern ai NATO, a fost definitivată concepția privind constituirea unor Forțe Operative întrunite Multinaționale (CJTF), aceasta fiind deja în faza de punere în practică.

Noul concept strategic se bazează pe ipoteza unui mediu de securitate, în care schimbările pozitive pot fi fructificate spre binele tuturor popoarelor Europei. Schimbările radicale ale contextului strategic și politic au determinat factorii de conducere ai Alianței să adopte noi orientări și în ce privește îndeplinirea misiunilor sale principale. În primul rând, atenția s-a concentrat pe necesitatea întăririi rolului său politic și pe contribuția pe care o poate avea, în cooperare cu alte instituții, la asigurarea securității și stabilității, de care depinde viitorul Europei.

În 1994, NATO a folosit forța militară, pentru prima dată în istoria sa, nu pentru realizarea apărării colective, ci în sprijinul forțelor ONU în Bosnia-

---

<sup>9</sup> Idem, art.10

Herțegovina. Aceasta, împreună cu desfășurarea ulterioară a IFOR, a semnalat un moment de cumpănă.

În următorii cinci ani, politica sa de menținere a păcii a fost revizuită de două ori pentru a deveni practicabilă și pentru a ține cont de învățămintele din Bosnia-Herțegovina și Kosovo. Momente semnificative le oferă și participarea sa la ISAF în Afganistan sau cooperarea mai strânsă cu UE, pe baza aranjamentelor Berlin Plus, sau cu statele Europei, Caucazului și Asiei Centrale, ale Dialogului Mediteranean, Orientului Mijlociu lărgit (misiunea de formare din Irak sau Inițiativa de Cooperare de la Istanbul), ori acțiunile de parteneriat contra terorismului (PAP-T), însă și preocupările transformaționale post-Riga.

Statele membre NATO ca număr 26 au înțeles că evoluțiile militare și non-militare în afara zonei Alianței ar putea afecta puternic securitatea acestora și a regiunii transatlantice. NATO a trebuit să se centreze pe noi riscuri la adresa stabilității, precum tensiunile etnice și religioase, instabilitatea politică, fragilitatea economică, dezastrele ecologice și proliferarea armelor de distrugere în masă.

*„Concept Strategic al Alianței a fost redefinit în 1999 și descrie modul în care trebuie coordonate mijloacele diplomatice și militare ale statelor membre pentru a îndeplini obiectivele de securitate. De asemenea, conceptul recunoaște importanța esențială a realizării coordonării între strategiile naționale ale statelor membre NATO”<sup>10</sup>.*

Conform acestui concept, Alianța este permanent pregătită să contribuie, de la caz la caz și prin consens, la prevenirea eficientă a conflictelor și la angajarea activă în managementul crizelor, inclusiv operațiuni de răspuns la crize, să promoveze pe scară largă parteneriatul, cooperarea și dialogul cu alte țări din spațiul euroatlantic, în scopul creșterii transparenței, încrederii reciproce și a capacității de acțiune comune cu Alianța.

Conceptul a fost completat în 2002 cu Angajamentele de la Praga – Prague Capabilities Commitment/PCC, prin care statele membre se implică în avans pentru a crește capabilitățile puse la dispoziția Alianței în anumite domenii, necesare prevenirii noilor riscuri.

Pentru realizarea rolului său fundamental componenta militară a alianței îndeplinește următoarele misiuni;

*-de securitate - participarea la întregul spectru de operații NATO, la operații de sprijin a păcii, umanitare și operații postconflict;*

*-de consultare – asupra tuturor problemelor ce afectează interesele vitale ale statelor membre, în cazul evenimentelor ce reprezintă un risc la adresa securității proprii, și coordonarea eforturilor în domeniile de interes comun;*

*-de descurajare și apărare – împotriva oricărui pericol de agresiune vizând un stat membru;*

*-de întărire a securității și stabilității regiunii euro-atlantice, prin gestionarea crizelor și activități de parteneriat/Partnership for Peace-PfP;*

---

<sup>10</sup> Idem , art.21

*-de încurajare a dezvoltării relațiilor internaționale pașnice și prietenești și susținere a instituțiilor democratice<sup>11</sup>.*

*„Organizația Nord-Atlantică, este și va rămâne în continuare, un actor extrem de important al spațiului global de securitate, un generator de securitate cu valențe globale. Conform actualului Concept strategic al NATO, stabilitatea din zona euroatlantică va fi proiectată și asupra celorlalte spații strategice, caracterizate adesea de tensiuni, situații de criză și conflicte”<sup>12</sup>.*

În noile condiții ale mediului strategic de securitate, NATO îndeplinește rolul de organizație politico-militară de securitate și apărare colectivă, care contribuie la pacea și stabilitatea spațiului euro-atlantic și a celui global, prin acțiuni militare și acțiuni de management al crizelor, în colaborare cu alte organisme internaționale de securitate.

Gama largă a misiunilor NATO, importanța în creștere a acestora și potențialul său deosebit, așează organizația pe un palier distinct de responsabilitate, ce o detașează net de orice altă instituție internațională de securitate.

### **Uniunea Europeană (UE)**

Momentul care marchează punctul de pornire al procesului de unificare a Europei este semnarea la 18 aprilie 1951 a Tratatului de Constituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, al cărei scop era acela de dezvoltare a zonelor de liber schimb și a piețelor comune ale țărilor semnatare: Franța, Germania, Italia, Belgia, Luxemburg și Olanda. Urmează constituirea unor noi comunități europene, economică și de apărare, iar procesul culminează cu semnarea Tratatului de la Maastricht (1992), care marchează trecerea de la cooperare economică, în contextul unei piețe unice, la realizarea unei integrări instituționale pluridimensionale. Tratatul privind Uniunea Europeană formulează o serie de obiective, prin îndeplinirea cărora urmează să se atingă un nou stadiu de integrare.

Încă din 1950, Comunitatea Europeană a dezvoltat legături economice puternice între statele membre și cu restul lumii. Creșterea economică din anii '90 a permis Uniunii Europene să atingă un nivel foarte înalt de integrare economică, dezvoltând relații de schimb semnificative cu numeroase țări și regiuni. Dezvoltarea economică a Uniunii a fost acompaniată de contribuții substanțiale, către alte țări și regiuni, în ceea ce privește cooperarea pentru dezvoltare și reconstrucție și asistența umanitară.

Comunitatea Europeană și țările membre furnizează astăzi mai mult de jumătate din fondurile de ajutor internațional umanitar și pentru dezvoltare, o treime din ajutorul global pentru Orientul Mijlociu, aproximativ 60% din fondurile pentru Rusia și fostele țări URSS și 40% din efortul de reconstrucție al Bosniei-Herțegovina.

Pe lângă aspectul economic al ajutorului, este foarte important și cel politic, concretizat în: contribuția la menținerea păcii, folosind forța militară acolo unde este nevoie, și promovarea cooperării internaționale, a democrației și a drepturilor omului. Principalele cauze ale evoluției politice în aceste sensuri trebuie căutate în

---

<sup>11</sup> Idem, art.17

<sup>12</sup> Idem, art. 13

evenimentele de la sfârșitul anilor '80 ce au alterat forma Europei și a restului lumii, producând o schimbare majoră a intereselor strategice.

Deși dezintegrarea URSS-ului și sfârșitul Războiului Rece au eliminat pericolul unui atac masiv în Europa, situația din fosta Iugoslavie ne-a făcut mult mai conștienți de ceea ce înseamnă existența unui conflict major în vecinătate. Analiza acestor evenimente a dus la identificarea pericolului reprezentat de conflictele regionale atât pentru țările vecine, cât și pentru securitatea și stabilitatea internațională, pericol ce a înlocuit în mare măsură riscul de agresiune teritorială înțeles în mod tradițional. Mai mult, Uniunea trebuie să prevină și să întâmpine amenințări variate, precum proliferarea armelor de distrugere în masă, traficul de arme, contrabanda cu materiale nucleare, fundamentalismul și extremismul.

Nevoile de apărare ale Europei s-au schimbat și UE a decis să-și asume responsabilitatea pentru propria securitate, considerând că este capabilă să acționeze independent nu numai în managementul crizelor, dar și în prevenirea conflictelor, reconstrucție și stabilizare. În acest context, liderii Uniunii Europene sunt toți de acord că UE trebuie să aibă capacitatea unor acțiuni autonome, dublate de forțe militare credibile, astfel încât să poată răspunde crizelor internaționale. Încă din octombrie 1970, statele membre au decis că este nevoie să coopereze între ele în ceea ce privește principalele politici internaționale. În 1986, Actul Unic European a instituționalizat această cooperare interguvernamentală, fără a-i schimba natura sau metodologia. În schimb, la Maastricht în 1992, membrii UE au integrat în Tratatul obiectivul unei *politici externe comune*, care, din 1993, a permis Uniunii să-și facă vocea auzită pe scena internațională, exprimându-și poziția în legătură cu conflictele armate, drepturile umane și alte principii și valori universale vizând:

- apărarea valorilor comune, a intereselor fundamentale și independenței Uniunii;

- întărirea securității Uniunii și a statelor membre;

- asigurarea păcii în lume și întărirea securității internaționale, în concordanță cu principiile și obiectivele OSCE;

- promovarea cooperării internaționale;

- dezvoltarea și consolidarea democrației și a statului de drept, respectarea drepturilor omului și a libertății fundamentale.

Tratatul prevede că politica externă și de securitate comună va include toate aspectele referitoare la securitatea Uniunii, inclusiv eventuala formulare a unei politici comune de apărare, care, cu timpul, ar putea conduce la o apărare comună. Politica externă și de securitate comună aparține acelor zone cărora statele membre le acordă o atenție deosebită, datorită principiului suveranității. Realizarea unei politici comune de apărare și prin aceasta, a unei apărări comune este, deocamdată, un proces mai greu de realizat, datorită imposibilității de a identifica o amenințare comună la adresa tuturor statelor Uniunii după prăbușirea fostei U.R.S.S.

Prevederile *Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC)* au fost revizuite prin Tratatul de la Amsterdam (1 mai 1999), în sensul îmbunătățirii eficienței și profilului politicii externe a Uniunii. Tratatul prevedea ca organizația să aplice o *politică de securitate comună* care ar acoperi toate problemele legate de securitate,

inclusive formularea graduală a unei *politici comune de apărare – Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA)*, ca parte a PESC.

Următorul Consiliu European (1999) a plasat managementul crizelor în centrul procesului de întărire a politicii europene de securitate și a declarat ca importante și misiunile umanitare și de salvare, precum și stabilirea și menținerea păcii. Fiecare Consiliu ce a urmat (Helsinki, Feira, Nisa etc.) a încercat să crească importanța existenței capacității Uniunii de a acționa autonom în managementul internațional al crizelor, acolo unde NATO nu este deja angajat, în conformitate cu principiile Cartei ONU și cu prerogativele prevăzute de Consiliul de Securitate al ONU.

Uniunea Europeană numără 27 state membre și reprezintă cel mai mare teritoriu comercial din lume.

Piața Comună, predecesora UE, a fost expusă competiției transatlantice dintre vest-europeni și americani, competiție care nu a încetat niciodată în plan comercial, tehnologic și financiar.

Prin strategia de securitate<sup>13</sup>, UE își statuează asumarea unui rol mai pronunțat în demersul global de gestionare a noilor tipuri de riscuri și amenințări. Obiectivele strategice asumate după 2005 duc la creșterea responsabilităților UE în gestionarea securității globale acestea vizând:

- promovarea unei politici eficiente de prevenire a conflictelor, prin utilizarea întregului set de capacități militare și civile pe care UE le posedă;

- orientarea demersurilor Uniunii în vederea creării unui climat de securitate în imediata vecinătate a Europei, cuprinzând Orientul Mijlociu, Balcanii și Caucazul;

- menținerea ordinii internaționale prin promovarea multilaterismului efectiv, prin respectarea și dezvoltarea dreptului internațional, în deplin acord cu principiile Cartei Națiunilor Unite.

Politica de apărare comună a UE, reprezentată prin PESA, are menirea de a prezenta misiunile pe care componenta militară europeană le va îndeplini în zona de responsabilitate și în afara acesteia.

Misiunile de tip „Petersberg”<sup>14</sup> constau în :

- misiuni umanitare și de evacuare;

- misiuni de menținere a păcii;

- misiuni de forțe combatante, înțelegând aici misiuni de restabilire a păcii;

- extinderea spectrului de misiuni, prin includerea a noi tipuri de operații, precum: dezarmare, asistență pentru state terțe în combaterea terorismului, reformarea sectorului de securitate.

---

<sup>13</sup> Strategia de securitate a Uniunii Europene, intitulată „A Secure Europe in A Better World”, a fost elaborată sub coordonarea Înalțului Reprezentant pentru Politică Externă și de securitate Comună/PESC, Javier Solana. Strategia mai este cunoscută și ca „Documentul Solana” și a fost aprobată pe timpul Summit-ului din decembrie 2003.

<sup>14</sup> Misiuni de tip „Petersberg” au fost adoptate prin Tratatul de la Amsterdam privind modificarea UE, semnat la 01.05 1999. Inițial au fost prevăzute un număr de trei misiuni în sprijinul păcii, ulterior, spectrul de misiuni a fost extins pentru a îngloba lupta împotriva terorismului și cooperarea militară.



Uniunea europeană va intra într-o etapă de consolidare a integrării actualilor membrii, concomitent cu continuarea negocierilor privind următoarea etapă a procesului de extindere.

În ceea ce privește politica de securitate și apărare/PESA, deși nu se întrevăd progrese rapide, este de așteptat ca UE să-și asume mai multe responsabilități în zonele de criză, într-un cadru de unitate strategică și complementaritate cu NATO.

Pe ansamblu, ritmul și amploarea implementării PESA va depinde de evoluția relațiilor transatlantice, precum și de existența unui cadru de dialog cu alte structuri regionale de securitate.

### **Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)**

OSCE a fost creată în forma și sub denumirea actuală în decembrie 1994 și a devenit efectivă la 1 ianuarie 1995, fiind continuatoarea Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), proces început în 1975 prin semnarea Actului final de la Helsinki la 1 august și adoptarea de noi măsuri pentru întărirea securității și dezvoltarea cooperării.

Actul Final de la Helsinki a pus baza pentru viitoarea dezvoltare a procesului CSCE. Documentul este împărțit în trei categorii principale de probleme, astfel:

- probleme referitoare la securitatea europeană;
- cooperare în domeniul umanitar;
- cooperare în domeniul economic, științific, tehnologic și al mediului înconjurător.

Fiind o înțelegere regională, conform Cap. VII din Carta ONU, OSCE și-a făcut clară dorința de a participa și conduce Operațiuni de Susținere a Păcii (PSO) în situații corespunzătoare. Conform Directivei BI-MNC pentru doctrina NATO a operațiilor în sprijinul păcii din 16 octombrie 1998, acțiunea Alianței va fi o reacție la mandatul OSCE și va fi condusă în conformitate cu politica generală a NATO.

În prezent, OSCE cuprinde 55 de state, din zona ce se întinde de la Vancouver până la Vladivostok, incluzând toate statele europene, SUA, Canada și toate republicile din fosta URSS.

Statele membre OSCE examinează rolul lor în acțiunea de menținere a păcii legate de PSO, ca parte a negocierilor din Documentul de Securitate Europeană. În mod normal, o PSO va fi condusă sub auspiciile NATO sau OSCE, conferind operațiunii legitimitate mondială sau multinațională, după caz. Aceste operațiuni sunt conduse în urma realizării consensului sau la cererea unui guvern recunoscut. În acest sens este relevantă introducerea de la articolul 4 din Tratatul de la Washington: *„Părțile se vor consulta atunci când, în opinia uneia dintre ele, integritatea teritorială, independența politică ori securitatea oricărei părți este amenințată.”*

OSCE este recunoscută în mod implicit „de facto” de către ONU ca fiind o structură de securitate regională cuprinzând aproape toate statele Europei, S.U.A., Canada și câteva țări din fosta C.S.I.

OSCE este împuternicită prin articolul 52 al Cartei ONU pentru a stabili și executa operații “clasice” de menținere a păcii, fără o autorizare prealabilă din partea Consiliului de Securitate cu excepția acțiunilor de impunere a păcii prin utilizarea forței, ce trebuie autorizate.

Asemeni altor structuri de securitate regională, OSCE a cunoscut transformări substanțiale, ca urmare a faptului că a devenit tot mai evident că nici o instituție europeană nu-și poate asuma de una singură gestionarea întregului complex de probleme cu care se confruntă continentul. „*Rolul OSCE, organism înființat în perioada Războiului Rece, avînd funcția de dezvoltare a dialogului și creștere a încrederii între statele aparținînd celor două sisteme politico-ideologice opuse, a scăzut după 1989, acțiunile sale limitându-se la monitorizarea situației din unele zone de criză și a evoluției proceselor de democratizare internă*”<sup>15</sup>. În etapa actuală, OSCE încă se mai află în faza de definire a instituției *identității de securitate europeană*, bazată pe patru elemente: geopolitic, funcțional, normativ și operațional. În această privință, avantajele OSCE rezidă în:

- abordarea atotcuprinzătoare a securității (militară, politică, economică și umană);

- participarea, pe bază de egalitate, a tuturor țărilor membre;

- principii, norme și valori comune;

- instrumente, mecanisme și experiență unică în domeniul democrației preventive.

Până acum, OSCE s-a implicat în direcția prevenirii conflictelor interetnice și în controlul situațiilor de criză. În acest sens a creat postul de Înalt Comisar pentru minoritățile naționale și a trimis misiuni în zonele de conflict.

OSCE nu dispune de o componentă militară necesară pentru punerea în practică a deciziilor sale, precum Organizația Atlanticului de Nord, avînd o structură greoaie, inadecvată pentru a lua decizii în situații de criză.

Pe baza acestor elemente, OSCE acționează în sensul: consolidării valorilor comune și al asistării statelor membre în edificarea unor societăți democratice bazate pe statul de drept; prevenirii conflictelor locale, al restaurării păcii în zona de tensiune; al eliminării unor deficite reale și perceptibile de securitate și al evitării creării de noi diviziuni politice, economice sau sociale, obiectiv ce se realizează prin promovarea unui sistem de securitate prin cooperare.

În perioada următoare, este previzibilă, o diminuare a capacităților OSCE de a-și asuma sarcini majore în domeniul securității continentale, dar va continua ca forum de consultări pe probleme de securitate și ca organism complementar al ONU.

Organizațiile internaționale de securitate promovează dialogul de securitate și gestionarea crizelor, creează sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce sau pe capacități comune pentru misiuni de pace, aplică standarde democratice și respectă drepturile omului, promovează securitatea prin mecanisme economice și nu numai, dar și prin abordări cooperative ale riscurilor și provocărilor, inclusiv terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă

### **Bibliografie selectivă**

[1] \*\*\*Strategia de securitate națională a României, București, 2001.

[2] \*\*\*Carta Albă a securității și apărării naționale, București, 2004.

[3] \*\*\*Strategia militară a României, București, 2002.

---

<sup>15</sup> Doctrina armatei României, București 2007, art.12

- [4] \*\*\*Doctrina Armatei României , București, 2007.
- [5] \*\*\*Culegere de termeni, concepte și noțiuni de referință din domeniile politicii militare, securității naționale și apărării armate, Editura Militară, București, 2000.
- [6] \*\*\*Carta Organizației Națiunilor Unite.
- [7] \*\*\*Convenția pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților individuale, Consiliul Europei, 1992.
- [8] ANDREESCU, A. TOMA, Gh., Conflictetele sfârșitului de mileniu-stabilitate,instabilitate, manipulare, Editura Timpolys, 2001.
- [9] BĂDĂLAN, E., gl. lt.dr., Securitatea României. Actualitate și perspective; un punct de vedere, Editura Militară, 2001.
- [10] MUREȘAN, M., gl. dr. TOMA, Gh., Provocările începutului de mileniu, (convenționale, neconvenționale, asimetrice), Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2003.

,

## INDEX DE AUTORI

APARASCHIVEI, Sorin, 63  
ATANASIU, Mirela, 256  
BĂLTARU, Pavel, 234  
BODESCU, Alin, 219  
CHEȚE, Emil, 238  
DEMIAN, Mihai, 298  
DRAGOMAN, Ion, 115, 219  
DUȚĂ, Paul, 186, 195  
GOIAN, Ionel, 92  
HÂLDAN, Romulus, 125  
HURMUZ, Paul, 264  
INCICAȘ, Teodor, 100  
IONESCU, Eduard, 228  
IONIȚĂ, Crăișor-Constantin, 9, 19  
ISTRĂTESCU, Anelis-Vanina, 115  
MAFTEI, Lucian, 211  
MARIN, Daniel, 292  
OPREA, Roxana, 167  
OPRIȘA, Cornel, 153  
PAH, Petru, 33, 315  
PASĂRE, Claudiu Ionel, 283  
PORUMBITĂ, Ana-Maria, 48  
PREDESCU, Flaviu George, 283  
RALEA, Marius-Constantin, 298  
RAȚIU, Aurelian, 238, 249  
ROTĂRESCU, Savu, 72  
SURDEANU, Virgil, 234  
STOICA, Ionel, 136  
TĂNASE, Tiberiu, 48, 167  
VIȘAN, Gheorghe, 81

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

Bun de tipar: 19.11.2008

Hârtie: A3  
Coli de tipar: 20,625

Format: A5  
Coli editură: 10,3125

Lucrarea conține 330 de pagini  
Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

**CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE**

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București  
Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93  
E-mail: [cssas@unap.ro](mailto:cssas@unap.ro), Adresă web: <http://cssas.unap.ro>

100/1526/08

C219/2008